Prefață

Strategia de dezvoltare a comunei Chişlaz pentru perioada 2020 – 2027 prezintă acțiunile pe care administrația locala le va iniția pentru a crea condițiile necesare dezvoltării viitoare a comunei şi relevă proiectele şi oportunitățile pe care ni le oferă intrarea Romaniei in Uniunea Europeana. Ca parte a comunității europene, Comuna Chişlaz , are nevoie de o viziune clară pentru a putea orienta eforturile proprii şi de o strategie care să sublinieze rolul important ce revine valorificării potențialului de absorbție a fondurilor europene. O asemenea viziune pe care acum suntem in masura să o prezentăm cetățenilor comunei are in vedere principalele direcții de dezvoltare pe care comuna ar trebui sa le urmeze. Aceste direcții sunt aliniate strategiilor de dezvoltare regională şi națională, dar şi directivelor, valorilor şi principiilor europene. Fără indoială că viitorul nostru se afla in mâinile noastre, iar pentru a ni-l face aşa cum îl dorim este obligatoriu să urmăm o metodologie specifică, in acord cu anumite principii şi valori.

Este foarte important ca efortul de elaborare a Strategiei să fie urmat de asumarea publică şi conştientă a acesteia. Consultarea publică ne-a aşigurat ca am identificât corect elementele ce corespund viziunii noastre şi ne-a ajutat să consolidăm scopurile şi obiectivele strategice. Acestea traseaza principalele atribute ale actiunii noastre pentru găşirea celor mai potrivite direcții de dezvoltare care, odată implementate, vor schimba in mai bine viața locuitorilor comunei.

Strategia comunei Chişlaz pentru 2020 – 2027 işi propune să aducă toți factorii implicați în îndeplinirea sa la o stare de colaborare sub aceeaşi viziune, pentru utilizarea cu un mai mare folos a resurselor proprii, cât şi a celor ce pot veni din exteriorul comunei Chişlaz.

Pe baza strategiei se fundamentează şi se justifică cererile de finanțare pentru atragerea de resurse financiare nerambursabile din diferite fonduri speciale.

De aceea este important să se acorde o atenție deosebită elaborării acestui document şi să se aşigure o participare cât mai largă a cetățenilor la elaborarea lui şi, mai ales, la aplicare.

Strategia de dezvoltare locală pentru perioada 2021 – 2027

a comunei CHIŞLAZ, județul Bihor

I. INTRODUCERE

"Dezvoltarea Durabilă este dezvoltarea care asigură necesitățile prezente fără a compromite posibilitățile generațiilor viitoare de a-şi satisface propriile necesități."

(Raportul Comisiei Brundtland 1987)

Strategia de dezvoltare a comunei Chişlaz , a fost realizată pe o perioadă de sapte ani. Aceasta urmăreste dezvoltarea durabilă prin valorificarea potențialului local pentru a fi în concordanță cu obiectivul general al Planului Național Strategic 2021 - 2027. Acesta vizează ***„reducerea cât mai rapida a disparităților de dezvoltare socio - economică între România şi Statele Membre ale Uniunii Europene”)***. *Această strategie vine ca şi o continuare a documentului program inițiat de către Comuna Chişlaz în intervalul 2014 – 2020.*

Prezentul document este realizat la solicitarea reprezentanților Primăriei Chişlaz din județul Bihor şi reflectă atitudinea locuitorilor cu privire la prioritatea de dezvoltare a Administrației Locale pe urmatorii şapte ani. Opinia locuitorilor a fost cunoscută utilizând metodele de cercetare formală cu cele doua ramuri: cantitativă şi calitativă. Astfel în ceea ce priveşte cercetarea calitativă, operatorii au utilizat interviuri în profunzime, iar cercetarea cantitativă a fost realizată prin utilizarea anchetelor. Instrumentul de colectare a datelor din ancheta este chestionarul aplicat cetățenilor comunei Chişlaz din județul Bihor, iar formele evaluative luate în considerare sunt ratingurile însumate. Eşantionarea de tip neprobabilistic – accidental se face în funcție de numărul de locuitori ai comunei, iar la final se analizează rezultatele şi se interpretează. În acelaşi timp se evaluează şi impactul acțiunilor întreprinse pentru public.

Strategia este un instrument de planificare a obiectivelor care reflectă nevoile actuale ale comunității şi atingerea acestora în viitor.

Odată cu intrarea României în Uniunea Europeana va fi necesar să ajungem la un nivel de trai similar celorlalte țări integrate, prin atingerea unui produs intern brut (PIB - indicator macroeconomic care reflectă sumă valorii de piață a tuturor mărfurilor şi serviciilor destinate consumului final, produse în toate ramurile economiei în interiorul unui stat în decurs de un an) de 55%. Pentru atingerea acestui obiectiv, România va beneficia în perioada 2020 – 2027 de finanțări pe diverse domenii.

Strategia de dezvoltare locala a comunei Chişlaz reprezintă instrumentul de lucru al administrației publice locale şi este agreat de intreaga comunitate locală. Astfel se va orienta gândirea, decizia şi acțiunea către obiective superioare sau către premisele obiectivelor. Totodata prin acest mijloc se vor evita abaterile datorate urgențelor, avantajelor şi dezavantajelor ce pot interveni în anumite momente. În aceste condiții, toți factorii interesați de progresul economico - social al comunei vor beneficia de acest ghid de prezentare a tuturor obiectivelor de dezvoltare, prin care se indica atât direcțiile de

dezvoltare specifice, cât şi acțiunile punctuale ce se vor constitui ca viitoare proiecte ale administrației publice locale.

Utilizarea instrumentelor de consultare a comunității locale a determinat adaptarea tuturor propunerilor de acțiuni pentru că se dorea ca la final strategia de dezvoltare locală să fie în consens cu aspirațiile locuitorilor comunei Chişlaz . Importanța acestui aspect este data atât de certitudinea implicării viitoare a comunității în implementarea strategiei de dezvoltare locala, cât şi de posibilitatea asumării depline şi conştiente a acesteia.

În procesul de elaborare a strategiei de dezvoltare, administrația publică locală lanseaza procedura de consultare a comunității din localitatea Chişlaz asupra propunerii finale.

Metodologic, prezenta strategie are la baza şi se fundamentează pe urmatoarele instrumente şi proceduri de lucru:

▪ *analiza de conținut;*

▪*analiza de date statistice din surse organizate şi realizate de consultant;*

▪ *comparații de date statistice înseriate şi pe scale evolutive;*

▪ *interviuri în profunzime cu factori decizionali şi de opinie din structura domeniilor cheie analizate în cadrul studiului;*

▪ *analiza SWOT;*

▪ *interpretări aferente unor studii, rapoarte, cercetări, documente de politică, staretegie şi norme acționale europene, naționale, regionale, județene şi locale.*

La fel de importantă în procesul de cercetare este validitatea internă şi externă pentru că se prezintă concluziile din datele colectate şi se preocupă de ideea daca fenomenul cercetat este reprezentativ

Legislația europeană

Auditul comunei Chişlaz respecta şi se conformeaza sinergic în desfăşurarea sa cu documente legislative şi de politică de dezvoltare, reper atât la nivel european şi național, cât şi regional-local. Dezvoltarea pe termen mediu şi lung a comunei Chişlaz trebuie să fie în contextul geo-strategic, instituțional, administrativ, economic, social şi cultural european, iar obiectivele şi prioritățile acționale ale acestuia trebuie construite în conformitate deplină cu Strategia de la Lisabona (revizuită) a Uniunii Europene sau cu Planul Național de Dezvoltare al României pentru perioada 2007 – 2013, precum şi cu cel viitor din 2021 - 2027.

Viziunea de dezvoltare a comunei Chişlaz trebuie să înglobeze materializarea în timp a unor politici benefice comunității locale şi cetățenilor comunei, ca viitori

cetateni europeni. În aceste condiții, Comuna Chişlaz trebuie să se dezvolte ca un sat european, cu standarde de calitate aferente fiecarui domeniu cheie – infrastructură, industrie, agricultură, servicii publice şi comerciale, resurse umane, asistență socială, educație, sănătate, siguranța cetățeanului etc, dar şi să se integreze şi să mobilizeze activ la nivel regional potențialul existent. Valorificarea acestuia în paralel cu inițierea, susținerea şi materializarea unor demersuri acționale şi investiționale se poate realiza prin atragerea de surse publice şi private. Astfel, se propune ca localitatea Chişlaz să se impună ca un

actor local

Legislația europeană

Strategia de la Lisabona a Comisiei Europene Revizuită

Agenda Socială 2005 – 2010

Agenda 21

Cartea Albă în domeniul Politicii Europene de Transport 2001

Politica de coeziune în sprijinul creşterii economice şi al locurilor de muncă – Orientări strategice comunitare pentru perioada 2027 - 2027

Programul de Învățăre Continua pe Parcursul Vieții 2020 – 2027

Memorandum asupra învățării permanente 2000

Strategia Europeana de Ocupare

Programul Tineri în Acțiune 2027 - 2027

Noua Strategie de Sănătate a Comunității Europene

Programul de Acțiuni al Comunității Europene în domeniul sănătății şi protecției consumatorului 2020 – 2027

Agenda Socială 2005 – 2010

Carta Socială Europeană Revizuita

Carta Drepturilor Fundamentale în Uniunea Europeană

Declaraţia Universală a Drepturilor Copilului

Directiva pentru Tratament Egal

Directiva pentru Securitate Socială

Directiva Ocupaţională pentru Securitate Socială

Strategia Europeană de Ocupare

European Charter of Local Self-Government

Alte reglementări şi documente comunitare relevante

Al treilea raport de Coeziune – Un nou parteneriat pentru coeziune, 2004

Regulamentul Consiliului Comuniăţtii Europene nr. 1260/1999 privind prevederile generale ale Fondurilor Structurale

Ghidul Comisiei Europene pentru elaborarea Planurilor şi Documentelor de Programare pentru Fondurile Structurale (Vademecum for Structural Funds Plans and Programming Documents)

Comunicarea Comisiei COM (2003)110 final, privind orientările indicative pentru Ţările Candidate

Regulamentul Consiliului Comunităţii Europene nr. 1685/2000 privind reguli detaliate pentru implementarea Regulamentului 1260/1999 în ceea ce priveşte eligibilitatea cheltuielilor aferente operaţiunilor co-finanţate de către Fondurile Structurale

Regulamentul Consiliului Comunităţii Europene nr. 1783/1999 privind Fondul European de Dezvoltare Regională

Regulamentul Consiliului Comunităţii Europene nr. 1784/1999 privind Fondul Social European

Proiectele de regulamente comunitare privind managementul Fondurilor Structurale şi de Coeziune în perioada 2020 - 2027

Proiectul Regulamentului Parlamentului European şi Consiliului UE pentru Fondul Social European

Proiectul Regulamentului Parlamentului European şi Consiliului UE pentru Fondul European de Dezvoltare Regională

Proiectul Regulamentului Parlamentului European şi Consiliului UE pentru Fondul Social European

Legislația națională

Tratatul de Aderare al României şi Bulgariei la Uniunea Europeana - 2005

Planul Național de Dezvoltare 2004 – 2006 şi 2020 – 2027

Primul Document Consultativ pentru PND 2020 - 2027

Al Doilea Document Consultativ pentru PND 2020 - 2027

Al Treilea Document Consultativ pentru PND 2020- 2027

Programarea financiară indicativă PND 2020 - 2027

Programele Operațional Sectoriale

Programul Operațional Regional

Strategia de Dezvoltare a Regiunii 7 Centru 2020 – 2027

Transport

Master Plan General de Transporturi

Liniile directoare pentru realizarea, dezvoltarea şi modernizarea rețelei de transport de interes național şi European

Strategia de dezvoltare a sistemului feroviar din România în perioada 2001 – 2010

Programul prioritar de construcție a autostrăzilor din România şi a drumurilor naționale cu patru benzi de circulație

Educație

Strategia Ministerului Educatiei şi Cercetării pentru perioada 2020 - 2027

Planul Național pentru cercetare-dezvoltare şi inovare (PNCDI)

Strategia descentralizării învățământului pre-universitar

Strategia de formare profesională continua pe termen scurt şi mediu

Planul Național de Acțiune pentru Ocupare

Strategia Naționala de Ocupare

Sănătate

Legea Nr. 95 din 14 aprilie 2006 privind reforma în domeniul sănătății

Asistența socială

Planul național antisărăcie şi promovare a incluziunii sociale (PNAinc) pentru perioada 2020 – 2027

Strategia națională pentru protecția, integrarea şi incluziunea socială a persoanelor cu handicap în perioada 2020 - 2027

Strategia națională în domeniul prevenirii şi combaterii fenomenului violenței în familie

Planul național de acțiune pentru implementarea legislației în domeniul protecției drepturilor copilului

Planul național de acțiune pentru prevenirea şi combaterea traficului de copii

Strategia națională de dezvoltare a serviciilor sociale

Strategia naționala de dezvoltare a sistemului de asistență socială pentru persoanele vârstnice în perioada 2020 - 2027

Planul național de acțiune pentru egalitatea de şanse între femei şi bărbați

Strategia națională antidrog in perioada 2020 - 2027

Planul național de acțiune pentru egalitatea de şanse între femei şi bărbați

Alte norme legislative interne:

Legea 215 / 2001 privind administrația publică locală

HG nr. 1115/2004 privind elaborarea în parteneriat a Planului Național de Dezvoltare (MO nr. 694 / 02.08.2004)

HG nr. 497/2004 privind stabilirea cadrului instituțional pentru coordonarea, implementarea şi gestionarea instrumentelor structurale (MO nr. 346/20.04.2004)

HG nr. 1179/2004 pentru modificarea şi completarea HG nr. 497/2004 privind stabilirea cadrului instituțional pentru coordonarea, implementarea şi gestionarea instrumentelor structurale (MO nr. 690/30.07.2004)

Legea nr. 315 privind dezvoltarea regională in România (MO nr. 577 / 29.06.2004)

Legea serviciilor publice municipale

Legea privind finantele publice locale

Pentru a putea participa la realizarea obiectivelor cuprinse în Programul Național şi Regional de dezvoltare, Primăria Comunei Chişlaz işi va desfăşura activitatea în urmatoarele direcții:

1. Dezvoltarea infrastructurii de bază;

2. Protecția mediului;

3.Întărirea coeziunii sociale şi reducerea sărăciei;

4. Regenerarea rurală.

Condiții de implementare a strategiei:

▪ acordul şi susținerea planului de către cetățeni

▪ susținerea din partea sectorului privat a strategiei dezvoltării economice a serviciilor;

▪ informarea permanentă a cetățenilor privind progresul implementării planului.

II. CONTEXTUL NAȚIONAL DE DEZVOLTARE DURABILĂ

PLANUL NAȚIONAL STRATEGIC 2021-2027

CAPITOLUL I – ORIENTARE STRATEGICĂ

Sectorul agroalimentar şi dezvoltarea spaţiului rural din România (RO) au înregistrat progrese ca urmare a implementării programelor de dezvoltare rurală anterioare, finanţate atât din fonduri europene, cât şi naţionale.

Cu toate acestea, analiza SWOT identifică faptul că încă există multe provocări care trebuie abordate în perioada următoare, printre care menţionăm: numărul mare al fermelor mici, dotarea slabă din punct de vedere tehnologic şi structura dual㠹 a exploataţiilor agricole, aspecte de mediu care pot conduce la diminuarea productivităţii, degradarea spaţiului rural şi îmbătrânirea populaţiei în spaţiul rural, acces redus la servicii de bază şi infrastructură deficitară, numărul redus de produse cu valoare adăugată, deficit de personal calificat în sectorul agricol, diversificarea veniturilor fermierilor şi populaţiei din mediul rural, sporirea impactului schimbărilor climatice şi scăderea biodiversităţii etc.

În acest context, în scopul atingerii potenţialului socio-economic al mediului rural şi în special, în sectorul agroalimentar, se impune ca măsurile întreprinse până în prezent să fie continuate/dezvoltate/îmbunătăţite.

Astfel, prin intermediul Programului Naţional Strategic 2021-2027 (PNS), RO va continua eforturile pentru atingerea potenţialului de dezvoltare socio-economică prin abordarea următoarelor obiective generale (OG):

Obiectiv General

1. Promovarea unui sector agricol inteligent, rezilient şi diversificat care să asigure securitatea alimentară

Rezultatele aşteptate în cadrul acestui obiectiv general sunt:

- Asigurarea unor venituri stabile în rândul fermierilor;
- Creşterea productivităţii şi competitivităţii sectorului agroalimentar;
- Creşterea gradului de rezistenţă a exploataţiilor agricole la factorii climatici şi asigurarea securităţii alimentare;
- Sporirea valorii adăugate a produselor agricole;
- Diminuarea dependenţei fermierilor de veniturile obţinute din producţia agricolă şi reducerea variabilităţii veniturilor agricole;
- Creşterea nivelului de digitalizare în sectorul agroalimentar şi în mediul rural;
- Optimizarea fluxului de informaţii în cadrul sectorului agricol şi facilitarea legăturilor dintre cercetare/inovare şi practică.

Pentru atingerea acestor rezultate, au fost identificate următoarele nevoi:

N01. Creşterea viabilităţii fermelor prin stabilizarea veniturilor şi eliminarea discrepanţelor şi disparităţilor între categorii de ferme, sectoare agricole şi teritorii;

N02. Asigurarea menţinerii producţiei agricole concomitent cu îmbunătăţirea perfomanţelor economice şi creşterea veniturilor pentru fermele mici/ medii/ ferme de familie;

N03. Creşterea gradului de rezilienţă a exploataţiilor agricole la factorii climatici şi asigurarea securităţii alimentare.

N04. Modernizare şi restructurare a exploataţiilor mici/mijlocii, în special fermele de familie, prin investiţii pentru îmbunătăţirea productivităţii;

N05. Creşterea investiţiilor în agricultura de precizie, digitizare ca instrumente esenţiale pentru sustenabilitatea sectorului agricol şi pentru creşterea competitivităţii;

N06. Încurajarea investiţiilor colective realizate de forme asociative, cooperative,

grupuri de producători, parteneriate informale care să încurajeze crearea de sisteme autonome de producţie/depozitare/procesare/comercializare precum şi reducere a cheltuielilor de exploatare;

N07. Dezvoltare/restructurare a sectorului de procesare a produselor agricole;

N08. Nevoia de acces la instrumente financiare;

N09. Creştere a competitivităţii sectorului vitivinicol;

N10. Dezvoltarea şi îmbunătăţirea sinergiilor în cadrul lanţurilor scurte alimentare, inclusiv a sistemelor de colectare şi depozitare;

N11. Sprijinirea dezvoltării modelelor de producţie bazate valoare adăugată mare (ecologic, montan, tradiţionale, scheme de calitate);

N12. Nevoia de creştere a cooperării între actorii implicaţi în lanţul alimentar;

N13. Incurajarea consumului de produse naţionale şi dezvoltarea de pieţe locale;

N14. Furnizarea de servicii de consiliere şi consultanţă agricolă adaptate nevoilor fermierilor.

La baza identificării nevoilor enumerate anterior a stat analiza situaţiei actuale descrise în analiza PNS 2021-2027, corelată cu obiectivele sectoriale prevăzute de documentele strategice şi de politici publice care vizează agricultura şi dezvoltarea rurală.

Obiectiv General 2. Consolidarea acţiunilor de protejare a mediului şi a celor împotriva schimbărilor climatice şi contribuţia la îndeplinirea obiectivelor Uniunii Europene în materie de mediu şi climă

Rezultatele aşteptate în cadrul acestui obiectiv general sunt:

- Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră din activităţile agricole;
- Adaptarea la efectele schimbărilor climatice în sectoarele agricol şi forestier;
- Gestionarea eficientă a resurselor naturale şi menţinerea unui impact redus al agriculturii asupra resurselor naturale (sol, apă, aer);
- Asigurarea produselor agroalimentare sănătoase;

- Menţinerea unui status de conservare bun al biodiversităţii şi păstrarea zonelor cu înaltă valoare naturală;
- Conservarea caracteristicilor spaţiului rural şi a peisajelor naturale.

Pentru atingerea acestor rezultate, este necesară dezvoltarea unor tipuri de intervenţii care să urmărească:

N15: Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;

N16: Conversia terenurilor agricole cu scopul îmbunătăţirii sechestrării carbonului;

N17: Adaptarea practicilor agricole în zonele asociate riscurilor climatice determinate de schimbările climatice;

N18: Menţinerea sau adoptarea unor practici silvice care să reducă emisiile GES;

N19: Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure protecţia antierozională a solului şi creşterea cantităţii de humus;

N20: Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure protecţia resurselor de apă împotriva poluării;

N21: Menţinerea sau adaptarea practicilor agricole şi silvice în acord cu nevoile etologice ale speciilor de animale sălbatice prioritare şi în corelare cu măsurile de Management necesare pentru menţinerea habitatelor importante;

N22: Adaptarea la scară largă a unor metode agricole durabile cu scopul managementului eficient al resurselor naturale (apă, sol şi aer) şi biodiversităţii;

N23: Încurajarea menţinerii şi aplicării practicilor agricole tradiţionale.

Pe lângă acestea, cu scopul atingerii celor 3 obiective specifice subordonate obiectivului general privind acţiunile de protecţie a mediului, este necesară dezvoltarea unor operaţiuni care să asigure:

N24: Dobândirea de cunoştinţe necesare fermierilor pentru aplicarea metodelor agricole durabile şi pentru adaptarea la condiţiile de mediu şi conformarea la

condiţionalităţi;

N25: Furnizarea de servicii de consiliere şi consultanţă agricolă adaptate nevoilor fermierilor de a furniza servicii de mediu şi de a se adapta la condiţiile de mediu şi condiţionalităţi;

N26: Adaptarea activităţilor de cercetare, a rezultatelor cercetării şi a infrastructurii şi serviciilor TIC la nevoile fermierilor legate de aplicarea unor metode agricole durabile şi a unor metode de adaptare la condiţiile de mediu şi la condiţionalităţi;

N27: Îmbunătăţirea colaborării între actorii din mediul rural.

La baza identificării nevoilor enumerate anterior a stat analiza situaţiei actuale descrise în analiza PNS 2021-2027, corelată cu obiectivele sectoriale prevăzute de documentele strategice şi de politici publice care vizează dezvoltarea durabilă, protecţia mediului şi managementul eficient al resurselor naturale.

Obiectiv General 3. Consolidarea structurii socio-economice a zonelor rurale

Rezultatele aşteptate în cadrul acestui obiectiv general sunt:

- Creşterea veniturilor populaţiei din mediul rural;
- Creşterea calităţii vieţii în mediul rural;
- Sporirea numărului de tineri implicaţi în sectoarele agroalimentar şi non agricol şi în spaţiul rural, corelat cu creşterea rolului educaţiei antreprenoriale agricole pentru aceştia;
- Reducerea gradului de sărăcie şi a riscului de excluziune socială în spaţiul rural;
- Dezvoltarea Zonei Montane din România;
- Reducerea abandonului zonelor rurale, în special manifestat în rândul populaţiei tinere;
- Creşterea gradului de utilizare de noi tehnologii în sectorul agro-alimentar de către

tineri.

Pentru atingerea acestor rezultate, au fost identificate următoarele nevoi:

N28. Întinerirea generaţiilor de fermieri;

N29. Cunoştinţe adecvate în rândul fermierilor;

N30. Infrastructură de bază şi servicii adecvate pentru îmbunătăţirea calităţii vieţii în zonele rurale;

N31. Acces facil la sursele de finanţare pentru sectorul agricol, antreprenori şi noile iniţiative de afaceri în mediul rural;

N32. Creşterea şi diversificarea numărului de locuri de muncă în zonele rurale;

N33. Managementul riscului în agricultură raportat la tinerii fermieri;

N34. Creşterea accesului tinerilor la terenuri agricole şi la posibilitatea de comasare a acestora;

N35. Atragerea tinerilor către zonele montane din România;

N36. Modernizarea infrastructurii de invăţământ agricol;

N37. Sprijinirea dezvoltării locale sub responsabilitatea comunităţii;

N38. Îmbunătăţirea infrastructurii de bază şi a serviciilor adecvate în zonele rurale;

N39. Facilitarea accesului la instrumente financiare adecvate pentru fermieri, procesatori şi antreprenori din zonele rurale;

N40. Creşterea şi diversificarea locurilor de muncă în zonele rurale;

N41. Reducerea gradului de sărăcie şi a riscului de excluziune socială;

N42. Asigurarea unui nivel adecvat de capital şi tehnologie în silvicultură;

N43. Conservarea şi valorificarea patrimoniului local;

N44. Dezvoltarea bioeconomiei;

N45. Dezvoltarea Zonei Montane pe cele 3 dimensiuni: social, economic şi de mediu;

N46. Creşterea numărului de produse cu valoare adăugată mare a produselor certificate prin scheme de calitate, a produselor cu un impact redus asupra mediului înconjurător şi promovarea produselor obţinute prin metode extensive;

N47. Limitarea utilizării antibioticelor în agricultură şi utilizarea sustenabilă a produselor pentru protecţia plantelor şi a îngraşamintelor chimice;

N48. Dezvoltarea sectorului de procesare a produselor agricole şi adaptarea acestuia la standardele UE şi dezvoltarea lanţurilor de aprovizionare;

N49. Îmbunătăţirea răspunsului agriculturii UE la cerinţele societăţii privind deşeurile alimentare;

N50. Asigurarea unor condiţii superioare de bunăstare a animalelor;

La baza identificării nevoilor enumerate anterior a stat analiza situaţiei actuale descrise în analiza PNS 2021-2027, corelată cu obiectivele sectoriale prevăzute de documentele strategice şi de politici publice care vizează agricultura şi dezvoltarea rurală.

Obiectiv transversal - Promovarea cunoaşterii, inovării şi digitalizării în agricultură

Rezultatele aşteptate în cadrul acestui obiectiv transversal sunt:

Creşterea numărului de fermieri care vor beneficia de consiliere, consultanţă agricolă şi formare profesională, precum şi optimizarea nivelului de cunoştinţe;

Dezvoltarea unui sistem de inovare şi cunoştinţe în agricultură (AKIS) funcţional şi dinamic;

Eficientizarea transferului de cunoştinţe şi îmbunătăţirea producţiei prin facilitarea accesului la informaţii, practici şi tehnologii noi

Dezvoltarea unor parteneriate funcţionale;

Dezvoltarea tehnologiilor digitale şi dezvoltarea infrastructurii online;Consolidarea unui sistem de consultanţă public/privat.

Pentru atingerea acestor rezultate, au fost identificate următoarele nevoi:

N51. Nevoia de creştere a gradului de instruire a fermierilor, prin îmbunătăţirea

competenţelor şi cunoştinţelor de bază ale acestora;

N52. Nevoia de consolidare a unui sistem de consiliere şi consultanţă public/privat;

N53. Nevoia de a dezvolta un sistem de inovare şi cunoştinţe în agricultură (AKIS) astfel încât să se realizeze un schimb de cunoştinţe şi expertiză în dezvoltarea rurală;

N54. Nevoia de facilitare a introducerii inovării în agricultură prin intermediul cooperării între actorii relevanţi;

N55. Nevoia de dezvoltare a tehnologiilor digitale care pot contribui la crearea de noi produse şi servicii şi creşterea nivelului de conştientizare a fermierilor;

N56. Nevoia de consolidare a inovării interactive şi de stimulare a sinergiilor la nivel intersectorial prin implicarea tuturor actorilor socio-economici, de diseminare a cunoştinţelor şi de sprijinire a tranziţiei digitale în agricultură, prin crearea de sisteme inovative flexibile care optimizează fluxul de informaţii.

La baza identificării nevoilor enumerate anterior a stat analiza situaţiei actuale descrise în analiza PNS 2021-2027, corelată cu obiectivele sectoriale prevăzute de documentele strategice şi de poltici publice care vizează agricultura şi dezvoltarea rurală.

5

NEVOILE IDENTIFICATE ŞI JUSTIFICAREA ALEGERII NEVOILOR

Obiectiv General 1

Promovarea unui sector agricol inteligent, rezilient şi diversificat care să asigure securitatea alimentară

Obiectiv Specific 1

Sprijinirea veniturilor agricole viabile şi a rezilienţei în întreaga uniune pentru sporirea securităţii alimentare

N01. Creşterea viabilităţii fermelor prin stabilizarea veniturilor şi eliminarea discrepanţelor şi disparităţilor între categorii de ferme, sectoare agricole şi teritorii

Având în vedere problemele structurale ale sectorului agricol românesc, este nevoie ca sprijinul să se concentreze, în principal, pe abordarea şi atenuarea dezavantajelor structurale, în vederea consolidării şi restructurării, care să permită atingerea unui nivel optim de viabilitate la nivelul fermelor.

Conform analizei SWOT, în România, segmentul preponderent este cel al fermelor de dimensiuni mici/mijlocii, care utilizează o parte semnificativă a suprafeţei agricole. Având în vedere dimensiunile reduse ale exploataţiilor, lipsa de capital şi veniturile variabile, aceaste categorii de ferme denotă vulnerabilitate crescută atât din punct de vedere economic, cât şi din punct de vedere al combaterii efectelor schimbărilor climatice. Aceste ferme au în general o productivitate scăzută, cauzată şi de o dotare tehnică deficitară, sunt de cele mai multe ori afectate de un grad ridicat de fragmentare, aplică practici agricole cu eficienţă economică slabă, şi prin urmare obţin venituri reduse. Astfel, fermele cu dimensiuni mici şi mijlocii care produc pentru piaţă sub o formă de organizare economică, în special fermele de familie, preponderent cele din zona montană, au nevoie de un sprijin conjugat pentru a evita abandonul activităţilor agricole, pentru facilitatea accesului pe piaţă şi realizarea de investiţii, factori care vor conduce la stabilizarea şi creşterea nivelului veniturilor.

Este nevoie de acces la resurse financiare şi asigurarea unui nivel echitabil al plăţilor

directe decuplate şi cuplate.

Se impune finantarea mai consistentă a fermelor mici şi medii prin aplicarea plăţilor redistributive.

Totodată, un nivel al plăţilor suficient pentru schemele de climă şi mediu, poate asigura o plată suplimentară fermieriilor care să compenseze depăşirea cerinţelor obligatorii, fiind stimulaţi în vederea adoptării practicilor agricole benefice pentru climă şi mediu.

Plăţile directe decuplate acţionează ca un tampon împotriva variabilităţii veniturilor, cu toate acestea, există diferenţe între sectoarele agricole.

Pentru fermele specializate în cereale, seminţe oleaginoase şi culturi proteice, atât nivelul venitului, dar şi volatilitatea veniturilor sunt ridicate, plăţile decuplate reprezentând aproximativ jumătate din veniturile lor. În ferme specializate în alte culturi de câmp şi în producţia de lapte, modelul este similar, dar cu niveluri mai mici de venit. Fermele de bovine au un venit redus, dar depind foarte mult de sprijinul acordat. Fermele de ovine şi caprine au venituri foarte mici, aproximativ jumătate provenind din subvenţii.

Totodată se constată un nivel al veniturilor mic în cazul fermelor zootehnice mixte dar şi în cazul fermelor mixte vegetal-zootehnic. În plus, se constată, comparativ cu alte sectoare ale economiei, venituri mici ale fermierilor care pot avea ca şi consecinţă abandonarea activităţilor agricole în favoarea altor tipuri de activităţi.

Fermierii din RO au în continuare nevoie de sprijin cuplat pentru venit pentru a face faţă dificultăţilor cu care se confruntă, sprijin care va conduce la îmbunătăţirea competitivităţii, a sustenabilităţii şi a calităţii.

Totodată, este nevoie de asigurarea veniturilor echilibrate pe tot teritoriul naţional, indiferent de specificul zonei, având în vedere faptul că suprafaţa totală desemnată cu constrângeri naturale şi alte constrângeri specifice (ANC) acoperă aproximativ 50% din suprafaţa agricolă din România. Veniturile exploataţiilor din zonele ANC în special în cazul exploataţiilor din zona montană, sunt în medie mai mici decât cele ale exploataţiilor din celelalte zone.

Este nevoie ca exploatațiile agricole din zonele ANC să fie sprijinite suplimentar pentru a compensa pierderile de venit produse de factorii pedoclimatici, dar şi pentru a se dezvolta şi pentru a depăşi constrângerile cu care se confruntă. Astfel, se va asigura şanse echitabile şi noi oportunități pentru fermele din zonele cu constrângeri naturale, creşterea producției şi competitivitatea lor în raport cu exploataţiile din alte zone.

Sprijinul direcționat pentru fermele mici şi mijlocii, care produc pentru piață în sistem organizat, poate contribui la evitarea abandonului activităţilor agricole, prevenirea migraţiei din mediul rural, reînnoirea generaţiilor în managementul fermelor, menținerea locurilor de muncă în sectorul agroalimentar pe întreg teritoriul contribunid astfel la consolidarea vieții socio-economice în zonele rurale.

N02. Asigurarea menținerii producției agricole concomitent cu îmbunătățirea perfomanţelor economice şi creşterea veniturilor pentru fermele mici/ medii/ ferme de familie

România prezintă anumite caracteristici structurale asemănătoare cu cele ale sectoarelor agricole din celelalte state membre UE, dar este unică prin mărimea decalajului dintre categoria fermelor mari şi aceea a fermelor mici, precum şi prin prevalența fermelor care practică agricultură pentru obținerea bunurilor de autoconsum.

Specificitatea agriculturii din RO, caracterizată prin polaritatea între ferme de dimensiuni foarte mari şi ferme foarte reduse, inclusiv decalaje importante în ritmul de creştere al venitului în raport cu mărimea fermelor, exprimă o vulnerabilitate din punct de vedere economic al femelor de dimensiuni mici şi medii şi ferme de familie.

Se impun măsuri de sprijin pentru evitarea abandonului activităţilor agricole, pentru asigurarea accesul pe piață şi realizarea de investiții, factori care vor conduce la stabilizarea şi creşterea nivelului veniturilor.

Restructurarea fermelor mici şi mijlocii care produc pentru piață sub o formă de organizare economică, în vederea consolidării fermelor de familie precum şi încurajarea acestora de a se asocia sub diferite forme (cooperative sau grupuri de producători, sau parteneriate

informale de cooperare pentru asigurarea lanţurilor scurte agroalimentare) concură la creşterea puterii de reprezentare a acestora, fapt care se va reflecta ulterior în stabilizarea şi creşterea nivelului veniturilor.

Abordarea acestei nevoi specifice României va asigura noi oportunităţi pentru facilitarea restructurării fermelor, integrarea fermelor mici/medii pe piaţă şi dezvoltarea fermelor de familie.

Acest sprijin va crea premisele ulterioare îmbunătăţirii performanţelor economice prin modernizarea fermelor mici şi mijlocii, prin investiţii în active fizice.

Deşi fermierii români, în special micii fermieri, au început să înţeleagă importanţa conceptului de cooperare şi avantajele ce decurg din aceasta, există încă reticenţe în a se organiza în forme asociative şi parteneriate viabile din punct de vedere economic.

De aceea, este necesară o abordare mai intensă a conceptului de cooperare, atât sectorial cât şi local între fermieri, în cadrul cooperativelor, a grupurilor şi organizaţiilor de producători, pentru a-şi îmbunătăţi şi adapta producţia la cerinţele pieţei (inclusiv pentru aspecte legate de aprovizionare, depozitare, cantitate şi calitate) şi pentru a-şi comercializa produsele împreună, optimizându-şi în acest mod costurile. Este necesar sprijin specializat pentru a informa şi stimula fermierii să se implice în aceste structuri/grupuri, dar şi creşterea nivelului de capitalizare a formelor asociative pentru ca acestea să funcţioneze eficient, în beneficiul membrilor. Această nevoie ar trebui să fie abordată inclusiv printr-o politică fiscală care să stimuleze înfiinţarea şi funcţionarea de forme asociative în agricultură. Nevoile menţionate mai sus există în toate sectoarele agricole, inclusiv în sectorul pomicol, caracterizat de un număr insuficient de forme asociative, ceea ce contribuie, de asemenea, la nivelul slab de competitivitate al producătorilor primari.

Un alt aspect care se impune a fi abordat este nevoia de conştientizare a fermierilor asupra

oportunităţilor pe care le oferă parteneriatul cu alţi actori implicaţi în sectorul agroalimentar (ex. institute de cercetare, instituţii de învăţământ, unităţi de procesare) şi

implicarea lor în acestea pentru dezvoltarea unor aplicaţii, procese şi produse inovatoare. Prin asociere în activităţile de afaceri, fermierii îşi vor consolida puterea de negociere, pot cumpăra echipamente agricole, tehnologii şi alte inputuri agricole la preţuri convenabile, pot avea acces mai uşor la credite şi pot introduce inovaţii şi idei noi de management, sunt amortizate efectele grave asupra membrilor în situaţii de criză, accesibilitate mai ridicată şi creşterea absorbţiei de fonduri europene, toate acestea având un impact pozitiv asupra rentabilităţii afacerii pe termen lung. Formele asociative pot juca un rol important în rezolvarea problemelor de management cu care se confruntă fermele şi în construirea de mijloace de creştere a venitului acestora. Sprijinul pentru înfiinţarea de grupuri de producători, organizaţii de producători în sectorul agricol şi cooperative, va contribui la reducerea dezavantajelor structurale şi la consolidarea poziţiei pe piaţă a fermierilor. Participarea activă a fermierilor în parteneriate alături de cercetători şi alţi actori implicaţi, va contribui la creşterea viabilităţii exploataţiilor prin aplicarea unor procese inovatoare şi obţinerea unor produse cu o accesibilitate crescută pe piaţă, mai ales pe piaţa locală, rezultând astfel, creşterea competitivităţii fermelor şi orientarea lor către piaţă.

N03. Creşterea gradului de reziliență a exploataţiilor agricole la factorii climatici şi asigurarea securităţii alimentare

Sectorul agricol prezintă un risc inerent şi este imperativ necesar ca fermierii să aibă la dispoziţie diferite instrumente pentru a face faţă pierderilor din producţie (cum ar fi cele care rezultă în urma fenomenelor climatice sau a bolilor animalelor şi ale plantelor) şi volatilităţii preţurilor. RO trebuie să îşi propună instrumente de sprijinire a gestionării riscurilor de către fermieri şi de răspuns la situaţii de criză. Pe lângă plăţile directe care pot avea un impact semnificativ asupra stabilizării veniturilor, pentru anumiţi fermieri se pot include instrumente de prevenire menite să îi ajute pe fermieri să îşi sporească reziliența.

În România, în general, resursele naturale sunt în stare bună, însă sistemele de management al riscului şi serviciile prin care riscurile climatice şi sanitare potențiale pot fi aplanate sunt insuficiente. Chiar şi fermele comerciale au, în mare parte, o bază materială insuficientă şi sunt dotate inadecvat pentru a face faţă riscurilor climatice, evenimentelor climatice nefavorabile sau a evenimentelor catrastrofale. În marea lor majoritate, fermele agricole nu sunt dotate cu sisteme de avertizare/protecţie împotriva efectelor climatice adverse, care au menirea de a preîntâmpina pagubele produse de fenomenele meteo extreme şi respectiv, atacuri de boli sau dăunători.

Este necesar ca fermierii să gestioneaze mai bine riscul în cadrul propriei afaceri, deoarece pe termen mediu şi lung se preconizează un impact mare al schimbărilor climatice asupra producţiei primare. Posibile riscuri sunt cele de scădere a activităţii economice cauzate de incidente de mediu, dezastre naturale şi efectele schimbărilor climatice (precum inundaţii persistente, alunecări de teren, eroziune, pagube cauzate de furtuni, secetă, focare de boli, lipsa accesului la resurse de apă).

De asemenea, fermierii şi autorităţile responsabile trebuie să prevină şi să reducă posibilele dezastre naturale, evenimente climatice adverse şi evenimente catrastrofale. În condiţiile în care aceste fenomene sunt deja prezente, nevoia refacerii potenţialului agricol este esenţială pentru reluarea activităţii de producţie a fermierilor.

Este important să fie implementare sisteme pentru gestionarea şi aplanarea implicaţiilor economice ale acestor riscuri, în acest fel fermierii ar putea minimiza efectele evenimentelor catastrofale, schimbărilor climatice, care pot afecta producţia, viabilitate generală a afacerii şi siguranţa gospodăriei şi asigurarea surselor de hrană şi de venit.

În mod similar, existența unor instrumente de sprijin pentru prevenția acestor fenomene şi refacerea producţiei agricole conduce la creşterea biosecurităţii fermelor şi la reducerea riscului de abandon a activităţii prin refacerea potentialului agricol al fermelor, prevenirea bolilor şi dăunătorilor pentru plante şi animale (PPA, altele).

Este nevoie de un sistem eficient de management al riscurilor dar şi de investiţii în

infrastructura agricolă şi modernizarea exploatațiilor din perspectiva gestiunii riscurilor climatice, cum ar fi în sectorul de legume–fructe (sisteme de protecție a culturilor adaptate la fenomenele climatice cu care se confruntă agricultura românească) şi sectorul vitivinicol, în vederea atenuării gradului de vulnerabilitate în fața amenințărilor externe de tipul modificărilor climatice.

În contextul situației actuale privind schimbările climatice se constată creşteri ale temperaturii medii anuale ce amplifică fenomenele climatice extreme (secetă, inundații etc.). Infrastructura de irigații din România nu este total adaptată din punct de vedere al eficienței utilizării resurselor. Infrastructura secundară este încă deficitară din punct de vedere al adaptării şi modernizării din perspectiva utiliizării eficiente a resursei de apă. Modificarea condițiilor climatice poate conduce la creşterea incidenței atacurilor dăunătorilor şi bolilor, şi la reducerea productivității naturale a terenurilor agricole şi forestiere. În vederea adaptării la efectele schimbărilor climatice şi îmbunătățirea rezilienței mediului la acestea, este necesară înființarea, extinderea şi/sau modernizarea instalațiilor eficiente de irigații, promovarea de tehnologii şi practici noi de management agricol pentru gestionarea fenomenului de creştere al incidenței atacurilor dăunătorilor şi bolilor, adoptarea de măsuri pentru managementul riscului, înființarea de perdele forestiere de protecție a câmpului şi informarea fermierilor cu privire la cele mai bune practici agricole, spre exemplu cu privire la soiurile utilizate sau consumul de apă. Aceste acțiuni urmăresc atenuarea efectelor secetelor excesive şi a manifestării atacurilor dăunătorilor şi a bolilor, ameliorarea climatului local, acoperirea pierderilor cauzate de vulnerabilitatea comunităților rurale față de efectele schimbărilor climatice, precum şi eficientizarea utilizării resurselor de apă dulce.

Prin realizarea procesului de desecare drenaj se urmăreşte creşterea capacității de producție a terenurilor agricole şi extinderea suprafețelor cu folosință agricolă prin scoaterea unor terenuri de sub efectul excesului de umiditate. De asemenea, aceste lucrări contribuie la întoarcerea în circuitul economic a terenurilor degradate de acțiunea unor

factori naturali sau antropici - soluri sărăturate, acide, nisipoase, poluate cu reziduuri petroliere sau de altă natură, terenuri ocupate de halde de steril provenite de la exploatările miniere sau alte activitaţi industriale.

De asemenea, prin lucrările de combaterea eroziunii solului se va urmări prevenirea şi diminuarea degradării terenurilor agricole prin eroziune de suprafaţă şi adâncime, asigurând-se condiţii favorabile de utilizare a terenurilor.

Lucrările din sistemele de combatere a eroziunii solului îşi manifestă efectul din momentul execuţiei lucrărilor fara să ţină seama de limitele proprietăţilor şi independent de voinţa administratorului lucrărilor sau a proprietarilor de terenuri.

În contextul actual în care evenimentele hidrologice majore s-au intensificat, instabilitatea climatică căpătând o cadenţă aproape anuală, fiecare componentă a domeniuiui îmbunătăţirilor funciare este concepută să funcţioneze în complex cu celelalte. De aceea sistemele de irigaţii sunt proiectate să funcţioneze în complex cu sistemele de desecare drenaj şi sistemele antierozionale.

Obiectiv Specific 2

Consolidarea orientării către piaţă şi creşterea competitivităţii

N04. Modernizare şi restructurare a exploataţiilor mici /mijlocii, în special fermele de familie, prin investiţii pentru îmbunătăţirea productivităţii

În vederea îmbunătăţirii performanţelor economice şi totodată consolidării exploataţiilor agricole, sunt necesare investiţii, pentru protecţia mediului, aplicarea de noi tehnologii care să vizeze îmbunătăţirea calităţii produselor obţinute, promovării economiei circulare în scopul reducerii costurilor de producţie şi creşterii competitivităţii. Astfel fermierii si procesatorii pot folosi produsele şi subprodusele aferente producţiei agricole pentru a creşte autonomia energetica şi pot investi in facilitati la scara mica de obtinere a energiei prin folosirea biomasei, etc.

Agricultura RO are un grad de dotare insuficient al exploataţiilor mici şi mijlocii, iar acesta scade proporţional cu scăderea dimensiunea exploataţiei. Gradul scăzut de dotare cu

utilaje si echipamente inclusiv pentru irigații dar şi uzura fizică şi morală, conduc la o productivitate scazută.

Astfel, nevoia de dotare a femelor cu siteme de irgații eficiente in vederea utilizarii eficiente a apei, va impacta pozitiv atat productivității acestora dar si cresterea eficientei utilizarii resurselor.

Agricultura este supusă fenomenelor climatice extreme, nu doar lipsa apei poate provoca pagube însemnate culturilor agricole dar şi inundațiile pot cauza pierderi importante de producție. De aceea este nevoie de utilizarea şi gestionarea eficientă a amenajărilor de desecare-drenaj şi încurajarea proprietarilor de terenuri aflate în aceste amenajări, în vederea constituirii în Organizații de desecare-drenaj (ODD) în aceste zone.

Mulți fermieri, inclusiv cei din zona montană, au sisteme de producție învechite, de calitate slabă şi facilități de depozitare si prelucrare inadecvatesau inexistente. Activele corporale nu sunt adaptate condițiilor de producție, mai ales în perioadele de vârf.

Multe ferme au dificultăți în adoptarea de noi tehnologii din cauza mijloacelor financiare proprii insuficiente şi a accesului redus la finanțare. Fermele mici şi mijlocii care produc pentru piață în sistem organizat, în special fermele de familie, au nevoie de sprijin pentru a valorifica potențialul şi a creşte competitivitatea.

Se identifică nevoia de investiții în modernizare şi construcții de facilități de stocare, echipamente, maşini, spații post-recoltare şi condiționare, sisteme de sortare, calibrare, mijloace de producție.

Există nevoia prioritizării sub-sectoarelor agricole cu tendințe de diminuare a efectivelor, în special bovine,suine şi păsări, inclusiv investiții în ferme de reproducție, având în vedere deopotrivă şi faptul că preferințele consumatorilor în RO sunt din ce în ce mai diversificate, iar potențialul de creştere economică poate fi exploatat în aceste sectoare, contribuind astfel la realizarea unui sector competitiv.

Totodată, sectorul de legume şi fructe are nevoie de investiții, în special în spații protejate dar şi în vederea refacerii potențialului plantațiilor pomicole îmbătrânite prin reconversie

acestora, inclusiv a plantaţiilor de hamei. In mod sinergic se impune nevoia de investiţii în facilităţi de stocare-procesare, în special primă procesare (facilităţi de ambalare, etichetare) pentru a asigura o legatură mai bună cu piaţa de desfacere în sensul răspunsului la nevoile şi exigenţele consumatorilor dar şi pentru a creşte competitivitatea acestor exploataţii.

Privitor la subsectorul culturilor de câmp acesta are un randament sub potenţialul agricol. Fermele mari au deficit legat de aplicarea ultimelor tehnologiilor inovative ce permit o dezvoltare competitivă cu impact redus asupra mediului. Abordând aceste nevoi, fermele vor îmbunătăţi eficienţa costurilor şi productivitatea muncii, diversifica veniturile şi standardele – inclusiv cele de protecţia mediului.

N05. Creşterea investiţiilor în agricultura de precizie, digitizare ca instrumente esenţiale pentru sustenabilitatea sectorului agricol şi pentru creşterea competitivităţii

Sectorul agricol trebuie să intre în era digitală, într-un efort de a răspunde nevoilor de nutriţie în creştere la nivel mondial şi pentru a răspunde provocărilor climatice, toate acestea pe fondul creşterii populaţiei, ceea ce a condus la creşterea cererii pentru produsele agricole.

Având în vedere nevoia de a produce mai mult utilizând resurse mai reduse, agricultura de precizie poate deveni un instrument esenţial pentru sustenabilitatea sectorului agricol şi pentru creşterea competitivităţii.

Utilizarea de tehnologii inovatoare este reflectată în efectele socio-economice şi de mediu, cum ar fi: creşterea producţiei, reducerea consumului de combustibil, îmbunătăţirea condiţiilor de lucru ale fermierilor, menţinerea structurii solului, conservarea şi îmbunătăţirea caracteristicilor solului, scădere semnificativă a riscului de eroziune, creşterea rezervei de apă din sol, etc.

Este nevoie de digitizarea agriculturii şi utilizarea agriculturii de precizie pentru utilizarea tehnologiei în scopul creşterii producţiei, diminuării consumului de resurse, protejării

solului, resurselor de apă etc.

Introducerea noilor tehnologii în procesarea producţiei primare, îi ajută pe fermierii să asigure sustenabilitatea fermelor, contribuind totodată la echilibrarea balanţei comerciale, în ceea ce priveşte exportul de materii prime, în detrimentul celor procesate.

Fermierii care practică agricultura de precizie vor fi capabili sa utilizeze în cea mai bună măsură resursele chimice (pesticide sau îngrăşăminte), contribuind astfel la protecţia solului şi a apelor subterane, şi sporind în acelaşi timp eficienţa producţiei. Calitatea produselor este îmbunătăţită, iar consumul de energie este redus semnificativ.

Prin utilizarea de senzori, agricultorii vor fi în măsură să identifice ariile specifice ale câmpului care are nevoie de un tratament special şi să concentreze aplicarea produselor chimice numai în aceste zone, reducând cantitatea de substanţe chimice utilizate şi conservând mediului înconjurător.

Având în vedere că adoptarea pe scară largă a noilor tehnologii şi/sau a noilor practici agricole durează, de obicei, schimbul de cunoştinţe de la fermier la fermier, dar şi între comunităţile de fermieri cu sprijinul terţilor, cum ar fi organizaţii de fermieri, organizaţii ale societăţii civile locale sau autorităţile publice, este adesea foarte util şi necesar.

N06. Încurajarea investiţiilor colective realizate de forme asociative, cooperative, grupuri de producători, parteneriate informale care să încurajeze crearea de sisteme autonome de producţie/depozitare/procesare/comercializare precum şi reducere a cheltuielilor de exploatare

Deşi fermierii români, în special micii fermieri, au început să înţeleagă importanţa conceptului de cooperare şi avantajele ce decurg din aceasta, există încă reticenţe în a se organiza în forme asociative şi parteneriate viabile din punct de vedere economic.

Este necesar sprijin specializat pentru a informa şi stimula fermierii să se implice în aceste structuri/grupuri, concomitent cu nevoia de creştere a nivelului de capitalizare a formelor asociative pentru ca acestea să funcţioneze eficient, în beneficiul membrilor, contribuind astfel la integrarea şi valorificarea producţiei, prin intermediul formelor asociative. Această

nevoie ar trebui să fie abordată inclusiv printr-o politică fiscală care să stimuleze înființarea și funcționarea de forme asociative în agricultură. Nevoile menționate mai sus există în toate sectoarele agricole, inclusiv în sectorul pomicol caracterizat de un număr insuficient de forme asociative, ceea ce contribuie, de asemenea, la nivelul slab de competitivitate al producătorilor primari.

Prin asociere în activităţile de afaceri, fermierii îşi vor consolida puterea de negociere, pot cumpăra echipamente agricole, tehnologii şi alte inputuri agricole la preţuri convenabile, pot avea acces mai uşor la credite şi pot introduce inovaţii şi idei noi de management, sunt amortizate efectele grave asupra membrilor în situaţii de criză, accesibilitate mai ridicată şi creşterea absorbţiei de fonduri europene, toate acestea având un impact pozitiv asupra rentabilităţii afacerii pe termen lung. Formele asociative pot juca un rol important în rezolvarea problemelor de management cu care se confruntă fermele şi în construirea de mijloace de creştere a venitului acestora.

Un alt aspect care se impune a fi abordat este nevoia de conştientizare a fermierilor asupra oportunităţilor pe care le oferă parteneriatul cu alţi actori implicaţi în sectorul agroalimentar (ex. institute de cercetare, instituţii de învăţământ, unităţi de procesare) şi implicarea lor în acestea pentru dezvoltarea unor aplicaţii, procese şi produse inovative. Participarea activă a fermierilor în parteneriate alături de cercetători şi alţi actori implicaţi va contribui la creşterea viabilităţii exploataţiilor prin aplicarea unor procese inovative şi obţinerea unor produse cu o accesibilitate crescută pe piaţă, mai ales pe piaţa locală, rezultând astfel creşterea competitivităţii fermelor şi orientarea lor către piaţă.

N07. Dezvoltare/restructurare a sectorului de procesare a produselor agricole

Cu toate că nivelul performanței din industria alimentară a crescut, există încă nevoie de restructurare, pentru a ajuta sectorul să rămână competitiv şi să respecte standardele de siguranță alimentară şi calitate a produselor şi pentru a stabili nişte verigi de comercializare eficiente între industria alimentară şi marea majoritate a agricultorilor.

În România, sectorul de procesare a produselor agricole are nevoie de investiții în special

pentru modernizarea unităţilor existente cu echipamente şi procese tehnologice inovatoare inclusiv echipamente care să permită economie circulară şi care să permită creşterea productivităţii, productivitate care în momentul de faţă este scăzută raportat la UE28.

Din punct de vedere al competitivităţii, industria alimentară din România încă are decalaje semnificative în ceea ce priveşte valoarea adăugată a produselor alimentare în raport cu capacitatea de producţie a produselor agricole autohtone, aspect ce se poate observa din faptul că se exportă materii prime şi se importă alimente procesate.

Astfel, este necesară concentrarea sprijinului pe acele produse agro-alimentare pentru care există producţie de materii prime diversificate, pentru realizarea unor capacităţi de procesare dar şi depozitare/ stocare care să asigure o valorificare la preţuri competitive în funcţie de perioadă, atât în sectorul vegetal cât şi în cel zootehnic.

În acest sens, nevoia de investiţii în spaţii de producţie şi tehnologii moderne, dezvoltarea de noi produse, aplicarea practicilor şi tehnologiilor inovatoare este mare în industria laptelui şi a produselor lactate, în procesarea produselor horticole şi cartofi, în industria cărnii, a produselor de panificaţie, dar şi a produselor cu înaltă valoare adăugată- produse ecologice, produse înregistrate în schemele de calitate europene (IGP, DOP, DOC, montan) şi naţionale.

Stimularea acestor domenii va conduce la îmbunătăţirea productivităţii, creşterea competitivităţii şi a sustenabilităţii unităţilor de procesare care respectă standardele UE (siguranţă alimentară şi trasabilitate), a operatorilor certificaţi ecologic care obţin produse de calitate, precum şi creşterea ponderii pe piaţă a produselor autohtone cu valoare adăugată înaltă.

Totodată, fermele mari care produc pentru piaţă în sistem organizat trebuie să fie încurajate să proceseze materia primă, în vederea creşterii competitivităţii şi a veniturilor.

Progresele realizate vor echilibra nevoia de procesare în raport cu capacitatea de producţie internă cu efecte pozitive asupra balanţei comerciale, mai ales în contextul unei pieţe aflate

în plină dezvoltare şi a interesului crescut al consumatorului pentru alimente sănătoase cu impact redus asupra mediului. De asemenea, unitățile de procesare îşi vor putea eficientiza activitatea prin reducerea consumului de energie şi prin producerea şi utilizarea energiei regenerabile în propriile unități.

N08. Nevoia de acces la instrumente financiare

Fermierii din spațiul rural au nevoie pentru realizarea investitiilor de acces facil la sursele de finantare, iar sistemele de creditare si garantare sa fie adaptate permanent în raport cu nevoile sectorului de producție agricol si pentru procesare (din punctul de vedere a perioadei de rambursare şi al garanțiilor).

În România sursele de finanțare sunt mai puțin accesibile întreprinderilor din zonele rurale (în special celor nou înființate) şi sectorului agricol în general. În ciuda instrumentelor financiare implementate în perioadele de programare anterioare sectorul agricol şi IMMurile din rural prezintă în continuare un deficit major de finanțare pe fondul riscului ridicat asociat acestui sector cât şi a slabei capitalizări a fermelor şi lipsa garanțiilor.

Îmbunătățirea accesului la sursele de finanțare ar sprijini fermele în procesul de modernizare şi de orientare mai intensă înspre piață, inclusiv de participare la lanțuri scurte de aprovizionare, în procesul de achiziționare mai competitivă a input-urilor, de diversificare a producției şi de îmbunătățire a operațiunilor şi a viabilității generale.

Instrumentele financiare sunt importante în mod specific atunci când fermele încep proiecte de dezvoltare rurală precum şi în cazul inițiativelor antreprenoriale în spațiul rural care necesită co-finanțare, având în vedere dificultatea acestor categorii de beneficiari de a-şi asigura cofinanțarea privată.

N09. Creşterea competitivității sectorului vitivinicol

Situația actuală a sectorului vitivinicol arată posibilitățile limitate ale producătorilor mici şi mijlocii şi nevoia de stimulare continuă a viticultorilor. România consideră esențială sprijinirea susținută a acestui sector, orientarea către piață a producătorilor mici şi mijlocii,

care produc pentru piață în sistem organizat, pentru a deveni competitivi şi adaptați la cerințele pieței.

Este necesară menținerea interesului producătorilor din sectorul vitivinicol de a se dezvolta în raport cu cerințele pieței oferind produse îmbunătățite calitativ, dar şi cu o vizibilitate sporită pe piața internă şi externă. Eficientizarea procesului de producție şi adaptarea continuă la cerințele pieței implică investiții în active fizice şi o aliniere tehnologică la standardele competitorilor internaționali.

După absorţia a peste 360 mil euro în cadrul măsurii de restructurare/reconversie şi înfiinţarea a peste 30.000 ha de plantaţii noi şi de absorbție de aprox. 50 mil.euro pentru investiţii noi în crame, este imperios necesar ca producătorii de vin din România să îşi facă cunoscute vinurile în plan internaţional.

Pentru acest lucru este imperios necesar ca producătorii să acceseze mai susţinut măsura de promovare a vinurilor.

Măsura de promovare a vinurilor, care are un potenţial deosebit, oferă solicitanţilor posibilitatea de promovare a vinurilor în ţările terţe şi de informare a consumatorilor din piața internă UE de beneficiile consumului moderat de vin.

Participarea la marile târguri şi expoziţii de vinuri din toată lumea va oferi posibilitatea producătorilor români de vinuri de a-şi face cunoscute vinurile şi de a încheia contracte de export cu parteneri externi.

Creşterea competitivităţii sectorului vitivinicol va putea fi realizată prin afirmarea acestuia pe plan internaţional, deoarece vinurile româneşti prezintă o calitate deosebită şi un interes crescând.

La momentul actual, pătrunderea pe piața internațională a vinurilor este îngreunată de lipsa unui brand de țară viticolă, de care producătorii români de vinuri ar putea beneficia.

Constituirea pentru Romania a unui brand de țară viticolă se poate realiza prin implicarea Oficiului National al Viei şi Produselor Vitivinicole (ONVPV), care are atribuţiuni legale de

promovare a vinului românesc. Astfel, ONVPV va trebui să organizeze programe naţionale şi

internaţionale de informare privind beneficiile consumului moderat de vin, prin toate mijloacele mass-media. Deasemenea, va trebui să organizeze pentru producătorii şi exportatorii români de vinuri, participarea la principalele târguri şi concursuri internaţionale.

Participarea constantă la principalele târguri şi concursuri de vinuri din lume, ar putea promova adevărata calitate a vinurilor româneşti, care a adus până în prezent multe medalii producătorilor care au participat la astfel de concursuri.

Schimbările climatice petrecute în România în ultimii ani, au condus la apariţia secetei în unele regiuni viticole din sudul ţării, cu efecte negative asupra producţiei de struguri pentru vin. Pentru a preveni pe viitor perpetuarea acestui fenomen meteorologic, ar trebui crescut interesul producătorilor români pentru modernizarea exploataţiilor viticole prin instalarea de instalaţii de irigare în cadrul plantaţiilor viticole.

O altă problemă pe care o întâmpină viticultorii români în prezent, este lipsa forţei de muncă sezoniere în perioada recoltării. Pentru o buna desfăşurare a campaniei de recoltare a strugurilor, este necesar pe viitor ca plantaţiile viticole să fie adaptate pentru culesul mecanizat, cu ajutorul masinilor de recoltat struguri.

Având în vedere trendul ultimilor ani, de înfiinţare a unor crame de capacitate mică, tip boutique, care vinifică şi oferă spre vânzare producţia unor plantaţii mici, se identifică drept oportună posibilitatea înfiinţării unor astfel de unităţi în vederea valorificării superioare a vinurilor de calitate superioară.

Crizele recent apărute pe plan international (embargo-ul Federaţiei Ruse, pandemia de COVID-19) au confirmat că sectorul vie-vin nu s-a stabilizat fiind deosebit de sensibil, ca urmare a procesului de reorganizare. Situaţia actuală arată posibilităţile limitate ale producătorilor mici şi mijlocii şi nevoia de susţinere continuă.

PNS ar trebui sa răspundă următoarelor direcţii de actiune:

- Consolidarea şi dezvoltarea sectorului productiv (protejarea patrimoniului national viticol prin masuri de optimizare a dimensiunii fermelor viticole; modernizarea fermelor prin sprijinirea investițiilor in bunuri si echipamente)
- Consolidarea şi dezvoltarea sectorului de vinificație (Sustinerea dezvoltarii de crame si marci comerciale la nivelul centrelor viticole)
- Creşterea valorii comerciale a produselor (promovarea brandului de tara pentru vin, promovarea consumului de vin, susținerea mărcilor comerciale prin participarea la evenimente, târguri, concursuri)
- Valorificarea potențialului IT&C şi aplicarea acestuia în sectorul public (administrație) şi cel privat (operatori, cetățeni) (dezvoltarea de aplicatii pentru gestionarea patrimoniului si cresterea accesului la serviciile oferite de autoritati)
- Creşterea capacității de inovare (Stimularea cooperarii între instituțiile de cercetare/dezvoltare/inovare şi operatori şi creşterea accesului operatorilor la noi produse/piețe/nişe de comercializare)

Obiectiv Specific 3

Îmbunătăţirea poziției fermierilor în lanțul valoric

N10. Dezvoltarea şi îmbunătăţirea sinergiilor în cadrul lanțurilor scurte alimentare, inclusiv a sistemelor de colectare şi depozitare

Sectorul agroalimentar primar este fragmentat. În lanțul alimentar există mult mai mulți fermieri decât procesatori dar întreprinderile agricole sunt, în general, de dimensiuni mici. Concentrarea în industria alimentară şi în sectorul comerțului cu amănuntul este mai mare decât în sectorul agricol, înzestrând actorii din aval cu o putere de negociere mai mare. Deşi această evoluție nu este problematică în sine şi poate duce la creşterea eficienței în lanț, abuzul de putere de negociere ar putea duce la practici comerciale neloiale în lanțul alimentar şi la o eficiență mai scăzută a lanțului decât cea potențial realizabilă, cu atât mai mult cu cât informațiile fermierilor cu privire la nivelul prețurilor şi evoluția lor în avalul lanțului de aprovizionare sunt limitate.

În contextul susţinerii lanţurilor alimentare integrate în perioada 2014-2020, la nivelul fermei s-a încercat reducerea decalajului în termeni de metode de organizare şi promovare care să permită orientarea fermierului către piață. Totuşi, ponderea mică a valorii adăugate pe lanţul alimentar pentru fabricarea de alimente, băuturi precum şi a serviciilor în sectorul agroalimentar în detrimentul valorii adăugate aferente producţiei primare arată că lanţul alimentar se opreşte, de multe ori, la veriga de producţie.

Acest aspect evidenţiază pe de o parte nevoia de a consolida lanţurile alimentare existente precum şi de a înfiinţa altele noi, în special lanţuri scurte alimentare, prin integrarea producţiei de materie primă cu procesarea şi comercializarea şi o relaţie cât mai directă cu consumatorul.

Nevoile de creare, consolidare şi promovare a lanţurilor alimentare sunt complexe, iar complexitatea acestora este dată chiar de necesitatea unui sprijin concentrat pe întreg lanţul valoric, dar şi nevoia de acompaniere a acestora cu informare şi promovare şi cooperarea fermierilor în cadrul formelor asociative. În prezent, toate aceste elemente privite individual au potenţial, dar nevoia majoră survine în integrarea acestora într-un cadru organizat, inclusiv din punct de vedere legislativ, care să permită o abordare unitară şi să crească valoarea adăugată în fiecare etapă a lanţului valoric.

Capacitatea de stocare/depozitare redusă precum şi prima procesare, cu predilecţie pentru legume-fructe şi cartofi relevă nevoia de a înfiinţa şi dezvolta un sistem de colectare şi depozitare adecvat care să vină atât în sprijinul fermierilor prin stimularea producţiei locale şi o mai bună valorificare a acesteia, cât şi a consumatorilor care pot beneficia de produse proaspete, calitative, păstrate în condiţii adecvate.

De asemenea, s-a identificat necesitatea facilitării cooperării între producători, procesatori şi comercianţi în vederea unei mai bune valorificări şi promovări a produselor cu valoarea adăugată mare, cu predilecţie pe piaţa locală dar şi în marile magazine de tip supermarket prin intermediul lanţurilor scurte, în special prin acţiuni de marketing şi cercetare de piață.

Competitivitatea producătorilor primari va fi îmbunătățită şi printr-o mai bună integrare a

acestora în cadrul lanţului agroalimentar prin participarea la scheme de calitate, atât europene cât şi naţionale inclusiv produse certificate ecologic. Utilizarea acestor sisteme de calitate asigură valoare adăugată produselor agroalimentare, creştere economică şi crearea de locuri de muncă. Comercializarea unui produs certificat pe piaţa poate constitui o garanţie a calităţii şi autenticităţii sale.

Interesul fermierilor în obţinerea şi promovarea unor produse de înaltă calitate implică o atenţie sporită la proveniența materiei prime utilizate, precum şi la utilizarea unor tehnici de producţie şi prelucrare îmbunătăţite.

Totodată, expertiza şi resursele existente la nivelul clusterelor şi a polilor de competitivitate din domeniul agroalimentar poate contribui în procesul de identificare a lanţurilor valorice, în special a verigilor lipsă şi a celor care trebuie dezvoltate, precum şi în susţinerea operatorilor economici români din sectorul horticol, vegetal şi zootehnic, în procesul de integrare în lanţurile valorice globale şi a facilitării accesului pe piaţa intra şi extracomunitară.

Sprijinul pentru dezvoltarea lanţurilor scurte alimentare, inclusiv a sistemelor de colectare şi depozitare va permite fermierilor din RO să îşi diversifice şi îşi crească sursele de venit, să valorifice eficient producţia agricolă diversificată, atât în sectorul vegetal cât şi zootehnic, promovând totodată un consum durabil de produse alimentare cu înaltă valoare nutriţională, accesibile consumatorilor, evidenţiind astfel rolul important deţinut de o agricultură sustenabilă şi competitivă şi importanţa lanţurilor alimentare în atenuarea efectelor unei crize economice şi alimentare, cum este cea generată de pandemia de COVID19 sau alte calamităţi.

N11. Sprijinirea dezvoltării modelelor de producţie bazate pe valoare adăugată mare (ecologic, montan, tradiţionale, scheme de calitate)

În contextul unor experienţe pilot în dezvoltarea de produse locale de calitate şi a existenţei de materii prime de calitate, cu potenţial pentru producerea unor produse sănătoase, crearea de lanţuri alimentare va deschide oportunităţi de piaţă pentru fermieri, procesatori

şi alţi actori din mediul rural, pentru diversificarea gamei de produse, promovarea şi vânzarea produselor pe piețele locale sau aproape de sursa de producţie, fie individual, fie în comun.

Existenţa unui context legislativ european, reprezentat de Pactul Ecologic European, cu componenta care vizează agricultura şi alimentaţia-Strategia ”de la fermă la consumator”, favorabil tranziţiei către o economie verde, neutră din punct de vedere al emisiilor de carbon şi unde agricultura trebuie să asigure producţia de alimente ”sigure, nutritive, de calitate înaltă” şi ”cu impact minim asupra naturii” va oferi un cadru adecvat pentru dezvoltarea unor modele de producţie bazate pe creşterea valorii adăugate pe întreg lanţul alimentar.

În RO există un potenţial încă nevalorificat, de recunoaştere şi promovare a brand-urilor locale prin includerea acestora în schemele de calitate naţionale şi europene, din cauza unor probleme referitoare la costurile aderării la schemele de calitate, promovarea deficitară a produselor agroalimentare româneşti, taxele aplicate producătorilor care fac dificil accesul produselor autohtone pe rafturile hipermarket-urilor şi a supermarket-urilor, slaba asociere între producători.

Numărul produselor româneşti recunoscute la nivel european este nesemnificativ pentru a avea impact asupra pieței, rezultând o nevoie acută de a sprijini obţinerea şi promovarea unor astfel de produse. Produsele pentru care se foloseşte materie primă locală, ca şi cele provenite de la animale crescute în condiţii superioare de bunăstare, contribuie la dezvoltarea zonelor rurale, crearea de locuri de muncă, creşterea valorii adăugate şi a valorii de piață a acestora, conştientizarea consumatorului referitor la calitatea produselor cu tradiție care fac parte din cultura naţională, valorificarea zestrei locale, dar şi la importanța asigurării siguranței şi securității alimentare.

Luând în considerare cererea de soiuri de viţă de vie adaptate la schimbările climatice, dar şi contextul favorabil cu privire la numărul considerabil de produse din sectorul vinicol înregistrate în scheme de calitate europene, este importantă consolidarea poziției României

prin susţinerea acestui sector şi facilitarea accesului producătorilor pe piaţa intra şi extracomunitară.

Având în vedere slaba eficienţă economică a practicilor agricole extensive/mixte tradiționale şi prietenoase cu mediul, la nivelul spațiului rural este nevoie de conservarea biodiversităţii şi valorificarea produselor tradiționale.

Participarea redusă a fermierilor şi grupurilor de fermieri la schemele de calitate este legată de costurile suplimentare, de angajamente de asociere şi de faptul că valorificarea produselor nu asigură recuperarea costurilor de certificare a acestora. Toate acestea constituie un obstacol pentru cei ce aplică în vederea obținerii unei protecții la nivel european.

Pentru stimularea fermierilor şi grupurilor de fermieri din România în demersurile de aderare la sistemele de calitate europene, trebuie implementate măsuri de sprijin care să susțină financiar acoperirea costurilor suplimentare pe care aceştia le suportă. Instituirea unei măsurilor de promovare va veni în sprijinul producători care vor să se asocieze pentru valorificarea produselor agroalimentare cu notorietate locală şi va contribui la dezvoltarea agro-turistică a mediului rural.

În contextul unui număr considerabil de produse cu mențiunea facultativă de calitate Produs Montan, pentru a contracara depopularea şi abandonul activităţilor agricole în zona montană, este nevoie de acțiuni susținute de sprijin în vederea obținerii acestor produse şi a promovării lor pe piaţa internă şi internațională.

Numărul redus al unităților de procesare în sistem ecologic, în condițiile unei cereri în creştere a consumatorilor pentru produse care să corespundă orientării lor către o dietă cu un aport adecvat de elemente nutritive, necesită stimularea investițiilor în vederea obținerii de produse calitative care să permită un stil de viaţă sănătos.

Implementarea unor măsuri de sprijin adresate produselor cu rețetă consacrată, este o oportunitate care răspunde cererii în creştere a consumatorilor de astfel de produse şi totodată valorificării producției de către retaileri .

În plus, având în vedere suprafaţa mare a terenurilor agricole clasificate cu înaltă valoare naturală (5.2 mil. ha), România are un potenţial ridicat în ceea ce priveşte obţinerea de produse de calitate, cu valoare adăugată mare (ecologice, tradiţionale, montane, scheme de calitate), aspect ce va contribui la identificarea şi dezvoltarea unor modele de producţie sustenabile, viabile din punct de vedere economic, care să răspundă nevoilor de consum ale populaţiei.

N12. Nevoia de creştere a cooperării între actorii implicaţi în lanţul alimentar

Având în vedere datele furnizate în analiza SWOT privind situaţia actuală asocierii din sectorul agro-alimentar, este necesară o abordare mai intensă a conceptului de cooperare atât sectorial cât şi local între fermieri, în cadrul cooperativelor, a grupurilor şi organizaţiilor de producători, pentru a-şi îmbunătăţi şi adapta producţia la cerinţele pieţei (inclusiv pentru aspecte legate de aprovizionare, depozitare, cantitate şi calitate) şi pentru a-şi comercializa produsele împreună (inclusiv prin lanţuri scurte de aprovizionare), optimizându-şi în acest mod costurile, având o putere de negociere mai mare şi un acces mai facil pe piaţa internă, inclusiv locală, dar şi pe piaţa internaţională.

Numărul relativ scăzut de forme asociative viabile economic, timpul îndelungat (2-3 ani) necesar membrilor de a se adapta la cerinţele şi regulile impuse de cadrul legislativ pentru formele asociative (cooperative, grupuri de producători) până la momentul în care acestea funcţionează eficient, cooperarea deficitară cu alţi actori ai lanţului alimentar, sunt impedimente care trebuie depăşite pentru a obţine produse competitive.

De asemenea, informaţiile relevante insuficiente la nivelul individual al fermierului, atât cele din avalul lanţului alimentar cu privire la preţuri, producţie, consum şi stocuri cât şi cele aferente accesului la tehnologii inovative, conduc la concluzia că stimularea asocierii fermierilor cu alţi actori din lanţ (procesatori, comercianţi, distribuitori, institute de cercetare etc) şi organizarea în forme asociative sau constituirea de parteneriate va contribui la creşterea capacităţii acestora de a face faţă riscului volatilităţii pieţei într-o

manieră mai eficientă şi va diminua impactul economic negativ generat de pandemia COVID

19, epizootii şi calamităţi naturale cu care se confruntă România.

Capitalizarea rămâne însă cea mai grea barieră de depăşit pentru formele asociative, cu predilecţie pentru cooperative, în contextul în care majoritatea cooperativelor au o bază materială insuficientă şi nu deţin decât capital social. În plus, membrii cooperatori au nevoie la rândul lor de capitalizare pentru afacerile curente, ceea ce determină lipsa de lichidităţi pentru investiţii ale cooperativelor, acestea fiind în continuare captive în paradigma de comercianţi/traderi ai producţiei/inputurilor membrilor. O susţinere concertată în sensul capitalizării şi consolidării patrimoniului acestora, ar permite demararea unor proiecte de investiţii care să adauge valoare producţiei primare a membrilor, să crească competitivitatea exploataţiilor, cu implicaţii în dezvoltarea economică sustenabilă a comunităţii locale, inclusiv în zona montană.

Sprijinul pentru înfiinţarea de grupuri de producători şi organizaţii de producători în sectorul agricol, inclusiv în cel pomicol, va contribui la reducerea dezavantajelor structurale şi la consolidarea poziţiei pe piaţă a fermierilor. De asemenea, stimularea formelor asociative existente (cooperative, grupuri şi organizaţii de producători) în vederea orientării lor către performanţă va conduce la obţinerea unor produse mai competitive, aspect care va îmbunătăţi poziţia fermierilor, în special a celor care deţin exploataţii de mici dimensiuni, în lanţul valoric.

Cooperarea în parteneriate alături de cercetători şi alţi actori implicaţi va contribui la creşterea viabilităţii exploataţiilor prin aplicarea unor procese inovative şi obţinerea unor produse cu o accesibilitate crescută pe piaţă, mai ales pe piaţa locală prin intermediul lanţului scurt de aprovizionare.

Stimularea cooperării va contribui totodată la echilibrarea balanţei comerciale a României, creşterea valorii adăugate a producţiei primare, consolidarea rolului fermierilor şi integrarea pe vertical a acestora în lanţul valoric (procesare, distribuţie, comercializare).

N13. Încurajarea consumului de produse naţionale şi dezvoltarea de pieţe locale

Având în vedere sprijinul acordat în perioadele anterioare de programare (2007-2013, 20142020) pentru producătorii de legume şi fructe proaspete, dar şi pentru legume şi fructe destinate procesării se impune identificarea unei metode de încurajare a consumului de produse naţionale şi diminuarea dependenţei de importuri, în special în ceea ce priveşte sectorul de legume şi fructe prospete. Acest aspect este strâns legat cu identificarea instrumentelor de sprijin pentru producători şi creşterea competitivităţii la nivelul exploataţiilor, cu dezvoltarea de parteneriate între producători prin intermediul formelor asociative, cu crearea de reţele de colectare, stocare şi aplicarea metodelor de marketing şi comercializare, inclusiv prin intermediul marilor lanţuri de magazine şi industria Horeca.

În contextul unei infrastructuri de vânzare insuficiente sau slab dezvoltate la nivel local (pieţe agroalimentare, magazine de proximitate) care să permită comercializarea directă a produselor de la producător la consumatorul final şi să diminueze valorificarea producţiei proprii prin intermedari, în condiţii necorespunzătoare, pe canale comerciale greu controlabile care ocolesc legislaţia fiscală şi creează concurenţă neloială, cu predilecţie în sectorul legumelor şi fructelor, sunt necesare măsuri de sprijin care să dezvolte pieţele locale şi să susţină producătorii agricoli în a oferi consumatorilor produse autohtone diversificate şi calitative.

Existenţa experienţelor pilot de dezvoltare a lanţurilor scurte de aprovizionare şi a pieţelor locale în perioada 2014-2020 constituie o bază de pornire pentru a sprijini micii producători în provocările cu care se confruntă legate de respectarea cerinţelor stricte în ceea ce priveşte calitatea, frecvenţa livrării, ambalarea şi condiţionarea şi de a-şi desfăşura activitatea într-un mod sustenabil.

De asemenea, modificarea cadrului legislativ ca urmare a crizei provocate de pandemia COVID-19 care permite furnizarea produselor agroalimentare direct clienţilor, precum şi schimbările comportamentale ale consumatorilor având ca efect cererea în creştere de produse proaspete, în special legume şi fructe, au creat un cadru favorabil pentru

producătorii locali de a-şi valorifica produsele în mod direct, iar identificarea unor instrumente care să sprijine în continuare aceste eforturi răspunde nevoilor tuturor actorilor implicaţi în lanţul scurt de aprovizonare, încurajând totodată consumul de produse naţionale.

N14. Furnizarea de servicii de consiliere şi consultanţă agricolă adaptate nevoilor fermierilor

Răspunzând nevoilor identificate ca fiind relevante pentru obiectivele orizontale, din perspectiva problematicilor legate de restructurarea fermelor, integrarea fermelor mici pe piaţă, dezvoltarea fermelor de familie şi creşterea viabilităţii fermelor, s-a identificat nevoia imbunătăţirii nivelului de cunoştinţe şi aptitudini pentru fermierii din România, în special cei ce deţin exploataţii de dimensiuni mici şi mijlocii, cu privire la metodele agricole moderne şi inovative.

Dezvoltarea sectorului agro-alimentar din România necesită un nivel ridicat de instruire tehnică, economică şi de management al afacerii la nivel de fermă şi de adaptare, pentru a face faţă unui mediu concurenţial.

Nivelul scăzut de educaţie/pregătire profesională al fermierilor şi populaţiei rurale este unul dintre factorii care au condus la lipsa de competitivitate a sectorului agricol din România. Pe de o parte, acest nivel este cauzat de insuficienta dezvoltare a instituţiilor de învăţământ profesional agricol iar pe de altă parte, populaţia rurală nu beneficiază de un sistem de cursuri de formare continuă în domenii agricole şi non-agricole. De asemenea, este necesară creşterea gradului de informare asupra oportunităţilor de cultivare/creşterea animalelor în funcţie de condiţiile fiecărei zone în vederea îmbunătăţirii viabilităţii economice a fermelor.

Fermierii deţin cunoştinţe reduse privind utilizarea raţională a pesticidelor, fertilizatorilor şi antibioticelor, a efectelor utilizării pesticidelor asupra sănătăţii umane şi asupra mediului. Obiectivul constă în încurajarea dezvoltării şi introducerii unei gestionări integrate a dăunătorilor, precum şi a unor tehnici sau abordări alternative, pentru a reduce

dependența de utilizare a pesticidelor.

Este deci necesar ca orice efort de modernizare a spațiului rural să fie însoțit de acțiuni de informare, instruire şi transfer de cunoştinţe atât în domeniul agricol, cât şi în alte domenii conexe (procesare, valorificare, afaceri non-agricole, etc.) în vederea îmbunătățirii capitalului uman cu efecte în creşterea competitivității fermelor şi dezvoltarea economiei rurale.

Majoritatea fermierilor din România, în special cei ce deţin exploataţii de dimensiuni mici şi mijlocii, nu dispun de cunoştinţe adecvate în domeniul metodelor de management, al tehnologiilor şi standardelor de producţie, axându-se preponderent pe experienţa practică tradiţională.

De asemenea, nivelul de conştientizare, cunoştinţe şi abilităţi a acestora cu privire la metode agricole moderne şi inovative, este insuficient pentru a putea răspunde cererii societăţii pentru servicii de mediu şi a îndeplini standardele la nivel european. Aceştia nu deţin suficiente cunoştinţe cu privire la practicile de mediu care conduc la protecţia resurselor de sol, un management eficient al apei, conservarea biodiversităţii şi menţinerea valorii de mediu a zonelor rurale şi nu deţin informaţii privind practicile agricole care contribuie la reducerea emisiilor de GES şi amoniac.

Serviciile de consultanţă agricolă din RO sunt insuficiente şi nu răspund cerinţelor societăţii în privinţa problemelor identificate in randul exploatatiilor. Această stare de fapt afectează în special fermele mici şi mijlocii. Aceşti fermieri au nevoie de acces la servicii de consultanţă de calitate şi adaptate cerinţelor cu privire la managementul durabil al resurselor naturale, adaptarea la standarde şi adaptarea la efectele schimbărilor climatice. Exploataţiile agricole necesită servicii de consultanţă care să le sprijine în îmbunătăţirea performanţelor care să asigure un management sustenabil al solului şi apei şi care să contribuie la o mai bună adaptare la efectele schimbărilor climatice în zonele cu risc şi la reducerea emisiilor de GES şi amoniac. Nevoile specifice, generate în principal de fragmentarea excesivă a exploataţiilor agricole şi de lipsa formelor asociative, au perpetuat

fenomenul de dualitate a exploataţiilor agricole în ţara noastră, cu nevoi diferite de servicii de consultanţă. Dacă acestea din urmă deţin capacitatea economică necesară pentru asigurarea unor servicii personalizate, încă nu a fost pus în aplicare un sistem funcţional şi eficient de consiliere, dimensionat pentru acoperirea nevoilor fermelor mici şi mijlocii. Serviciile de consiliere şi consultanţă acordată fermierilor trebuie să asigure promovarea unui management sustenabil al resurselor naturale, adaptarea la efectele schimbărilor climatice şi reducerea emisiilor GES şi amoniac şi conformarea la obligaţiile de bază şi la cele specifice intervenţiilor PNS 2021-2027.

Îmbunătăţirea nivelului de cunoştinţe şi aptitudini a fermierilor va contribui la restructurarea/modernizarea fermelor (de dimensiuni mici şi mijlocii), adoptarea de tehnologii inovative şi bune practici şi va încuraja managementul sustenabil al resurselor naturale şi adaptarea la schimbările climatice.

Obiectiv General 2

Consolidarea acţiunilor de protejare a mediului şi a celor împotriva schimbărilor climatice şi contribuţia la îndeplinirea obiectivelor Uniunii Europene în materie de mediu şi climă

Obiectiv Specific 4

Contribuţia la atenuarea şi adaptarea la schimbările climatice, precum şi la energia durabilă

Emisiile GES din agricultură şi activităţile rurale şi sechestrarea carbonului organic în sol

N15:

Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră

N16:

Conversia terenurilor agricole cu scopul îmbunătăţirii sechestrării carbonului

Emisiile de gaze cu efect de seră din agricultură au înregistrat o evoluţie în scădere, asociată cu declinul economic al agriculturii din 1989, inclusiv cu reducerea numărului de animale şi

scăderea utilizării fertilizanţilor minerali. Cu toate acestea, emisiile de gaze cu efect de seră provenite din depozitarea şi aplicarea în teren a gunoiului de grajd sunt în continuare ridicate în România din cauza facilităţilor inadecvate de depozitare, din cauza echipamentelor învechite folosite pentru aplicarea acestora pe terenurile agricole şi din cauza utilizării ineficiente care se axează preponderent pe experienţa practică deţinută de fermierii mici şi mijlocii şi nu pe argumente tehnologice. Pentru a menţine un nivel scăzut al emisiilor de gaze cu efect de seră din agricultură, este necesară sprijinirea fermierilor pentru a menţine solul acoperit, a utiliza tehnici de management al terenului care contribuie la menţinerea carbonului în sol, precum şi pentru crearea de facilităţi de depozitare şi utilizarea de echipamente moderne pentru aplicarea gunoiului de grajd.

În plus, încurajarea practicilor agricole prietenoase cu mediul şi reducerea utilizării utilajelor mecanizate, aplicării îngrăşămintelor chimice şi îngrăşămintelor organice, în acelaşi timp cu reducerea încărcăturii de animale pe suprafeţele de pajişti permanente contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră şi de amoniac provenite din agricultură. Totodată, utilizarea unor culturi cu capacitate ridicată de a fixa azotul în sol, contribuie la atingerea obiectivelor de menţinere a unui nivel redus al concentraţiilor de gaze cu efect de seră în atmosferă.

De asemenea, susţinerea agriculturii ecologice va contribui la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, studiile demonstrând o reducere a amprentei de carbon pe tonă de alimente produsă din agricultura ecologică faţă de agricultura convenţională datorită renunţării la îngrăşăminte chimice şi pesticide. În timp ce agricultura ecologică contribuie la protejarea mediului, aceasta produce concomitent şi alimente cu o valoare mai mare din perspectiva asigurării sănătăţii consumatorilor.

La fel de importantă este şi stimularea utilizatorilor terenurilor agricole din anumite zone să adopte măsuri de conversie a acelor terenuri cu scopul creşterii capacităţii de stocare a carbonului în sol.

În acelaşi timp, prin sprijinirea continuării activităţii agricole în zonele afectate de

constrângeri naturale şi alte constrângeri specifice, în special pe terenurile utilizate ca pajişti, se previne degradarea acestora, evitându-se astfel fenomenul de eroziune a solului şi de pierdere a stratului vegetal. Astfel sprijinul acordat fermierilor din aceste zone contribuie la sechestrarea carbonului atât în biomasa cât şi în sol.

Susţinerea unor standarde superioare de bunăstare a animalelor poate fi o măsură eficientă de îmbunătăţire a mediului şi a spaţiului rural ca urmare a reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră, pulberilor şi amoniacului din sectorul zootehnic, cu impact pozitiv asupra comunităţilor locale din proximitate.

Suprafeţe forestiere pe care se aplică practici benefice pentru mediu şi climă

N16:

Conversia terenurilor agricole cu scopul îmbunătăţirii sechestrării carbonului

N18:

Menţinerea sau adoptarea unor practici silvice care să reducă emisiile GES

În România, ponderea suprafeţei împădurite este mai mică decât media UE şi sub pragul minim recomandat de comunitatea ştiinţifică. Totodată, suprafeţele împădurite sunt repartizate în mod inegal pe principalele forme de relief, astfel că, în zona de câmpie, afectată în mod deosebit de schimbările climatice, se regăsesc numai 11% din totalul suprafeţei împădurite. Prin funcţiile de natură ecologică, socială şi economică, pădurile furnizează şi alte bunuri şi servicii pentru societate, cum ar fi produsele lemnoase şi nelemnoase, spaţiu de recreere, înfrumuseţarea peisajului.

Creşterea suprafeţelor împădurite,în zonele în care incidenţa schimbărilor climatice generează pierderi de producţie, pentru îmbunătăţirea sechestrării carbonului şi dezvoltarea de sisteme de perdele forestiere constituie o necesitate din perspectiva îndeplinirii obiectivelor globale cu privire la reducerea emisiilor de CO2. Totodată, menţinerea unei consistenţe crescute a arboretelor din FFN îmbunătăţeşte capacitatea pădurii de a contribui la reducerea concentraţiei de gaze cu efect de seră din atmosferă prin sechestrarea carbonului.

Adaptarea la efectele schimbărilor climatice

N17:

Adaptarea practicilor agricole în zonele asociate riscurilor climatice determinate de schimbările climatice

În contextul scenariilor climatice pe termen mediu şi lung, conform cărora se aşteaptă creşteri ale temperaturii medii anuale, se vor amplifica fenomenele climatice extreme (secetă, inundaţii etc.). În plus, infrastructura de irigaţii existentă în România este depăşită din punct de vedere al eficienţei utilizării resurselor. Modificarea condiţiilor climatice poate conduce la creşterea incidenţei atacurilor dăunătorilor şi bolilor şi la reducerea productivităţii naturale a terenurilor agricole şi forestiere.

Creşterea suprafeţelor împădurite şi dezvoltarea de sisteme de perdele forestiere de protecţie constituie de asemenea o necesitate din perspectiva adaptării la efectele schimbărilor climatice. În vederea adaptării la efectele schimbărilor climatice şi îmbunătăţirea rezilienţei mediului la acestea, este necesară înfiinţarea, extinderea şi/sau modernizarea instalaţiilor eficiente de irigaţii, promovarea de tehnologii şi practici noi de management agricol pentru gestionarea fenomenului de creştere al incidenţei atacurilor dăunătorilor şi bolilor şi reducerea cantităţii de apă evaporată din sol, adoptarea de măsuri pentru managementul riscului şi informarea fermierilor cu privire la cele mai bune practici agricole, spre exemplu cu privire la soiurile utilizate sau consumul de apă.

De asemenea, prin lucrările de combaterea eroziunii solului se va urmări prevenirea şi diminuarea degradării terenurilor agricole prin eroziune de suprafaţă şi adâncime, asigurând-se condiţii favorabile de utilizare a terenurilor.

Lucrările din sistemele de combatere a eroziunii solului îşi manifestă efectul din momentul execuţiei lucrărilor fară să ţină seama de limitele proprietăţilor şi independent de voinţa administratorului lucrărilor sau a proprietarilor de terenuri.

Prin realizarea procesului de desecare drenaj se urmăreşte creşterea capacităţii de producţie a terenurilor agricole şi extinderea suprafeţelor cu folosinţă agricolă prin

scoaterea unor terenuri de sub efectul excesului de umiditate. De asemenea, aceste lucrări contribuie la întoarcerea în circuitul economic a terenurilor degradate de acțiunea unor factori naturali sau antropici - soluri sărăturate, acide, nisipoase, poluate cu reziduuri petroliere sau de altă natură, terenuri ocupate de halde de steril provenite de la exploatările miniere sau alte activitați industriale.

Prin acţiunea lor, lucrările de desecare - drenaj şi CES contribuie la însănătoşirea pământului

şi induc efecte benefice asupra factorilor de mediu: sol, apă, aer.

Prin lucrările de desecare - drenaj şi CES agricultura luptă împotriva degradării solului, iar conservarea capacității de producţie a terenurilor permite exploatarea lor durabilă.

Un alt scop în sine al lucrărilor de desecare - drenaj şi CES îl reprezintă dezvoltarea integrată

şi durabilă a agriculturii şi zonelor rurale prin protecţia şi ameliorarea factorilor de mediu, împotriva excesului de umiditate, inundațiilor, colmatării şi totodată asigurarea unui nivel ridicat şi stabil al producţiei agricole şi dezvoltarea unei agriculturi durabile.

Aceste acţiuni urmăresc atenuarea efectelor secetelor excesive şi a manifestării atacurilor dăunătorilor şi a bolilor ameliorarea climatului local, acoperirea pierderilor cauzate de vulnerabilitatea comunităților rurale față de efectele schimbărilor climatice, precum şi eficientizarea utilizării resurselor de apă.

Obiectiv Specific 5

Promovarea dezvoltării durabile şi a gestionării eficiente a resurselor naturale, cum ar fi apa, solul şi aerul

Resursele de sol şi zonele afectate de constrângeri naturale sau de alte constrângeri specifice (ANC)

N19:

Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure protecţia antierozională a solului şi creşterea cantității de humus,

N22:

Adaptarea la scară largă a unor metode agricole durabile cu scopul managementului eficient al resurselor naturale (apă, sol şi aer) şi biodiversităţii,

N23:

Încurajarea menţinerii şi aplicării practicilor agricole tradiţionale.

În ciuda stării bune, în general, a resurselor naturale, a tendinţei de creştere a suprafeţei pe care se practică agricultura ecologică, a ponderii ridicate a suprafeţelor gestionate în mod durabil, care promovează agricultura extensivă cu impact scăzut asupra mediului, în România există suprafeţe agricole extinse afectate de diferite tipuri de fenomene de degradare a solului.

Manifestarea din ce în ce mai frecventă a fenomenelor climatice extreme, renunţarea la activităţile agricole în zonele care se confruntă cu constrângeri naturale sau intensificarea activităţilor agricole în zonele cu potenţial agricol ridicat, precum şi utilizarea unor tehnologii inadecvate pe terenurile agricole şi forestiere, cresc riscul de degradare a solului prin eroziunea cauzată de apă şi de vânt, salinizare/alcalinizare, compactarea solului, reducerea biodiversităţii solului şi reducerea materiei organice. În unele regiuni, aceste ameninţări contribuie din ce în ce mai mult la un risc de scădere a productivităţii şi chiar de marginalizare a suprafeţelor agricole şi abandonare a activităţilor agricole.

Pentru reducerea riscului de degradare a solului este necesară încurajarea fermierilor şi a deţinătorilor de păduri în vederea aplicării de practici de management care asigură protecţia resurselor de sol şi continuării activităţilor agricole în zonele care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice, precum şi încurajarea acestora în vederea utilizării de tehnologii cu impact redus asupra solului.

Un prim set de măsuri importante pentru protecţia solului este cel al normelor privind ecocondiţionalitatea, a căror aplicare la scară largă, inclusiv în zonele care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice asigură premisele necesare continuării activităţilor agricole. De asemenea, aplicarea la scară largă a unor metode

adaptate de management al terenurilor, dar şi promovarea unor măsuri targetate de gestionare a terenurilor, care depăşesc standardele minime de întreţinere a terenului, cum ar fi, de exemplu, acoperirea terenurilor arabile pe perioada iernii cu culturi verzi, conversia terenurilor arabile în pajişti, menţinerea unor suprafeţe nerecoltate pe timpul iernii, stabilirea unor benzi de protecţie antierozională,etc. vor contribui suplimentar la reducerea proceselor de degradare a solului. În plus, aplicarea de metode specifice agriculturii ecologice sau împădurirea terenurilor agricole afectate de diverse fenomene de degradare sau crearea de perdele forestiere, pot veni în sprijinul protecţiei resurselor de sol.

Utilizarea anumitor tipuri de culturi poate asigura pe de-o parte reducerea eroziunii de suprafață a terenurilor agicole, dar poate contribui şi la îmbunătățirea compoziției acestuia şi a proceselor biologice, fizice şi chimice desfăşurate la nivelul solului.

Împădurirea unor terenuri afectate de fenomene de degradare şi crearea de perdele de protecţie, poate constitui o metoda viabilă de management al terenurilor, cu scop antierozional. În sectorul forestier, utilizarea de atelaje sau echipamente cu impact redus asupra solului la efectuarea lucrărilor silvice pe suprafețele din FFN contribuie la reducerea eroziunii şi la protecţia resurselor de sol.

Calitatea aerului şi reducerea emisiilor din activităţile agricole

N15:

Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră,

N16:

Conversia terenurilor agricole cu scopul îmbunătăţirii sechestrării carbonului,

N22:

Adaptarea la scară largă a unor metode agricole durabile cu scopul managementului eficient al resurselor naturale (apă, sol şi aer) şi biodiversităţii,

N23:

Încurajarea menţinerii şi aplicării practicilor agricole tradiţionale.

Justificarea indicata la OS4

Calitatea apei şi reducerea poluării apei din surse agricole

N20:

Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure protecţia resurselor de apă împotriva poluării,

N22:

Adaptarea la scară largă a unor metode agricole durabile cu scopul managementului eficient al resurselor naturale (apă, sol şi aer) şi biodiversităţii,

N23:

Încurajarea menţinerii şi aplicării practicilor agricole tradiţionale.

Cea mai mare parte a resurselor de apă în România se încadrează în clase de calitate bună şi foarte bună, aşadar agricultura românească nu reprezintă, în prezent, un factor poluator major al apelor de suprafaţă şi subterane (cu fertilizanţi, pesticide, nitraţi şi nitriţi), având în vedere că media RO pentru pesticide este de numai 0,6 kg, comparativ cu media europeană de 2,3 kg. Cu toate acestea, pe fondul cererii din ce în ce mai ridicate de produse alimentare, presiunea intensivizării agriculturii va reprezenta un risc important pentru creşterea poluării apelor, asociat şi cu aplicarea inadecvată a tehnologiilor agricole.

În acest sens, este necesară menţinerea unui nivel redus de poluare a apelor din surse agricole, prin promovarea unor practici şi facilităţi agricole cu impact redus asupra calităţii apei. În special exploataţiile zootehnice de dimensiuni mici şi medii, care produc pentru piaţă în sistem organizat, au nevoie de sprijin pentru a investi în facilităţi individuale de depozitare a gunoiului de grajd pentru a se alinia cerinţelor minime obligatorii de mediu.

Este necesară adoptarea standardelor de bază stabilite pentru activităţile agricole de către toţi fermierii, eliminându-se astfel problema surselor punctuale şi difuze de poluare a apei

din surse agricole. Pe de altă parte, înfiinţarea culturilor fixatoare de azot şi încorporarea acestora în sol asigură o parte din substanţele nutritive necesare culturilor principale şi asigurând utilizarea raţională de îngrăşăminte chimice sau organice pe acele suprafeţe agricole.

Aplicarea de practici specifice agriculturii ecologice prin care se interzice utilizarea celor mai multe îngrăşăminte şi produse de protecţie a plantelor are ca scop creşterea calităţii apelor. În plus, aplicarea de practici agricole extensive şi gestionarea adecvată a gunoiului de grajd, contribuie la menţinerea şi îmbunătăţirea calităţii apelor.

Dezvoltarea şi modernizarea unor sisteme de apă potabilă/apă uzată adaptate la standardele europene, reprezintă o metodă importantă pentru asigurarea protecţiei resurselor de apă.

În mod specific o infrastructura dezvoltată presupune un sistem de alimentare cu apă şi canalizare pentru apă uzată în sistem centralizat care va îmbunătăţi accesul la apă potabilă şi va spori calitatea condiţiilor de igiena pentru populaţia din spaţiul rural, iar în acelaşi timp să contribuie la atingerea stării ecologice bune a corpurilor de apă (sau să permită menţinerea stării bune, după caz).

Obiectiv Specific 6

Contribuţia la protejarea biodiversităţii, îmbunătăţirea serviciilor ecosistemice şi conservarea habitatelor şi a peisajelor

Biodiversitatea ecosistemelor agricole, terenuri agricole cu înaltă valoare naturală (habitate şi specii) şi biodiversitatea ecosistemelor forestiere

N21:

Menţinerea sau adaptarea practicilor agricole şi silvice în acord cu nevoile etologice ale speciilor de animale sălbatice prioritare şi în corelare cu măsurile de management necesare pentru menţinerea habitatelor importante,

N22:

Adaptarea la scară largă a unor metode agricole durabile cu scopul

managementului eficient al resurselor naturale (apă, sol şi aer) şi biodiversităţii,

N23:

Încurajarea menţinerii şi aplicării practicilor agricole tradiţionale.

Mediul natural din RO se caracterizează, în general, printr-o stare bună de conservare a resurselor naturale de sol şi apă, prin varietatea peisajelor tradiţionale şi o remarcabilă diversitate biologică. Cu toate acestea, riscul intensivizării în zonele cu potenţial agricol ridicat sau cel al abandonării activităţilor agricole în zone care se confruntă cu constrângeri naturale, exercită o presiune ridicată asupra biodiversităţii.

Este necesară încurajarea fermierilor pentru a deservi societatea ca întreg, prin continuarea practicării activităţilor agricole prietenoase cu mediul, promovarea practicilor agricole tradiţionale, extensive, pe pajişti şi livezi tradiţionale (HNV, pajişti importante pentru păsări, pajişti importante pentru fluturi) şi a practicilor bazate pe o utilizare redusă a inputurilor, cu efecte benefice asupra mediului, pe pajişti şi pe terenuri arabile (ex. culturi verzi, adaptarea la efectele schimbărilor climatice, terenuri arabile importante ca zone de hrănire sau habitat pentru unele specii sălbatice), menţinându-se în acelaşi timp peisajul şi caracteristicile sale, calitatea resurselor naturale, inclusiv calitatea solului şi încurajarea utilizării în agricultură a raselor locale de animale în pericol de abandon.

Pentru acoperirea acestor nevoi, fermierii trebuie sprijiniţi să aplice metode de producţie agricolă compatibile cu protecţia şi îmbunătăţirea calităţii mediului, ce implică pierderi de venit şi costuri suplimentare, faţă de metodele convenţionale de producţie agricolă.

Pentru îmbunătăţirea condiţiilor de mediu specifice ecosistemelor forestiere, în completarea măsurilor de protecţie a mediului prevăzute de legislaţia naţională, este necesară aplicarea unor măsuri restrictive a intervenţiilor silvotehnice, care presupun pierderi de venit pentru care deţinătorii de păduri trebuie să fie compensaţi.

Aceste măsuri au ca scop conservarea speciilor sălbatice şi habitatelor naturale pe terenurile agricole şi forestiere, inclusiv pe terenurile agricole cu înaltă valoare naturală şi cele incluse

în reţeaua de arii naturale protejate (inclusiv reţeaua Natura 2000), contribuind totodată la menţinerea şi creşterea valorii naturale a acestora.

Se urmăreşte, de asemenea, menţinerea raselor locale de animale în pericol de abandon.

Astfel, se va asigura dezvoltarea durabilă a sectoarelor agricol şi forestier, răspunzând cererii din ce în ce mai mari a societăţii pentru servicii de mediu şi totodată asigurând premisele necesare pentru promovarea produselor tradiţionale şi diversificarea activităţilor prin turism durabil.

Zone cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice (ANC)

N17:

Adaptarea practicilor agricole în zonele asociate riscurilor climatice determinate de schimbările climatice,

N19:

Menţinerea sau adoptarea unor practici agricole extensive care să asigure protecţia antierozională a solului şi creşterea cantităţii de humus,

N21:

Menţinerea sau adaptarea practicilor agricole şi silvice în acord cu nevoile etologice ale speciilor de animale sălbatice prioritare şi în corelare cu măsurile de management necesare pentru menţinerea habitatelor importante,

N22:

Adaptarea la scară largă a unor metode agricole durabile cu scopul managementului eficient al resurselor naturale (apă, sol şi aer) şi biodiversităţii,

N23:

Încurajarea menţinerii şi aplicării practicilor agricole tradiţionale.

În general, zonele care se confruntă cu constrângeri naturale sunt caracterizate de un potenţial scăzut pentru agricultură, fiind reprezentate de terenuri agricole ce suportă o agricultură mai puţin intensivă. Din acest motiv, în general, ANC au asociată o mai mare

diversitate biologică, înregistrându-se o suprapunere în mare parte cu ariile naturale protejate şi cu zonele eligibile pentru diferitele angajamente de agro-mediu care au ca obiectiv conservarea biodiversităţii.

Sunt necesare în continuarea eforturi pentru încurajarea activităţilor agricole în ANC şi evitarea abandonului acestora, pentru menţinerea habitatelor agricole în aceste zone şi a condiţiilor de habitat, hrănire şi reproducere pentru o serie de specii sălbatice prioritare.

În zonele identificate ca fiind afectate de constrângeri naturale este importantă menţinerea echilibrului de mediu stabilit între practicile agricole şi condiţiile naturale. Continuarea activității agricole în aceste zone deține, totodată, un rol important în conservarea peisajelor tradiționale, putând servi ca bază de dezvoltare economică prin turism rural. Contribuția măsurii va fi esențială, în special pe termen scurt, în timp ce alte măsuri, precum cea de agro-mediu şi climă, vor ajuta la crearea unui sistem pe deplin funcțional, care să poată răspunde obiectivului de menținere a calității mediului şi implicit a spațiului rural.

Rase în pericol de abandon

N22:

Adaptarea la scară largă a unor metode agricole durabile cu scopul managementului eficient al resurselor naturale (apă, sol şi aer) şi biodiversităţii,

N23:

Încurajarea menţinerii şi aplicării practicilor agricole tradiţionale.

Diversitatea genetică constituie un factor indispensabil pentru dezvoltarea producţiei agricole şi a zonelor rurale. Prioritățile naționale în politicile de dezvoltare şi utilizare a diversităţii genetice a animalelor domestice (Strategia pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu şi lung orizont 2020-2030 a MADR) sunt orientate spre producerea şi utilizarea durabilă a unor specii şi rase cu un înalt potențial productiv, precum şi spre menţinerea şi utilizarea raselor de animale aflate în pericol de abandon. Menţinerea

resurselor genetice prin creşterea numărului de animale adulte de reproducţie din rasele locale tradiţionale care se află în pericol de abandon conduce la constituirea unei surse de gene valoroase, bine adaptate la condiţiile locale şi regionale de mediu, care poate asigura o bază de progres continuu în creşterea productivităţi animalelor, poate contribui la diversificarea populaţiilor existente la un anumit moment, poate contribui la refacerea vitalităţii liniilor selecţionate şi la refacerea rezistenţei la boli. De asemenea, prin încurajarea creşterii animalelor din rase locale în pericol de abandon, se păstrează identitatea locală şi valoarea cultural-istorică a acestora.

Rasele aflate în pericol de abandon sunt rase locale, prin vechimea lor au o importanţă cultural-istorică, dar au pierdut competiţia economică cu rasele comerciale, iar fără sprijin financiar sunt ameninţate cu abandonul.

Evaluarea nevoilor aferente OG 2 (OS4-OS6) care contribuie la obiectivele orizontale

Răspunzând nevoilor identificate ca fiind relevante pentru obiectivele orizontale, din perspectiva problematicilor legate de protecţia mediului, managementul resurselor naturale şi schimbărilor climatice, se facilitează creşterea gradului de accesare al operaţiunilor de mediu şi climă, dar şi îmbunătăţirea calităţii implementării acestora.

N24:

Dobândirea de cunoştinţe necesare fermierilor pentru aplicarea metodelor agricole durabile şi pentru adaptarea la condiţiile de mediu şi conformarea la condiţionalităţi

Majoritatea fermierilor din România, în special cei ce deţin exploataţii de dimensiuni mici şi mijlocii, nu dispun de cunoştinţe adecvate în domeniul metodelor de management, al tehnologiilor şi standardelor de producţie, axându-se preponderent pe experienţa practică tradiţională.

De asemenea, nivelul de conştientizare, cunoştinţe şi abilităţi a acestora cu privire la

metode agricole moderne şi inovative, este insuficient pentru a putea răspunde cererii societăţii pentru servicii de mediu şi a îndeplini standardele la nivel european. Aceştia nu deţin suficiente cunoştinţe cu privire la practicile de mediu care conduc la protecţia resurselor de sol, un management eficient al apei şi conservarea biodiversităţii şi menţinerea valorii de mediu a zonelor rurale şi nu deţin informaţii privind practicile agricole care contribuie la reducerea emisiilor de GES şi amoniac.

În special adaptarea la efectele schimbărilor climatice în zonele cu risc necesită un nivel ridicat de instruire tehnică, economică şi de management al fermei, pentru a îndeplini pe de-o parte cu succes standardele UE şi de a face faţă pe de altă parte fenomenelor climatice.

Îmbunătăţirea nivelului de cunoştinţe şi aptitudini a fermierilor va contribui la restructurarea/modernizarea fermelor (de dimensiuni mici şi mijlocii), adoptarea de tehnologii inovative şi bune practici şi va fi încurajat managementul sustenabil al resurselor naturale şi adaptarea la schimbările climatice.

N25:

Furnizarea de servicii de consiliere şi consultanţă agricolă adaptate nevoilor fermierilor de a furniza servicii de mediu şi de a se adapta la condiţiile de mediu şi condiţionalităţi

Serviciile de consultanţă agricolă din RO sunt insuficiente şi nu răspund cerinţelor societăţii în privinţa serviciilor de mediu pe care le furnizează agricultura. Această stare de fapt afectează în special fermele mici şi mijlocii. Aceşti fermieri au nevoie de acces la servicii de consultanţă de calitate şi adaptate cerinţelor cu privire la managementul durabil al resurselor naturale, adaptarea la standarde şi adaptarea la efectele schimbărilor climatice. Exploataţiile agricole necesită servicii de consultanţă care să le sprijine în îmbunătăţirea performanţelor de mediu care să asigure un management sustenabil al solului şi apei şi care

să contribuie la o mai bună adaptare la efectele schimbărilor climatice în zonele cu risc şi la reducerea emisiilor de GES şi amoniac. Nevoile specifice, generate în principal de fragmentarea excesivă a exploataţiilor agricole şi de lipsa formelor asociative, au perpetuat fenomenul de dualitate a fermelor mici şi a fermelor comerciale, cu nevoi diferite de servicii de consultanţă. Dacă acestea din urmă deţin capacitatea economică necesară pentru asigurarea unor servicii personalizate, încă nu a fost pus în aplicare un sistem funcţional şi eficient de consiliere, dimensionat pentru acoperirea nevoilor fermelor mici şi mijlocii. Serviciile de consiliere şi consultanţă acordată fermierilor trebuie să asigure promovarea unui management sustenabil al resurselor naturale, adaptarea la efectele schimbărilor climatice şi reducerea emisiilor GES şi amoniac şi conformarea la obligaţiile de bază şi la cele specifice intervenţiilor PNS 2021-2027, iar aceasta trebuie realizată în mod unitar prin implicarea organizaţiilor profesionale reprezentative.

N26:

Adaptarea activităţilor de cercetare, a rezultatelor cercetării şi a infrastructurii şi serviciilor TIC la nevoile fermierilor legate de aplicarea unor metode agricole durabile şi a unor metode de adaptare la condiţiile de mediu şi la condiţionalităţi

Cunoştinţele şi inovarea sunt esenţiale pentru un sector agricol inteligent, rezilient şi sustenabil. Viitoarea PAC va încuraja investiţiile mai mari în cercetare şi inovare şi, totodată, va sprijini într-o manieră mai targetată fermierii şi comunităţile rurale să profite de rezultate.

În România, sectorul de cercetare-inovare nu este suficient de adaptat nevoilor specifice ale fermierilor. Problemele structurale ale agriculturii din România, provocările referitoare la protecţia mediului, efectele schimbărilor climatice şi gradul scăzut de adoptare a unor standarde de mediu sunt aspecte care menţin un decalaj între cerinţele societăţii pentru

servicii de mediu, în contextul schimbărilor climatice şi al impactului agriculturii asupra mediului şi posibilităţile reale de producţie în sectorul agricol. Colaborarea modestă între fermieri şi actorii ce promovează cercetarea şi inovarea a condus la limitarea transferului de cunoştinţe şi soluţii tehnologice dinspre furnizori către fermieri, pe problematici punctuale. Este astfel necesar ca fermierii, consultanţii şi unităţile de cercetare şi alte părţi interesate, să conlucreze la identificarea soluţiilor inovative la problemele specifice cu care se confruntă sectorul, cum ar fi folosirea practicilor prietenoase cu mediul, optimizarea utilizării resurselor şi factorilor de producţie. Implementarea de tehnologii şi procese inovatoare şi adaptate la nevoile fermierilor, dezvoltate şi sprijinite prin activităţi de cercetare-inovare, va genera efecte socio-economice şi de mediu pozitive, care să crească performanţele fermelor cu un impact redus asupra mediului.

Este necesar să se dezvolte mecanisme solide şi mai bine adaptate care să faciliteze accesul la sistemul de cunoştinţe şi inovare în agricultură (AKIS), prin care să se susţină iniţierea şi dezvoltarea proiectelor de inovare şi să fie diseminate şi accesibilizate rezultatele cât mai mult posibil. Includerea AKIS în PNS 2021-2027 va stimula structurarea şi organizarea sistemului naţional de inovare şi integrarea acestuia în sistemul dezvoltat la nivel european, făcând accesibile rezultatele şi instrumentele care pot fi utilizate de fermierii din România pentru adaptarea tehnologiilor şi practicilor cu rezultate în eficientizarea managementului resurselor naturale, reducerea impactului de mediu şi adaptarea la efectele schimbărilor climatice. AKIS, prin consolidarea fluxurilor de cunoştinţe şi a legăturilor dintre cercetare şi practică, prin consolidarea tuturor serviciilor de consiliere pentru fermieri şi susţinerea unei bune comunicări între acestea în sistemului, prin consolidarea inovării interactive care reuneşte mai multe teme şi mai multe ţări şi prin sprijinirea tranziţiei digitale în agricultură va contribui la atingerea obiectivelor specifice propuse în cadrul PNS 2021-2027.

N27:

Îmbunătăţirea colaborării între actorii din mediul rural

Implementarea cu succes a strategiei PNS 2021-2027 nu poate depinde numai de existența sprijinului financiar şi de existența unui set de operaţiuni, ci şi asigurarea unor canale eficiente de comunicare între instituţii şi toţi factorii interesaţi (fermieri, organizatii profesionale reprezentative din filierele de produs ONG-uri, autorităţi publice, operatori economici, comunităţi locale, etc.). Astfel, se asigură canalele necesare pentru diseminarea informaţiilor, a modelelor de succes, a metodelor şi practicilor inovative care să promoveze dezvoltarea durabilă a comunităţilor rurale într-o abordare coerentă, dar şi pentru colectarea propunerilor de eficientizare a mecanismelor de implementare ale PNS 20212027. Astfel, este necesară îmbunătăţirea cooperării între actorii care sunt interesaţi şi pot contribui la dezvoltarea zonelor rurale din România, prin intermediul unei rețele naţionale. O rețea PAC consolidată va asigura interconectarea actorilor locali, diseminarea cunoştinţelor şi noilor metode inovative şi animarea actorilor comunităţilor locale, lucruri esenţiale pentru un spaţiu rural activ, inclusiv din perspectiva problematicilor legate de protecţia mediului, managementul resurselor naturale şi schimbărilor climatice, putând astfel să faciliteze creşterea gradului de accesare al operaţiunilor de mediu şi climă, dar şi îmbunătăţirea calităţii implementării acestora.

Obiectiv General 3. Consolidarea structurii socio-economice a zonelor rurale

Obiectiv Specific 7

Atragerea şi susţinerea tinerilor agricultori şi facilitarea dezvoltării afacerilor în zonele rurale

N28. Întinerirea generaţiilor de fermieri

Sectorul agricol se confruntă cu un grad ridicat de îmbătrânire în rândul proprietarilor şi managerilor de ferme, demonstrat prin tendinţa de scădere a populaţiei tinere de până în 41 de ani concomitent cu creşterea populaţiei active cu vârstă mai mare de 41 de ani.

Pe de altă parte, analizând atractivitatea zonelor rurale din punct de vedere al asigurării

unui nivel de trai decent, a veniturilor stabile, a serviciilor de bază şi a posibilităţilor de investire, se constată o lipsă de motivare a tinerilor pentru a se stabili în mediul rural pentru dezvoltarea unei activităţi agricole, în acest sens fiind importantă o finanţare consistentă a schimbului de generaţii.

Cu atât mai acută este scăderea populației active din motive ce țin de factori topografici naturali, în zonele cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice, cum ar fi cele montane sau regiunea Deltei Dunării, ca urmare a migrării tinerilor spre zonele urbaneîn afara graniţelor ţării, care oferă oportunităţi economice pentru care sunt necesare eforturi mai scăzute decât cele din mediul de origine. Lipsa condițiilor de tipul serviciilor sociale sau a infrastructurii de bază, a locurilor de muncă, a accesului la educaţie sau slaba calitate a nivelului de trai în mediul rural, motivează tineretul spre migrație accentuându-se fenomenul de sărăcie şi slabă dezvoltare socio-economică în zonele rurale.

Această stare generează un efect negativ asupra nivelului de dezvoltare, modernizare şi implicit competitivitate cât şi asupra existenţei sau posibilităţii de implementare a bunelor practici de mediu în cadrul fermelor întrucât fermele gestionate de fermierii în vârstă, prezintă de cele mai multe ori o slabă orientare spre piață, o slabă adoptare a tehnicilor şi tehnologiilor moderne şi implementare a standardelor comunitare, dar şi o deschidere limitată spre restructurare sau diversificare. Se menţine astfel un decalaj mare între situația de fapt şi potențialul de creştere economică şi al competitivității exploatațiilor agricole.

Nevoia de atenuare a consecinţelor încălzirii globale şi adaptare la schimbările climatice prin implementarea principiilor şi acțiunilor economiei verzi, conduce la obligația de utilizare a resurselor regenerabile sau de prioritizare a investițiilor ținând cont de obiectivele ce vizează scăderea emisiilor de gaze cu efect de seră. Aceste acțiuni alături de conştientizarea efectelor negative rezultate din abandonarea terenurilor agricole, asupra

dezvoltării economice a zonelor rurale sunt aspecte ce au perspectivă limitată în rândul fermierilor mai în vârstă.

România are nevoie de un număr mai mare de tineri fermieri, în special în zona montană, care să preia managementul fermelor, inclusiv al celor deja existente, să îmbunătăţească productivitatea şi să crească accesul pe piaţă al acestora.

Pentru surmontarea fenomenului de depopulare a zonelor rurale care în prezent a dobândit o amploare considerabilă cu consecinţe în îmbătrânirea populaţiei locale, este nevoie de programe integrate prin care să se răspundă coroborat nevoilor şi aşteptărilor beneficiarilor ţintă, respectiv tinerii fermieri, şi de prioritizare a acestei categorii de vârstă aptă pentru antreprenoriat, pentru învăţare şi adaptare la provocările actuale şi implementare a schimbărilor impuse de tehnologiile moderne.

N29. Cunoştinţe adecvate în rândul fermierilor

Majoritatea fermierilor din România, în special cei ce deţin exploataţii de dimensiuni mici şi mijlocii, nu dispun de cunoştinţe adecvate în domeniul metodelor de management, al tehnologiilor şi standardelor moderne de producţie, în special în sectorul zootehnic şi horticol, axându-se preponderent pe experienţa practică tradiţională.

De asemenea, nivelul de conştientizare, cunoştinţe şi abilităţi a acestora cu privire la metode moderne şi inovative de procesare şi marketing ale produselor agricole, inclusiv în contextul lanţurilor scurte de aprovizionare, este insuficient pentru a putea răspunde cererii pieţei şi îndeplini standardele la nivel european.

În plus, aceştia nu deţin suficiente cunoştinţe cu privire la practicile de mediu care conduc la conservarea biodiversităţii şi protecţia resurselor de sol şi în general a eficientizării şi conservării resurselor naturale.

Evoluţia în sectorul agro-alimentar din România necesită un nivel ridicat de instruire tehnică, economică şi de management al afacerii la nivel de fermă, pentru a îndeplini cu succes standardele UE (siguranţă alimentară, sănătatea animalelor, norme de mediu, etc.) şi de a face faţă unui mediu concurenţial, în special ţinând cont de faptul că forţa de lucru în agricultură este deficitară, iar tehnologiile moderne ar putea compensa acest deficit.

Îmbunătăţirea nivelului de cunoştinţe şi aptitudini a fermierilor va contribui la

restructurarea/modernizarea fermelor (de dimensiuni mici şi mijlocii), diversificarea gamei de produse, orientarea către piață a fermelor mici, adoptarea de tehnologii inovative şi bune practici, în special de către tinerii fermieri, precum şi crearea de lanțuri scurte de aprovizionare. De asemenea, va fi încurajat managementul sustenabil al resurselor naturale şi adaptarea la schimbările climatice.

Creşterea semnificativă a ponderii proprietarilor/managerilor tineri de exploataţii agricole cu un nivel adecvat de cunoştințe, va conduce la îmbunătățirea capacității tehnice şi a potențialului de inovare, va genera un management sustenabil prin îmbunătățirea performanței globale a exploatațiilor şi o mai bună integrare a acestora pe piață.

Tinerii fermieri care dețin cunoştințe de specialitate vor putea să investească cu risc scăzut în active corporale precum teren agricol, construcții, echipamente, utilaje, facilități de post-recoltare, mijloace de producție etc, pentru creşterea productivității şi a competitivității acestora.

N30. Infrastructură de bază şi servicii adecvate pentru îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale

Infrastructura şi serviciile de bază din zonele rurale inclusiv cele din zonele cu constrângeri naturale sau specifice cum ar fi zonele montane, sunt fie inexistente, fie neadecvate atât din punct de vedere al calității dar mai cu seamă a functionalității acestora. Acestea reprezintă principalele elemente care mențin un decalaj accentuat în zonele rurale față de cele urbane din România, generând deseori migrația populației active spre regiuni mai facile traiului.

Aceste nevoi de bază pentru populația rurală rămân esențiale, cu toate că PNDR 2014-2020 s-a concentrat pe astfel de investiții, în continuare sistemele de apă potabilă/apă uzată trebuie dezvoltate şi adaptate la standardele europene, precum şi unele rețele de drumuri de interes local, inclusiv drumuri de acces la exploatațiile agricole, acesta fiind un proces de lungă durată pentru un stat ale cărui zone rurale ocupă mai bine de 87% din totalul

suprafeței teritoriale.

Accesul limitat la serviciile de bază şi infrastructură este reflectat într-un grad redus de atractivitate a spațiului rural atât pentru antreprenori, dar şi pentru tinerii din aceste zone. Deficienţele ce decurg dintr-o infrastructură locală slab dezvoltată determină decalaje majore față de mediul urban, inclusiv din perspectiva accesului la forme educaţionale.

O infrastructură de bază îmbunătățită, va crea condiții de viață adecvate, o revitalizare a economiei rurale asigurând totodată accesul la servicii de sănătate, sociale şi educaţionale. În mod specific, o infrastructura de bază presupune un sistem de alimentare cu apă şi canalizare pentru apă uzată în sistem centralizat care va îmbunătăți accesul la apă potabilă şi va spori calitatea condițiilor de igiena pentru populația din spațiul rural în coroborare cu o rețea de drumuri locale eficientă care să permită accesul la toate tipurile de servicii. Dezvoltarea şi modernizarea sistemelor de alimentare cu apă sau de evacuare a apei uzate adaptate la standardele europene precum şi construirea rețelelor de drumuri de interes local, sunt necesare îmbunătățirii conectivității, în plus activitatea în cadrul fermei este profund dependentă de apă. Prin utilizarea tehnologiilor noi pentru sistmele de irigații, respectiv aplicarea unui management eficient al resurselor de apă ținând cont de tipul de cultură şi de umiditatea solului, resursele de apă ar putea fi utilizate strict în funcție de nevoi şi într-un procent situat sub rata de regenerare locală.

Lipsa unei infrastrucuri adecvate generează imposibilitatea dezvoltării unui spațiu rural autentic cu o structură economică de autosusținere, dar şi cu deschidere către exterior (economic, turistic etc) care să asigure condiții şi servicii socio-culturale astfel încât să fie posibilă stoparea migrației către oraş a populației active şi regenerarea populației locale, singura în măsură să reînvie tradițiile etnice şi culturale, oferind totodată egalitate de şanse la nivelul populației României.

Astfel nevoia pentru dezvoltarea pe termen lung a infrastructurilor şi serviciilor socioeconomice, publice şi private din spațiul rural românesc este pe deplin justificată, întrucât

contribuie durabil la optimizarea bunăstării sociale şi la creşterea atractivității spațiului rural.

N31. Acces facil la sursele de finanţare pentru sectorul agricol, antreprenori şi noile inițiative de afaceri în mediul rural

Fermierii şi întreprinderile non-agricole din spațiul rural au nevoie de acces facil la surse de finanţare (inclusiv din punctul de vedere al costurilor, al perioadei de rambursare şi al garanţiilor) pentru a investi în afacerile lor. În România sursele de finanţare sunt mai puţin accesibile întreprinderilor din zonele rurale (în special celor nou înfiinţate) şi sectorului agricol în general. În ciuda instrumentelor financiare implementate în perioadele de programare anterioare (PNDR 2007-2013, PNDR 2014-2020), sectorul agricol şi IMM-urile din

mediul rural prezintă în continuare un deficit major de finanţare pe fondul riscului ridicat asociat acestui sector cât şi a slabei capitalizări a fermelor, precum şi lipsa garanţiilor. Aşadar, numeroase ferme au dificultăți în adoptarea de noi tehnologii din cauza mijloacelor financiare proprii insuficiente şi a accesului redus la finanţare. Numeroşi fermieri de mici dimensiuni şi/sau tineri nu sunt bancabili, atât în contextul înregistrării veniturilor, în cazul persoanelor fizice, dar şi în general aceştia au dificultăți în demonstrarea veniturilor astfel încât să beneficieze de finanțare de la bănci. Exploataţiile agricole, indiferent de dimensiunea economică, dar în mod particular, fermele mici şi mijlocii care produc pentru piață sub o formă de organizare economică, au nevoie de sprijin pentru a valorifica potenţialul şi a deveni competitive. Au nevoie de investiţii în modernizare şi construcţii de facilități, echipamente, maşini, spații post-recoltare şi condiționare, sisteme de sortare, calibrare, transport marfă, promovare etc.

Îmbunătăţirea accesului la sursele de finanţare ar sprijini fermele în procesul de modernizare şi de orientare mai intensă înspre piață, inclusiv de participare la lanţuri scurte de aprovizionare, în procesul de achiziționare mai competitivă a input-urilor, de diversificare a producţiei şi de îmbunătățire a operaţiunilor şi a viabilității generale.

Instrumentele financiare sunt importante în mod specific atunci când fermele încep proiecte de dezvoltare rurală precum şi în cazul inițiativelor antreprenoriale în spațiul rural care necesită co-finanțare, având în vedere dificultatea acestor categorii de beneficiari de a-şi asigura cofinanțarea privată.

N32. Creşterea şi diversificarea numărului de locuri de muncă în zonele rurale

În prezent, în România, oportunitățile de angajare în mediul rural sunt reduse, atât în sectorul agricol cât şi în cel non-agricol. Aşadar, populația din zonele rurale depinde în principal de activitățile agricole, acestea oferindu-le condiții de viață îmbunătățite şi o sursă sigură de venit. Decalajul dintre mediul rural şi cel urban rezultă în primul rând din dinamica urbanizării, unde dezvoltarea teritoriului a fost realizată fără o strategie pe termen mediu sau lung, dar a făcut totuşi posibilă apariția polilor de creştere care au generat noi activități în defavoarea mediului rural, consecințele regăsindu-se în migrarea populației către zonele dezvoltate. Disparitățile rural-urban se deduc şi din profilul economic, demografic sau din asigurarea infrastructurii şi a serviciilor de bază necesare, dar şi din nivelul scăzut de venituri şi de rata de angajare mult sub nevoile populației rurale.

Nevoia obținerii de venituri suplimentare pentru populația ocupată în agricultură este absolut necesară, mai ales în contextul tendinței de depopulare, ținând cont de faptul ca nu toate exploatațiile agricole sunt performante, iar cele de mici dimensiuni nu sunt pe deplin competitive.

Totodată, este nevoie de creşterea competitivității prin procesarea materiilor prime obținute de fermele de mari dimensiuni concomitent cu consolidarea fermelor de familie şi producția în sistem organizat prin asociere a fermelor mici in forme asociative cu rol economic.

În plus, este necesară promovarea creării şi dezvoltării unor noi activități economice, care vizează diversificarea activităților economice în general, dincolo de diversificarea activităților cu profil agricol. Această diversificare va trebui să țină cont şi de specificitățile

zonelor rurale adresate astfel încât investițiile să urmărească o coerență şi un echilibru care să acopere nevoia specifică a zonelor respective. Spre exemplificare, zona montană cu specificități aparte, în anumite regiuni ale țării beneficiază de turism supra-dezvoltat, iar în alte regiuni nu se regăseşte nici măcar un minimum de servicii necesare populației locale. Totodată, nevoia de stimulare a antreprenoriatului în mediul rural este ridicată şi este în rezonanţă cu nevoia de creştere a valorificării potenţialului comunităţilor rurale din perspectiva pesiajului, culturii, activităţilor tradiţionale dar şi a resurselor locale.

Crearea şi dezvoltarea afacerilor la scară mică, în domenii non-agricole, reprezintă o sursă importantă de locuri de muncă şi obținere de venituri, conducând astfel la sporirea gradului de atractivitate al zonelor rurale, agriculturii de subzistență în crearea de locuri de muncă pentru dezvoltarea de activități non-agricole care pot să conducă la reducerea disparitățile dintre mediul urban şi rural şi fenomenul de migraţie către zonele urbane manifestat în mod special în rândul tinerilor.

În plus, luând în considerare caracterul sezonier extins al activităţilor agricole, devin obiective importante: promovarea antreprenorialului şi a ocupării forţei de muncă, reducerea fluctuației sezoniere a locurilor de muncă. Diversificarea economică prevede o creştere a ocupării forţei de muncă şi a veniturilor gospodăriilor agricole, contribuind la un mai bun echilibru teritorial socio-economic şi la o dezvoltare durabilă în zonele rurale. Finanţarea start-up-urilor non-agricole, precum şi dezvoltarea afacerilor non-agricole în mediul rural, facilitează dezvoltarea economiei locale, a calităţii vieţii, dezvoltarea antreprenoriatului cât şi obţinerea de către fermieri a veniturilor alternative celor din agricultură, astfel realizările din sectorul agricol să facă posibil traiul independent de realizările din agricultură. Finanţările ar trebui orientate către creşterea productivităţii acestora prin implementarea de modele inovatoare de distribuţie cu lanţ scurt care să asigure accesul pe piață pentru micii proprietari, pe dezvoltarea de întreprinderi sociale inovatoare, pe procesarea şi dezvoltarea activităţilor de distribuţie pentru micii fermieri, precum şi pe adaptarea măsurilor de politică financiară la nevoile şi posibilitățile micilor

fermieri şi stimularea proiectelor inovatoare generatoare de locuri de muncă în sectorul agricol şi non-agricol în zonele rurale.

N33. Managementul riscului în agricultură raportat la tinerii fermieri

România beneficiază de resurse naturale în stare bună, însă sistemele de management al riscului şi serviciile prin care riscurile climatice şi sanitare potențiale pot fi aplanate sunt insuficient studiate şi mediatizate. Chiar şi fermele comerciale au, în mare parte, o bază insuficientă de active şi sunt inadecvat dotate pentru a face față riscurilor climatice, evenimentelor climatice nefavorabile sau a evenimentelor catrastrofale.

Este necesar ca fermierii să gestioneze mai bine riscul în cadrul propriei afaceri, deoarece pe termen mediu şi lung se preconizează un impact mare al schimbărilor climatice asupra producției primare. Posibile riscuri sunt cele de scădere a activității economice cauzate de incidente de mediu, dezastre naturale şi efectele schimbărilor climatice (precum inundații persistente, alunecări de teren, eroziune, pagube cauzate de furtuni, secetă, focare de boli, lipsa accesului la resurse de apă). În acest context, există numeroşi potentiali tineri fermieri care nu dețin o sursă înregistrată de venit, deci nu sunt bancabili şi nici nu au experiență în gestionarea riscurilor mai sus menționate în cadrul exploatației proprii.

De asemenea fermierii şi autoritățile responsabile trebuie să prevină şi să reducă posibilele dezastre, evenimente climatice adverse şi evenimente catrastrofale. In condițiile în care aceste fenomene sunt deja prezente nevoia refacerii potențialului agricol este esențială pentru reluarea activității de producție a fermierilor.

În managementul riscurilor care pot să apară la conturarea nevoii certe de finanțare a segmentului constituit de tinerii fermieri trebuie luați în considerare factori generali care induc un oarecare coeficient de nesiguranță în implementarea obiectivelor propuse de orice categorie de fermieri (nu numai de către tineri), cum ar fi schimbările climatice cu efectele iminente asupra factorilor precum calitatea pământului agricol, capitalul de muncă fizică şi intelectuală, dar şi tehnologia, acțiunile de know-how adaptate la noile provocări, cu implicații în productivitatea agricolă, apariția bolilor la animale şi/sau la plante. Cu titlu de

exemplu, modificările climatologice de tipul secetei, inundaţiilor sau îngheţului (fie timpuriu fie tardiv) induc compromiterea culturilor pentru care nu există un plan de măsuri adecvate. Diminuarea acestei categorii de riscuri se poate realiza prin asigurarea unei legături biunivoce între fermier şi furnizorul de rezultate din cercetare-dezvoltăriiinformării (CDI), prin interfaţa reprezentată de actorii de promovare a rezultatelor CDI consultanţa.

O altă categorie de factori generali care pot influenţa apariţia unor riscuri de implementare sunt cei ce ţin de dinamica pieţei funciare atât la achiziţie cât şi la arendare ceea ce poate conduce la costuri ce exced devizul iniţial aferent realizării obiectivului sau implicaţii ce pot surveni din creşterea dimensiunii fermei fără un control atent al tuturor implicaţiilor (din studiile sociologice privind sustenabilitatea investiţiilor agricole rezultă că plus valoarea în creşterea economică se face abia în urma atingerii unui nivel minim investiţional la nivelul comunităţii evaluate şi nu prin investiţii de mare anvergură de tip enclavă).

De asemenea, ca urmare a unor realităţi sociale în strânsă legătură cu asigurarea deficitară a serviciilor de bază (lipsa centrelor de îngrijire medicală, a oficiilor poştale farmaciilor, centrelor de cultură sau de agrement, a infrastructuri rutiere etc) pot să apară riscuri legate de abandonul proprietăţilor şi implicit a terenurilor agricole coroborat cu alte tipuri de riscuri economice care pot conduce, ulterior, la procese de sărăcire, îmbătrânirea populaţiei, sau chiar depopulări semnificative. În ceea ce priveşte zonele montane fermele mici şi mijlocii, care produc pentru piaţă în sistem organizat, reprezintă un procent important din totalul exploataţiilor existente evidenţiind astfel, o tipologie semnificativă a exploataţiilor agricole. Lipsa serviciilor şi a infrastructurii este acută prin urmare nevoia investiţiilor de acest tip pot diminua riscul sărăciei, îmbătrânirii, abandonului acestor zone.

În cazul disponibilităţii de fonduri relevante, se vor implementa sisteme pentru gestionarea şi aplanarea implicaţiilor economice ale acestor riscuri, fermierii putând minimiza efectele evenimentelor catastrofale, schimbărilor climatice, care pot afecta producţia, viabilitate generală a afacerii şi siguranţa gospodăriei şi asigurarea surselor de hrană şi de venit.

În mod similar, existenţa unor instrumente de sprijin pentru prevenţia acestor fenomene şi

refacerea producţiei agricole conduce la creşterea bio-securităţii fermelor şi la reducerea riscului de abandon a activităţii prin refacerea potențialului agricol al fermelor, prevenirea bolilor şi dăunătorilor pentru plante şi animale (PPA, altele).

N34. Creşterea accesului tinerilor la terenuri agricole şi la posibilitatea de comasare a acestora

Aşa cum s-a identificat la nivelul analizei SWOT, una dintre specificitătile spațiului rural este ocuparea în agricultură, astfel accesul la terenurile agricole reprezintă o oportunitate şi totodată o provocare pentru a fi sprijinită în continuare instalarea de noi manageri de exploatații agricole.

Problematica accesului la terenuri agricole în România este generată de numeroşi factori, printre care amintim: gradul redus de acoperire a terenurilor agricole şi forestiere cu lucrări de cadastru finalizate, puterea financiară scăzută a tinerilor fermieri, dar şi reticența fermierilor cu vârste înaintate în a preda exploatațiile deținute, în special persoanelor din afara propriei familii, aceasta fiind o problematică generată în special de asocierea forțată din perioada predecembristă.

Fenomenul de fărâmițare a terenurilor, precum şi gestionarea afacerii agricole dintr-o localitate aflată la distanţă mare faţă de exploataţia pentru care se solicită sprijin financiar afectează capacitatea fermierului de a o gestiona adecvat. Spre exemplificare, există dificultăți majore în transferarea utilajelor agricole de mari dimensiuni dintr-o localitate în alta, dar şi infrastructura rutieră slab dezvoltată în România generează o mobilitate limitată a populației României.

În acest context, există riscuri financiare legate strict de dobândirea de terenuri care să fie parte din exploatația deținută de tinerii fermieri, la care se adaugă riscul imposibilității obținerii de terenuri agricole situate în apropierea terenurilor deja deținute.

Atenuarea problematicii nivelului ridicat de fragmentare a exploatațiilor agricole din România ar contribui la creşterea productivității şi competitivității în sectorul agroalimentar.

N35. Atragerea tinerilor către zonele montane din România

Zona montană din România se confruntă cu un grad accentuat de îmbătrânire a populației, cu efecte în managementul şi orientarea spre piață a fermelor care sunt preponderent de dimensiuni mici şi orientate spre creşterea animalelor. Aceste aspecte au condus la o scădere constantă a numărului de animale, generând un impact major asupra calității păşunilor şi fânețelor. Astfel, sub-păşunatul şi ne-întreținerea pajiştilor conduc la reducerea volumului de îngrăşăminte organice, consecințele fiind resimțite la nivelul calității păşunilor. Sprijinirea zonei montane reprezintă, de asemenea, o soluție de dezvoltare a exploataţiilor agricole din zona montană în vederea diminuării riscului de abandon a terenurilor agricole în această zonă şi a altor riscuri economice şi sociale care pot apărea şi conduce, ulterior, la dezechilibre semnificative.

N36. Modernizarea infrastructurii de invățământ agricol

În zonele rurale din România, infrastructura pentru învățământul agricol este insuficient dezvoltată pentru acoperirea nevoilor de predare şi punere în practică a cunoştințelor agricole. Migrația tinerilor din mediul rural este un fenomen generat de gradul limitat de oportunități pentru tânăra generație de a se dezvolta pe plan profesional în zonele rurale. Printre cauzele migrației tinerilor din mediul rural către mediul urban se numără şi nivelul scăzut de atractivitate al spațiului rural din punct de vedere socio-economic, precum şi nivelul scăzut al abilităților dobândite prin educație.

De asemenea, gradul încă redus de educație în domeniul agricol (în ciuda trendului crescător al absolvenților de şcoli cu domeniu agricol) este provocat inclusiv de lipsa sau proasta calitate a facilităților în acest sector. Aceasta cauzează un management neperformant al fermelor şi implicit, contribuie la adâncirea gradului de sărăcie în mediul rural.

Nevoia creşterii profesionalismului în sectorul agricol depinde de o bună educație şi de oferirea serviciilor de training, cu o curiculă educativă adaptate specificului rural şi cerințelor diferitelor vârste şi interese ale cursanților, precum ştiințele agricole. Astfel, abordarea nevoii legate de o educație adaptată şi adecvată în domeniul agricol, va conduce la stabilizarea tinerilor în mediul rural şi cresterea competitivității a sectorului agricol.

Prin îmbunătăţirea infrastructurii de învăţământ agricol se poate construi o bază solidă pentru furnizarea de cunoştinţe şi de servicii adecvate care să asigure educaţia viitoarei generaţii din domeniul agricol. Prin urmare, investiţiile în infrastructura de învăţământ agricol ar putea reprezenta o soluţie pentru formarea de noi generaţii de tineri bine pregătiţi care să răspundă nevoilor de dezvoltare al sectorului agro-alimentar.

Lipsa dotărilor şi a cadrelor didactice auxiliare, care să faciliteze învăţarea prin acţiune, favorizează un mod de furnizare a informaţiei la nivel teoretic, lipsit de accentul practic, mult mai necesar.

Toate aceste deficienţe se resfrâng asupra nivelului general scăzut de educaţie. Acoperirea nevoilor de predare şi punere în practică a cunoştinţelor agricole este strâns legată de modernizarea sistemului de educaţie profesională agricolă, atât din punct de vedere al infrastructurii fizice, cât şi a curriculei şcolare. Este necesară reducerea discrepanţelor dintre instituţiile de învăţământ din mediul urban şi rural, prin facilitarea accesului acestora la dotările tehnologice şi digitalizare.

Este deci necesar ca orice efort de modernizare a spaţiului rural să fie însoţit atât de dezvoltarea din punct de vedere logistic, cât şi de facilitarea accesului la echipamente de ultimă generaţie şi instrumente digitale. De asemenea, absolvenţii unităţilor de învăţământ trebuie să aibă acces la platforme online prin intermediul cărora să poată beneficia de cursuri de formare continuă în domeniul agricol. În plus, este necesară dezvoltarea de parteneriate între ferme şi asociaţiile de absolvenţi/studenţi ai unităţilor de învăţământ agricol, în sensul recrutării şi instruirii acestora, cât şi crearea de programe de dezvoltare a competenţelor digitale în cadrul unităţilor de învăţământ.

Modernizarea şi dezvoltarea educaţiei şi formării profesionale poate fi realizată prin intermediul infrastructurilor şi resurselor educaţionale îmbunătăţite, cum ar fi: resurse TIC, laboratoare, ateliere, ferme de practică pentru şcolile agricole, etc.

Obiectiv Specific 8

Promovarea ocupării forţei de muncă, a creşterii, a incluziunii sociale şi a dezvoltării locale în zonele rurale, inclusiv a bioeconomiei şi a silviculturii durabile

N37. Sprijinirea dezvoltării locale sub responsabilitatea comunităţii

Zonele omogene din punct de vedere geografic şi al intereselor economice, sociale, culturale etc., se pot dezvolta sustenabil în condiţiile în care această dezvoltare are la bază o strategie care vizează teritoriul respectiv, un set coerent de măsuri stabilite pe baza nevoilor specifice locale. Acest proces se poate realiza prin plasarea dezvoltării locale sub responsabilitatea comunității, care se bazează pe abordarea ”de jos în sus”, instrument ce poate fi utilizat de către Grupurile de Acțiune Locală (GAL).

Utilizarea instrumentului LEADER este importantă din perspectiva dezvoltării echilibrate a teritoriilor rurale care să răspundă nevoilor identificate la nivel local, GAL-urile reprezentând soluţia concretă de creştere a calităţii vieţii şi dezvoltare economică, socială şi culturală a spaţiului rural, prin implicarea pe termen lung a comunităţilor în deciziile strategice, privind teritoriile acoperite de parteneriate.

În perioadele anterioare de programare, GAL-urile au dobândit o capacitate administrativă ridicată privind implementarea unor strategii locale, ceea ce conferă acestora premisele unei gestionări optime a strategiilor de dezvoltare şi a atragerii la nivel local de fonduri şi din alte surse în afara PNDR.

O cooperare eficientă între toţi actorii relevanţi din teritoriu, precum autorităţi publice locale, fermieri, antreprenori, ONG-uri, şi nu numai, s-a dovedit a fi benefică pentru dezvoltarea comunităţilor care se bazează pe intervenţii şi decizii ale guvernanţei locale. Grupurile de Acțiune Locală reprezintă un factor de gestionare pentru inventarierea şi analiza nevoilor specifice teritoriului, de implicare a actorilor interesați în stabilirea priorităţilor şi obiectivelor pentru o dezvoltare durabilă, de sprijinire a inițiativelor şi a strategiilor de dezvoltare locală.

N38. Îmbunătăţirea infrastructurii de bază şi a serviciilor adecvate în zonele rurale

Infrastructura şi serviciile de bază în comunitățile rurale, inclusiv din zonele montane, sunt neadecvate atât din punct de vedere al calității, dar mai cu seamă a functionalității acestora. Acestea reprezintă principalele elemente care mențin un decalaj accentuat între zonele rurale şi zonele urbane din România şi cu atât mai mult, o piedică în calea asigurării respectării principiului egalității de şanse şi dezvoltării socio-economice a zonelor rurale. Astfel dezvoltarea şi modernizarea unor sisteme de apă potabilă/apă uzată adaptate la standardele europene, precum şi a unor rețele de drumuri de interes local, inclusiv drumuri de acces la exploatațiile agricole, pentru îmbunătățirea conectivității şi facilitarea desfăşurării activităților agricole reprezintă nevoi de bază pentru populația rurală. Accesul limitat la acestea este reflectat într-un grad redus de atractivitate a spațiului rural atât pentru antreprenori, reprezentând o piedică în calea investițiilor, cât şi pentru populație, afectând calitatea vieții. Deficiențele ce decurg dintr-o infrastructură locală slab dezvoltată determină, de asemenea, decalaje de accesibilizare a formelor educaționale şi culturale. O infrastructură de bază îmbunătățită va crea condiții de viață adecvate, o dezvoltare şi revitalizare a economiei rurale asigurând totodată accesul la sănătate, servicii sociale dar şi educație, cultură.

Infrastructura socială şi serviciile sociale inexistente sau deficitare determină necesitatea de a inființa sau moderniza infrastructura socială rurală în funcție de nevoilor sociale specifice comunităților locale şi de a dezvolta servicii sociale adaptate populației rurale.

În mod specific, o infrastructură de apă/apă uzată în sistem centralizat va îmbunătăți accesul la apă potabilă şi va creşte condițiile de igienă pentru populația din spațiul rural, în timp ce drumurile locale îmbunătățite vor spori accesul la toate celelalte servicii.

La nivelul comunităților locale sunt prezente nevoi specifice, care nu presupun intervenții majore, dar care generează un impact benefic. Îmbunătățirea infrastructurii de bază la scară mică şi serviciile pentru populație pot conduce la o îmbunătățire a calității vieții în zonele rurale. Astfel de intervenții pot fi susținute prin instrumentul LEADER, care, prin abordarea ”de jos în sus” poate interveni la nivelul comunităților, prin rezolvarea unor nevoi

punctuale, cu specific local.

N39. Facilitarea accesului la instrumente financiare adecvate pentru fermieri, procesatori şi antreprenori din zonele rurale

Fermierii şi întreprinderile neagricole din spaţiul rural au nevoie de acces facil la surse de finanţare (inclusiv din punctul de vedere al costurilor, al perioadei de rambursare şi al garanţiilor) pentru a investi în afacerile lor. În România, sursele de finanţare sunt mai puţin accesibile întreprinderilor din zonele rurale (în special celor nou înfiinţate) şi sectorului agricol în general. În ciuda instrumentelor financiare implementate în perioadele de programare anterioare (PNDR 2007-2013, PNDR 2014-2020), sectorul agricol şi IMM-urile din

rural prezintă în continuare un deficit major de finanţare pe fondul riscului ridicat asociat acestui sector cât şi a slabei capitalizări a fermelor şi lipsa garanţiilor.

Îmbunătăţirea accesului la sursele de finanţare ar sprijini IMM-urile cu activitate neagricolă şi fermele în procesul de modernizare şi de orientare mai intensă înspre piaţă, inclusiv de participare la lanţuri scurte de aprovizionare, în procesul de achiziţionare mai competitivă a input-urilor, de diversificare a producţiei şi de îmbunătăţire a operaţiunilor şi a viabilităţii generale. Instrumentele financiare sunt importante în mod specific atunci când fermele încep proiecte de dezvoltare rurală precum şi în cazul iniţiativelor antreprenoriale în spaţiul rural care necesită co-finanţare, având în vedere dificultatea acestor categorii de beneficiari de a-şi asigura cofinanțarea privată.

N40. Creşterea şi diversificarea locurilor de muncă în zonele rurale

În prezent, în România, oportunitățile de angajare sunt reduse, în special în sectorul nonagricol. Populația din zonele rurale depinde în principal de activitățile agricole acestea oferindu-le condiţii de viaţă de subzistenţă. Decalajul dintre mediul rural şi cel urban este redat de nivelul scăzut de venituri şi de rata de angajare. Mediul rural se confruntă în utimii ani, din ce în ce mai acut, cu fenomenul de depopulare a aşezărilor rurale, asociat unor valuri de migraţie a populaţiei tinere, accesului slab la anumite servicii de bază,

educaţionale, accesului limitat la piaţa muncii, declinului unor activităţi tradiţionale, lipsei conectivităţii etc. Nevoia obţinerii de venituri suplimentare pentru populaţia din mediul rural, care se ocupă preponderent cu agricultura de subzistenţă şi semisubzistenţă este absolut necesară, mai ales în contextul tendinţei de depopulare.

Nevoia de stimulare a antreprenoriatului în mediul rural este ridicată şi este în rezonanţă cu nevoia de creştere a valorificării potenţialului comunităţilor rurale din perspectiva peisajului, culturii, activităţilor tradiţionale dar şi a resurselor locale.

Se identifică nevoia creării oportunităţilor de dezvoltare a micilor afaceri realizate în mediul rural, bazat pe exploatarea potenţialului local, care este diferit de la o regiune la alta. Astfel, în timp ce în zonele montane sau în Delta Dunării se identifică un potenţial de dezvoltare în domeniul turistic şi de agrement sau de producţie bazată pe masă lemnoasă, respectiv stuf, în zonele de câmpie direcţia de dezvoltare este preponderentă în domeniul agricol. De asemenea, exploatarea resurselor locale, susţinerea la nivel local a micilor întreprinzători în baza unor strategii de dezvoltare locală pot conduce la creşterea locurilor de muncă din mediul rural.

Dezvoltarea afacerilor la scară mică de către fermieri şi alţi potenţiali întreprinzători în domenii neagricole poate contribui la crearea de noi locuri de muncă, obţinerea de venituri suplimentare şi la menţinerea populaţiei în mediul rural.

N41. Reducerea gradului de sărăcie şi a riscului de excluziune socială

În zonele rurale din România există o serie de decalaje şi deficienţe majore în ceea ce priveşte calitatea vieţii. Acestea se reflectă prin prisma tuturor componentelor sale socioeconomice: economie rurală, servicii, formare şi educaţie (rată ridicată de abandon şcolar),

capacitate administrativă, potenţial demografic, sănătate, cultură, etc.

Gradul de sărăcie ridicat din mediul rural este determinat atât de factorii economici cât şi de cei demografici, sociali şi culturali. Veniturile mai scăzute în zona rurală faţă de cele din mediul urban, tendinţele de creştere a ratei sărăciei în rural, atât faţă de urban, cât şi faţă de media europeană, conduc la accentuarea discrepanţelor între mediul rural şi cel urban

şi apariția sau accentuarea fenomenului de excluziune socială. Dezvoltarea economică specifică mediului urban atrage populația activă în oraşe, astfel încât migrarea populației rurale tinere, alături de îmbătrânirea populației rurale, conduce la un declin al forței de muncă disponibile în zonele rurale.

Totodată, este din ce în ce mai evidentă nevoia unei abordări locale integrate, participative, de jos în sus, pentru a dezvolta comunitățile rurale cu posibilitatea de a identifica nevoile locale şi a identifica soluții viabile şi inovatoare pe care o abordare convenţională de sus în jos nu o poate realiza.

Procentul ridicat al persoanelor care intră în categoria celor aflate în risc de sărăcie şi excluziune socială determină necesitatea sprijinirii grupurilor sociale vulnerabile prin înființarea şi dezvoltarea de servicii sociale la nivel local, inclusiv prin intermediul instrumentului LEADER, în vederea creşterii calității serviciilor şi a facilitării accesului comunităților vulnerabile la asistență şi infrastructură socială în mediul rural.

Astfel, pentru a reduce gradul de sărăcie şi risculde excluziune socială precum şi pentru a creşte calitatea vieții din mediul rural, se impune adoptarea de măsuri adecvate de dezvoltare rurală prin care să se realizeze facilitarea accesului la locuri de muncă, dezvoltarea inițiativelor de antreprenoriat, intervenții pentru asigurarea serviciilor de sănătate, educație, cultură, crearea de oportunități pentru generare de venituri alternative.

N42. Asigurarea unui nivel adecvat de capital şi tehnologie în silvicultură

Susținerea unui management eficient şi durabil al pădurilor

Pădurile din România, indiferent de natura proprietății, sunt administrate în baza unor concepte de gestionare durabilă compatibile cu cele recunoscute la nivel european, printrun cadru de reglementare şi un sistem de planificare unitar la nivel național. Acest cadru este orientat în mod deosebit către asigurarea funcțiilor de protecție pe care pădurile le îndeplinesc. Cu toate acestea, gestionarea resurselor forestiere din punct de vedere al producției este îngreunată de gradul scăzut de accesibilizare al pădurilor, precum şi de

dotarea tehnică insuficientă, învechită şi puţin diversificată a firmelor care activează în domeniul forestier.

Astfel, este necesară sprijinirea diferiţilor actori din sectorul forestier pentru modernizarea şi construirea de drumuri forestiere. De asemenea, trebuie încurajată utilizarea de echipamente şi practici tradiţionale în activitatea de exploatare forestieră, cu impact redus asupra factorilor de mediu.

Prin creşterea accesibilizării pădurilor se urmăreşte îmbunătăţirea condiţiilor pentru executarea lucrărilor silvoculturale, prevenirea şi stingerea incendiilor şi pentru exploatarea pădurilor în condiţii ecologice şi de rentabilitate. Utilizarea practicilor tradiţionale, va avea impact pozitiv asupra mediului, prin reducerea nivelului de degradare a solului, de poluare a aerului şi apelor, prin reducerea emisiilor de GES şi a consumului de energie.

N43. Conservarea şi valorificarea patrimoniului local

Caracterizate de o capacitate slabă de a dezvolta şi implementa în mod eficient proiecte de dezvoltare locală sustenabilă, de o calitate slabă a infrastructurii turistice, de degradarea aşezămintelor tradiţionale cu valoare culturală şi a monumentelor istorice, satele româneşti cu o bogată moştenire au nevoie de sprijin pentru a asigura conservarea resurselor culturale unice şi utilizarea acestora în scopul dezvoltării socio-economice.

Tradiţiile rurale, etno-folclorice, culturale, ecologice, gastronomice şi caracteristicile locale de mediu, în special în zona montană, sunt insuficient valorificate pentru dezvoltarea turismului, pentru crearea de locuri de muncă, pentru generarea de venit şi pentru asigurarea unui impact pozitiv asupra sentimentului de demnitate şi mândrie al comunităţilor locale.

Sprijinul acordat în cadrul unui proces integrat şi echilibrat de dezvoltare teritorială, inclusiv prin intermediul strategiilor de dezvoltare locală, va conduce la păstrarea şi conservarea patrimoniului local, iar acţiunile de marketing aferente pot genera valoare adăugată pentru produsele autohtone.

Prin acţiuni inovative de punere în valoare a patrimoniului local se poate realiza, de

asemenea, creşterea atractivităţii zonelor rurale, atât pentru populaţia rurală cât şi pentru turişti.

În mediul rural se regăsesc o serie de elemente valoroase din punct de vedere cultural care nu sunt încadrate în categoria obiectivelor de patrimoniu de clasa A sau B şi sunt într-o stare de degradare continuă sau, în cazul elementelor imateriale (dansuri polulare, meşteşuguri, cântece) în risc de pierdere. Acestea au o importanţă deosebită pentru păstrarea tradiţiilor, crearea punţilor de legătură între generaţii şi pentru creşterea atractivităţii spaţiului rural. Lucrările de conservare, restaurare şi reabilitare a construcţiilor şi amenajărilor cu valoare culturală sau alte activităţi de punere în valoare a elementelor ce aparţin patrimoniului neclasat (mobil, imobil şi imaterial) pot fi realizate prin intermediul strategiilor de dezvoltare locală.

N44. Dezvoltarea bioeconomiei

Având în vedere provocările globale precum schimbările climatice, degradarea terenului şi ecosistemului şi în contextul resurselor din ce în ce mai limitate, devine clară nevoia utilizării eficiente a produselor secundare rezultate din activităţile agricole şi recuperarea elementelor utilizabile din deşeuri, utilizarea biomasei şi a reziduurilor organice, în scopul de a limita recurgerea la resurse naturale.

Din cauza cunoştinţelor precare în rândul populaţiei rurale privind potenţialul bioeconomiei şi a economiei circulare, subprodusele lanţurilor valorice şi deşeurile provenite din activităţile agricole sau silvice rămân nevalorificate. Astfel,o sursă importantă de energie nu este valorificată, resursele naturale nu sunt utilizate eficient şi este generat un impact negativ asupra mediului.

Includerea bioeconomiei in modelele de dezvoltare rurala sustenabila este oportună din considerente ce ţin de progresul înregistrat în domenii precum cercetarea şi inovarea, în ştiinţele biologice cât şi cele privind tehnologiile informaţionale şi de comunicare cu aplicaţii practice în agricultură, de creşterea integrării orizontale şi verticale în lanţurile de aprovizionare agricolă şi nu în ultimul rând de tendinţa de creştere a globalizării.

Lucrătorii din agricultură, silvicultură şi industria alimentară trebuie sprijiniţi şi încurajaţi să utilizeze la maximum toate subprodusele provenite din activitatea principală şi de asemenea, antreprenorii din industria textilă, de celuloză şi hărtie, cosmetică etc. să acorde o importanţă deosebită surselor de materie primă provenite din sectoarele agricole şi silvice.

Pentru o bioeconomie durabilă este nevoie ca cei care activează în domeniile care pot utiliza bioresurse să fie sprijiniţi atât pentru investiţii în tehnologie specifică, cât şi pentru realizarea unor parteneriate pe orizontală şi verticală, având ca rezultat creşterea competitivităţii şi protejarea mediului.

Conform analizei SWOT, România are un sector semnificativ de procesare bioresurse. A fost

definită o bază de date cu peste 9000 de agenţi economici din România, care activează în domeniul trans-sectorial al bioeconomiei şi care include actori din domeniul prelucrării bioresurselor (industrie alimentară, biomasă – precum şi un potenţial semnificativ pentru infiinţarea de plantaţii energetice - masură sinergică cu obţinerea energiei din biomasa, biogaz-bioenergie, nutraceutice / cosmetice, biofarmaceutice pe bază de plante medicinale şi aromate, celuloză şi hârtie, textile şi pielărie, reciclare deşeuri). În plus, la nivel european şi internaţional se constată o creştere a cererii industriei pentru fibre scurte şi lungi de in şi cânepă. Diversificarea structurii culturilor agricole pentru dezvoltarea bioeconomiei prin stimularea cultivării plantelor, cu potenţial în acest sens.

Prin urmare, este necesatră finanţarea proiectelor integrate, indiferent de dimensiunea întreprinderilor din sectorul agricol şi industrie alimentară, bioeconomia cu accent pe economia circulară putând fi o componentă importantă în corelare cu dezvoltarea fermelor care produc pentru piaţă în sistem organizat.

N45. Dezvoltarea Zonei Montane pe cele 3 dimensiuni: social, economic şi de mediu

Zonele Montane din România se confruntă cu numeroase constrângeri, atât din perspectiva geografică (aspect ce influenţează densitatea populaţiei, migraţia, educaţia şi dezvoltarea

economică), cât şi din perspectiva specificității activităților desfăşurate în zonele montane. Analiza SWOT arată faptul că zonele cu cel mai mic venit sunt zonele montane, decalajul fiind în creştere în ultimii ani. În acest sens, este nevoie de o susținere a acestor zone din mai multe perspective: educațională, de infrastructură, economică (oportunități de afaceri adecvate zonelor montane). În plus, conservarea biodiversității, precum şi măsuri pentru protejarea mediului sunt esențiale pentru menținerea specificității zonelor montane, în coroborare cu dezvoltarea socio-economică adaptată zonelor montane.

Obiectiv Specific 9

Îmbunătățirea răspunsului agriculturii UE la cerințele societății privind alimentația şi sănătatea, inclusiv alimente sigure şi nutritive, produse într-un mod sustenabil, precum şi deşeuri alimentare şi bunăstarea animalelor

N46. Creşterea numărului de produse cu valoare adăugată mare (ecologic, montan, tradiționale, scheme de calitate), cu un impact redus asupra mediului înconjurător şi promovarea produselor obținute prin metode extensive şi sprijinirea asocierii şi cooperării în sectorul agroalimentar

Având în vedere analiza SWOT, în RO există un potențial încă nevalorificat, de recunoaştere

şi promovare a produselor locale prin includerea acestora în schemele de calitate naționale şi UE, din cauza unor aspecte precum sunt costurile aderării la schemele de calitate, promovarea deficitară a produselor agroalimentare româneşti şi slaba asociere între producători.

Produsele pentru care se foloseşte materie primă locală, ca şi cele provenite de la animale crescute în condiții superioare de bunăstare, produsele montane, tradiționale, ecologice contribuie la dezvoltarea zonelor rurale prin crearea de locuri de muncă, valoare adăugată, conştientizarea consumatorului referitor la calitatea produselor cu tradiție care fac parte din cultura națională, dar şi la asigurarea siguranței şi securității alimentare.

Numărul produselor româneşti care participă la o schemă de calitate este redus, rezultând o nevoie acută de a sprijini obținerea şi promovarea unor astfel de produse.
Pentru stimularea fermierilor şi grupurilor de fermieri din România în demersurile de aderare la sistemele de calitate, este nevoie de măsuri de sprijin care să susțină financiar acoperirea costurilor suplimentare pe care aceştia le suportă şi promovarea produselor participante la scheme de calitate.
Având în vedere slaba eficiență economică a practicilor agricole extensive/mixte tradiționale şi prietenoase cu mediul, la nivelul spațiului rural este nevoie de acordarea de sprijin financiar pentru menținerea şi promovarea acestora şi a produselor rezultate.
Participarea redusă a fermierilor la schemele de calitate este legată şi de asociere şi cooperare redusă în sectorul agroalimentar, fiind nevoie de sprijinirea asocierii şi cooperării inclusiv în cazul consumatorilor.

N47. Limitarea utilizării antibioticelor în agricultură şi utilizarea sustenabilă a produselor pentru protecția plantelor şi a îngrăşamintelor chimice
a) Limitarea utilizării antibioticelor în agricultură
Majoritatea fermierilor din România, în special cei ce dețin exploatații de dimensiuni mici şi mijlocii, nu dispun de cunoştințe adecvate în domeniul metodelor de management, al tehnologiilor şi standardelor moderne de producție, în special în sectorul zootehnic şi horticol, axându-se preponderent pe experiența practică tradițională. De asemenea, nivelul de conştientizare, cunoştințe şi abilități a acestora cu privire la metode moderne şi inovative de procesare şi marketing al produselor agricole, inclusiv în contextul lanțurilor scurte de aprovizionare, este insuficient pentru a putea răspunde cererii pieței şi a îndeplini standardele la nivel european.
Având în vedere analiza SWOT privind intensificarea problemelor de sănătate a animalelor şi creşterea consumului de medicamente în tehnologiile de creştere a porcilor şi păsărilor, este nevoie de conştientizarea fermierilor cu privire la folosirea rațională a

antibioticelor din perspectiva riscurilor pentru sănătătea populației şi a siguranței alimentare.

Sectorul agro-alimentar din România are nevoie de un nivel ridicat de instruire tehnică, economică şi de management al afacerii la nivel de fermă, pentru a îndeplini cu succes standardele UE (siguranță alimentară, sănătatea animalelor, norme de mediu, etc.). Profesionalizarea fermierilor este însă strâns legată de modernizarea sistemului de educație profesională agricolă, atât din punct de vedere al infrastructurii fizice, cât şi a curriculei şcolare.

Îmbunătățirea nivelului de cunoştințe şi aptitudini al fermierilor va contribui la adoptarea de tehnologii inovative şi bune practici, în special de către fermierii tineri şi implicit la limitarea utilizării antibioticelor în agricultură.

b) Utilizarea sustenabilă a produselor pentru protecția plantelor şi a îngrașamintelor chimice

În RO, pentru toate categoriile de pesticide din anul 2017 s-a înregistrat o uşoară creştere a vânzărilor, în special în ceea ce priveşte categoria principală de PPP, respectiv, erbicide, fungicide şi bactericide.

Având în vedere analiza SWOT privind intensificarea utilizării pesticidelor în agricultură şi trend-ul crescător al comercializării de erbicide, fungicide şi bactericide, este nevoie de îmbunătățirea nivelului de cunoştințe şi aptitudini a fermierilor cu privire la folosirea rațională a acestora şi informarea asupra riscului real al substanțelor active şi remanenței pesticidelor în sol, cu efecte nocive asupra sănătații omului şi a mediului înconjurător.

Este necesarăenținerea practicilor agricole tradiționale, extensive, bazate pe o utilizare redusă a inputurilor, pentru a sprijini dezvoltarea durabilă a zonelor rurale şi pentru a răspunde cererii din ce în ce mai mari a societății pentru servicii de mediu, cu toate că în România cantitatea medie de pesticide utilizată pe ha este de numai 0,6 kg, comparativ cu media europeană de 2,3 kg. Fermierii trebuie încurajați să deservească societatea ca întreg prin introducerea sau continuarea aplicării metodelor de producție agricolă compatibile cu

protecția şi îmbunătățirea mediului, a peisajului şi caracteristicilor sale, a resurselor naturale, a solului şi a diversității genetice, printr-un sistem de management al utilizării durabile a PPP.

N48. Dezvoltarea sectorului de procesare a produselor agricole şi adaptarea acestuia la standardele UE şi dezvoltarea lanţurilor de aprovizionare

În România, sectorul de procesare a produselor agricole are nevoie de investiții pentru crearea de capacități noi de procesare, de echipamente şi tehnologii moderne, de fluxuri tehnologice care să permită respectarea noilor standarde comunitare şi îmbunătățirea productivității.

Aceste nevoi evidențiază fapul că industria alimentară din România încă are decalaje semnificative în ceea ce priveşte valoarea adăugată a produselor agricole în raport cu capacitatea de producție a produselor agricole autohtone.

Astfel este necesară concentrarea sprijinului pe acele produse agro-alimentare pentru care oferta internă este relativ redusă comparativ cu potențialul existent. În mod specific nevoia de investiții în spații de producție şi tehnologii moderne, dezvoltarea de noi produse, aplicarea practicilor şi tehnologiilor inovative este mare în industria laptelui şi a produselor lactate (îndeosebi în zona montană), în procesarea produselor horticole, în industria cărnii, dar şi a produselor cu înaltă valoare adăugată. Progresele ce vor fi realizate în aceste domenii vor creşte numărul unităților noi de procesare care respectă standardele UE (siguranță alimentară şi trasabilitate) şi ponderea pe piață a produselor autohtone cu valoare adăugată, vor echilibra nevoia de procesare în raport cu producția internă cu efecte pozitive asupra balanței comerciale. Crearea de noi unități de procesare va avea ca efect direct crearea de locuri de muncă contribuind la promovarea ocupării forței de muncă şi la reducerea decalajului între cerere şi ofertă. De asemenea, unitățile de procesare îşi vor putea eficientiza activitatea prin reducerea consumului de energie şi prin producerea şi utilizarea energiei regenerabile în propriile unități.

Este necesară, creşterea valorii adăugate în sectoare precum creşterea animalelor sau horticultura. Tipurile de investiții ce necesită a fi implementate constau în spații de producție şi tehnologii moderne pentru creşterea eficienței şi productivității, dar şi dezvoltarea de noi produse şi mărci locale.

De asemenea, este necesară susținerea acțiunilor de marketing şi îmbunătățirea managementului resurselor în sensul creşterii competitivității.

Trebuie încurajată de asemenea, promovarea inovației în domeniul tehnologic şi sustenabilitatea investițiilor în sectorul de procesare care este condiționată de o strânsă corelare între potențialul de producție şi capacitatea de procesare a materiilor prime, ceea ce necesită o abordare locală integrată şi complementară.

Crearea unor lanțuri alimentare scurte este necesară din perspectiva deschiderii oportunităților de piață pentru fermieri prin promovarea şi vânzarea produselor aproape de sursa de producție, fie individual, fie prin intermediul unei forme asociative astfel încât să fie în acord cu obiectivele strategiei De la fermă la consumator

Este nevoie de sprijin pentru a facilita accesul fermierilor şi grupurilor de fermieri pe piață şi de a intra şi opera pe aceste piețe la standardele cerute, inclusiv sub aspectele privind siguranța alimentară.

Astfel, prin investiții integrate în modernizarea infrastructurii de producție, colectare, depozitare şi procesare s-ar oferi fermierilor oportunitatea de a desface produsele pe piețele locale, de a extinde gama de produse şi de a promova comercializarea produselor locale.

Un alt aspect care necesită a fi compensat conform analizei SWOT, este reprezentat de nevoia de a sprijini şi prioritiza sectoarele deficitare, în special cel zootehnicdin România care nu acoperă necesarul pentru consum a populației la nivel național.

N49. Îmbunătățirea răspunsului agriculturii UE la cerințele societății privind deşeurile alimentare

Problema deşeurilor alimentare este tot mai îngrijorătoare la nivel European iar gestionarea

acestor deşeuri constituie o nevoie prioritară în ceea ce priveşte producerea, distribuirea şi depozitarea lor, cu impact negativ asupra mediului şi care provoacă pierderi financiare pentru consumatori şi economie.

Deşeurile alimentare trebuie privite şi din perspectiva socială, în sensul în care, ar trebui să faciliteze donarea alimentelor care mai sunt comestibile, dar care, din motive logistice sau comerciale, nu pot fi valorificate.

S-a identificat nevoia de reducere a cantităţii de deşeuri alimentare generate pe cap de locuitor la nivelul comerţului cu amănuntul şi la nivelul consumatorilor, precum şi reducerea pierderilor de alimente de-a lungul lanţurilor de producţie şi de distribuţie, respectiv, în magazine, restaurante, unităţi de alimentaţie publică şi în gospodării.

La nivelul UE şi statelor sale membre problema deşeurilor alimentare este tratată într-o manieră responsabilă, transformând această nevoie într-un obiectiv pe termen mediu şi lung, în prezent, în UE nu există nicio metodă armonizată şi fiabilă de cuantificare a deşeurilor alimentare, ceea ce îngreunează şi mai mult evaluarea de către autorităţile publice a volumului, a originii şi a evoluţiei acestora de-a lungul timpului.

Identificarea unei soluţii în ceea ce priveşte cuantificarea deşeurilor alimentare este un pas important spre o mai bună înţelegere a problemei, spre un proces coerent de monitorizare şi raportare, precum şi spre schimburi eficace de bune practici la nivelul UE.

Este necesar a fi identificată o metodologie de cuantificare a deşeurilor alimentare şi de desfăşurare a unor campanii de sensibilizare pentru modificarea comportamentului societăţii precum şi diseminarea bunelor practici în materie de prevenire a producerii de deşeuri alimentare.

N50. Asigurarea unor condiţii superioare de bunăstare a animalelor

Măsura de bunăstare a animalelor poate reprezenta o soluţie pentru furnizarea de produse înalte calitativ. Exploataţiile comerciale din sectorul zootehnic, care beneficiază de schema privind standarde îmbunătăţite de bunăstare a animalelor, având fluxurile tehnologice adaptate pentru continuarea acestor practici pot să asigure condiţii superioare de bunăstare

a animalelor, contribuind la garantarea îmbunătățirii condițiilor de creştere şi a sănătății animalelor, reducerea impactului de mediu (asupra factorilor de mediu apă, sol şi aer), creşterea siguranței alimentare, îmbunătățirea calității produselor, dar şi la menținerea şi crearea de locuri de muncă în mediul rural.

Calitatea produselor şi siguranța alimentelor de origine animală sunt în strânsă corelație cu nivelul bunăstării animalelor de la care provin, lanțul de producție alimentară bazându-se pe o sănătate mai bună a animalelor, îngrijire foarte bună a animalelor, utilizarea minimă a medicamentelor, prin aceasta asigurându-se o creştere a încrederii consumatorilor în produsele fermelor românești de creştere a porcilor şi păsărilor.

Implementarea măsurilor de bunăstarea animalelor contribuie la îmbunătățirea competitivității producătorilor primari printr-o mai bună integrare a acestora în lanțul agroalimentar prin intermediul schemelor de calitate, al creşterii valorii adăugate a produselor agricole, al promovării pe piețele locale şi în cadrul circuitelor scurte de aprovizionare, al grupurilor şi organizațiilor de producători şi al organizațiilor interprofesionale.

Pentru creşterea responsabilității agricultorilor din România față de PAC privind furnizarea unor alimente de înaltă calitate, sigure şi sănătoase este necesară susținerea în continuare a standardelor superioare de bunăstare față de standardele minime obligatorii, care să vizeze asigurarea unei densități mai reduse de animale în spațiile de cazare, asigurarea unor condiții de micro-climat care să imbunătățească calitatea aerului în spațiile de creştere din perspectiva conținutului de noxe (pulberi, amoniac şi dioxid de carbon) şi îmbunătățirea condițiilor zonei de odihnă.

În acest context, este oportună susținerea exploatațiilor de creştere a animalelor a intervențiilor care vizează acoperirea costurilor suplimentare şi a pierderilor de venituri pentru asigurarea unor condiții superioare de bunăstare a animalelor, prin cuplarea acestei intervenții la schemele de calitat având în vedere că producțiile de la aceste animale sunt

net superioare calitativ față de producțiile obținute în condițiile standard de exploatare, având o influență pozitivă în sănătatea oamenilor.

Un alt aspect care necesită a fi compensat şi constituie o nevoie conform analizei SWOT, este reprezentat de lipsa promovării produselor obținute prin metode extensive (HNV, condiții superioare de bunăstare a animalelor) şi în acest scop trebuie avută în vedere acordarea de sprijin pentru promovare.

Obiectiv transversal - Promovarea cunoaşterii, inovării şi digitalizării în agricultură

Pentru atingerea acestor rezultate, este necesară dezvoltarea unor tipuri de intervenții care să urmărească:

N51. Nevoia de creştere a gradului de instruire a fermierilor, prin îmbunătățirea competențelor şi cunoştințelor de bază ale acestora

În România, formarea profesională se află în stadiu incipient de manifestare, fapt ce reiese din gradul redus de participare la procesul de instruire, mai ales în mediul rural. Acest aspect este întâlnit şi cadrul Măsurii 1 din cadrul PNDR 2014-2020, care a avut un număr redus de participanți.

Evoluția în sectorul agro-alimentar din România necesită un nivel ridicat de instruire tehnică, economică şi de management al afacerii la nivel de fermă şi de adaptare pentru a face față unui mediu concurențial.

Nivelul scăzut de educație al fermierilor şi populației rurale este unul dintre factorii care au condus la lipsa de competitivitate al sectorului agricol din România. Pe de o parte, acest nivel este cauzat de insuficienta dezvoltare a instituțiilor de învățământ profesional agricol iar pe de altă parte, populația rurală nu beneficiază de un sistem de cursuri de formare continuă în domenii agricole şi non-agricole. Acest fenomen se traduce intr–o participare la procesul de învățare în rândul adulților foarte scăzută, în special în rândul persoanelor slab şi inadecvat calificate, care nu sunt motivate să participe în programe educaționale.

În plus, curricula neadaptată cerințelor diferitelor vârste şi interese ale cursanților, face ca valoarea adaugată pentru fermieri să fie limitată în contextul în care lipsa dotărilor şi a

cadrelor didactice auxiliare, care să faciliteze învăţarea prin acţiune, favorizează un mod de furnizare a informaţiei la nivel teoretic, lipsit de accentul practic, mult mai necesar fermierilor. De asemenea, este necesară creşterea gradului de informare asupra oportunităţilor de cultivare/creşterea animalelor în funcţie de condiţiile fiecărei zone în vederea îmbunătăţirii viabilităţii economice a fermelor.

De asemenea, fermierii deţin cunoştinţe reduse privind utilizarea raţională a pesticidelor, fertilizatorilor şi antibioticelor, a efectelor utilizării pesticidelor asupra sănătăţii umane şi asupra mediului. Obiectivul constă în încurajarea dezvoltării şi introducerii unei gestionări integrate a dăunătorilor, precum şi a unor tehnici sau abordări alternative, pentru a reduce dependenţa de utilizarea pesticidelor.

Toate aceste lipsuri se resfrang asupra nivelului general scăzut de educaţie al fermierilor şi populaţiei rurale. Este deci necesar ca orice efort de modernizare al spațiului rural să fie însoțit de acțiuni de informare, instruire şi transfer de cunoaştere atât în domenii agricole, cât şi în alte domenii conexe (procesare, valorificare, afaceri non-agricole, etc.) în vederea îmbunătăţirii capitalului uman cu efecte în creşterea competitivităţii economiei rurale.

Profesionalizarea fermierilor este însă strâns legată de modernizarea sistemului de educaţie profesională agricolă, atât din punct de vedere al infrastructurii fizice, cât şi a curriculei şcolare. Programele de învăţare continuă trebuie să sprijine instruirea şi calificarea în scopul creşterii gradului de ocupare a pieţei muncii pentru populaţia activă din mediul rural.

De asemenea, serviciile de extensie pot avea un rol major în sporirea competitivităţii exploataţiilor agricole şi în transferul de tehnologie, informare şi inovare, toate acestea corelate cu creşterea rolului educaţiei antreprenoriale agricole, mai ales în rândul tinerilor fermieri.

Îmbunătăţirea nivelului de cunoştinţe şi aptitudini a fermierilor va contribui la restructurarea/modernizarea fermelor , diversificarea gamei de produse, orientarea către piață a fermelor, adoptarea de tehnologii inovative şi bune practici, în special de către fermierii tineri şi crearea de lanţuri scurte de aprovizionare. De asemenea, va fi încurajat

managementul sustenabil al resurselor naturale şi adaptarea la schimbările climatice.

Pentru a face faţă mediului concurențial din sectorul agro-alimentar, fermierii au nevoie de un nivel ridicat de instruire tehnică, economică şi de management al afacerii la nivel de fermă. Aceştia au nevoie să cunoască în mod practic cum se utilizează eficient pesticidele, fertilizatorii şi antibioticele, precum şi despre efectele utilizării acestora asupra sănătății umane şi asupra mediului. Aceştia trebuie să fie informați cu privire la tehnici sau abordări alternative în ce priveşte practicile agricole.

În acest context, sunt necesare acțiunile de informare, prin intermediul RNDR, în ce priveşte cele mai bune practici agricole, adoptarea de tehnologii inovative şi bune practici, dar şi în vederea creării de lanțuri scurte de aprovizionare. Totodată, se pot organiza evenimente la ferme demonstrative pentru un transfer de cunoştințe practice mai bun, care se concretizează într-o formă de instruire pentru fermieri.

N52. Nevoia de consolidare a unui sistem de consiliere şi consultanţă public/privat

In paralel cu deficiențele din cadrul sistemului de educație agricolă, se remarcă o lipsă de capacitate a sistemului de consultanță şi de adaptare al acestuia la nevoile pieței. Ca urmare a numeroaselor procese de reorganizare instituțională, fermierii şi populația rurală au fost lipsite de servicii de sprijin în dezvoltarea şi modernizarea exploatațiilor, adaptarea la noile provocări (schimbări climatice, mediu, etc.), dobândirea de noi cunoştințe (procesare, marketing, planificare, etc). În plus, slaba finanțare a sectorului serviciilor publice de consultanţă coroborat cu lipsa serviciilor integrate de consultanţă în rândul fermierilor mici şi medii au limitat capacitatea actorilor activi în sectorul de consiliere şi consultanţă să furnizeze servicii care să fie adaptate la necesitățile curente ale fermierilor şi ale populației din mediul rural.

Nevoia de adaptare a fermierilor la noile provocări concurențiale şi de mediu post PAC 2020

face necesară furnizarea şi asigurarea accesului la servicii de consiliere şi consultanţă axate pe activități de conştientizare şi promovare de bune practici în agricultură, în special în

ceea ce priveşte practicile agricole prietenoase cu mediul, inclusiv în zonele cu înaltă valoare naturală, utilizarea sustenabilă a pesticidelor şi îngrăşămintelor în vederea dobândirii de cunoştinţe privind practicile agricole sustenabile în acord cu noile abordari strategice la nivel european.

De asemenea, este nevoie de servicii de consiliere adecvate şi în ceea ce priveste integrarea în lanțul scurt a fermierilor, iar in acest sens se remarcă necesitatea furnizarii de servicii de consiliere dedicate în vederea dobândirii de cunoştinţe cu privire la depozitare, ambalare, etichetare, promovare şi marketing. Astfel, fermierii vor putea creşte valoarea produselor, inclusiv printr-o mai bună integrare în schemele naționale şi europene.

Un alt element important îl reprezintă nevoia de dezvoltare a serviciilor de consiliere agricolă prin completarea elementelor tehnice cu elemente juridice şi de natură economică în vederea sprijinirii fermierilor în alegerea celor mai viabile oportunități de dezvoltare.

De asemenea, este necesară furnizarea de servicii de consiliere care să conducă la diversificarea activităților din zonele rurale.

În plus, pentru a răspunde standardelor europene, abordarea trebuie să se concentreze asupra modului în care digitalizarea susține eficiența şi performanța la nivel de fermă. Este necesară consultanța strategică privind digitalizarea şi infrastructura electronică, aceasta fiind legată de schimbul de cunoştinţe, de comunicare, de diseminare şi de exploatare.

Reînnoirea generațiilor din agricultură este nevoie să fie însoțită de măsuri active de instruire şi formare pentru tinerii fermieri în vederea pregătirii acestora pentru a-şi putea gestiona exploatația. Este nevoie ca procesul de consiliere să pună accent pe cunoştinţele referitoare la îmbunătățirea productivității şi sustenabilității afacerilor agricole, la creşterea accesului pe piață, diversificarea veniturilor, etc.

Introducerea consultanței şi a formării profesionale sunt elemente transversale pentru îndreptarea către o agricultură bazată pe cunoaştere şi profesionalizarea agricultorilor.

Consolidarea serviciilor de consultanță a fermelor în cadrul AKIS, este deosebit de importantă, deoarece acestea reprezintă una dintre principalele surse de informare pentru

luarea deciziilor fermierilor. Astfel, prin accesul la cunoştinţe noi, moderne ce vor duce pe termen mediu şi lung la dezvoltarea de noi activităţi economice şi în consecinţă, la crearea de noi locuri de muncă în zonele rurale, fermierii şi populaţia din zona rurală vor fi mai bine pozitionaţi pentru a face faţă noilor provocări.

Având în vedere ca serviciile de consiliere de calitate sunt esenţiale, este nevoie de sprijin din partea RNDR, concretizat în realizarea de pliante, broşuri informative, dar şi organizarea de întâlniri, reuniuni, evenimente care să pună in legatura fermieri cu consultanti pentru imbunătăţirea cunoştintelor fermierilor şi pentru a-i ajuta să beneficieze de servicii adecvate de consultanţă.

N53. Nevoia de a dezvolta un sistem de inovare şi cunoştinţe în agricultură (AKIS), astfel încât să se realizeze un schimb de cunoştinţe şi expertiză în dezvoltarea rurală;

Se identifică nevoia de abordare integrată a educaţiei şi formarii profesionale în agricultură, cercetare şi extensie care să răspundă la nevoile de tehnologie, cunoaştere şi informaţii persoanelor din mediul rural, ajutându-i să ia decizii în cunoştinţă de cauză în ceea ce priveşte managementul fermelor, gospodăriilor şi comunităţilor acestora.

Eficienţa şi eficacitatea serviciilor de consultanţă pot fi îmbunătăţite cel mai bine prin consolidarea conexiunilor lor în cadrul sistemului de inovare şi cunoştinţe în agricultură (AKIS) şi prin partajarea mai largă a cunoştinţelor şi a aplicaţiilor inovatoare.

Toţi actorii din cadrul AKIS, fermierii, organizaţiii profesionale reprezentative, cercetători, consultanţi, asociaţiile şi mass-media, etc. trebuie să îşi intensifice eforturile pentru a dezvolta cunoaşterea şi a genera soluţii inovatoare.

Prin urmare, este esenţial să construim sisteme de cunoaştere şi inovare agricole pentru a stimula iniţierea şi dezvoltarea proiectelor de inovare, pentru a disemina rezultatele acestora şi pentru a putea fi utilizate cât mai eficient în cadrul dezvoltării fermelor.

Accesul fragmentat, oarecum influenţat de interesele particulare ale fermierilor la astfel de servicii de consultanţă agricolă pare să fie o posibilă explicaţie a evoluţiei în sincope ale Sistemului de cunoştinţe şi inovare în agricultură (AKIS).

Pentru a avea un AKIS funcţional, formarea profesională tehnică şi economică, precum şi capacitatea mare de acces la informaţii, inclusiv sub forma diseminării acestora, a consultanţilor, joacă un rol important în evoluţia şi specializarea agriculturii. Astfel transferul de cunoştinţe şi acţiunile de informare pot fi adaptate la nevoile actorilor socioeconomici, fermieri şi persoane care activează în sectorul agroalimentar.

Eficienţa şi eficacitatea serviciilor de consultanţă pot fi îmbunătăţite cel mai bine prin consolidarea conexiunilor lor în cadrul AKIS şi prin partajarea/diseminarea pe scara largă a cunoştinţelor şi a aplicaţiilor inovatoare.

Pentru aceasta este necesară informarea fermierilor pentru a-i ajuta să ia decizii în cunoştinţă de cauză în ceea ce priveşte managementul fermelor, gospodăriilor şi comunităţilor acestora.

Consolidarea serviciilor de consultanţă a fermelor în cadrul AKIS prin captarea şi împărtăşirea nevoilor agricultorilor, facilitarea accesului la inovaţie, participarea şi împărtăşirea cunoştinţelor din proiecte inovatoare GO, informarea consilierilor şi evenimente tematice pentru actualizarea cunoştinţelor, vizitele încrucişate, implicarea cercetătorilor.

Totodata, un aspect important care trebuie valorificat este potenţialul demonstraţiei la fermă în mai multe scopuri: demonstraţie, validare, întâlniri de urmărire cu sfaturi individuale. RNDR va contibui la stabilirea conexiunilor internaţionale şi a fluxurilor de cunoştinţe.

N54. Nevoia de facilitare a introducerii inovării în agricultură prin intermediul cooperării între actorii relevanţi

Deşi cercetarea agricolă oferă cunoştinţe multiple şi există deja o cantitate substanţială de cunoştinţe disponibile pentru a răspunde provocări actuale, diseminarea acestora are de suferit, astfel încât rezultatele cercetării nu sunt aplicate suficient în practică.

S-a constatat o colaborare insuficientă între mediul universitar şi întreprinderile agricole. PEI poate contribui la cooperarea între universităţi şi IMM prin realizarea transferului de

cunostinţe si inovare şi prin crearea unui sistem de popularizare eficientă a rezultatelor către fermieri. Promovarea inovării în agricultură de către PEI-AGRI, care se concentrează pe formarea parteneriatelor şi conectarea persoanelor din diverse domenii în Reţeaua acesteia, prin diferite tipuri de activităţi, va putea astfel reuni diverse persoane implicate în inovare şi agricultură – fermieri, consultanţi, cercetători, agribusiness, ONG-uri şi alte categorii interesate de a colabora, a-şi împărtăşi ideile şi de a transforma cunoştinţele existente în soluţii de inovare şi de a pune mai uşor în practică rezultatele cercetării. Astfel se va putea oferi sprijin pentru proiecte în ceea ce priveşte transferul de cunoştinţe, serviciile de consultanţă, investiţii, marketing, stabilirea de legături şi finanţare pentru servicii de susţinere a inovării, contribuind astfel la dezvoltarea productivă şi durabilă a sectorului agricol.

RNDR va imbunătăţi fluxurile de cunoştinţe şi va consolida legăturile dintre cercetare şi practică prin: stimularea cercetătorilor pentru a avea impact dincolo de mediul academic, prin întâlnirea lor cu practicienii (fermierii) în cadrul evenimentelor tematice sau prin organizarea de demonstraţii la fermă unde fermierii şi cercetătorii se întâlnesc şi vorbesc. În condiţiile schimbărilor climatice majore care se înregistrează la nivel mondial cu consecinţe negative asupra mediului înconjurător, cercetarea trebuie privită ca o necesitate. Totodată, de cercetarea în agricultură trebuie să beneficieze toţi cei implicaţi, de la marii fermieri până la cei care deţin ferme de familie. Aplicarea unei agriculturi ştiinţifice poate contribui la realizarea unor producţii record cu beneficii atât pentru omenire cât şi pentru mediul înconjurător.

În acest sens, prin evenimentele pe care le va organiza, RNDR va contribui la conectarea actorilor, facilitarea schimbului de cunoştinţe, stabilirea serviciilor de susţinere a inovării pentru dezvoltarea proiectelor şi captarea nevoilor agricultorilor şi idei inovatoare.

N55. Nevoia de dezvoltare a tehnologiilor digitale care pot contribui la crearea de noi produse şi servicii şi creşterea nivelului de conştientizare a fermierilor

Reducerea disparităţilor între mediul urban şi mediul rural constituie o necesitate, care

poate fi susținută prin utilizarea tehnologiilor digitale. Perspectivele pe care le oferă digitalizarea şi infrastructura online pentru dezvoltarea schimbului informatii si de expertiză pot ajuta fermierii europeni să ofere alimente sigure, produse prin metode prietenoase cu mediul şi de calitate. Importanţa acestor tehnologii rezidă în faptul că îi ajută pe fermieri să producă mai mult cu mai puține resurse, însă pot contribui, de asemenea, şi la combaterea schimbărilor climatice prin furnizarea de produse de calitate cu impact minim asupra mediului. Folosirea biotehnologiilor agroalimentare, având ca obiective principale dezvoltarea de metode, mijloace şi produse biotehnologice contribuie la creşterea calităţii şi cantităţii bioresurselor, în contextul schimbărilor climatice şi al necesarului tot mai crescut de produse alimentare de calitate.

Tehnologia inovatoare este considerată importantă în facilitarea unui cadru de dezvoltare sustenabilă, care creează un echilibru între dezvoltarea economică, producţie şi protejarea bunurilor de interes public, precum biodiversitatea şi alte resurse de mediu.

Tehnologiile digitale vor fi din ce în ce mai importante pentru fermieri şi alte întreprinderi rurale, pentru ca pot să ofere soluţii durabile la provocările actuale şi viitoare şi în aceeaşi măsură, pot contribui la crearea de noi produse şi servicii.

Perspectivele digitalizării vor permite dezoltarea infrastructurii online prin:

-organizarea unui hub central digital (platformă) cu rolul de a coordona, organiza şi gestiona colectarea de infrastructuri digitale (platforme, instrumente);

-organizarea unor sesiuni la care să participe reprezentanţii MADR şi furnizorii de servicii formare profesională şi de consultanţă pentru a realiza conceptul acestor hub-uri digitale şi pentru a stabili modalitatea de organizare a acestora;

-utilizarea rezultatelor studiilor grupului SCAR AKIS pentru a realiza un schimb de informaţii eficient privind cele mai bune practici, factorii de succes, blocajele identificate etc;

-dezvoltarea unui centru de transfer tehnologic la nivel regional si la nivel naţional, care să reprezinte şi să susţină politicile de transfer tehnologic la nivel naţional;

-dezvoltarea unor spaţii comune între centrele de transfer tehnologic şi clustere (specifice pe domeniul agro-alimentar);

-introducerea de subgrupuri la care să participe reprezentanţi ai regiunilor care au obiective similare şi care îşi desfăşoară activitatea în condiţii similare, pentru un schimb mai eficient de informaţii şi pentru identificarea de soluţii comune;

-dezvoltarea unei platforme online pe site-ul RNDR cu scopul de a facilita şi identifica cele mai bune modalităţi de preluare a mărfii direct de la producători, prin actualizarea si adaptarea acesteia la noile oportunităţi şi nevoi.

Pe de altă parte, este important să existe o abordare strategică continuă bazată pe strategii diferite (din perspectiva abordării de tip multi actor), iar punctul de plecare ar trebui să fie acţiunea în cadrul ecosistemului digital. În primul rând, ecosistemul digital presupune existenţa mai multor actori iar digitalizarea să fie privită drept un mijloc de a realiza scopul propus, având rolul de a conecta actorii implicaţi.

Digitalizarea va permite dezvoltarea infrastructurii online prin organizarea de evenimente online pentru conectarea actorilor implicaţi şi pentru a realiza un schimb de informaţii eficient privind cele mai bune practici, factorii de succes, blocajele identificate.

Reţeaua Naţională de Dezvoltare Rurală va oferi sprijin producătorilor locali şi fermelor mici

prin punerea la dispoziţie a platformei online create pe site-ul rndr.ro cu scopul de a facilita şi identifica cele mai bune modalităţi de preluare a mărfii direct de la producători, prin actualizarea si adaptarea acesteia la noile oportunităţi şi nevoi.

N56. Nevoia de consolidare a inovării interactive şi de stimulare a sinergiilor la nivel intersectorial prin implicarea tuturor actorilor socio-economici, de diseminare a cunoştinţelor şi de sprijinire a tranziţiei digitale în agricultură, prin crearea de sisteme inovative flexibile care optimizează fluxul de informaţii

Deşi se bazează pe o rețea extinsă de unități de cercetare-dezvoltare şi inovare, inclusiv universități şi institute, care acoperă o gamă largă de domenii de cercetare (zootehnie, piscicultură, industrie alimentară, etc.), sistemul de cercetare-inovare din România suferă de o lipsă de finanțare (care se manifestă la nivel economic şi tehnologic) şi de capital uman, fiind astfel incapabil să satisfacă în mod adecvat nevoile fermierilor. Astfel, este nevoie de modernizarea (economică şi tehnologică), a acestor entități cât şi de intensificarea acţiunilor de diseminare a rezultatelor cercetării pentru a sprijini atât producătorii agricoli (de exemplu, prin crearea de varietăți rezistente la secetă sau adoptarea de tehnici de management al apei şi al solului mai eficiente) cât şi alți actori din lanțul agro-alimentar.

Rolul inovării va fi aşadar extrem de important în perioada următoare pentru a spori performanța economică a fermelor, a găsi noi forme de colaborare între fermieri şi alți actori (lanțuri scurte) şi pentru a ajuta comunitățile să se adapteze mai bine la efectelor schimbărilor climatice.

Astfel, este nevoie de depăsirea dificultăților actuale din triunghiul cercetare/inovare – consultanță – practică caracterizat de insuficienta conlucrare între mediul academic, institutele specializate în cercetare şi agenții economici cu privire la folosirea rezultatelor activității de cercetare şi la transferul tehnologic şi de inovare către economie, respectiv asigurarea de consultanță postimplementare.

Inovarea este un instrument menit să determine, în principal, transformarea structurală şi deschiderea spre piață a fermelor mici cu potențial de a deveni întreprinderi agricole viabile, precum şi de a creşte capacitatea de a identifica noi oportunități de valorificare a producției acestora.

Sectorul agricol trebuie la randul sau sa intre în era digitală, într-un efort de a răspunde nevoilor de nutriţie în creştere la nivel mondial şi pentru a raspunde provocarilor climatice, toate acestea pe fondul creşterii populaţiei ce a dus la creşterea cererii pentru produsele agricole. Având în vedere nevoia de a produce mai mult cu mai puţin, agricultura de precizie

poate deveni un instrument esenţial pentru sustenabilitatea sectorului agricol şi pentru creşterea competitivităţii, în contextul receptivităţii în creştere la nivelul exploataţiilor agricole faţă de tehnologiile inovative.

Totodată, prin participarea în sisteme parteneriale, fermierii pot identifica modalităţi inovatoare de comercializare a unui volum mai mare de produse proprii şi de atragere a unor noi categorii de consumatori si a crea lanţuri alimentare. Activităţile de dezvoltareinovare vor permite fermierilor să capitalizeze în comun produsele obţinute, să-şi adapteze

producţia la cerinţele pieţei, să aibă un acces mai bun la inputuri, echipamente, credite şi piaţă, să-şi optimizeze costurile de producţie, să creeze lanţuri scurte de aprovizionare şi să facă faţă diferitelor provocări de pe piaţă.

Rolul inovării va fi extrem de important în perioada următoare pentru a spori performanţa economică a fermelor, a găsi noi forme de colaborare între fermieri şi alţi actori (lanţuri scurte, triunghiul cercetare/inovare – consultanţă – practică) şi pentru a ajuta comunităţile să se adapteze mai bine la efectele schimbărilor climatice.

Sectorul agricol trebuie la rândul său sa intre în era digitală, într-un efort de a răspunde nevoilor de nutriţie în creştere la nivel mondial şi pentru a raspunde provocarilor climatice.

III. CADRUL REGIONAL DE DEZVOLTARE RURALĂ

PROFILUL REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD-VEST (Transilvania de Nord)

Aproape de piețele europene, cu o relativ bună accesibilitate pe aer, Regiunea Nord-Vest (Transilvania de Nord) are o poziție geografică strategică, fiind poarta de intrare în România dinspre Uniunea Europeană şi Ucraina. Deşi Regiunea este străbătută de 7 drumuri europene, are poziție periferică față de coridoarele de transport europene. Legătura cu polii importanți din vecinătate, cu alte regiuni se face greu.

Pentru a valorifica oportunitățile de dezvoltare, regiunea trebuie să-şi dezvolte şi modernizeze infrastructura rutieră, feroviară, aeriană şi sistemul internodal de transport.

Cu o tendință pozitivă de creştere a PIB, în conformitate cu ținta Strategiei de la Lisabona, economia Regiunii Nord-Vest se bazează în special pe agricultură şi industrie în anumite sectoare tradiționale. Forța de muncă ieftină, deseori bazată pe subcontractări, reprezintă încă principalul vector competitiv, astfel încât producția regională este vulnerabilă în fața competiției globale.

Productivitatea scăzută a muncii, calitatea relativ proastă a produselor şi consumul mare de energie în procesele de producție sunt puncte extreme de slabe în economia regională. Sectorul servicii este încă slab dezvoltat, inclusiv la nivelul administrației publice, datorită nivelului scăzut de descentralizare a administrației de stat. Gradul de informatizare a societății este redus, în ciuda unei industrii software bine dezvoltate, care este orientată în special spre export. Serviciile contribuiau cu 46,3% la formarea PIBR în 2003 şi cu 32,6% la ocuparea forței de muncă. Totuşi, agricultura încă

angajează 38,4% (2003) din forța de muncă regională şi contribuie cu doar 13,6% la PIB regional.

Economia regională este influențată de un anumit număr de factori pozitivi care ar putea să se transforme în oportunități considerabile de dezvoltare. Diversificarea economiei regionale prin câteva sectoare de excelență, clustere de întreprinderi cu marcă înregistrată şi tradiție în sectorul construcțiilor de maşini şi echipamente, aproprierea de piața europeană şi investițiile private semnificative în afaceri imobiliare ar fi câțiva din aceşti factori.

Dar, majoritatea agenților economici, au investiții scăzute în C&D, marketing ne-performant, tehnologii şi echipamente încă insuficient modernizate şi implicit capacitate scăzută de a face față presiunii pieței şi competiției europene.

În perioada 2002-2004 cheltuielile totale pentru Cercetare-Dezvoltare la nivelul Regiunii Nord-Vest (Transilvania de Nord) (ca pondere în total cheltuieli C&D pe țară) au scăzut de la 6,74% la 3,4%, numai în ultimul an înregistrând o scădere de 1,4%.

Numărul institutelor de cercetare s-a redus în ultimii 15 ani, acestea confruntându-se cu numeroase probleme de finanțare, de adaptare a activității la nevoile sectoarelor economice (tranziția de la cercetarea fundamentală la cea aplicativă fiind dificilă), precum şi cu lipsa infrastructurii suport necesare (aparatură, echipamente) desfăşurării activității. Pe de altă parte, universitățile şi institutele de cercetare cu tradiție, sunt în plin proces de dezvoltare şi tind spre cooperarea internațională.

Printre servicii, turismul este un vector important pentru dezvoltarea economiei regionale datorită potențialului natural şi antropic, de valoare ridicată la nivel național şi internațional. Chiar dacă are un număr mare de structuri şi capacități de cazare (locul doi la nivel național), un potențial diversificat de turism (termal, cultural, montan, rural, cinegetic, religios), număr mare de agenții de turism,

ponderea contribuției turismului la PIB-ul regional este mic. Deşi interesul şi numărul de turişti este în creştere, avem tradiție în turismul termal şi balnear, se simte o lipsă de produse turistice regionale şi suportul pentru crearea unor branduri locale.

Conform criteriilor OECD, Regiunea Nord-Vest (Transilvania de Nord) este o regiune semnificativ rurală, cu un grad de ruralizare mai ridicat chiar şi decât media națională, cu o pondere a populației rurale în total populație de 47,2% (2004), în scădere totuşi față de anii precedenți.

Majoritatea zonelor rurale (în special zonele montane) sunt dotate cu infrastructură de utilități de bază învechită şi redusă. De asemenea, aceste zone au o economie nediversificată, axată pe desfăşurarea unei agriculturi de subzistență. Produsele agricole sunt prelucrate în unități de producție diversificate (lapte, carne, panificație, conserve) şi răspândite în toată regiunea. Există totuşi o tradiție puternică în domeniul artizanatului (lemn, ceramică, sticlă).

Deşi în mediul urban sunt asigurate serviciile de bază, exista şi câteva zone urbane puternic afectate de sărăcie şi degradare fizică. Marile oraşe se confruntă cu un trafic intens, în condițiile în care există mari deficiențe în transportul public, număr insuficient de parcări şi centuri de ocolire. Multe localități din mediul urban şi rural au rețele de apă slabe calitativ, cu o capacitate insuficientă de canalizare şi cu o incorectă tratare, depozitare şi reciclare a deşeurilor menajere şi industriale.

Toate municipiile au universități, multe din ele cu tradiție în educația ştințifică/tehnică. Sistemul de educație este rigid şi inflexibil (nu oferă instrumente de învățare pe parcursul întregii vieți), iar calitatea actului educațional este în scădere. Accesul la educație în mediul rural este limitat.

Deşi are o rată scăzută a şomajului (6,5% în 2004), dar în creştere pentru grupa de vârstă 15-24 ani, o rată mare de acces a femeilor pe piața muncii, Regiunea are o rată de ocupare a forței de muncă (56,1% în 2004) departe de țintele Strategiei de la Lisabona. Există un important deficit de calificări ale forței de muncă, cu doar 9,6%

din populația de 25-64 de ani având educație superioară. Situația este înrăutățită de tendința de abandon şcolar şi un nivel scăzut al învățământului continuu.

Regiunea se confruntă cu o evoluție demografică negativă, cu speranța de viață de 70,56 ani, sub media națională (71,32 ani), cu nivel ridicat al migrației externe, în special a forței de muncă înalt calificate. Nivelul de trai cuantificat prin PIB/locuitor în termeni de paritatea puterii de cumpărare este de 27% din media UE-25.

Atractivitatea regiunii este amenințată de creşterea poluării apei, aerului şi solului .

Poluarea accidentală, cu impact semnificativ asupra mediului, în particular deversarea de substanțe toxice în pânza de apă freatică, amenințările de mediu globale, obligă Regiunea să investească mai mult, în perioada imediat următoare, în managementul mediului.

În urma analizei opțiunilor strategice de dezvoltare a Regiunii, aceasta a optat pentru un model de dezvoltare policentrică (o politică de dezvoltare susținută de o rețea de localități care au rol de poli de dezvoltare), ce pune accentul pe creşterea economică prin specializarea funcțională a teritoriului. În ce priveşte dezvoltarea policentrică a aparut astfel, necesitatea consolidării potențialului de antrenare al municipiilor reşedințe de județ (Baia Mare, Bistrița, Cluj-Napoca, Oradea, Bihor, Zalău), precum şi necesitatea consolidării şi/sau creşterii potențialului de antrenare a unui minim de alte nouă oraşe, care la sfârşitul perioadei de programare să fie clasificate pe un rang superior celui actual. Dezvoltarea acestora trebuie să țină cont, în mod special de specializarea funcțională , sectorială a teritoriilor din aria de influență.

Descrierea generală a regiunii

Regiunea Nord-Vest (Transilvania de Nord) a fost creată în baza legii 151/1998 (modificată prin Legea 315/2004) prin asocierea voluntară a administrațiilor publice locale din județele Bihor,

Bistrița-Năsăud, Cluj, Maramureş, Satu-Mare şi Sălaj. Ea nu este unitate administrativ-teritorială şi nu are personalitate juridică. Regiunea acoperă 14% din teritoriul României, numărul de locuitori fiind de 2,74 milioane (12,7%) situându-se pe locul patru la nivel național în privința suprafeței şi a populației.

Poziționare geografică

Regiunea Nord-Vest (Transilvania de Nord) are o poziție geografică strategică, fiind poarta de intrare în România dinspre Uniunea Europeană şi Ucraina. În spațiul național, ea se învecinează în sud cu Regiunea Vest (Banat), în sud-est cu Regiunea Centru (Transilvania-Centru) şi în est cu Regiunea Nord-Est (Moldova Nord). Din punct de vedere geografic şi ştiințific regiunea corespunde, în mare măsură, zonei cunoscute sub numele de ”Transilvania de Nord”, denumire pe care dorim să o promovăm ca şi brand regional în scop turistic şi investițional.

Grafic 1. Harta cu regiunile României

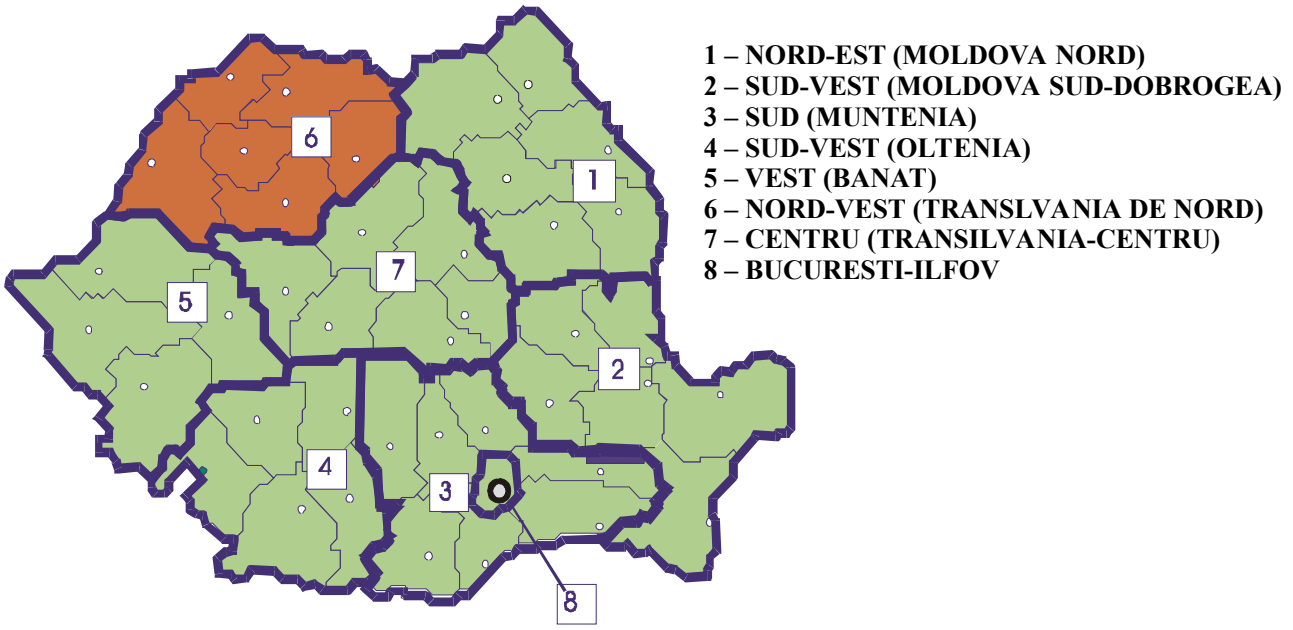

Structura administrativ-teritorială

Cele 6 județe ale regiunii sunt alcătuite din 42 de orașe şi 398 de comune (440 unități administrative). Comparând ponderea numărului unităților administrative raportat la nivelul național cu ponderea suprafeței regiunii şi a populației la nivel

național se poate constata că, în medie, o unitate administrativă din regiune concentrează un număr mediu de locuitori mai mic pe o suprafață medie mai mică, în general structura administrativă fiind mai fragmentată (la nivelul județelor şi comunelor).

ANALIZA SWOT A REGIUNII

Puncte tari	Puncte slabe
• Buna accesibilitate pe calea aerului • Importanța strategică a regiunii din punct de vedere logistic (Oradea este comuna român cel mai apropiat de Budapesta)	• Deşi regiunea este traversată de 7 drumuri europene, are o poziționare periferică față de coridoarele trans-europene • Conexiuni nesatisfăcătoare ale oraşelor regiunii (Cluj-Napoca, Oradea, Baia Mare) şi Bucureşti, Timişoara, Sibiu) • Rețea necorespunzătoare de drumuri rapide şi autostrăzi • Drumurile județene nu sunt modernizate • Lipsa traseelor alternative pentru vehicule cu tracțiune animală, vehicule agricole şi bicicliști • Absența unui sistem de transport public durabil • Infrastructuri de transport feroviar limitate şi învechite (nemodernizate)
• PIB în creştere • Număr ridicat şi în creştere de întreprinderi • Important centru universitar şi de cercetare • Existența câtorva produse apreciate la export • Diversificare economiei regionale cu câteva sectoare de excelență • Clustere ale întreprinderilor cu mărci şi tradiție în construcția de maşini şi	• PIB regional sub media națională şi mult sub cea europeană • Infrastructura ITC foarte slabă • Nivel scazut de competitivitate globală (Productivitate scăzuta şi consum energetic ridicat) • Lipsa finanțării marketingului regional • Investiții scăzute activități de transfer tehnologic, în cercetare-dezvoltare • Balanța comercială negativă

echipamente • Proximitatea pieței europene (granițe cu Ungaria) • Creşterea numărului de persoane ocupate în cercetare • Investiții private importante în infrastructura de afaceri	• Resurse financiare limitate ale institutelor de cercetare pentru a putea trece de la cercetare fundamentală la ce aplicată, sau pentru achiziția de echipamente • Lipsa transferului de tehnologie de la universități la sectorul productiv • Calitatea scăzută a echipamentelor din sectorul energetic
• Companii regionale din domeniul industriei alimentare procesează produsele agricole locale • Tradiție solidă în domeniul meşteşugurilor (lemn, ceramică, sticlă)	• Pondere mare a populației ocupate în agricultură (majoritatea peste 50 de ani) • Capacitate scazută de gestionare a presiunilor generate de libera competiție de pe piața europeană • Slaba dotare cu utilități de bază a celor mai multe zone rurale (în special a zonelor montane) • Economie rurală ne-diversificată, concentrată pe agricultura de subzistență
• Disponibilitatea serviciilor de bază în zonele urbane • Existența planurilor urbanistice elaborate pe metodologia dată de Agenda 21 (Baia Mare, Oradea, Bistrița) şi a Planului de Dezvoltare Regională	• Mare aglomerare a traficului urban generată de infrastructura deficitară de transport public, parcări, centuri ocolitoare • Numeroase centre urbane afectate de serioase probleme sociale (grad mare de sărăcie) şi degradare fizică a infrastructurii
• Disponibilitate a tuturor serviciilor de interes general • Resurse naturale • Arii protejate	• Slaba calitate a rețelei de distribuție a apei • Risc ridicat de inundații • Capacitate insuficientă a sistemului de canalizare • Deşeurile solide municipale sunt incorect separate sau/şi tratate înaintea depozitării. Grad scazut de reciclare şi valorificare a deşeurilor.
• **Număr ridicat de structuri**	• **Lipsa de produse turistice şi lipsa**

turistice de primire • **Creşterea numărului de turişti la nivel regional şi național** • **Număr ridicat de hoteluri şi agenții de turism în regiune** • **Resurse turistice naturale şi antropice de mare valoare la nivel național şi internațional. Potențial ridicat pentru un turism diversificat (balnear, cultural, montan, rural, de vânătoare, rural, religios)**	**suportului pentru dezvoltarea de mărci locale.** • **Procentaj scăzut al contribuției turismului în PIB** • **Lipsa turismului de nişă** • **Număr redus de centre de informare şi ghizi autorizați** • **Absența produselor turistice integrate** • **Infrastructura de acces spre zonele turistice este slab dezvoltată**
• Distribuție demografică echilibrată între zonele urbane şi rurale • O pondere ridicată a populației a absolvit liceul • Creşterea constantă a numărului de studenți • Toate municipiile reşedință de județ au universități • Tradiția unui învățământ tehnic şi ştiințific de calitate • Forță de muncă ieftină • Rata scăzută a şomajului • Grad ridicat de acces pe piața muncii a femeilor	• Îmbătrânirea populației • Grad ridicat de rigiditate/lipsă de flexibilitate a sistemului de învățământ (nu oferă instrumente de învățare continuă) • Nu există continuitate între educația de bază şi procesul de învățare pe tot parcursul vieții • Şcolile au un grad redus de dotare cu facilități TIC • Descreşterea nivelului de calitate a educației • Acces limitat la educație în zonele rurale • Descreşterea ratei de angajare a populației active • Piața forței de muncă este puțin flexibilă şi adaptabilă • Pondere ridicată a persoanelor ocupate în sectoare cu valoare adaugată redusă • Rata ridicată de şomaj a tinerilor (15-24 ani) • Rata scazută de participare a adulților (24-65 ani) la programe de educație şi instruire • Speranța medie de viață sub media

	națională • Sistemul medical are o capacitate limitată de a satisface nevoile populației; calitatea serviciilor prestate de unitățile spitalicești este scăzută; acces limitat şi costisitor la serviciile de sănătate; personal medical insuficient; distribuția inegală în teritoriu. • Slaba dezvoltare a sistemului medical de urgență
Oportunități	**Amenințări**
• Fluxuri importante de capital de la cei plecați la lucru peste hotare • Interes pentru dezvoltarea zonelor metropolitane • Turismul rural oferă o alternativă viabilă pentru zonele rurale • Contingentele negociate cu Uniunea Europeană permit creşterea producției pentru anumite produse agricole utilizate în industrie (sfeclă de zahăr, lapte, carne de capră şi porc) • Dezvoltarea pieței de recilclare a deşeurilor • Numărul mare de utilizatori creează oportunități de investiții auto-sustenbile în managementul mediului • Apariția de zone protejate şi parcuri naturale • Creşterea capacității de cazare, ca urmare a definirii turismului drept sector economic prioritar • Îmbătrânirea populației va genera un interes sporit pentru turismul balnear, care va creşte ca procent din totalul turismului (aprox. 20% în	• Creşterea poluării • Degradarea mediului • Capacitate administrativă insuficientă • Legislație europenă complexă pentru parteneriatele public-privat • Insuficiente venituri la bugetele locale • Creşterea infrastructurilor de slabă calitate • Slaba calitate a utilităților publice reduce atractivitatea regiunii • Grad ridicat de dependență de importurile de energie din Rusia (monopol) • Poluări accidentale cu impact de mediu semnificativ, în special prin infiltrarea de substanțe toxice în panza de ape freatice • Neglijarea moştenirilor culturale • Lipsa dezvoltării infrastructurii aferente drumurilor, căilor ferate şi aeroporturilor în regiune • Nivel scăzut de cooperare între operatorii de linii aeriene şi agențiile de turism • Lipsa marketingului turistic regional

prezent) • Interes internațional crescut pentru turismul în parcuri naturale şi culturale • Dezvoltarea de noi stațiuni – Vârtop, Luna Şes, Figa şi revitalizarea unora vechi • Obligația de creştere a investițiilor în cercetare dezvoltare în conformitate cu obiectivele de la Lisabona • Creşterea cererii pe piața forței de muncă pentru mână de lucru înalt calificată	• Evoluții demografice nefavorabile • Costuri de trsansport ridicate • Creşterea migrație urban-rural • Nivel înalt de emigrare, în special a forței de muncă înalt calificate (brain-drain) • Nivel înalt de angajare în economia subterană.

VIZIUNE STRATEGICĂ, OBIECTIVE ŞI PRIORITĂȚI

Reprezintă rezultatul final al unui proces de consultare şi dezbatere pe tema dezvoltării durabile şi echilibrate a Regiunii.

Obiectivele şi prioritățile Planului de Dezvoltare Regională Nord Vest 2020 - 2027au fost discutate şi dezvoltate de către parteneri, asigurându-se astfel suportul informațional şi corelarea cu starea de fapt.

Viziunea (2027)

„Comunitățile din Regiunea Nord-Vest (Transilvania de Nord) înțeleg să valorifice împreună, respectând principiile dezvoltării durabile resursele naturale, materiale, umane, tradițiile istorice şi interculturale în scopul unei dezvoltări susținute, constante care fac din Transilvania de Nord una dintre cele mai dinamice regiuni europene.

Regiunea Transilvaniei de Nord, prin amplasarea şi dotările sale infrastructurale îndeplineşte un rol strategic, de deservire logistică, a teritoriilor de la Vestul, Estul, Sudul si Nordul său.

Domeniile de excelență ale regiunii, care se disting prin potențialul lor inovativ, "dezvoltare tehnologică" şi poziționarea pe piețele europene a produselor regionale sunt: agricultura, industria alimentară şi a bunurilor de consum (mobilier şi confecții), industria de maşini şi echipamente, turismul şi IT&C.

Regiunea dispune de un valoros capital uman, sistemele de educație a adulților, de formare continuă a adulților şi învățământ universitar fiind recunoscute la nivel internațional.

Cetățenii regiunii se disting prin mentalitatea lor inovativă, cooperantă care, alaturi de un nivel de al calității vieții ridicat (cu un PIB de 55% din media europeană) fac din Transilvania de Nord una dintre destinațiile preferate de investitori şi turişti în Europa Centrala şi de Est."

Obiective strategice de dezvoltare pe termen mediu şi lung (2027)

Dezvoltarea de avantaje comparative prin investitii in sectoarele de excelenta ale regiunii.

Racordarea Regiunii la fluxurile internaționale de mărfuri, turişti, investiții, informații şi valori culturale si asigurarea rolului de deservire ca „regiune logistica"

Creşterea investițiilor în capitalul uman şi social al Regiunii, în vederea asigurării suportului pentru o dezvoltare durabilă

Creşterea eficienței economiei rurale, conservând totodată calitatea mediului şi patrimoniul etnofolcloric extrem de bogat al Regiunii. Transformarea centrelor urbane în spații de influență şi de atracție regională şi trans-regională.

OBIECTIV SPECIFIC	1. Creşterea atractivității regiunii prin îmbunătățirea competitivității activităților economice prioritare şi stimularea activităților inovatoare în scopul obținerii unor produse cu valoare adăugată ridicată.	
Prioritate	1. Creşterea competitivității economice	
Sub-Prioritate	**1.1. Îmbunătățirea dezvoltării economiei regionale prin creşterea competitivității şi a inovării în activitățile economice prioritare (şi prin încurajarea şi dezvoltarea mediului antreprenorial).**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul acestei priorități este de a îmbunătăți dezvoltarea economiei regionale prin sprijinirea creşterii IMM-urilor, creşterea activităților antreprenoriale ale cetățenilor şi IMM-urilor, creşterea calității în afaceri, dezvoltarea unui system de management de mediu, folosirea tehnologiei informaționale (dezvoltarea de noi piețe, comerțului electronic); asigurarea unor locații (clădiri noi, renovate, modernizate) şi infrastructură de afaceri pentru IMM-uri (incubatoare, parcuri industriale), asigurarea accesului la finanțare.

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

1.1.1. Infrastructura de sprijinire a afacerilor specifică Regiunii Nord-Vest (Transilvania de Nord).

Pentru a atinge acest obiectiv sprijinul va fi îndreptat spre crearea şi dezvoltarea infrastructurii suport pentru afaceri pentru dezvoltarea activităților economice în zonele afectate de restructurare industrială, dar şi în alte zone cu potențial pentru concentrarea dezvoltării regionale. Se includ şi activități de extindere şi creare de noi locații destinate pentru dezvoltarea întreprinderilor inovative, care desfăşoară şi activități de cercetare. Vor fi sprijinite utmătoarele tipuri de structuri de afaceri: parcuri industriale, ştiințifice, tehnologice şi de afaceri şi platforme logistice.

1.1.2. Sprijinirea inițiativelor antreprenoriale: start-up-uri şi microîntreprinderi; servicii de sprijinire a afacerior.

Urmărelte finanțarea start-up-urilor şi a micro-întreprinderilor care desfăşoară activități productive sau prestează servicii şi care vor contribui la diversificarea structurii economice a regiunii, continuându-se procesul de restructurare economică a zonelor rămase în urmă, mai ales din oraşele mici şi mijlocii (polii de dezvoltare). Acestea vor fi sprijinite să-şi îmbunătățească accesul la tehnologii noi şi inovație.

1.1.3. Sprijin pentru investitii productive si pregatirea pentru concurența pe piață a întreprinderilor, în special a IMM-urilor, asigurarea accesului la credit şi finanțare a acestora, precum şi sprijinirea antreprenoriatului.

Acest obiectiv vizează îmbunătățirea condițiilor pentru dezvoltarea afacerilor, precum şi creşterea sectorului productiv şi cel al serviciilor, în vederea pregătirii întreprinderilor româneti pentru competiția pe piața autohtonă şi pe piețele externe. Sprijiniul ve fi acordat pentru factorii de competitivitate tengibili şi intangibili, încercând să promoveze acumularea de capital, serviciile specializate, know-how, managementul, accesul la credit şi inovare tehnologică pentru a putea răspunde dezvoltării continue a cererii piețelor, atât în ce priveşte gama cât şi calitatea produselor. O atenție specială se va acorda accesului le credit, prin promovarea instituțiilor de credit în investițiile pivate, prin scheme integrate de credit şi fonduri publice de garantare, precum şi dezvoltarea de noi instrumente financiare. În ce priveşte sprijinirea antreprenoriatului, sprijinul va fi acordat pentru dezvoltarea incubatoarelor de afaceri şi a altor infrastructuri de afaceri, consultanță pentru elaborarea proiectelor/planurilor de afaceri, acivități de diseminare-informare (servicii suport), precum şi sprijin pentru integrarea întreprinderilor în cadrul clusterelor şi lanțurilor de furnizori.

1.1.4. Dezvoltarea cercetării în parteneriat între universități/ institute de cercetare-dezvoltare-inovare şi întreprinderi (industrie) în vederea obținerii de rezultate aplicabile, investiții în infrastructura de C&D&I şi asigurarea accesului întreprinderilor, în special IMM-uri, la activități de CDI

În cadrul acestui obiectiv se va sprijini dezvoltarea tehnologică bazată pe cercetări industriale şi precompetitive, în vederea realizării şi testării de noi produse, tehnologii şi servicii. Orientarea este spre susținerea domeniilor cu potențial de

dezvoltare tehnologică ridicată, precum şi întărirea cooperării în C-D între institutele de C-D/universități şi firme ca bază a dezvoltării competitivității viitoare a firmelor. De asemenea, se vor sprijini proiecte care să conducă la creşterea eficienței activității de C-D a universităților şi a institutelor de C-D prin dotarea lor cu cele mai moderne echipamente, instrumente, software, care să contribuie la dezvoltarea infrastructurii C-D existente sau la dezvoltarea de noi infrastructuri (laboratoare, centre de excelență), creşterea nivelului de informare, diseminare şi asistență în activitatea C-D, dezvoltarea parteneriatului internațional în C-D (în special în plan european) şi dezvoltarea de domenii tehnologice cu potențial economic. Pentru reducerea decalajelor tehnologice şi de competitivitate foarte mari față de UE manifestate în principal prin nivelul scăzut al inovarii în întreprinderi, capacitatea redusă de absorbție a rezultatelor de cercetare de către agenții economici, precum şi prin slaba dezvoltare a activității CD de firma, se va acorda sprijin pentru activități de inovare a micro-întreprinderilor şi spin-off-urilor noi şi de high-tech, dezvoltarea infrastructurii de CD a întreprinderilor, cu asigurarea de noi locuri de muncă pentru CD şi va fi promovată inovarea în cadrul firmelor.

1.1.5. Susținerea utilizării tehnologiei informației şi comunicațiilor pentru sectoarele privat şi public (inclusiv dezvoltarea şi eficientizarea serviciilor publice electronice moderne de e-Guvernare, e-Educație şi e-Sănătate şi a e-economiei)

Se va sprijini accesul la rețelele broadband cu respectarea reglementărilor privind utilizarea fondurilor structurale în domeniul comunicațiilor electronice. De asemenea, vor fi sprijinite intervențiile care vor urmări atât implementarea soluțiilor e-Guvernare pentru: îmbunătățirea calității informației, reducerea timpului de diseminarea a acesteia şi, mai ales, reducerea semnificativă a costurilor administrative, a soluțiilor e-Educație, pentru asigurarea disponibilității serviciilor şi a resurselor educaționale pe Internet, cât şi a celor e-Sănătate, cu beneficiile acestora la nivelul îmbunătățirii serviciilor, şi economiilor pe care le pot aduce la nivelul

sistemului medical şi al pacienților. În ce privește e-economia se are în vedere cofinanțarea aplicațiilor TIC şi interoperabilității acestora, adoptarea unor soluții integrate la nivelul firmelor, care conduc la reducerea costurilor pe termen lung, la facilitarea accesului la piețe interne şi extene şi la eficientizarea managementului şi activității acestora.

OBIECTIV SPECIFIC	1. Creşterea atractivității regiunii prin îmbunătățirea competitivității activităților economice prioritare şi stimularea activităților inovatoare în scopul obținerii unor produse cu valoare adăugată ridicată.
Prioritate	1. Creşterea competitivității economice
Prioritate	**1.2. Creşterea competitivității sectorului turistic prin modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii şi serviciilor turistice, inclusiv investiții în crearea de noi atracții turistice.**

Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul este de a dezvolta şi promova Regiunea Nord-Vest (Transilvania de Nord), pornind de la specificul ei şi încurajând dezvoltarea artei, culturii şi activităților tradiționale asigurând astfel beneficii economice pentru regiune. Această prioritate va sprijini dezvoltarea unor strategii potrivite, planuri de afaceri, campanii de promovare şi marketing, sprijinirea sistemelor informaționale (prin folosirea ITC), servicii şi utilități.

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

1.2.1. Restaurarea şi valorificarea patrimoniului istoric şi cultural

Pentru atingerea acestui obiectiv se vor sprijini acțiuni de restaurare, protejare şi conservare a patrimoniului cultural regional/ local, introducerea în circuite turistice

a centrelor cultural-istorice vechi ale oraşelor, cu potențial turistic semnificativ (restaurarea clădirilor cu elemente arhitectonice tradiționale, rețeaua stradală, centre culturale, muzee, parcări , drumuri etc), precum şi introducerea în circuitul turistic a obiectivelor UNESCO.

1.2.2. Valorificarea patrimoniului natural şi promovarea acestuia

Vor fi sprijinite acțiuni de valorificare a patrimoniului natural (exemple: canioane, chei, peşteri lacuri glaciare, vulcani noroioşi) prin construirea de drumuri de acces, amenajare trasee turistice, parcări, poteci marcate, drumuri pietonale, adăposturi, piste pentru cicloturism, dotări specifice (alpinism, escaladă, pârtii de schi, amenajări plaje) etc., valorificare a potențialului turistic montan prin construirea infrastructurii necesare: drumuri, adăposturi, trasee drumeție, pârtii de schi, instalații de transport pe cablu, posturi Salvamont etc. De asemenea, vor fi sprijinite proiecte integrate în stațiuni turistice (reabilitări stradale, drumuri la obiective turistice; amenajarea bazelor de tratament; amenajări specifice diferitelor tipuri de turism etc.).

1.2.3. Îmbunătățirea calității serviciilor turistice

În cadrul acestui obiectiv vor fi sprijinite activități de creştere a standardelor unităților de cazare prin reabilitarea, modernizarea acestor structuri, precum şi crearea şi reabilitarea facilităților de recreere a structurilor turistice.

1.2.4. Sprijinirea promovării turistice

Sprijinirea acțiunilor care vizează Regiunea ca destinație atractivă pentru turism şi afaceri alături de dezvoltarea durabilă a produselor turistice, de creşterea gradului de utilizare a internetului în promovarea şi rezervarea de servicii turistice (e-turism). Se vor cofinanța acțiuni menite să dezvolte şi să consolideze turismul intern prin susținerea promovării produselor turistice şi a activităților de marketing specifice care să contribuie la creşterea circulației turistice interne şi a numărului de turişti.

Acordarea suportului pentru infrastructura de promovare şi informare turistică în țară şi totodată de colectare şi furnizare de la şi către turişti şi întreprinzătorii din turism de informații din domeniul turismului.

OBIECTIV SPECIFIC	2. Creşterea accesibilității regiunii prin îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice şi sociale din polii de dezvoltare ai regiunii.	
Prioritate	2. Îmbunătățirea accesibilității	
Prioritate	**2.1. Îmbunătățirea infrastructurii de transport pentru asigurarea mobilității persoanelor şi marfurilor şi a echilibrului între diferite modalități de transport**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul este dezvoltarea unui sistem integrat eficient de transport care să faciliteze mobilitatea persoanelor şi marfurilor într-o manieră durabilă şi pentru a combate periferalitatea, conectând regiunea la rețelele europene, dezvoltarea echilibrată a diferitelor modalități de transport şi asigurarea inter-modalității.

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

2.1.1. Construirea şi modernizarea rețelei de transport regional şi local

Urmărește conectarea mai bună a regiunii la rețelele de transport naționale şi europene, precum şi asigurarea unor legături mai bune între polii de dezvoltare din regiune şi din alte regiuni, scoaterea din izolare a zonelor slab dezvoltate, asigurarea accesului la zonele cu potențial turistic şi economic. Vor fi sprijinite activitățile de

modernizare şi reabilitarea a rețelei județene de drumuri, a drumurilor comunale precum şi a aeroporturilor regionale din afara rețelei TEN-T.

2.1.2. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport rutier care realizează accesul la rețeaua TEN-T

Vor fi sprijinite proiectele de modernizare/reabilitare/dezvoltare a secțiunilor prioritare ale rețelei naționale de infrastructură de transport situată în afara rețelei TEN-T, care asigură conectarea nodurilor generatoare de trafic (ex. centre urbane, centre de afaceri, industriale, aeroporturi) la rețeaua TEN-T (poate conține proiecte majore de transport urban şi conectarea zonelor urbane la TEN-T)

2.1.3. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport rutier din afara rețelei TEN-T

Urmăreşte dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii rutiere de interes național astfel încât să permită îmbunătățirea accesului la centre urbane şi industriale şi în general la nodurile generatoare de traffic.

2.1.4. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport feroviar

Se acordă sprijin pentru modernizarea şi dezvoltarea secțiunilor de cale ferată prioritare din afara rețelei TEN-T

2.1.5. Modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport aerian de pe rețeaua TEN-T

Urmăreşte modernizarea şi dezvoltarea infrastructurii de transport aerian şi a echipamentelor asociate a aeroporturilor de pe rețeaua TEN-T la standarde europene (Aeroporturile Cluj-Napoca şi Oradea)

2.1.6. Promovarea transportului inter-modal

Se vor finanța proiecte care să faciliteze transferul rapid, sigurpr şi confortabil al persoanelor şi mărfurilor de la un mod de transport la altul prin crearea unor centre logistice pentru conexiuni inter-modale: cale ferată/drum, cale ferată/transport aerian şi drum/transport aerian; platforme de marfuri multi-modal noi în cadrul aeroporturilor internaționale; proiecte intermodale care să ducă la creşterea accesibilității la zonele şi stațiunile turistice sau cele care au potențial turistic

2.1.7. Imbunătățirea siguranței traficului pentru toate modalitățile de transport

Vor fi sprijinite actițiunile de implementare a standardelor europene de siguranță pentru toate modalitățile de transport, inclusive cel inter-modal.

2.1.8. Minimizarea efectelor negative ale transportului asupra mediului

Sprijinirea inițiativelor de introducere a unor infrastructure de transport eficiente nepoluante.

2.1.9. Protejarea infrastructurii de transport împotriva dezastrelor naturale

Vor fi sprijinite acțiuni de reabilitare a infrastructurii de transport şi a zonelor înconjurătoare pentru asigurarea controlului indundațiilor şi eliminarea punctelor "negre" periculoase precum alunecări de teren şi căderi de pietre, reîmpădurire şi asigurarea faptului că extragerea de pietriş şi managementul râurilor nu generează probleme pentru infrastructura de transport.

OBIECTIV SPECIFIC	2. Creşterea accesibilității regiunii prin îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice şi sociale din polii de dezvoltare ai regiunii.	
Prioritate	2. Îmbunătățirea accesibilității	
Prioritate	**2.2. Îmbunătățirea infrastructurii energetice**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.20120

		(sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul este îmbunătățirea infrastructurii energetice a regiunii şi producerea unei enerii "curate" (în special prin resurse regenerabile) astfel încât să producă beneficii semnificative pentru personae şi să încurajeze dezvoltarea economică.
Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

2.2.1. Îmbunătățirea eficienței energetice

Vor fi sprijinite proiectele de creştere a eficienței energetice pe întregul lanț - resurse naturale, producere, transport, distribuție şi utilizare finală a energiei electrice şi termice.

2.2.2. Valorificarea resurselor regenerabile de energie

În cadrul acestui obiectiv se va sprijini realizarea de investiții în noi capacități de producere a energiei electrice şi termice prin valorificarea resurselor energetice eoliene, hidroenergetice, solare, a biomasei, a resurselor energetice geotermale.

2.2.3. Reducerea impactului negativ asupra mediului al funcționării sistemului energetic

Se vor spijini investițiile în instalații de desulfurare, arzătoare cu NOx redus şi filtre pentru Instalațiile Mari de Ardere cu perioade de tranziție.

OBIECTIV SPECIFIC	2. Creşterea accesibilității regiunii prin îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice şi sociale din polii de dezvoltare ai regiunii.

Prioritate	2. Îmbunătățirea accesibilității	
Prioritate	**2.3. Creşterea competitivității polilor de dezvoltare prin sprijinirea unor proiecte de dezvoltare integrate**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul este dezvoltarea unor strategii integrate care să înlăture punctele slabe ale zonelor urbane (probleme economice, sociale şi de mediu).

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

2.3.1. Reabilitarea mediului construit

2.3.2. Sprijinirea antreprenoriatului

2.3.3. Promovarea incluziunii sociale

Vor fi finanțate doar proiecte integrate de regenerare urbană pentru „Zonele de acțiune ubană", care vor fi clar delimitate din punct de vedere spațial, în interiorul centrelor urbane. Vor fi sprijinite activități de reabilitare a infrastructurilor urbane, regenrerarea fizică a centrelor urbane şi spațiilor publice, finanțarea activităților antreprenoriale şi asigurarea de servicii de consultață pentru IMM-uri pentru creşterea ocupării forței de muncă, precum şi acțiuni de promovare a incluziunii sociale prin investiții în infrastructura socială şi training pentru dezvoltarea abilităților vocaționale a grupurilor dezavantajate.

OBIECTIV SPECIFIC	2. Creşterea accesibilității regiunii prin îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice şi sociale din polii de dezvoltare ai regiunii.
Prioritate	2. Îmbunătățirea accesibilității

Prioritate	**2.4. Dezvoltarea şi reabilitarea infrastructurii de educație**

Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul este dezvoltarea şi reabilitarea infrastructurii educaționale (îmbunătățirea infrastructurii de bază şi a dotărilor din şcoli, campusuri educaționale, ITC).

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

2.4.1. Îmbunătățirea infrastructurii de bază şi a dotării şcolilor (inclusiv echipamente IT)

Acest obiectiv va fi atins prin sprijinirea activităților de reconstrucție, extindere şi consolidare de clădiri, îmbunătățire a sistemelor de încălzire centrală şi facilități sanitare, modernizarea utilităților şi serviciilor auxiliare în cadrul şcolilor, dotarea cu echipamente a claselor şi bibliotecilor, cumpărarea de mijloace de transport pentru elevi (inclusiv pentru elevi cu dizabilități), construirea de facilități pentru elevi cu dizabilități, dotarea cu echipamente şi utilități speciale pentru elevi cu dizabilități şi dotarea cu echipamente IT - PC.

2.4.2. Sprijinirea dezvoltării campusurilor educaționale

Vor fi finanțate activități pentru reconstrucția, extinderea şi consolidarea clădirilor localizate în cadrul campusuri (şcoli, ateliere, internate, cantine, baze sportive), dotări, modernizarea utilităților şi a serviciilor auxiliare şi cumpărarea de echipamente pentru clase şi biblioteci.

OBIECTIV SPECIFIC	2. Creşterea accesibilității regiunii prin îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice şi sociale din polii de dezvoltare ai regiunii.
Prioritate	2. Îmbunătățirea accesibilității

Prioritate	**2.5. Imbunătățirea şi dezvoltarea infrastructurii de sănătate şi servicii sociale sociale**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul este rabilitarea şi modernizarea infrastructurilor de sănătate şi servicii sociale .

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

2.5.1. Reabilitarea şi modernizarea infrastructurii serviciilor de sănătate

Vor fi finanțate acțiuni de reabilitare, modernizare şi dotare cu echipamente de specialitate a spitalelor şi a secțiilor de urgență, precum şi lucrări de consolidare pentru prevenire în caz de cutremur.

2.5.2. Îmbunătățirea infrastructurii serviciilor sociale

Se vor sprijini acțiuni de reabilitare, modernizare şi dotare cu echipamente a centrelor sociale şi rezidențiale, precum şi lucrări de consolidare pentru prevenire în caz de cutremur.

2.5.3. Dezvoltarea infrastructurii pentru siguranță publică şi situații de urgență

Se va asigura finanțare pentru dezvoltarea şi dotarea unui baze operaționale regionale şi pentru investiții în dotarea bazelor operaționale județene.

OBIECTIV SPECIFIC	2. Creşterea accesibilității regiunii prin

	îmbunătățirea infrastructurilor regionale, ca suport pentru susținerea activităților economice și sociale din polii de dezvoltare ai regiunii.	
Prioritate	2. Îmbunătățirea accesibilității	
Prioritate	**2.6. Dezvoltarea şi reabilitarea infrastructurii de mediu**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acţiuni specifice:

Scopul este de a încuraja investițiile necesare pentru creşterea eficienței managementului deşeurilor, ecologizarea parcurilor industriale, asigurarea colectării eficiente, furnizării şi utilizării apelor uzate din gospodării şi ale industriei, investiții pentru îmbunătățirea calității aerului şi reducerea riscurilor de inundații.

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

2.6.1. Dezvoltarea sistemelor regionale de management al apei

În cadru acestui obiectiv se va acorda sprijin pentru creşterea procentului de conectare la utilitățile publice de apă, pentru dezvoltarea sistemelor integrate de management al apei, la nivel regional şi înființarea/întărirea operatorilor regionali în vederea furnizării de servicii publice de bună calitate.

2.6.2. Dezvoltarea sistemelor de management/management integrat al deseurilor

Pentru atingerea acestui obiectiv specific se va acorda sprijin pentru creşterea procentului de racordare a populatiei la serviciile si utilitățile publice de salubrizare, pentru dezvoltarea sistemelor integrate de management al deşeurilor la nivel

zonal/regional şi pentru înființarea/întărirea operatorilor zonali/regionali în vederea furnizării de servicii de salubritate de bună calitate

2.6.3. Dezvoltarea investițiilor durabile în infrastructura de mediu

Vor fi sprijinite acțiuni de îmbunătățire a calității apei şi de utilizare rațională a resurselor de apă, îmbunătățirea solurilor afectate de managementul neadecvat al deşeurilor, de contaminare istorică şi eroziune precum şi activitățile de îmbunătățire a calității aerului în zonele critice.

2.6.4. Stabilirea sistemelor adecvate de management pentru protecția naturii

În cadrul acestui obiectiv se va acorda sprijin instituțional pentru managementul ariilor naturale protejate, sprijin pentru stabilirea sistemelor de monitorizare a habitatelor naturale protejate şi a speciilor sălbatice, pentru investiții pentru sprijinirea reconstrucției naturale, protecția si conservarea habitatelor şi a speciilor, dezvoltarea infrastructurii precum şi pentru extinderea ariilor naturale protejate şi achiziționarea terenurilor necesare pentru managementul adecvat, in special în zonele din cadrul rețelei Natura 2000.

2.6.5. Prevenirea riscurilor inundațiilor în zonele prioritare selectate

Pentru atingerea obiectivului specific vor fi sprijinite atât acțiuni preventive precum: elaborarea planurilor bazinale de management al riscului la inundații, asigurarea de resurse pentru intervenția operativă, realizarea lucrărilor pentru infrastructura destinată reducerii undelor de viitura şi elaborarea hărților de hazard şi a hărților de risc la inundații, cât şi acțiuni operaționale cum ar fi: lucrări de construcție pentru prevenirea inundațiilor şi reducerea consecințelor distructive ale inundațiilor, menținerea integrității şi funcționalității infrastructurilor de protecție împotriva inundațiilor şi reabilitarea şi reconstrucția zonelor umede, crearea de noi

zone umede, în strânsă legătură cu protecția naturii şi managementul inundațiilor şi gestionarea situațiilor de urgență specifice.

OBIECTIV SPECIFIC	3. Dezvoltarea resurselor umane pentru creşterea gradului de ocupare pe piața muncii, prin modernizarea învățământului, dezvoltarea de abilități antreprenoriale şi promovarea educației adulților şi a formării continue.	
Prioritate	3. Dezvoltarea resurselor umane	
Prioritate	**3.1. Dezvoltarea educației şi formării profesionale în sprijinul creşterii ocupării forței de muncă si cresterii competitivitatii economice**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

3.1.1. Combaterea abandonului şcolar

In cadrul acestui obiectiv se vor sprijini: dezvoltarea şi implementarea de instrumente la nivelul sistemului şi furnizorilor (certificarea şi validarea conoştințelor acumulate anterior, dezvoltarea sistemelor de credite transferabile); dezvoltarea personalului, dezvoltarea şi implementarea mijloacelor şi a instrumentelor de asigurare şi management al calității şi la nivel de furnizori de educație; dezvoltarea ofertelor de educație şi de formare profesională inițială relevante pentru nevoile de învățare individuală şi pentru nevoile pieței muncii; dezvoltarea serviciilor de orientare şi consiliere de calitate în vederea creşterii performanțelor şcolare şi a ratelor de tranziție între diferite nivele de educație; programe integrate pentru pentru creşterea ratei de tranziție de la învățământul obligatoriu la învățământul post obligatoriu; programe de sprijin pentru elevii dotați; programe educaționale speciale pentru formarea unei atitudini în ceea ce priveşte societatea inclusivă, educația civică

şi responsabilitatea la elevi şi studenți; dezvoltarea de aptitudini sociale care sa le permită asumarea rolului de cetățean activ; promovarea TIC şi a noilor tehnici şi metode de predare în educația şi formarea profesională inițială; transformarea şcolii într-un furnizor de educație continuă; promovarea inovației în învățământ şi în formarea profesională; promovarea de parteneriate şi dezvoltarea de rețele în educație în sprijinul creşterii relevanței educației pe piața muncii; dezvoltarea educației antreprenoriale şi de afaceri.

3.1.2. Creşterea calității în educația inițială şi TVET

Actiunile indicative din cadrul acestui obiectiv vizeaza dezvoltarea şi implementarea de instrumente la nivel de sistem universitar; sprijin pentru dezvoltarea personalului, pentru dezvoltarea şi implementarea mijloacelor şi a instrumentelor de asigurare şi management al calității la nivel de furnizori de educație; dezvoltarea de instrumente şi formarea personalului în vederea îmbunătățirii managementului cunoştințelor şi universității; asigurarea unei educații universitare de calitate axate pe competență (relevantă pentru piața muncii /în concordanță cu CECIS); dezvoltarea de oferte de studii post-licență; dezvoltarea de programe şi şcoli doctorale; promovarea folosirii TIC şi dezvoltarea ID; promovarea parteneriatului şi dezvoltarea de rețele între universități, cercetare-dezvoltare şi comunitatea de afaceri (transfer de cunoştințe şi facilitarea utilizării rezultatelor cercetării în activități de predare).

3.1.3. Promovarea educației şi pregătirii pentru adulți

Măsurile propuse în cadrul acestui domeniu de intervenție vor contribui la dezvoltarea calificărilor la nivel național, sectorial şi de ramură şi a mecanismelor de evaluare a competențelor şi calificărilor;implementarea unor sisteme de asigurare şi management al calității în FPC la nivel de sistem şi de la nivel de furnizor, în

concordanță cu cadrul european pentru asigurarea calității;implementarea sistemului de credite transferabile în FPC;promovarea schimbului de bune practici şi utilizarea instrumentelor de peer review şi a rețelelor;realizarea de studii, analize şi cercetări în vederea colectării de informații şi date relevante pentru susținerea FPC; dezvoltarea capacității resurselor umane din FPC de a utiliza TIC; formarea profesorilor şi formatorilor în concordanță cu cerințele cadrului european al calificărilor profesorilor şi formatorilor; dezvoltarea parteneriatului pentru promovarea unor medii de lucru care sunt propice învățării; promovarea de „regiuni de învățare**”.**

3.1.4. Creşterea competitivității capitalului uman din educație şi cercetare

Vor fi sprijinite formarea continuă a resurselor umane din educație, dar si din cercetare, universități şi institute de cercetare; programele de „outreach” şi mobilitate intersectorială pentru formarea şi perfecționarea resurselor umane din educație şi cercetare; programele integrate pentru reconversia profesorilor (orientare şi consiliere, activități extracurriculare, activități economice şi sectoriale, etc.); sprijin pentru debutul în cariera didactică şi de cercetare; dezvoltarea abilității antreprenoriale şi manageriale pentru tinerii cercetători în vederea susținerii inițiativelor de tip spin off şi spin out.

3.1.5. Dezvoltarea educației universitare în sprijinul dezvoltării unei societăți bazate pe cunoaştere

Actiunile subordonate acestui obiectiv vizeaza dezvoltarea calificărilor la nivel național, sectorial şi de ramură şi a mecanismelor de evaluare a competențelor şi calificărilor; implementarea unor sisteme de asigurare şi management al calității în FPC la nivel de sistem şi de la nivel de furnizor, în concordanță cu cadrul european pentru asigurarea calității; implementarea sistemului de credite transferabile în FPC; promovarea schimbului de bune practici şi utilizarea instrumentelor de peer review şi

a rețelelor; realizarea de studii, analize şi cercetări în vederea colectării de informații şi date relevante pentru susținerea FPC; dezvoltarea capacității resurselor umane din FPC de a utiliza TIC; formarea profesorilor şi formatorilor în concordanță cu cerințele cadrului european al calificărilor profesorilor şi formatorilor; dezvoltarea parteneriatului pentru promovarea unor medii de lucru care sunt propice învățării.

OBIECTIV SPECIFIC	3. Dezvoltarea resurselor umane pentru creşterea gradului de ocupare pe piața muncii, prin modernizarea învățământului, dezvoltarea de abilități antreprenoriale şi promovarea educației adulților şi a formării continue.	
Prioritate	3. Dezvoltarea resurselor umane	
Prioritate	**3.2. Corelarea învățării pe tot parcursul vietii cu piata muncii**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

3.2.1. Imbunatatirea tranzitiei de la scoala la locul de munca

Actiuni indicative: dezvoltarea de programe/scheme de învățare bazate pe muncă („work based learning") pentru elevi şi studenți; crearea de stimulente pentru parteneriate între şcoli/universități/ întreprinderi; dezvoltarea serviciilor de orientare şi consiliere de calitate care să sprijine tranziția de la şcoală la viața activă

3.2.2. Reducerea părăsirii timpurii a şcolii şi dezvoltarea educației de tip „a doua şansă"

În cadrul acestui obiectiv, vor fi sprijinite programe integrate pentru menținerea elevilor în educație şi prevenirea părăsirii timpurii a şcolii; programe tip „şcoala după şcoală", învățarea asistată şi educație remedială; programe integrate şi oferte educaționale pentru reintegrarea celor care au părăsit şcoala timpuriu; dezvoltarea de instrumente şi servicii integrate de informare, orientare, consiliere şi dezvoltare personală.

3.3.3. Cresterea accesului si participarii la FPC

Vor fi finantate proiecte care urmaresc: dezvoltarea de programe modulare bazate pe competențe; diversificarea programelor FPC (conținut, metode şi instrumente de pregătire, moduri de predare) ca răspuns la necesitățile beneficiarilor; dezvoltarea furnizării de formare la locul de muncă; dezvoltarea furnizării de orientare şi consiliere la locul de muncă; sprijin pentru creşterea participării angajaților la FPC; sprijin pentru creşterea participării angajaților la servicii de orientare în carieră; sprijin şi asistență pentru creşterea participării angajaților în activități de validare şi recunoaştere a competențelor dobândite în contexte non-formale şi informale; promovarea unei culturi a învățării, în special în cazul „hidden learners" şi a indivizilor mai greu accesibili; implementarea, promovarea şi susținerea portofoliului EUROPASS; subvenții şi stimulente acordate angajatorilor şi angajaților pe durata participării la FPC.

OBIECTIV SPECIFIC	3. Dezvoltarea resurselor umane pentru creşterea gradului de ocupare pe piața muncii, prin modernizarea învățământului, dezvoltarea de abilități antreprenoriale şi promovarea educației

	adulților şi a formării continue.	
Prioritate	3. Dezvoltarea resurselor umane	
Prioritate	**3.3. Creşterea adaptabilității forței de muncă şi a întreprinderilor pentru a răspunde nevoilor de pe piața muncii si pentru asigurarea competitivitatii economice**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

3.3.1. Promovarea culturii antreprenoriale

Acțiuni indicative în cadrul acestui obiectiv: creşterea conştientizării şi atitudinii pozitive cu privire la cultura antreprenorială; implementarea de programe şi noi servicii de sprijin pentru dezvoltarea culturii antreprenoriale; dezvoltarea şi promovarea abilităților manageriale moderne, în special pentru micro-întreprinderi şi IMM-uri; servicii de sprijin pentru demararea unei afaceri; încurajarea antreprenoriatului.

3.3.2. Sprijinirea întreprinderilor şi salariaților pentru a promova adaptabilitatea

Vor fi finanțate proiecte care vizează sprijinirea metodelor inovatoare pentru forme flexibile de organizare a muncii, inclusiv reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie, precum şi sprijinirea îmbunătățirii sănătății şi securității în muncă şi un mediu de lucru prietenos; promovarea şi sprijinirea instruirii în noi tehnologii, inclusive TIC; promovarea, pregătirea profesională a persoanelor cu risc crescut de a părăsi timpuriu piața muncii; pregătire profesională specifică în domeniul protecției mediului.

3.3.3. Dezvoltarea parteneriatelor si incurajarea initiativelor partenerilor sociali

Vor fi susținute proiecte care urmăresc: elaborarea planurilor de acțiune pentru încurajarea şi dezvoltarea parteneriatelor; identificarea şi implementarea căilor de creştere a interesului angajatorilor şi a altor actori implicați în creşterea investițiilor în resurse umane şi creşterea responsabilității sociale a întreprinderilor; dezvoltarea capacității interne a partenerilor sociali de a promova dezvoltarea resurselor umane, prin standarde şi certificare; întărirea capacității ONG-urilor de sprijinire a conlucrării cu autoritățile publice centrale şi locale, în vederea promovării inițiativelor comune, inclusiv a serviciilor de voluntariat şi caritate; îmbunătățirea capacității partenerilor sociali de a furniza informații relevante de interes public şi servicii de consiliere civică; îmbunătățirea capacității de sprijinire a inițiativelor de dezvoltare a responsabilității civice; încurajarea inițiativelor de activare a comunității locale în viața publică, monitorizarea activităților instituțiilor publice şi participarea la procesul de decizie; dezvoltarea capacității ONG-urilor de a sprijini şi promova implicarea civică prin participarea la dezbateri publice şi acces la informații publice; dezvoltarea capacității partenerilor sociali de a dezvolta strategii, planuri de acțiune şi regulamente proprii, în vederea creşterii impactului lor în societate; încurajarea inițiativelor de creare de rețele la nivel național şi comunitar; dezvoltarea serviciilor de consiliere pentru ONG-uri şi inițiativele care promovează dialogul, inclusiv pentru partenerii sociali activi pe piața muncii; transformarea muncii informale în ocupare formală prin campanii conştientizare şi măsuri de sprijin pentru formalizarea relațiilor de muncă; încurajarea parteneriatelor locale şi sociale pentru combaterea fenomenului muncii nedeclarate şi promovarea de modalități flexibile de organizare a muncii în mod formal.

3.3.4. Promovarea măsurilor active de ocupare a forței de muncă si modernizarea serviciului public de ocupare

Acțiuni indicative: dezvoltarea şi implementarea măsurilor active de ocupare; promovarea sustenabilității pe termen lung în zonele rurale în termenii dezvoltării resurselor umane şi a ocupării; intărirea capacității SOP de furnizare a serviciilor de ocupare; formarea personalului propriu al Serviciului Public de Ocupare

OBIECTIV SPECIFIC	3. Dezvoltarea resurselor umane pentru creşterea gradului de ocupare pe piața muncii, prin modernizarea învățământului, dezvoltarea de abilități antreprenoriale şi promovarea educației adulților şi a formării continue.

Prioritate	3. Dezvoltarea resurselor umane
Prioritate	**3.4 Promovarea accesului egal şi a incluziunii sociale în educație, pregătire profesională şi pe piața forței de muncă**

Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

3.4.1. Dezvoltarea economiei sociale la nivel regional şi local

În cadrul acestui obiectiv se vor finanta urmatoarele tipuri de actiuni: dezvoltarea instrumentelor şi mecanismelor necesare pentru implementarea completă a acestui concept; promovarea ocupabilității şi adaptabilității persoanelor slab calificate, persoanelor cu dizabilități şi persoanelor supuse riscului de excluziune socială, în economia socială; integrarea în comunitate a grupurilor vulnerabile supuse riscului de excluziune socială, prin formele economiei sociale; promovarea de

parteneriate între toți actorii implicați în dezvoltarea comunității (sindicate, instituții publice, asociații patronale, lucrători, ONG-uri, întreprinderi, mediul de afaceri, alte asociații); creşterea gradului de conştientizare şi schimb de bune practici în domeniul economiei sociale.

3.4.2. Dezvoltarea unei rețele de servicii sociale integrate

Acțiuni indicative: promovarea de parteneriate între furnizorii de servicii sociale publice şi private, ca o condiție pentru furnizarea de servicii sociale de calitate; dezvoltarea de instrumente şi metode adecvate pentru furnizarea de servicii sociale; promovarea unor programe capabile să modernizeze serviciile sociale existente în vederea obținerii unor abordări mai cuprinzătoare şi pentru a răspunde mai eficient situațiilor complexe în care se află persoanele vulnerabile; dezvoltarea şi promovarea de consiliere şi informare pentru grupurile vulnerabile, în scopul promovării incluziunii sociale; furnizarea, dezvoltarea şi crearea de servicii alternative şi flexibile pentru îngrijirea copiilor sau altor membri dependenți de familie în timpul zilei; dezvoltarea serviciilor sociale pentru persoanele cu nevoi speciale, pentru a permite reintegrarea pe piața muncii a celorlalți membri de familie; dezvoltarea de programe de formare profesională pentru profesioniştii implicați în sistem (lucrători sociali, asistenți personali, asistenți sociali comunitari, mediatori familiali, mediatori medicali, asistenți maternali, îngrijitori, personalul din instituțiile rezidențiale); analizarea şi îmbunătățirea actualei curricule a tuturor profesiilor sociale identificate prin Clasificarea Ocupațiilor din România.

3.4.3. Îmbunătățirea accesului şi participării grupurilor vulnerabile la sistemul educațional şi pe piața forței de muncă

Acțiuni indicative: schimbarea atitudinilor sociale şi a stereotipurilor cu privire la grupurile vulnerabile, în special la locul de muncă, prin campanii de informare şi conştientizare adresate angajatorilor, lucrătorilor, comunităților, factorilor de decizie

etc.; programe pentru dezvoltarea calificărilor de bază, educației, calificărilor şi formării profesionale a grupurilor vulnerabile; dezvoltarea programelor de educație tip „a doua şansă”; programe care să ofere stimulente pentru angajatori în scopul de a angaja grupuri vulnerabile; dezvoltarea programelor sau pachetelor integrate în vederea creşterii accesului şi a participării în educație pentru copiii din grupurile vulnerabile, inclusiv alocații individuale şi sprijinul pentru familiile lor; dezvoltarea programelor de pregătire profesională specifice pentru personalul din organizațiile non-guvernamentale, şi din alte instituții active în domeniul incluziunii sociale; dezvoltarea programelor specifice pentru reintegrarea persoanelor cu dizabilități; sprijinirea dezvoltării de noi locuri de muncă protejate în întreprinderi.

3.4.4. Promovarea oportunităților egale pe piața forței de muncă

Se vor finanta actiuni care vizeaza: creşterea calificărilor pentru femei şi dezvoltarea programelor care să asigure femeilor obținerea de calificări prin participarea la program de formare profesională şi perfecționare; promovarea femeilor pentru a se implica în domeniul afacerilor; sprijinirea programelor specifice accesibile femeilor interesate în schimbarea carierei sau acelora interesate în pornirea unei afaceri proprii; crearea de facilități de îngrijire a copilului, vîrstnicilor şi altor persoane dependente; promovarea ocupabilității femeilor din mediul rural; campanii de conştientizare şi schimb de bune practici în şcoli şi întreprinderi cu privire la rolurile de gen ne-stereotipe, inclusiv campanii pentru femei, în special celor din mediul rural şi celor aparținând grupurilor cu nevoi speciale; furnizarea de sprijin şi campanii de conştientizare cu privire la violența domestică; programe de sprijin vizând eliminarea stereotipurilor de gen în societate, în special prin mass-media.

3.4.5. Inițiative transnaționale pe piața globala a muncii

Acțiuni indicative: sprijinirea inițiativelor transnaționale şi parteneriatului la

nivel european în scopul crării unei piețe incluzive a muncii; dezvoltarea de programe comune pentru promovarea ocupării; testarea noilor metode pentru combaterea discriminării şi inegalităților pe piața muncii; promovarea liniilor directoare privind bunele practici în domeniul ocupării; inființarea de parteneriate privind schimbul de experiență pentru adaptarea formării profesionale la noile tehnologii; schimbul de bune practici în domeniul dezvoltării resurselor umane, ca parte a parteneriatelor transnaționale; crearea de programe cu asistență tehnică specializată, inclusiv pentru reintegrarea şomerilor de termen lung şi a familiilor multi-discriminate; promovarea transferului de expertiză privind incluziunea socială şi ocuparea şomerilor de termen lung; dezvoltarea de studiilor transnaționale comparative.

OBIECTIV SPECIFIC	3. Dezvoltarea resurselor umane pentru creşterea gradului de ocupare pe piața muncii, prin modernizarea învățământului, dezvoltarea de abilități antreprenoriale şi promovarea educației adulților şi a formării continue.	
Prioritate	3. Dezvoltarea resurselor umane	
Prioritate	**3.5 Creşterea capacității administrative**	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Scopul este de a întări capacitatea administrativă locală, de a promova o bună guvernare şi implementarea unor instrumente specifice. Se urmăreşte sprijinirea capacităților locale pentru a accesa fondurile de dezvoltare interne şi externe. De asemenea, se urmăreşte întărirea structurilor de Ordine publică şi a capacității administrative a sistemului juridic pentru a sprijini o bună guvernare.

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

3.5.1. Întărirea capacității administrative de a formula politici publice

Se va acorda sprijin pentru implementarea inițiativelor de planificare strategică (management prin obiective), training pentru dezvoltarea de politici publice, training pentru personalul din sectorul public pentru dezvoltarea abilităților necesare în diferite domenii (resurse umane, finanțe, sisteme informaționale şi de comunicații)

3.5.2. Sprijinirea dezvoltării economice şi promovarea unei bune guvernări prin dezvoltarea capacităților administrațiilor locale, descentralizare, implementarea unor instrumente specifice şi sprijinirea capcacităților locale pentru accesarea fondurilor de dezvoltare locală

Se acordă sprijin administrațiilor locale pentru formularea de politici, planificare strategică, elaborarea de strategii de dezvoltare, se promovează luarea unor decizii participative la nivel local, creşterea calității serviciilor publice şi a capacității administrațiilor publice de a furniza noi servicii. De asemenea se finanțează training pentru sprijinirea reformelor pentru descentralizare fiscală locală recum şi crearea unor scheme de training pentru administrația publică locală, inițiativele locale (e-Administrare) pentru creşterea eficienței serviciilor publice şi a bunei guvernări în sfera dezvoltării economice precum şi sprijinirea organizațiilor publice, asociații ale autorităților locale şi pentru aplicare pentru sprijin financiar; crearea de parteneriate pentru creşterea oportunităților de accesare a fondurilor de dezvoltare interne şi externe

3.5.3. Întărirea structurilor de Ordine publică pentru sprijinirea dezvoltării economice

Prin acest obiectiv sunt susținute dezvoltarea capacității de management a instituțiilor de ordine publică, inițiativele de dezvoltare a poliției comunitare, programele de sprijinire a activităților de jandarmerie în sprijiniul industriei turistice precum şi dezvoltarea capacităților structurilor locale de intervenție de urgență pentru limitarea consecințelor destructive a dezastrelor naturale asupra infrastructurii economice

3.5.4. Creşterea capacității administrative a sistemului juridic pentru sprijinirea bunei guvernări

Pentru atingerea acestui obiectiv se va acorda sprijin pentru dezvoltarea capacității administrative a sistemului juridic şi creşterea încrederii şi transparenței sistemului juridic (dezvoltarea unui sistem de relații publice, informare a cetățenilor, consultanță, întărirea relațiilor cu mass-media, dezvoltarea de parteneriate cu instituțiile şi organizațiile locale, campanii de conştientizare împotriva corupției).

OBIECTIV SPECIFIC	4. Promovarea dezvoltării durabile şi diversificarea activităților din mediul rural.
Prioritate	4. Dezvoltarea mediului rural
Prioritate	**4.1. Promovarea dezvoltării durabile şi diversificării zonelor rurale**

Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acțiuni specifice:

Susținerea acordată dezvoltării rurale trebuie să asigure îmbunătățirea competitivității sectorului agricol şi silvic prin sprijinirea restructurării, dezvoltării şi

inovării, utilizarea durabilă a suprafețelor agricole, îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale şi diversificarea economiei rurale. De asemenea vor fi promovate inițiativele de tip LEADER.

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

4.1.1. Promovarea inițiativelor locale de tip LEADER

Va fi susținută cooperarea între fermieri, industriile alimentară şi de procesare a materiilor prime şi alți actori publici şi privați. Va fi încurajată crearea parteneriatelor public-private pentru elaborarea şi implementarea strategiilor de dezvoltare, schimbul şi diseminarea de informații, formarea de organizații locale (Grupuri de Acțiune Locală GAL) şi sprijinirea acestora în stimularea activităților comunităților locale şi participarea comunităților locale la inițiativele ce vizează dezvoltarea lor implementarea unor strategii de dezvoltare locală în vederea conservării patrimoniului rural şi cultural, dezvoltării mediului economic, precum şi îmbunătățirii abilităților organizatorice ale comunităților locale. De asemenea vor fi stimulate inițiativele locale care să permită creşterea capacității comunităților rurale de a dezvolta inițiative de afaceri pe bază de parteneriat

4.1.2. Conservarea mediului şi a valorilor culturale din zonele rurale, în sprijinul protejării mediului şi a diversificării economice, în strânsă legătură cu activitățile desfăşurate în polii de dezvoltare cu care colaborează

Vor fi acordate plăți prin NATURA 2000 şi Directiva Comisiei Europene 2000/60-CE, plăți pentru dezvoltarea unei agriculturi ecologice, dar şi pentru investiții neproductive. De asemenea vor fi finanțate proiecte pentru protejarea patrimoniului cultural şi natural local. Vor fi încurajate şi sprijinite implicarea comunităților locale în procesul de întocmire şi promovare a documentațiilor de amenajarea teritoriului şi de urbanism. Se va acorda finanțare pentru instalarea

serviciilor de bază în raport cu infrastructura la scară mică (crearea de drumuri comunale care asigură legătura între sate şi/sau între reşedința de comună şi satele componente, telecomunicații, transport energie şi infrastructura de apă ca servicii de bază la scară mică), dezvoltarea activităților non-agricole (sprijinirea dezvoltării activităților meşteşugăreşti (procesarea lemnului, confecționarea obiectelor artizanale, ceramică, croitorie, broderie, tricotaje, prelucrarea pieilor, a papurei şi răchitei, instrumente muzicale tradiționale), servicii, agro-turism, cultivarea/ recoltarea de fructe de pădure, sericicultură, apicultură), crearea şi dezvoltarea de afaceri în spațiul rural prin crearea şi dezvoltarea de micro-întreprinderi în sectoarele din amontele şi avalul producției agricole. Vor fi încurajate activitățile în domeniul agro-turismului şi turismului rural (înființarea unor centre de informare, crearea unei infrastructuri de recreere ce oferă acces la zonele naturale dar şi promovarea de produse turistice (suveniruri, etc.)), cele pentru menținerea, restaurarea şi îmbunătățirea patrimoniului istoric şi cultural al spațiului rural (acțiuni de renovare a satului românesc, precum şi de păstrare şi promovare a patrimoniului istoric cultural). De asemenea se va acorda sprijin pentru instruirea personalului implicat în pregătirea şi dezvoltarea strategiei de dezvoltare rurală (instruire vocațională pentru agenții economici, dar şi de dobândire a calificărilor şi de organizare în vederea pregătirii şi implementării unei strategii de dezvoltare locală).

4.1.3. Creşterea competitivității şi dezvoltarea durabilă a economiei agro-alimentare (în special în domeniul creşterii animalelor şi a produselor agricole organice: porumb, cartofi, floarea-soarelui, plante tehnice, fructe şi legume) şi a exploatațiilor silvice.

Vor fi finanțate activități de promovare a cunoştințelor şi îmbunătățire a capitalului uman, activități de restructurare şi dezvoltare a potențialului fizic şi de promovare a inovării, precum şi activități de îmbunătățire a calității producției şi produselor agricole

OBIECTIV SPECIFIC	5. Asistență tehnică	
Prioritate	5. Asistență tehnică	
Prioritate	5.1 Asistență tehnică	
Durata:	Din: 01.01.2021	Până la: 31.12.2027 (sfârşitul perioadei de decontare a cheltuielilor 31.12.2029)

Obiective şi acţiuni specifice:

Asistența tehnică reprezintă o modalitate care va fi utilizată de instituțiile desemnate să gestioneze POR-ul , în vederea creşterii gradului de coorență a acțiunilor de implementare, cât şi pentru utilizarea eficientă a fondurilor.

Art.44 din Regulamentul Consiliului 492/2004 , privind dispozițiile generale pentru FEDER, FSE şi FC, referitor la Asistența Tehnică acordată Statelor Membre, stipulează faptul că prin această prioritate se pot finanța activități de prgătire, monitorizare,management, implementare, evaluare, informare şi control.

În baza HG. Nr. 402/2004, Autoritatea de Management pentru POR a fost desemnată MIE, iar organism intermediar ADR-urile.

Obiectivele specifice în cadrul acestei priorități sunt:

- acordarea de asistență tehnică şi finaciară în procesul elaborării, monitorizării, evaluării şi implementării POR la nivel regional
- sprijinirea diseminării informațiilor referitoare la POR

5.1.1. Sprijin pentru implementarea , managementul şi evaluarea POR

O implementare eficientă a Fondurilor Structurale impune o implicare activă a organismelor desemnate pentru implementarea POR.

Prin această măsură vor fi sprijinite activități de pregătire, selecție, evaluare, control, audit şi monitorizare în întreaga perioadă de implementare.

Prin această măsură vor fi suportate salariile experţilor străini, a personalului implicat în implementare, pe de-o parte, dar de asemenea şi pregătirea proiectelor care vor fi implementate prin POR.

Se vor susține finaciar achiziția şi instalare de echipament IT şi birotică necesare pentru management şi implementare, organizarea de seminarii şi cursuri de trening a personalului desemnat să implementeze POR.

5.1.2. Sprijin pentru implementarea Planului de Comunicare a programului

Regulamenetele Europene impun Autorității de Management a POR ca responsabilitate , acțiuni de informare a potențialilor beneficiari, partenerii socio-economici, organizații ce promovează egalitatea de şanse între femei şi bărbați, ONG despre oportunitățile programului.

Activitățile eligibile vor viza, comunicarea, crearea unui sistem de informare, elaborarea, distribuirea materialelor promoționale, educaționale, broşuri, conferințe, forumuri,etc.

IV. PREZENTAREA GENERALĂ

1. Localizare

Comuna Chişlaz, este compusă din şapte sate. Alături de centrul de comună Chişlaz, întâlnim satele Mişca, Chiraleu, Hăuceşti, Poclușa de Barcău, Sărsig şi Sânlazăr.

Numărul total al populaţiei comunei în 2010 a fost 3.210 persoane, ceea ce reprezintă 0,54% din totalul populaţiei judeţului Bihor.

Majoritatea locuitorilor, aproximativ o treime trăiesc în satul Mişca, celelalte două treimi se împart între centrul de comună şi celelalte sate.

- **Situare geografică**

Conectivitatea comunei Chişlaz la oraşele importante ale judeţului nu reprezintă o problemă. Nici unul dintre localităţile comunei nu are acces direct la calea ferată, transportul public fiind asigurat numai de linii de autobuz.

Cel mai apropiat oraş din judeţ este Marghita, care se află la 9 km distanţă de satul Chiraleu (cel mai apropiat) şi la 19 km distanţă de satul Sărsig (cel mai depărtat), în timp ce distanţa de la Oradea, reşedinţa judeţului Bihor este 34--44 de km pe şosea.

Transportul public cu autobuz se realizează numai către aceste două localităţi. Între cele două oraşe se circulă zilnic 11 autobuze, care ating comuna. Cea mai apropiată staţie de cale ferată se află la localitatea Chiribiş la 10 km distanţă de Chişlaz.
Prin Chiribiş trec zilnic şapte trenuri spre Şărmăşag, şi cinci trenuri spre Săcuieni dintre care una circulă până la Oradea.

Cea mai apropiată trecere de frontieră este cea de la Săcuieni--Létavértes (35 km), urmată de cea de la Borş (44 km), şi la Valea lui Mihai (47 km). La Debrecen, al doilea oraş ca număr de locuitori în Ungaria se poate ajunge cel mai rapid prin trecerile de frontieră de la Săcuieni sau la Valea lui Mihai, unde este posibilă şi trecerea cu

trenul.

Conform anchetei realizate în rândul localnicilor 9% din populaţia totală cercetată, respectiv 32,1% dintre cei care lucrează fac navetă între locuinţa şi locul lor de muncă.

Jumătate dintre ei (55,6%) fac naveta la o altă comună din judeţ, 33,3% la Marghita şi 11,1% lucrează în Oradea. Valoarea medie a timpului petrecut zilnic călătorind este aproximativ 98,9 minute.

- **Date demografice**

Structura populației comunei Chișlaz pe sate componente, 2010

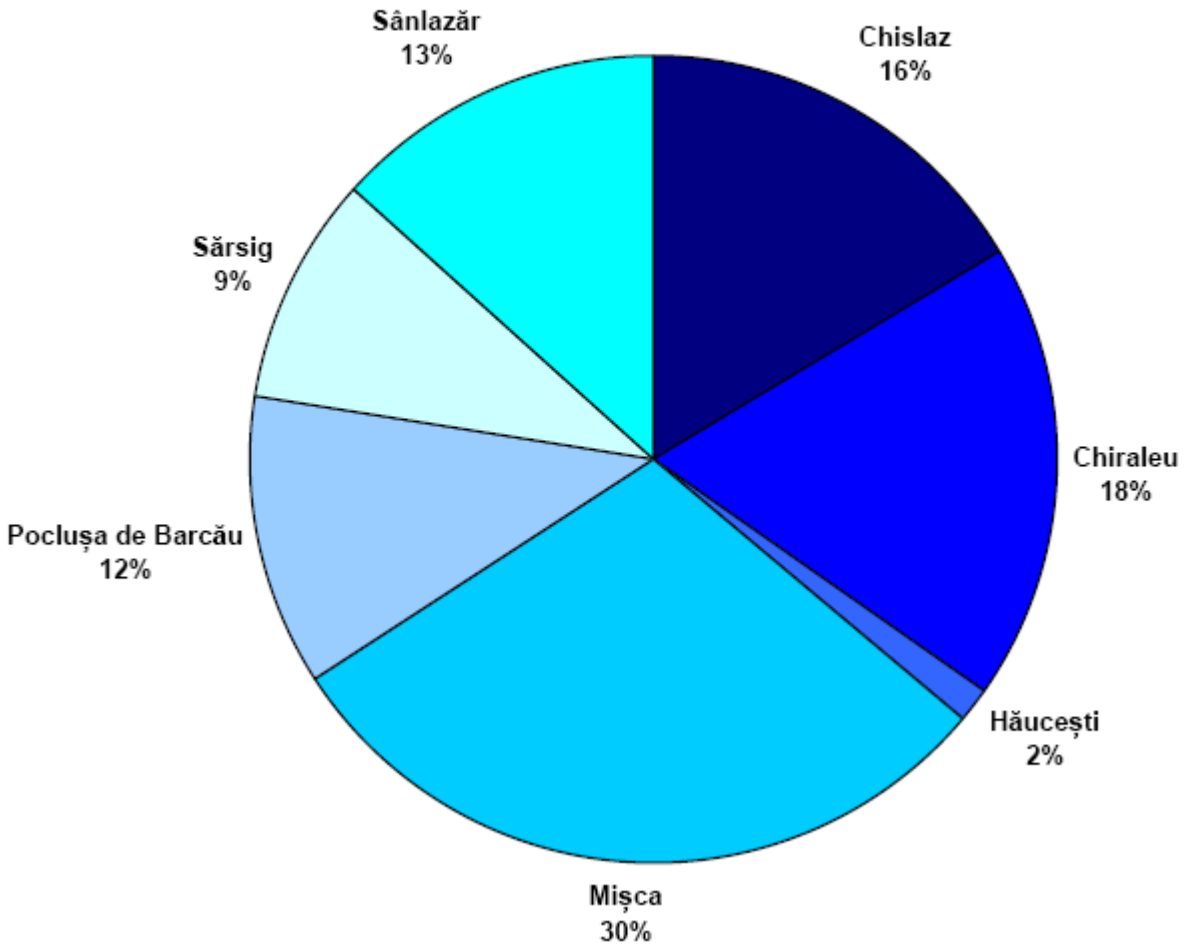

Privind într-o perspectivă istorică pe parcursul a ultimului deceniu vom sesiza schimbări în evoluţia populaţiei comunei chiar dacă diviziunea între satele componente rămâne pe parcursul acestei perioade aproximativ egale.

La sfârşitul secolului al XIX--lea numărul populaţiei comunei se ridică la 3.979 locuitori, cel mai ridicat număr al populaţiei avându--l satul Mişca iar cel mai mic sat fiind Hăuceşti.

Încă de la sfârşitul secolului XIX incepe o tendinţă de creştere a numărului populaţiei comunei, atrasă într--o măsură mai mare de localitatea Mişca, stabilizându-se până la mijlocul secolului XX.

În anul 1966 se înregistrează deja a scădere semnificativă a populației, până la sfârşitul secolului XX, când tendința de scădere se temperează.

Imediat după schimbarea regimului din 1989 numărul populației comunei este de 3747 persoane iar în 2010 ajunge la 3210, scăzând cu 537 de persoane, adică cu 14,33 procente.

În anul 2009, s-au înregistrat 42 persoane care au plecat cu domiciliul (inclusiv în străinătate) din comună şi 61 de persoane care şi-au stabilit domiciliul în comuna Chişlaz. Raportat la 1.000 de locuitori, rata stabilirilor de domiciliu în comuna Chişlaz, în anul 2009, este de 18,8‰, superioară ratei plecărilor cu domiciliu, de 12,9‰, înregistrându--se un spor migrator pozitiv. La începutul anilor 90 sporul migrator a fost unul negativ, tendința inversându-se în anul 1995, când numărul sosirilor în domiciliu depăşeşte prima dată cea a plecărilor.

Sporul migrator pozitiv nu reuşeşte însă să compenseze sporul natural.

Structura pe sexe a populației comunei relevă preponderența populației feminine, din totalul populației comunei Chişlaz de 3210 persoane, procentul bărbaților este de 49,2% iar a femeilor de 50,8%.

Raportul de feminitate este de 103,4%, ceea ce înseamnă la 104 persoane de sex feminin revin 100 de persoane de sex masculin, la 1 iulie 2010.

Aşadar, denotă o structură pe sexe a populației destul de echilibrată la nivel de comună.

Pe grupe mari de vârstă, 15,7 % persoane reprezintă categoria copiilor, cu vârsta până în 14 ani, 65,0% persoane sunt adulţi de vârstă activă, cuprinsă intre 15 şi 64 de ani, iar 19,3% sunt persoane vârstnice, având 65 de ani sau peste, conform datelor la 1 iulie 2010. Această structură reliefează o populație mai îmbătrânită din punct de vedere demografic decât cea a județului Bihor, unde procentele sunt 15,9% 0--14 ani, 69,7% 15-64 ani respectiv 14,4% 65 de ani şi peste.

Prezența fenomenului de îmbătrânire demografică de la nivelul populației comunei se poate observa în primul rând cu ajutorul piramidei vârstelor. Comparativ cu anii 1990 respectiv 2002, forma piramidei vârstelor s-a modificat, baza micşorându--se, iar vârful piramidei mărindu-se. Acest lucru se traduce prin reducerea numărului de populație tânără de la 628 persoane în 1992 la 468 persoane în 2002 exprimat în procente populația de sub 14 ani a scăzut de la 17,7% în 1992 la 14,95 în 2010.

Analizând structura demografică actuală a comunei sunt două mari generații "lipsă", cea a generației 45-49 de ani şi copii acestora de 5-9 ani. Populația comunei Chişlaz poate fi caracterizată cu ajutorul indicatorilor statistici demografici.

Gradul de îmbătrânire al populației este de 1230,2‰, însemnând că la 1.000 de persoane tinere cu vârsta de până la 14 ani revin aproximativ 1230 persoane vârstnice cu vârsta de

65 ani sau peste. Comparativ cu gradul de imbătrânire a populației la nivel de județ, de 1109,6‰, municipiul înregistrează un nivel semnificativ mai ridicat al acestui indicator. Față de anii 1992 şi 2002, in 2010 se înregistrează un grad de îmbătrânire mai ridicat, ceea ce denotă de scăderea numerică a populației tinere (0-14 ani), în raport cu cea vârstnică (65 de ani şi peste).

Nivelul şcolarității populației din comuna Chişlaz este una de nivel scăzut şi mediu, majoritatea populației (66,5%) fiind absolvent de gimnaziu, şcoală profesională sau liceu.

Procentul de 5,5% al celor fără nici o şcoală absolvită, fiind ceva mai ridicat decât media națională de 1,8%. Este însă relativ ridicat procentul de 25% al absolvenților de şcoală elementară (18%), comparativ cu media națională de 5,77%. Procentul absolvenților de studii superioare in este de 1,9%, media națională fiind de 7,05%.

Locuire

În anul 2010 fondul locativ al comunei Chişlaz cuprinde 1508 locuințe, reprezentând 2,1 persoane pe locuință. Evoluția fondului locativ a comunei pe parcursul secolului trecut a fost în continuă creştere până în anul 2002,de atunci este constant.

Creşterea continuăa fondului locativ a fost urmată până în anul 1966 şi de creşterea continuă a numărului populației, după care fondul locativ creşte în continuare în timp ce numărul populației scade.

În 1880 în comuna Chişlaz erau 678 locuințe şi o populație de 3066 (4,5 per/locuință), numărul acestora crescând până în 1966, când sunt înregistrate 1189

locuințe și o populație de 5294 persoane (4,5 pers/locuință). După această dată fondul locativ crește, în 2010 ajungând la 1508 locuințe, populația scade la 3210 persoane, înregistrând astfel 2,13 persoane /locuință. În perioada 2002--2010, fondul locativ al comunei a scăzut cu 1 de locuință.

- **Reteaua hidrografica**

- Apele comunei Chişlaz aparţin bazinului hidrografic al Crişurilor, având o suprafaţă totală de 14860 km2 şi o lungime de 5785 km, din care lungimea sub-bazinului Barcăului, al cărui afluenţi sunt pârâurile din comună, este 134 km. Apele aflate pe teritoriul bazinului sunt administrate şi verificate periodic de Administraţia Bazinală de Apă Crişuri Oradea.
-
- În anul 2010 au fost monitorizate 57 de cursuri de apă şi 5 canale pe 97 de secţiuni de monitorizare.
-
- Dintre râurile amintite numai Barcăul şi Valea Bistra sunt monitorizate periodic de către Administraţia Bazinală de Apă Crişuri Oradea. Starea râului Barcău este verificată la 3 secţii de monitorizare diferite: Suplacu de Barcău, Marghita şi Parhida.
-
- Datele din anul 2009 arată că starea ecologică şi chimică a râului Barcău era moderată, fiind de calitatea III (calitate medie pe o scală de la I. la V.).
-
- Râul Bistra are totcalitatea IIIl la Chiribiş, faţă de secţiunile mai înalte, unde calitatea este foarte bună (I). În ambele cazuri principalii factori de poluare sunt poluanţi toxici specifici de origine naturală.

- Barcăul este colectorul principal al apelor din această zonă cu o densitate a rețelei hidrografice de 0,38 km/km 2. Direcția de scurgere a Barcăului este de la est la vest urmărind căderea generală a reliefului. Principalul afluent al Barcăului pe partea dreaptă este Valea Sânicolau, direcția sa de scurgere este nord-est, sud-vest, iar afluenții de pe partea stângă sunt pâraiele Almăşel, Ghepişul şi Danța.
- Caracteristicile râului Barcău:
- Cursul apei râului Barcău apare foarte variat; meandre, brațe părăsite, succesiuni de locuri mai joase cu stagnări de ape. Toate acestea îl caracterizează ca fiind un râu lent şi îmbătrânit. Valea este asimetrică cu malul drept abrupt şi cel stâng prelung, efect al acțiunii din trecut al râului de a-şi forma terasa numai pe partea stângă. Prin caracteristicile sale hidrografice Barcăul este un râu foarte capricios cu oscilații mari de debite şi nivele, atât în cursul unui an cât şi pe o perioadă mai îndelungată. În timpul unui an volumul maxim scurs este în general primăvara, când se scurge circa 40% din volumul anual. Volumul minim de apă scurs este în timpul verii. Pe la începutul toamnei se scurge în medie 7 – 14 % din volumul anual.
- Factorii naturali şi cei sociali-economici locali aduc modificări însemnate, astfel apa din Barcău prezintă un grad destul de mare de poluare, datorită unor reziduuri al rafinăriei de la Suplacul de Barcău. La sfârşitul secolului XIX. apa râului Barcău a fost deviat printr-un canal la Moara de cereale. Moara a funcționat cu apa Barcăului până în anul 1950. În anul 1940 a fost pus în funcțiune un generator de curent electric, de unde au primit energie electrică şi locuitorii din satul Sâniob. În anul 1970 a fost executat un dig de apărare împotriva inundațiilor pe ambele

maluri. Peste râul Barcău este un singur pod în această zonă. Lungimea podului este de 25 m, iar lățimea de 5 m, tonajul fiind 250 tone. Podul este construit din beton armat.

-
- Valea Sânicolau se formează în câmpia înaltă subcolinară. Primăvara prezintă ape mari ce provoacă înmlăştinări, pentru regularizarea cursului şi preîntâmpinarea inundațiilor a fost canalizată în cursul mijlociu.
-
- Debitul lor este redus, mai ales în timpul verii când firul apei abia acoperă valea. În timpul primăverii, o dată cu topirea zăpezii, debitul lor creşte şi se revarsă provocând mari pagube pentru fâneţe. Debitul cel mai mare dintre ele îl are Valea Vânătorului (Corbenilor), care îşi adună apele de pe o suprafaţă mai mare. Cursul său este destul de întortocheat pe teritoriul satului Sacalasău Nou, după ce a coborât de pe munte. În zona sa superioară, valea are forma literei V şi formează mai multe praguri de o frumuseţe ce reţine ochiul vizitatorului. Dintre acestea merită a fi amintite pragurile de la ”Baraj” şi cel de la ”Cetăţuia”, unde apa şi-a dantelat cursul de-a lungul mileniilor, şlefuind şi scobind în bolovanii mari de granit. În această porțiune, cursul apei este mai rapid şi foarte zgomotos, asemănător celui de la Cazane pe Dunăre.
-
- La locul numit ”Baraj” a fost construit un baraj artificial pentru reținerea apei. De aici se pompa în bazinul de lângă cimitir, iar din acest bazin era condusă la Derna şi folosită de uzina prelucrătoare şi de către populație. O dată cu construirea unui nou bazin de apă situat pe culmea dinspre Budoi, pe culmea ”Remetea” şi a stației de pomparea apei pe Valea Bistriței s-a renunțat la vechiul sistem de alimentare cu apă care avea o lungime de 8 km, preferându-l pe cel nou a cărui lungime era de numai 4 km şi cu un debit mai ridicat.

- **Solurile**

Analiza pedologica a evidentiat urmatoarele tipuri de sol :

- Brun roscat de padure ;
- Podzol ;
- Cernoziom freatic umed ;
- Cernoziom aluvionar

- **Flora si fauna**

Relieful şi vegetaţia

Relieful acestei comune este variat cu aspect de luncă şi câmpie montană. Este străbătut de o rețea hidrografică formată din mai multe ape curgătoare, precum râul Barcău, valea Albă, valea Fancica, valea Tria şi valea Ghepişului.

Cele mai impotante atracţii turistice naturale o reprezintă apele termale din Chişlaz, provenită din cele două puțuri existente pe teritoriul comunei. Această bogăție a subsolului comunei Chişlaz a fost pusă în evidență cu ocazia forajelor executate în perioada 1962-1976.

Totuşi în comuna Chişlaz funcționează un ştrand cu apă termală, însă serviciile oferite de acest ştrand nu corespund cerințelor turiştilor mai exigenți, ele sunt utilizate mai

ales de localnici, fără a fi exploatați la potențialul lor turistic,deşi apele minerale şi termale constituie o resursă deosebită pentru turismul curativ şi de sănătate.

Compoziția şi calitatea solurilor este influențată de condițiile de relief şi în comuna

Chişlaz: în câmpia piemontană cu drenaj favorabil sa format solul numit brunargiloiluvial, care este gleizat (reducerea oxizilor de fier) moderat din cauza umidității.

În microdepresiuni, unde apa se adună şi stagnează un timp îndelungat solurile sunt serios afectate de exces de apă. Astfel se formează solul gleic.Pe porțiunile înclinate s-a declanşat o eroziune de intensitate moderată.

La aceste locuri argila s-a spălat în profunzime iar a rămas pe loc silicea coloidală formând solul brun luvic. Pe pantele cu înclinare puternică spălarea particulelor de sol de către apă este atât de intensă încât s-au format eridosoluri, care uneori prezintă eroziune de adâncime şi alunecări stabilizate.

Solul şi resursele subsolului

Solul este un strat afânat, moale şi friabil de la suprafața scoarţei pământeşti, care împreună cu atmosfera din jur constituie mediul de viață al plantelor; suprafața

pământului. Este format din particule minerale, materii organice, apă, aer şi organisme vii.

Este un sistem foarte dinamic, care îndeplineşte multe funcții şi este vital pentru desfăşurarea activităților umane şi pentru supraviețuirea ecosistemelor.

Compoziția şi calitatea solurilor este influențată de condițiile de relief şi în comuna Chişlaz: în câmpia piemontană cu drenaj favorabil sa format solul numit brun argiloiluvial, care

este gleizat (reducerea oxizilor de fier) moderat din cauza umidităţii.

În microdepresiuni, unde apa se adună şi stagnează un timp îndelungat solurile sunt serios afectate de exces de apă. Astfel se formează solul gleic. Pe porţiunile înclinate s-a declanşat o eroziune de intensitate moderată. La aceste locuri argila s-a spălat în profunzime iar a rămas pe loc silicea coloidală formând solul brun luvic.

Pe pantele cu înclinare puternică spălarea particulelor de sol de către apă este atât de intensă încât s-au format eridosoluri, care uneori prezintă eroziune de adâncime şi

alunecări stabilizate.

Printre resursele subsolului pe teritoriul comunei Chişlaz se numără apele termale şi petrolul. Existența apelor termale a fost pusă în evidenţă cu ocazia forajelor executate în 1962--1976. Trei dintre cele 81 de foraje din zonă sunt situate pe raza comunei Chişlaz (unul la Chiraleu şi două la Chişlaz).

Apele sunt in principal ape bicarbonate – sodopotasice şi se remarcă participarea foarte redusă a sulfaţilor la mineralizarea acestor ape, fenomen prezent în cazul apelor, care pot fi considerate stagnante.

În subsolul comunei Chişlaz se găsesc şi bogate zăcăminte de hidrocarburi, făcând parte din zăcămintele de țiței ce se succed în subsolul satelor Sântimreu, Sâniob, Poclușa de Barcău, Mişca, Poiana, Bogeiu şi Abram pe o lungime de 25 km.

Țițeiul scos de sondele instalate pe teritoriul comunei este trimis prin conducte la Marghita, de unde este transportat la rafinăriile depetrol din țară.

Biodiversitatea

Biodiversitatea este reprezentată de către variabilitatea organismelor din cadrul ecosistemelor terestre, marine, acvatice continentale şi a complexelor ecologice; aceasta include diversitatea intraspecifica şi diversitatea ecosistemelor. Biodiversitatea zonei, unde se află comuna Chişlaz este reprezentată de silvostepă în zona de câmpie, care în prezent este ocupată în cea mai mare parte de culturi agricole, pajişti secundare, plantații de salcâm. Zona pădurilor de foioase este alcătuită din păduri de cer cu carpen şi cer cu stejar şi gorun, în alternanță cu pajişti secundare şi culturi agricole.

Etajul pădurilor de foioase este reprezentat de păduri de stejar, de cer cu gorun, de gorun

cu carpen, ulm, frasin. Vegetația intrazonală şi azonală e reprezentată de vegetația de luncă, vegetația de sărătură pe areale umede şiarenicolă pe nisipuri. Vegetația dealurilor piemontane şi a teraselor este puternic diversificată din cauza factorilor termici şi hidrici diferențiați în funcție de expoziția versanților.

Pe podul teraselor şi pe versanții slab înclinați apare gârnița şi cerul iar la contactul cu rama montană pe interfluvii şi mai cu seamă pe versanți puternic însoriți apar cenoze de amestec ca cerul şi gorunul. Tot în această microregiune găsim şi pâlcuride fag în amestec cu gorunul, carpenul, ulmul, frasinul. Pâlcurile de fag cresc pe povârnişurile nordice şi estice sau pe văile umbroase.

Vegetația predominantă este cea caracteristică câmpiei şi dealurilor, sunt prezente numeroase specii ocrotite atât floristice cât şi faunistice. Pădurile din această regiune sunt populate cu cerb, căprior, mistreț, râs, veveriță, fazan etc. În silvostepă se întâlnesc popândăul, orbetele, hârciogul, bizamul şi în exemplare rar, dropia.

În zona dealuroasă apele aparțin zonei lipanului, cleanului şi scobarului. În silvostepă se remarcă rozătoarele, iar pădurile sunt populate cu căprior, cerb, mistreț, veveriță, jder, fazan. Zonele umede sunt locuri preferate pentru specii rare de păsări: stârcul, barza neagră, acvila țipătoare mică, milanul negru, şoimul dunărean.

Stratul de arbuşti este de obicei slab dezvoltat şi este format din păducel, lemn cănesc, măceş, corn, sânger, porumbar, pinul cerbului. Numeroase specii de plante sunt ocrotite cum ar fi sângele voinicului, laleaua pestriță.ursului.

Însă datorită acțiunii antropice, vegetația din această regiune este limitată la mici suprafețe, de obicei pe terenuri care nu pot fi folosite în agricultură. Pe alocuri, în lunci, se mai păstrează suprafețe cu cenoze naturale primare, grupate în asociații higrofile şi mezofigrofile.

Agricultura

Suprafața fondului funciar a comunei Chişlaz totalizează 7.205 hectare, din care 87.2% reprezintă terenuri agricole şi 12.8% terenuri neagricole. Din cele 6.281 hectare de teren agricol, 68.3% sunt reprezentate de teren arabil, 16.8% sunt păşuni, 13,9% sunt fânețe, 1,7% vii şi pepiniere viticole.

Din anul 1990 structura suprafeței comunei Chişlaz nu s-a modificat semnificativ. Se observă că terenului arabil ocupă ponderea cea mai însemnată din totalul terenului agricol al comunei, fiind extinse de asemenea şi păşunile şi fânețele.

Comuna Chişlaz are un caracter agrar mixt, având spații agricole asociate (arabil, păşuni, fânețe, livezi şi vii), structură mozaicată, în concordanță cu varietatea condițiilor de mediu.

Acest tip de peisaj rural cuprinde pe lângă suprafețe extinse de ternarabil cu culturi de porumb, grâu, secară, cartof şi plante tehnice şi areale mai restrânse păşuni, fânațe vii şi livezi.

Peisajului agrar mixt îi corespunde o mare varietate de tipuri de aşezări rurale, după mărimea demografică şi fizionomia vetrelor.

Terenul arabil este cultivat în comuna Chişlaz în principal cu porumb, grâu, secară, floarea

soarelui, sfeclă de zahăr, legume şi cartofi.

Comparativ cu structura suprafețelor agricole din județul Bihor, comuna Chişlaz arată o structură mai specifică zonelor de şes, procentul terenului arabil fiind preponderent (68,3% comparativ cu 62%) având insă şi un teren mai extins de păşuni şi fânețe.

Terenul arabil este cultivat în comuna Chişlaz în principal cu porumb, grâu, secară, floarea

soarelui, sfeclă de zahăr, legume şi cartofi.

Infrastructură

Accesul in comuna se face pe DN 19E care pleaca din BIHARIA, cdrum din care se realizează accesul în satele aparținătoare. Soseaua strabate comuna pe o lungime de aprocimativ 15 km. Celelalte sate sunt in imediata vecinatae a drmului european, iar legatura cu acesta se realizeaza prin drumurile comunale.

Gradul de electrificare se apropie de 99%.

Reteaua stradala este in curs de modernizare prin pietruire, iar existenta unei cariere de piatra in apropiere va permite ca toate strazile din comuna sa fie pietruite.

O problema aparte o constituie drumurile de exploatare care duc spre terenurile agricole. Aproape toate sunt erodate si transformate in viroage, fiind un real pericol pentru cei care se aventureaza pe unele dintre ele.

Exista un grad bun de acoperire a serviciilor de telefonie fixa si mobila.

- **Activități economice, ocupatia**

Ocupația principală a locuitorilor este agricultura, zootehnia ocupand o buna parte din acest sector, care reprezinta principala sursa de venit pentru cei care traiesc din agricultura. Suprafața totală a comunei fiind 76.74 km pătrați, din care o buna parte este la un relief de deal, agricultura practicata este una de subzistenta

Din punct de vedere al valorificării produselor agricole comuna Chişlaz este situata 35 km de Municipiul Oradea, iar o parte din produse sunt valorificate pe piata din orasul Oradea.

În prezent în comună există mai multe activităţi economice din diverse domenii de activitate.

- **Asistența socială**

Asistența socială în comuna Chişlaz este realizată pe baza Legii 416/2001, precum şi pentru asistenții personali, plasament familial şi asistenți maternali.

Beneficiarii de ajutor social sunt în general rromii şi mame tinere cu copii.

Asistenții personali sunt în număr de 40, ei fiind asistenți la proprii copii care sau născut cu handicap fizic şi la persoane bătrâne care nu se pot ridica din pat.

- **Educația**

Comuna Chişlaz dispune de 6 scoli si de 5 gradinite, in fiecare sat, cu o dotare satisfacatoare. Accesul la educatie este un deziderat in continua dezvoltare la nivelul comunei, investiile in acest domeniu fiind prioritare pentru administratia locala.

Acest fapt este imbucurator pentru comuna noastra.

- **Cultură**

Fiind o zona de bastinasi, zona in care procesul migrationist s-a manifesta prin plecarea tinerilor spre alte meleaguri, iar locul lor fiind luat de catre polulatia rroma, au fost afectate si traditiile locale.

La inceput de secol XXI in satele comunei Chişlaz nu exista aproape nici o activitate culturala in care sa fie antrenati locuitorii.

Exista o baza materiala precara, localuri in stare de degradare sau chiar nu sunt deloc.

V. ANALIZA SITUAȚIEI CURENTE

Evaluarea şi examinarea comunei Chişlaz se va face pe şase domenii esențiale. Acestea sunt cuprinse în prioritățile operaționale ale Planului Național de Dezvoltare 2027 - 2027, care reprezintă "*documentul de planificare strategică şi programare financiară multianuala, aprobat de Guvern şi elaborat într-un larg parteneriat, care va orienta dezvoltarea socio-economica a Romaniei în conformitate cu Politica de Coeziune a Uniunii Europene" (sursa: sinteza PND 2027 - 2027).*

Pentru o analiza mai detaliată a celor şase domenii s-a împărțit fiecare domeniu în diverse categorii, după cum urmează:

DOMENII	CATEGORII
1. Agricultura, silvicultura şi dezvoltarea rurală	Agricultura
	Producția vegetală
	Zootehnia
	Silvicultura
	Pomicultura
	Piscicultura
	Viticultura
	Legumicultura

2. Infrastructura şi Mediu	Infrastructura de transport
	Infrastructura de utilități
	Sănătate
	Mediu
3. Economic	Comerț
	Servicii
4. Turism	Turism
5. Educație şi cultura	Învățământ
	Cultură
6. Resurse Umane	Populația
	Piața muncii
	Servicii Sociale

1. Agricultura, silvicultura şi dezvoltarea rurală

1.1 Agricultura

Agricultura

Suprafața fondului funciar a comunei Chişlaz totalizează 7.205 hectare, din care 87.2% reprezintă terenuri agricole şi 12.8% terenuri neagricole. Din cele 6.281 hectare de teren agricol, 68.3% sunt reprezentate de teren arabil, 16.8% sunt păşuni, 13,9% sunt fânețe, 1,7% vii şi pepiniere viticole.

Din anul 1990 structura suprafeței comunei Chişlaz nu s-a modificat semnificativ. Se observă că terenului arabil ocupă ponderea cea mai însemnată din totalul terenului agricol al comunei, fiind extinse de asemenea şi păşunile şi fânețele.

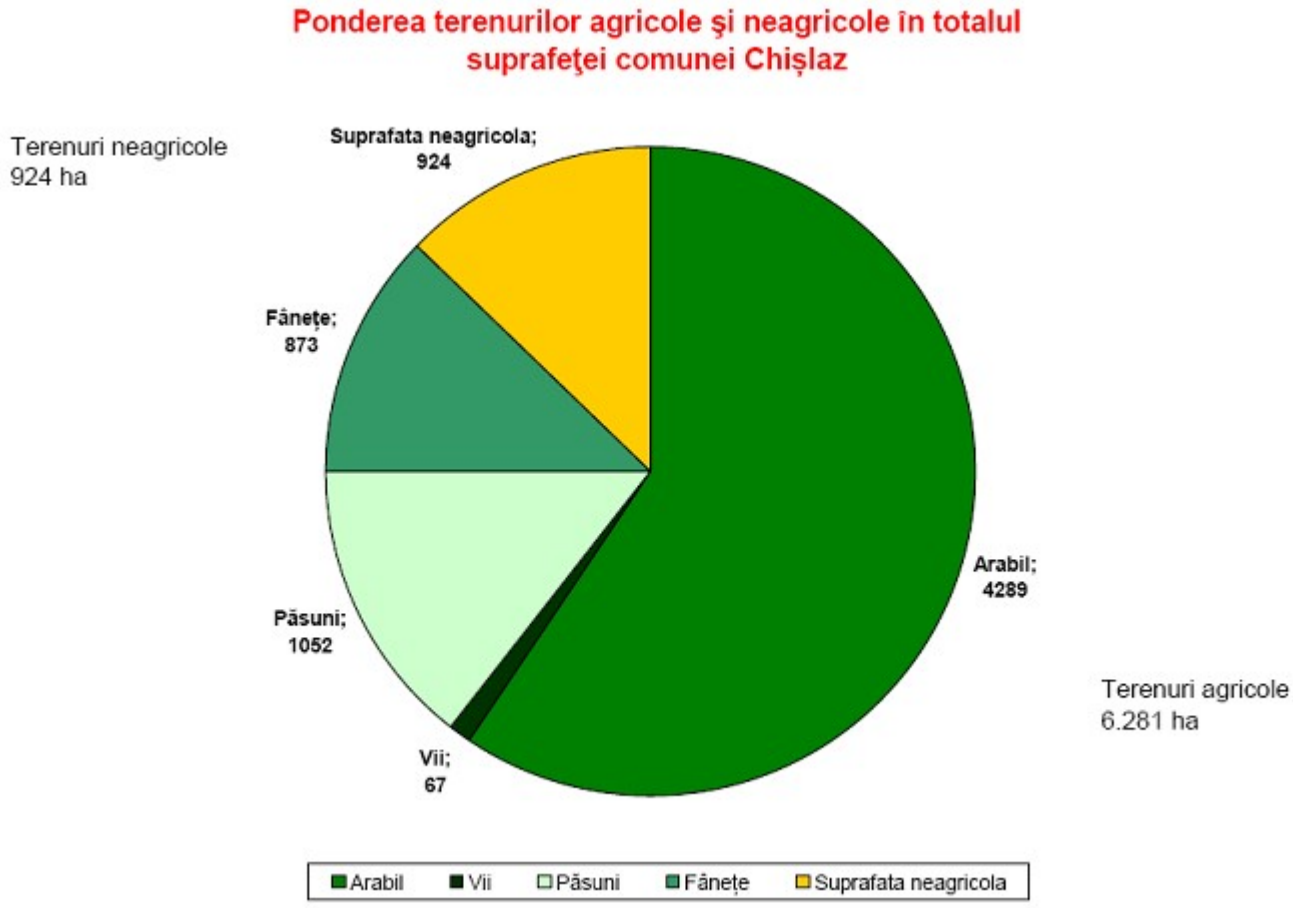

Comuna Chişlaz are un caracter agrar mixt, având spații agricole asociate (arabil, păşuni, fânețe, livezi şi vii), structură mozaicată, în concordanță cu varietatea condițiilor de mediu.

Acest tip de peisaj rural cuprinde pe lângă suprafețe extinse de ternarabil cu culturi de porumb, grâu, secară, cartof şi plante tehnice şi areale mai restrânse păşuni, fânaţe vii şi livezi.

Peisajului agrar mixt îi corespunde o mare varietate de tipuri de aşezări rurale, după mărimea demografică şi fizionomia vetrelor.

Terenul arabil este cultivat în comuna Chişlaz în principal cu porumb, grâu, secară, floarea soarelui, sfeclă de zahăr, legume şi cartofi.

Comparativ cu structura suprafeţelor agricole din județul Bihor, comuna Chişlaz arată o structură mai specifică zonelor de şes, procentul terenului arabil fiind preponderent (68,3% comparativ cu 62%) având insă şi un teren mai extins de păşuni şi fâneţe.

Terenul arabil este cultivat în comuna Chişlaz în principal cu porumb, grâu, secară, floarea

soarelui, sfeclă de zahăr, legume şi cartofi.

1.2 Producția vegetală

În comuna Chişlaz se cultivă în special porumb, grâu şi floarea soarelui.

Cultura	Suprafete cultivate anul trecut (ha)
Porumb	2130
Grâu	2010
Secară	30
Floarea soarelui	827
Rapiță	33
Orz	252
Orzoaică	78
Rapiță	400

1.3 Zootehnia

Locuitorii comunei Chişlaz se îndeletnicesc şi cu creşterea animalelor. Efectivul de animale pe categorii în comuna Chişlaz se prezinta astfel:

CATEGORIA	Numar
Păsări	12000
Bovine	1250
Ovine	1000
Porcine	3500
Cabaline	234

Distribuția acestora este prezentata în graficul de mai jos:

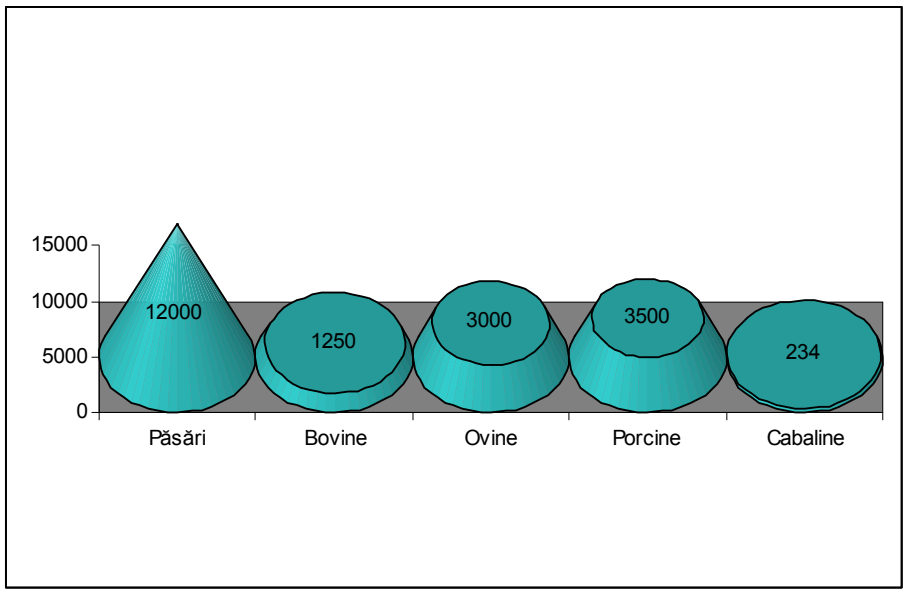

Pentru o mai bună dezvoltare a zootehniei sunt necesare înființarea unor centre de procesare a laptelui, unor abatoare pentru sacrificarea animalelor si asigurarea pieței de desfacere a produselor finite. Toate acestea însă sunt legate strict de dezvoltarea infrastructurii.

1.4 Silvicultura

Zona împădurită deținută de comuna Chişlaz se întinde pe o suprafata de 561 ha.

1.5 Pomicultura, viticultura, legumicultura

Aceste sectoare ale agriculturii sunt slab dezvoltate.

2. Infrastructura şi mediu

2.1 Infrastructura de transport

Principala cale de acces în comună este DN 19E care leagă Oradea de municipiul Marghita.

Oraşe importante apropiate sunt: Oradea la o distanță de 35 km,Marghita la o distanță de 15 km.

Distanța din centrul comunei până la:

- Aeroport Bihor - 45 km;
- Drum național – străbate comuna

2.2 Infrastructura de utilități

Alimentare cu energie electrică, iluminat public

Alimentarea cu energie electrică a comunei Chişlaz este realizată într-un procent de 99%.

Comuna beneficiază de iluminat public în procent de 100%.

Alimentarea cu apa şi canalizarea

Comuna Chişlaz are în plan realizarea alimentarii cu apa in totalitate.

Alimentarea cu gaze

Comuna Chişlaz nu este racordată la rețeaua de gaz metan. Magistrala de gaze se află la o distanță de rezonabilă de teritoriul comunei, în consecința există posibilitatea înființării rețelei de distribuție gaze naturale.

Serviciul de salubritate

Începând cu luna ianuarie 2009 s-a dispus închiderea gropilor de gunoi existente pentru că urmează să fie finalizat programul de implementare / colectare selectivă a deşeurilor finanțat prin programul PHARE.

Telefonie, cablu TV şi internet

Serviciile de telefonia fixa, telefonia mobilă, cablu tv, internet au o arie de acoperire de 100 %.

Rețeaua de drumuri

Rețeaua de drumuri care traversează localitatea se compune din: drumuri județene, drumuri comunale, drumuri locale şi străzi

Drumurile între localități sunt fie drumuri de criblură cu emulsie, fie pietruite, fie de pământ, unele fiind impracticabile.

Transportul în comun

Transportul în comun este asigurat de firme particulare cu autobuze. La nivel de comună sunt amenajate sase stații pentru călători, confecționate din lemn, metal si plastic

2.3 Sănătate

Pentru asigurarea serviciilor medicale comuna Chişlaz dispune de următoarea infrastructură:

Dispensar uman – sat Chişlaz	1
Punct asistenta medicala	1
Medici	1
Asistenți medicali	1
Farmacie umană	1
Farmacişti	-
Cabinet stomatologic	1
Medici stomatologi	1
Dispensar veterinar	1

Farmacie veterinară	-
Medici veterinari	1

2.4 Mediu

Depozitarea gunoaielor în locuri neamenajate dă un aspect dezolant adăugându-se toxicitatea unora dintre materialele aruncate. Intervenția omului are efecte negative prin faptul că se accelereaza procesul de eroziune, surpări, prăbuşiri, prin defrişarea vegetației subarboricole şi erbacee, cât şi prin săpăturile făcute pentru a folosi material în construcții.

3. Economic

Activități specifice zonei:

●cultivarea pământului;

●creşterea animalelor;

Oportunități:

●*Agricultura*

●*Comerț şi tranzacții*

Specificul economic al comunei Chişlaz atât gricol, cât şi zootehnic, locuitorii ocupându-se de cultivarea pământului şi creşterea animalelor.

Producția agricolă constituie o preocupare însemnată a locuitorilor din zona comunei Chişlaz , produsele vegetale şi cele rezultate din creşterea animalelor fiind utilizate şi valorificate, cu prioritate, pe plan local.

Datorită resurselor de care dispune, localitatea prezintă potențial de afaceri unde investitorii ar putea desfăşura activități în domeniul agricol, înființarea de ferme zootehnice sau de prelucrare a produselor animaliere, valorificare nisip, piatră, precum şi în servicii, eventual turism şi agroturism.

La nivelul comunei se poate asigura teren agricol şi în special păşuni pentru înființarea de ferme zootehnice. Mai există posibilitatea înființării de asociații agricole şi se poate dezvolta agroturismul.

Se impune valorificarea rezervelor interne existente pentru creşterea producției agricole, îndeosebi a producției animaliere prin majorarea efectivelor de animale. Sectorul terțiar se va dezvolta şi el prin crearea de noi unități de prestări servicii, comerț, etc.

3.1 Comerț şi servicii

Structura pe ramură a agenților economici privați este determinată de activitățile comerciale. În regiune există posibilitatea ca aceste activități să se indrepte mai mult spre producție şi servicii.

4.Turism

După cum am văzut comuna Chişlaz dispune de o resursă naturală unică, şi de numeroase atracții antropice care ar putea fi valorificate în scopuri turistice.

Aceste resurse sunt însă exploatate într--o măsură foarte mică. Infrastructura turistică a satelor comunei este aproape inexistentă. Conform datelor furnizate de Direcția Judeţeană de Statistică în comuna Chişlaz nu există nici o unitate de cazare oficială, implicit nici un loc în unitățile de cazare (hoteluri, campinguri, moteluri, vile turistice, tabere pentru copii). Astfel nu avem date statistice oficiale nici despre numărul turiştilor sosiți iIn
comună.

Turismul este o activitate prin care se poate valorifica foarte uşor resursele (naturale şi cele culturale) ale unei comunități, contribuind la dezvoltarea

localității şi la bunăstarea localnicilor. Principalele tendințe ale turismului în România arată că în fiecare an se constată o creştere a numărului turiştilor inregistrați în unitățile de cazare, turiştii din străinătate fiind cei care contribuie în cea mai mare măsură la această creştere.

Deşi în comuna Chişlaz turismul nu are tradiție, satele comunei datorită pe de o parte aşezării lor geografice favorabile şi a dispun de câteva elemente naturale, dar şi antropice care ar putea reprezenta atracții pentru vizitatori şi ar putea fi valorificate în scopuri
turistice.

Strandul Chislaz

Cele mai impotante atracții turistice naturale o reprezintă apele termale din Chişlaz, provenită din cele două puțuri existente pe teritoriul comunei. Această

bogăție a subsolului comunei Chişlaz a fost pusă în evidență cu ocazia forajelor executate în perioada 1962- -1976.

Totuşi în comuna Chişlaz funcționează un ştrand cu apă termală, însă serviciile oferite
de acest ştrand nu corespund cerințelor turiştilor mai exigenți, ele sunt utilizate mai ales de localnici, fără a fi exploatați la potențialul lor turistic.

5. Educație şi cultură

5.1 Învățământ

Invățământ

In comuna Chişlaz constă din 2 unități de învățământ. Acestea reprezintă în total 21 de săli de clasă şi cabinete în care se pot desfăşura activități educaționale, şi 3 laboratoare
şcolare. În comună există şi grădinițe, însă nu funcționează nici un colegiu tehnic, liceu sau şcoală specială.

În 2009 s-au înscris în total 265 de elevi la cele două unități. Aceasta înseamnă, că numărul elevilor pe o sală de clasă este 13. În acelaşi timp comuna stă bine şi la capitolul numărului calculatoarelor în şcoli. Şcolile din Chişlaz dispun de 44 de calculatoare, ceea ce înseamnă că numărul elevilor pe un calculator este 6, semnificativ mai mic decât în celelalte comune din zonă.

În comună funcționează şi patru biblioteci, din care una este bibliotecă publică

5.2 Cultura

Cultura

Alături de atracțiile naturale, atracțiile antropice au şi ele o importanță deosebită în dezvoltarea potențialului turistic din comuna Chişlaz. De exemplu locurile religioase, bisericile, monumentele istorice, artele populare şi obiceiurile tradiționale. În comuna Chişlaz există două biserici importante, fiecare cu o istorie îndelungatăşi aspect fermecător.
Biserica reformată din Mişca atrage atenția vizitatorilor cu compoziția sa gotică elegantă.

Contrafortul este ataşat la arcadele construite în secolul XIV impreună
cu geamurile mici. Coiful cu balcon şi pinaclu a fost adăugat turnului medieval cel mai probabil în secolul XVII. Mobilierul interior a fost creat în secolul XVIII. Cealaltă biserică a satului Mişca este cea romano--catolică Sf. Maica lui Isus, construită în 1754 de către arhitecții bazilicii din Oradea existând o asemănare între cele două biserici. Biserica din Mişca are un altar unic în regiune fiind construit din lemn.

Pe lângă bisericile vestite ale comunei situl arheologic de la Mişca, Fântâna Sasului ar putea fi o potențială locație turistică a zonei datorită faptului că datează încă din secolul II şi IV. În privința atracțiilor culturale--etnografice este important de menționat formația de dans popular de la Mişca, Görböc, având o renume internațională şi casa veche în satul Chiraleu.
Pe lângă acestea la Mişca se organizează în fiecare an Festivalul Zilele Comunelor din Nordul Bihorului.

Majoritatea datelor legate de istoria satului Chişlaz provin din cărțile bisericeşti, de la preoți şi alți oameni luminați ai satului. De--a lungul anilor, biserica şi şcoala au contribuit la păstrarea identității locale şi implicit naționale, având rolul de a educa şi de a asigura continuitatea tradițiilor şi a culturii dezvoltate pe aceste meleaguri.

Entitățile culturale reprezentative pentru comuna Chişlaz sunt căminele culturale existente, respectiv aşezămintele culturale aflate în construcție. Căminele găzduiesc periodic manifestări culturale, concerte de muzică, spectacole de proză şi poezie, serbările copiilor din localitate, cu ocazia diverselor aniversări (8 martie, începutul şi sfârşitul anului şcolar, zilele satului, ziua națională.

De asemenea, în localitate există o bibliotecă comunală cu program de lucru zilnic.

6. Resurse umane

6.1 Populația

- **Date demografice**

Structura populației comunei Chișlaz pe sate componente, 2010

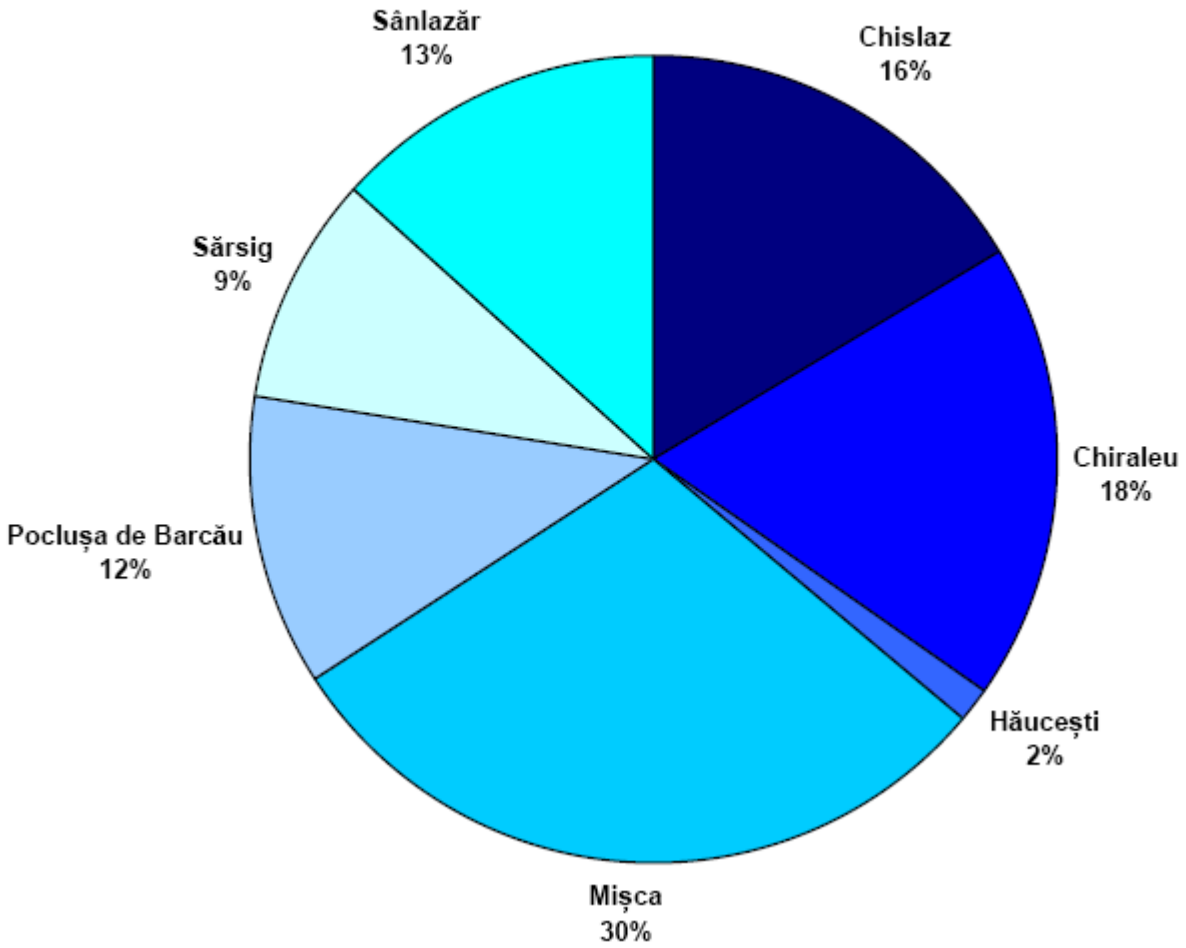

Privind într-o perspectivă istorică pe parcursul a ultimului deceniu vom sesiza schimbări în evoluţia populaţiei comunei chiar dacă diviziunea între satele componente rămâne pe parcursul acestei perioade aproximativ egale.

La sfârşitul secolului al XIX--lea numărul populaţiei comunei se ridică la 3.979 locuitori, cel mai ridicat număr al populaţiei avându--l satul Mişca iar cel mai mic sat fiind Hăuceşti.

Încă de la sfârşitul secolului XIX incepe o tendinţă de creştere a numărului populaţiei comunei, atrasă într--o măsură mai mare de localitatea Mişca, stabilizându-se până la mijlocul secolului XX.

În anul 1966 se înregistrează deja a scădere semnificativă a populației, până la sfârşitul secolului XX, când tendința de scădere se temperează.

Imediat după schimbarea regimului din 1989 numărul populației comunei este de 3747 persoane iar în 2010 ajunge la 3210, scăzând cu 537 de persoane, adică cu 14,33 procente.

În anul 2009, s-au înregistrat 42 persoane care au plecat cu domiciliul (inclusiv în străinătate) din comună şi 61 de persoane care şi-au stabilit domiciliul în comuna Chişlaz. Raportat la 1.000 de locuitori, rata stabilirilor de domiciliu în comuna Chişlaz, în anul 2009, este de 18,8‰, superioară ratei plecărilor cu domiciliu, de 12,9‰, înregistrându--se un spor migrator pozitiv. La începutul anilor 90 sporul migrator a fost unul negativ, tendința inversându-se în anul 1995, când numărul sosirilor în domiciliu depăşeşte prima dată cea a plecărilor.

Sporul migrator pozitiv nu reuşeşte însă să compenseze sporul natural.

Structura pe sexe a populației comunei relevă preponderența populației feminine, din totalul populației comunei Chişlaz de 3210 persoane, procentul bărbaților este de 49,2% iar a femeilor de 50,8%.

Raportul de feminitate este de 103,4%, ceea ce înseamnă la 104 persoane de sex feminin revin 100 de persoane de sex masculin, la 1 iulie 2010.

Aşadar, denotă o structură pe sexe a populației destul de echilibrată la nivel de comună.

Pe grupe mari de vârstă, 15,7 % persoane reprezintă categoria copiilor, cu vârsta până în 14 ani, 65,0% persoane sunt adulți de vârstă activă, cuprinsă intre 15 şi 64 de ani, iar 19,3% sunt persoane vârstnice, având 65 de ani sau peste, conform datelor la 1 iulie 2010. Această structură reliefează o populație mai îmbătrânită din punct de vedere demografic decât cea a județului Bihor, unde procentele sunt 15,9% 0--14 ani, 69,7% 15-64 ani respectiv 14,4% 65 de ani şi peste.

Prezența fenomenului de îmbătrânire demografică de la nivelul populației comunei se poate observa în primul rând cu ajutorul piramidei vârstelor. Comparativ cu anii 1990 respectiv 2002, forma piramidei vârstelor s-a modificat, baza micşorându--se, iar vârful piramidei mărindu-se. Acest lucru se traduce prin reducerea numărului de populație tânără de la 628 persoane în 1992 la 468 persoane în 2002 exprimat în procente populația de sub 14 ani a scăzut de la 17,7% în 1992 la 14,95 în 2010.

Analizând structura demografică actuală a comunei sunt două mari generații "lipsă", cea a generației 45-49 de ani şi copii acestora de 5-9 ani. Populația comunei Chişlaz poate fi caracterizată cu ajutorul indicatorilor statistici demografici.

Gradul de îmbătrânire al populației este de 1230,2‰, însemnând că la 1.000 de persoane tinere cu vârsta de până la 14 ani revin aproximativ 1230 persoane vârstnice cu vârsta de

65 ani sau peste. Comparativ cu gradul de imbătrânire a populației la nivel de județ, de 1109,6‰, municipiul înregistrează un nivel semnificativ mai ridicat al acestui indicator. Față de anii 1992 şi 2002, in 2010 se înregistrează un grad de îmbătrânire mai ridicat, ceea ce denotă de scăderea numerică a populației tinere (0-14 ani), în raport cu cea vârstnică (65 de ani şi peste).

Nivelul şcolarității populației din comuna Chişlaz este una de nivel scăzut şi mediu, majoritatea populației (66,5%) fiind absolvent de gimnaziu, şcoală profesională sau liceu.

Procentul de 5,5% al celor fără nici o şcoală absolvită, fiind ceva mai ridicat decât media națională de 1,8%. Este însă relativ ridicat procentul de 25% al absolvenților de şcoală elementară (18%), comparativ cu media națională de 5,77%. Procentul absolvenților de studii superioare in este de 1,9%, media națională fiind de 7,05%.

6.3 Piața muncii

În comuna Chişlaz piața muncii este evidențiată prin prezența diverselor specializări în agricultură, comerț, construcții etc.

6.4 Servicii sociale/ Asociatii / Fundatii / Institutii

Consiliul Local al comunei Chişlaz , ca autoritate publică locală, are datoria de a crea condițiile necesare de aplicare şi derulare a programelor sociale.

6.5 Administrația publică

Structura primăriei pe departamente:

Achiziții publice	
Informatică	

Urbanism	
Starea civilă	
Registrul populației	
Audit financiar	
Administrarea resurselor umane	
Integrare europeană	
Protecția civilă, situații de urgență şi pompieri	
Personal administrativ şi servicii	
Contabilitate şi finanțe	
Asistență socială	

VI. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT este o metodă eficientă, utilizată în cazul planificării strategice pentru identificarea priorităților şi pentru crearea unei viziuni comune de realizare a strategiei de dezvoltare. De fapt analiza SWOT trebuie să dea răspunsul la întrebarea „Unde suntem?”, aceasta implicând analiza mediului intern al comunei şi mediul extern general şi specific.

Analiza SWOT este o metodologie de analiza a unui proiect. Numele este descriptiv: **S**trengths (puncte tari), **W**eaknesses (puncte slabe), **O**pportunities (oportunități), **T**hreats (riscuri).

Pentru a avea certitudinea că politicile şi programele existente corespund necesităților de dezvoltare a comunei Chişlaz , în cadrul limitărilor impunse de resursele locale disponibile şi pentru accesarea fondurilor prin care Uniunea

Europeana susține politica de dezvoltare regională s-a impus elaborarea strategiei de dezvoltare locală pentru perioada 2020 - 2027.

Punctele forte şi cele slabe sunt legate de comuna şi de strategiile acesteia, şi de modul cum se compară cu concurența. Oportunitățile si amenințările vin dinspre mediul de piață şi din direcția concurenței; de regulă sunt factori asupra cărora zona în general nu are nici un control. **Analiza SWOT** ia în considerare organizarea aşezării, performanțele acesteia, produsele cheie şi pieţele strategice.

Primăria comunei Chişlaz , trebuie să îşi însuşească şi să promoveze o viziune strategică în ceea ce priveşte dezvoltarea sa în viitor. Lipsa unei asemenea viziuni duce la o activitate administrativă dezorganizată, în cadrul căreia se pot rata oportunități şi se pot consuma irational resurse prețioase. Experiența internațională a arătat că proiectele şi programele operaționale funcționează cel mai bine atunci când fac parte dintr-un cadru închegat şi când există o coordonare la nivel strategic.

Procesul de planificare strategică (PPS) are ca scop definirea reperelor strategice de dezvoltare a comunei pe o perioada de 5-7 ani. Etapele metodologice principale ale PPS au fost urmatoarele: realizarea unei analize preliminare, stabilirea viziunii asupra dezvoltării strategice a comunității, analiza sectoriala a domeniilor strategice principale si articularea documentului strategic.

Pentru a avea rezultate benefice, planificarea strategică trebuie însoțita de promovarea, la nivelul administrației publice locale, a unui management strategic integrat, la toate nivelurile, capabil sa identifice şi să speculeze oportunitățile apărute în beneficiul comunei.

Unele "oportunități" şi "amenințări" vor apărea din "punctele tari" şi "punctele slabe" ale comunei.

Amenințările pot fi concrete sau potențiale. întrebări cheie care îndrumă analiza strategică:

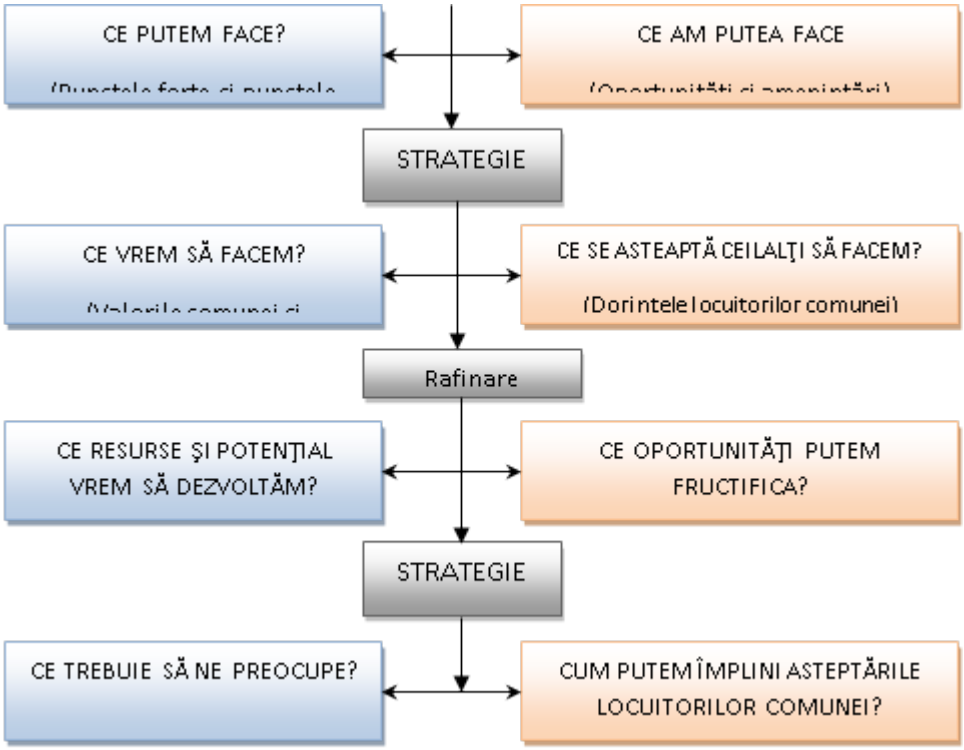

În urma analizei **SWOT** s-au identificat trei principii prioritare care ar trebui să stea la baza elaborării strategiei în vederea dezvoltării durabile, şi anume:

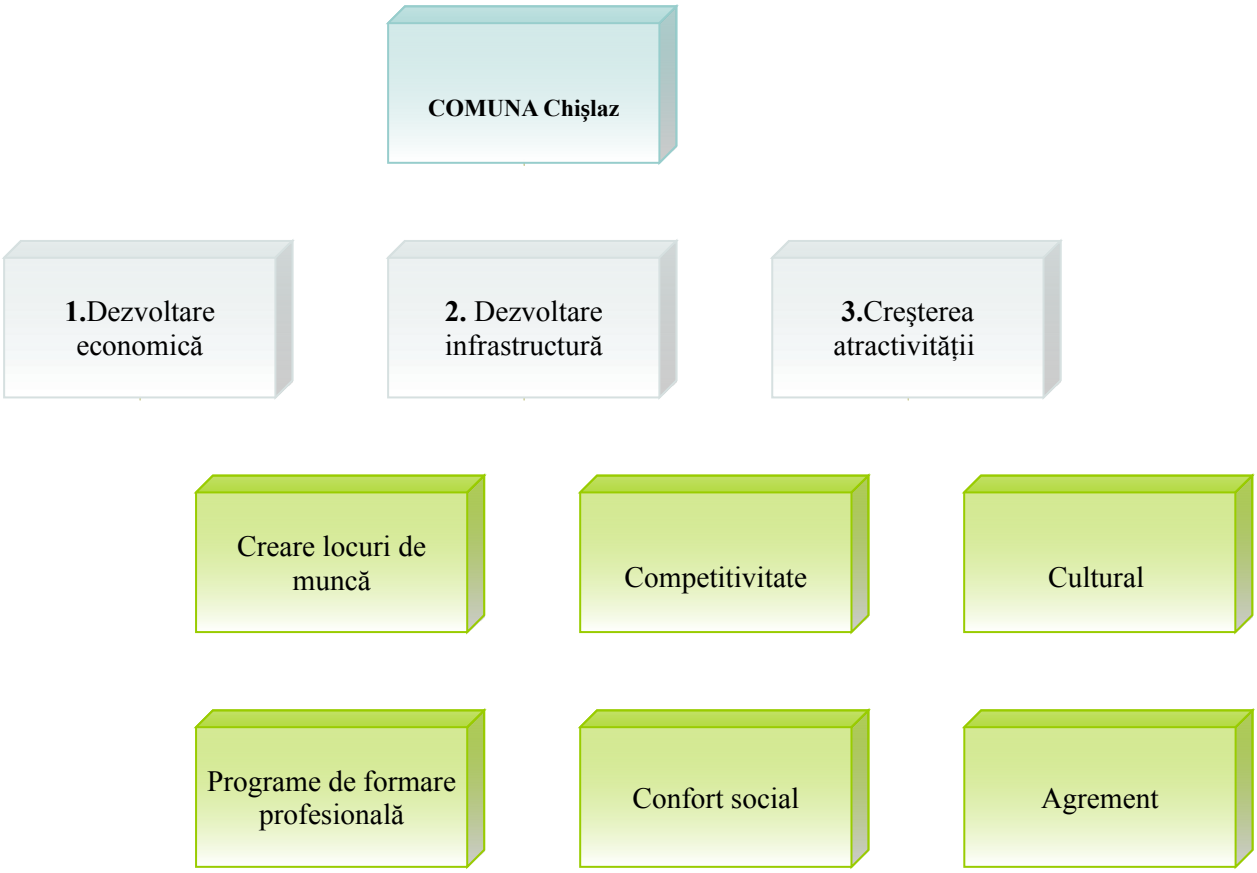

✓ ***Viata economică*** a comunei Chişlaz , trebuie redresată şi dezvoltată în toate domeniile sale: agricultură, zootehnie, industrie, comerț şi silvicultură.

Autoritatea publică locală va trebui să investească pentru redresarea vieții economice a comunei, care trebuie să fie prioritatea numarul unu, deoarece aceasta produce cele mai mari efecte benefice.

✓ ***Infrastructura*** necesită îmbunătățirii continuu, de aceea investițiile trebuie făcute după anumite criterii economice astfel încât să producă beneficii:

- siguranța şi securitatea locuitorilor comunei împotriva calamităților;
- raportul valoare investiție / efecte economico-financiare produse;
- raportul valoare investiție /numarul beneficiarilor.

✓ Un alt punct important pentru creşterea ***atractivității*** comunei îl constituie facilitățile culturale şi de agrement pe care le oferă sau pe care ar putea să le ofere

comuna Chişlaz , astfel încât confortul social al locuitorilor să fie îmbunătățit. Complementar acest lucru va creşte şi atractivitatea turistică a comunei.

1. AGRICULTURA, SLVICULTURA ŞI DEZVOLTARE RURALĂ

PUNCTE TARI	► Existența suprafețelor de teren propice dezvoltării activităților cu specific agricol; ► Existența culturilor de cereale; ► Populația deține păsări şi animale; ► Zonă ecologică.

PUNCTE SLABE	► Slaba dotarea tehnică a tuturor sectoarelor din zootehnie si agricultură; ► Lipsa resurselor materiale care să faciliteze angajarea specialiştilor în agricultură în domeniul rural (slaba eficienţă economică a exploatărilor agricole nu permite angajarea în totalitate a specialiştilor existenţi); ► Promovarea insuficientă a zonei şi a produselor specifice; ► Diversificarea slabă a activităților economice; ► Lipsa echipamentelor de irigații; ► Deficitul fondurilor financiare pentru modernizarea şi populareа infrastructurii zootehnice; ► Accesul redus la informații şi servicii de consultanță datorită numărului mic de posturi alocate pentru aceste tipuri de servicii; ► Insuficiența activităților şi serviciilor generatoare de venituri specifice zonei urbane.

OPORTUNITĂTI	► Cresterea veniturilor populatiei din agricultura in special din agricultură; ► Valorificarea potențialului tradițional; ► Existenta cadrului legislativ pentru înființarea şi dezvoltarea exploatațiilor agricole; ► Existenta Planului Național Strategic pentru Dezvoltare Urbană; ► Aprobarea Programului Național – Cadru de Restructurare şi Modernizare a unor unități de profil zootehnic şi din industria alimentara; ► Sprijinul oferit de Oficiul Județean pentru Consultanță Agricolă din județul Bihor cu privire la accesarea fondurilor europene. ► Existența cadrului legislativ pentru înființarea şi dezvoltarea exploatațiilor agricole.

AMENINTĂ	► Concurența importului de produse agroalimentare de pe piața UE; ► Cadrul legislativ instabil; ► Lipsa unui cadru legal pentru protejarea producției agricole interne; ► Slaba informare a agricultorilor cu privire la normele europene; ► Cunostințe insuficiente legate de elaborarea şi administrarea proiectelor finanțate din Fondurile Structurale FEADR.

2. INFRASTRUCTURĂ ŞI MEDIU

PUNCTE TARI	► Existența rețelei de electricitate; ► Existența rețelei de apă; ► Drum asfaltat ; ► Existența rețelei de internet şi telefonie fixa; ► Existența rețelei de telefonie mobila; ► Utilizarea redusă a pesticidelor şi îngrăşămintelor; ► Oraşe importante apropiate; ► Căi de acces: DJ, DN.
PUNCTE	► Dotarea necorespunzatoare cu echipamente; ► Interesul scăzut al agenților economici în protecția mediului înconjurător şi în recuperarea si refolosirea ambalajelor; ► Neefectuarea de lucrări de stabilizare în zonele care prezintă pericole de alunecări de teren; ► Educația ecologică este superficială.
OPORTUNITĂȚI	► Modernizarea străzilor locale; ► Realizare de alei pietonale în comună; ► Extindere şi reabilitare rețea de alimentare cu apă potabilă; ► Realizare rețea de canalizare şi stație de epurare şi tratare a apelor reziduale; ► Organizarea sistemului de colectare selectivă a spațiului de depozitare temporară şi transportul deşeurilor; ► Închiderea platformelor de gunoi; ► Lucrări de modernizare a rețelei de iluminat public; ► Dotări pentru intervenții în caz de situații de urgență.
AMENINȚĂRI	► Lipsa resurselor financiare pentru finanțarea şi co-finanțarea proiectelor prin Fonduri Structurale; ► Lipsa informațiilor legate de normele europene de mediu în rândul micilor întreprinzători; ► Cunoştințe insuficiente legate de elaborarea şi administrarea proiectelor finanțate din Fondurile Structurale pentru proiecte de infrastructură şi mediu; ► Mentalitatea de indiferența față de protecția mediului.

3. ECONOMIC

PUNCTE TARI	► Potențial existent pentru obținerea de produse ecologice; ► Tradiții locale în cultivarea plantelor şi creşterea animalelor; ► Existența întreprinzătorilor locali; ► Existența resurselor naturale care pot fi exploatate organizat.
PUNCTE SLABE	► Nu există acces la rețeaua de canalizare; ► Inexistența investițiilor străine; ► Lipsa resurselor financiare la nivel local pentru sprijinirea şi/sau promovarea unor investiții; ► Lipsa unui sistem de sprijin pentru implementare noțiunilor de marketing; ► Slaba implementare a sistemului de asigurare a calității producției şi produselor; ► Slaba preocupare pentru introducerea noilor tehnologii şi pentru activitatea de cercetare-dezvoltare; ► Slaba informare cu privire la normele europene.
OPORTUNITĂTI	► Existența resurselor locale, puțin sau necorespunzător valorificate în prezent; ► Programe guvernamentale pentru sprijinirea inițiativelor locale, în special în domeniul dezvoltării agriculturii, zootehniei şi a infrastructurii aferente; ► Reconversia unor capacități, în special agricole, spre arii de productivitate adaptate condițiilor locale; ► Creşterea asistenței financiare din partea Uniunii Europene pentru IMM-uri, prin Fondurile Structurale; ► Diversificarea programelor naționale de sprijin pentru IMM, acordarea de granturi; ► Posibilitatea accesării creditelor cu dobândă subvenționată pentru crearea de noi locuri de munca în mediul rural; ► Existența programelor guvernamentale de susținere a sectorului IMM; ► Disponibilitatea de a incheia relații de parteneriat a autorităților locale, cu investitori locali sau străini; ► Prezența în zonă, activitatea şi deschiderea la incheierea de parteneriate a unor organizații neguvernamentale care au capacitatea să atragă fonduri extrabugetare.

AMENINŢĂRI	► Instabilitatea legislativă; ► Interes redus al investitorilor pentru demararea de afaceri în comună, datorită infrastructurii fizice şi sociale neadecvate, raportat la potenţialul comunei; ► Lipsa de receptivitate şi flexibilitate a populaţiei locale la cerinţele pieţei care determină decalaje economice mari, greu de recuperat; ► Oferte de creditare greu accesibile (garanţii mari) şi rata ridicată a dobânzii; ► Nivelul scăzut al taxelor şi impozitelor locale; ► Reducerea ponderii populaţiei active şi îmbătrânirea acesteia; ► Scăderea continua a producţiei prin scăderea productivităţii muncii; ► Creşterea ponderii muncii la negru, cu efecte negative asupra pieţei muncii, economiei locale şi asistenţei sociale în perspectivă.

4. EDUCAŢIE ŞI CULTURĂ

PUNCTE TARI	► Existenţa şcolilor; ► Existenţa a patru cămine culturale; ► Existenţa bisericilor.
PUNCTE SLABE	► Populaţia şcolarizată în învăţământul primar şi gimnazial este diminuată datorită scăderii demografice a populatiei; ► Necesitatea construirii unor corpuri de şcoală; ► Insuficienţa cuprinderii şcolarilor în învăţământul liceal datorită inexistenţei unui liceu în oraş; ► Nivelul relativ redus al pregătirii şcolare şi, respectiv, profesionale a majorităţii locuitorilor comunei
OPORTUNITĂŢI	► Reabilitarea şi modernizarea scolilor; ► Reabilitarea şi modernizarea căminelor culturale; ► Amenajarea de spaţii verzi; ► Construirea unei baze sportive, teren de fotbal ► Amenajarea şi dotarea centrelor de joaca şi recreere pentru copiii comunei.
AMENINŢĂRI	► Scăderea gradului de instrucţie şcolară a populaţiei tinere; ► Scăderea natalităţii datorită nesiguranţei zilei de mâine; ► Creşterea negativă a sporului migratoriu; ► Accentuarea procesului de îmbătrânire a populaţiei.

5. RESURSE UMANE - PIAŢA MUNCII

PUNCTE	► Populaţie echilibrată; ► Forţă de muncă disponibilă pe mai multe categorii; ► Rata infractionalitatii extrem de redusa.
PUNCTE SLABE	► Spor natural negativ şi migrarea tinerilor spre centre urbane mai mari sau în străinătate; ► Adaptarea mai lentă a populaţiei urbane mature şi vârstnice la schimbările şi provocările lumii actuale, în general, şi la fenomenul mobilităţii şi reconversiei profesionale, în special; ► Migrarea persoanelor tinere spre mediul urban şi străinatate, mai cu seama a celor cu pregatire profesionala înalta; ► Capacitatea financiară relativ scazută a locuitorilor zonei.
OPORTUNITĂŢI	► Posibilitatea accesării unor programe de finanţare guvernamentale pentru reconversie profesională şi crearea de noi locuri de muncă pentru şomeri; ► Fondurile comunitare puse la dispoziţie dupa ianuarie 2020 în domeniul social; ► Existenţa strategiei naţionale antisărăcie; ► Existenţa unor exemple de succes ale unor localnici cu initiativă; ► Gradul redus de ocupare profesională, deci poteţtial important al forţei de muncă locale, la salarii competitive la nivel regional; ► Gradul relativ redus de inadaptare sociala a locuitorilor comunei; ► Implicarea autorităţilor locale în problemele comunităţii.
AMENINŢĂ	► Scăderea numarului persoanelor calificate prin iesirea acestora din viaţa activă; ► Creşterea somajului în rândul tinerilor absolvenţi; ► Migrarea populaţiei; ► Creşterea ponderii muncii la negru cu efecte negative asupra pieţei muncii, economiei locale şi asistenţei sociale în perspectivă; ► Estomparea tradiţiilor locale odata cu trecerea timpului.

6. TURISM

PUNCTE TARI	► Aşezare geografică propice dezvoltării turismului; ► Obiectivele istorice prezente; ► Cadru natural deosebit şi bogat în resurse; ► Existenta unei arii întinse de păduri; ► Existența spațiilor verzi; ► Posibilitatea de a face trasee turistice;
PUNCTE SLABE	► Resurse financiare insuficiente, investiții autohtone reduse; ► Insuficiența locurilor de cazare; ► Pregatire profesională de slabă calitate în domeniul serviciilor turistice; ► Lipsa de preocupare a cetățenilor; ► Lipsa resurselor financiare ale autorităților locale privind conservarea mediului; ► Inexistența unor forme de promovare a comunei pentru creşterea numarului de turisti pe teritoriul acesteia.
OPORTUNITĂȚI	► Îmbunătățirea condițiilor infrastructurii fizice si de utilități; ► Încurajarea unor noi forme de turism (de agrement, ecologic, sanitar); ► Disponibilitatea unor resurse suplimentare posibil a fi accesate prin utilizarea programelor de finanțare ale Uniunii Europene; ► Concesionare de clădiri şi terenuri; ► Sprijin logistic, consultanță şi facilități fiscale din partea Consiliului Local.
AMENINTĂRI	► Reacția redusă a mediului local la schimbările şi provocările actuale, conducând la scâderea competitivității teritoriului comunei în favoarea altor teritorii considerate mai interesante de către turisti şi posibilii investitori; ► Nepromovarea zonei pentru atragerea turiştilor.

7. SĂNĂTATE ŞI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

PUNCTE TARI	► Existența unei infrastructuri sanitare; ► Ponderea populației cu nevoi de asistare este mica; ► Informarea operativă cu privire la formele de ajutor de stat; ► Program de finațare guvernamental;
PUNCTE SLABE	► Serviciile acordate sunt afectate de bugetul insuficient; ► Fonduri insuficiente destinate asistenței medicale; ► Sistemul de ajutor social nu incurajeaza reintegrarea activă; ► Populația activă a migrat în străinătate şi copiii au ramas cu bunici sau la rude; ► Personal insuficient pentru asistență socială; ► Societatea civila insuficient implicată; ► Informare insuficientă cu privire la alte fonduri sociale.
OPORTUNITĂȚI	► Înființarea şi dotarea corespunzatoare a centrelor medicale; ► Inființarea punctelor farmaceutice; ► Promovarea principiilor naturiste; ► Programe complexe de urmărire a stării de sănătate a populației; ► Programe consistente destinate asistenței sociale reale; ► Dezvoltarea economică a localității va permite mărirea fondurilor destinate asistenței sociale; ► Politica socială sustinută din partea Uniunii Europene.
AMENINȚĂRI	► Reacție nefavorabilă la sistemul de norme sanitare impuse; ► Costurile ridicate pot conduce la renunțarea dotărilor; ► Pragul de rentabilitate depinde de numărul de persoane active asistate; ► Politici de specializare zonală a centrelor de asistentă sanitară.

VII. OBIECTIVELE STRATEGIEI LOCALE DE DEZVOLTARE DURABILĂ

În cazul strategiilor pe termen lung trebuie să se urmareasca cu foarte mare atenție viitoarele rezultate. În acelaşi timp trebuie luat în calcul şi faptul că rezultatul real nu poate fi prevăzut deoarece situațiile neprevazute pot şi ele să exercite o influentă importantă asupra lor.

Obiectivele de dezvoltare ale comunei Chişlaz se pot realiza numai in condițiile unei strategii care să stabilească cu claritate alternativele de dezvoltare ale comunei, în funcție de aceasta, să se stabilească şi structura cursurilor de calificare.

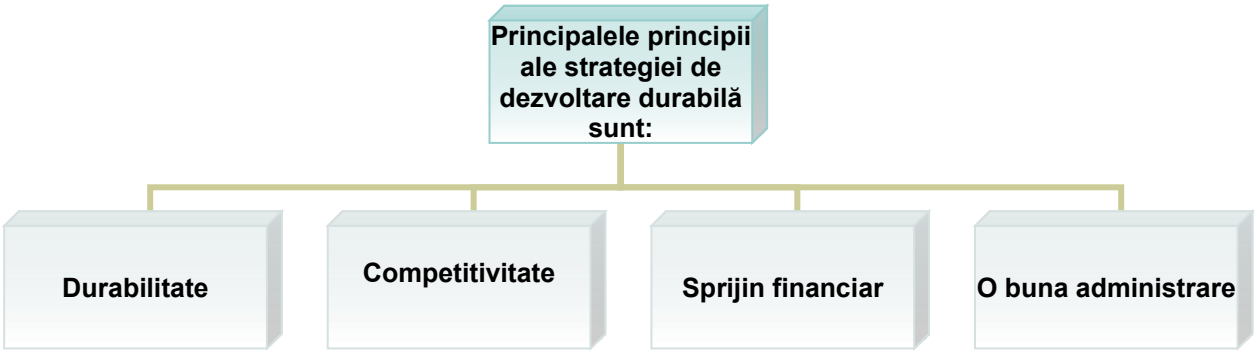

Durabilitate - condiții mai bune de trai pentru toți locuitorii comunei dar, în special, pentru persoanele defavorizate, precum şi un minim de condiții necesare pentru un trai decent, sănătatea şi bunăstarea tuturor;

Competitivitate - permite dezvoltarea economiei proprii în context regional, național şi chiar internațional, promovarea unui sector privat productiv şi competitiv;

Sprijin financiar - să poată facilita accesul la o varietate de surse financiare pentru a satisface nevoile de investiții şi dezvoltare;

O buna administrare - reacția eficienta şi efectiva la problemele comunității prin responsabilizarea autorităților locale şi parteneriatul cu societatea civila.

Principalele obiectivele ale strategiei de dezvoltare durabila, sunt:

✓ orientarea comunei spre dezvoltare economica cu scopul de a crea mai multe locuri de munca;

✓ dezvoltarea unui proces comun de organizare pentru a stabili prioritățile comunității, strategia şi acțiunile sale;

✓ sprijinirea autorităților publice locale în prezentarea strategiilor financiare şi de investiții;

✓ să determine eficientizarea managementului.

Realizarea obiectivelor de dezvoltare economico - socială durabilă va lua în considerare urmatoarele criterii:

- coeziunea şi solidaritatea cetățenilor;
- puterea comunei;
- dezvoltarea durabilă;
- obiective de calitate globale locale – integrare;

Pentru fiecare dintre acestea în domeniile de acțiune stabilite se formulează câte un obiectiv strategic (proces), astfel:

Criterii / Planuri	*Social*	*Economic*	*Urbanism*	*Mediul inconjurator*	*Infrastructura*
	Plan social	*Plan economic*	*Plan Urbanism*	*Plan de mediu*	*Plan infrastructura*
Coeziunea / solidaritatea Cetățenilor	Creşterea coeziunii sociale a cetățenilor Acces la informatie	Creşterea numarului de locuri de munca	Politici ale teritoriului în favoarea cetățenilor	Cresterea coeziunii ecologice a cetățenilor	Asigurarea satisfacerii nevoilor de confort şi civilizație
Puterea comunei	Creşterea puterii sociale a comunei	Creşterea puterii economice a comunei	Valoare ridicată a comunei	Echilibru între activități antropice şi poluare	Nivel ridicat de civilizație

Dezvoltarea Durabilă	Minime probleme sociale	Minime probleme economice	Valorificarea teritoriului ca resursă	Minime probleme de mediu	Optimizarea raportului nevoi / resurse
Obiective CADRU-CALITATIV	Aliniere la standarde sociale europene	Aliniere la standarde economice europene	Aliniere la standarde europene de urbanism	Aliniere la principii, standarde de mediu europene	Aliniere la standarde europene de civilizație

Alternativele de optimizare ale proceselor Strategiei de Dezvoltare Locala sunt legate de adoptarea unui anumit model de funcționare, care să poata fi luat ca sistem de referință în evaluarea continua a rezultatelor, astfel încat procesul de implementare a acesteia să poata fi monitorizat şi evaluat de către toți partenerii implicati:

- cetățenii şi societatea civilă;
- comunitatea economica şi componentele ei majore (administrația, infrastructuri urbane, sisteme financiar-bancare etc.);
- tehnocrații (experți, evaluatori, auditori, tehnologi).

Cele trei procese de baza principale: *social, economic şi mediu* vor fi completate de alte procese caracteristice comunei Chişlaz , procesele de urbanism şi infrastructură, conturând un proces comunitar integrat, alcătuit din procesele paralele realizând un ansamblu funcțional, cu o viziune unitară integrată.

Acestea corespund domeniilor şi sectoarelor definite înca în faza de evaluare a situației existente şi a potențialului local.

Capacitatea strategiei şi a planurilor de acțiune de a raspunde nevoilor actuale, utilizând eficient resursele existente şi adaptându-se viziunii generațiilor tinere reprezintă, de asemenea, un criteriu fundamental de realizare a obiectivelor majore descrise în acest capitol.

Pentru fiecare domeniu planificarea strategica se face pe 3 niveluri:

- nivel strategic - pe termen lung;
- nivel tactic - pe termen mediu;

- nivel de proiecte - pe termen scurt, esalonat.

În acest fel se acoperă complet aria de dezvoltare strategică a comunei Chişlaz pentru perioada 2020 – 2027 şi se prefigureaza tendințele pentru perioada urmatoare.

Strategia de dezvoltare durabilă are cel puțin şapte trăsături caracteristice care se recomandă managerilor de la nivel local responsabili cu acest domeniu.

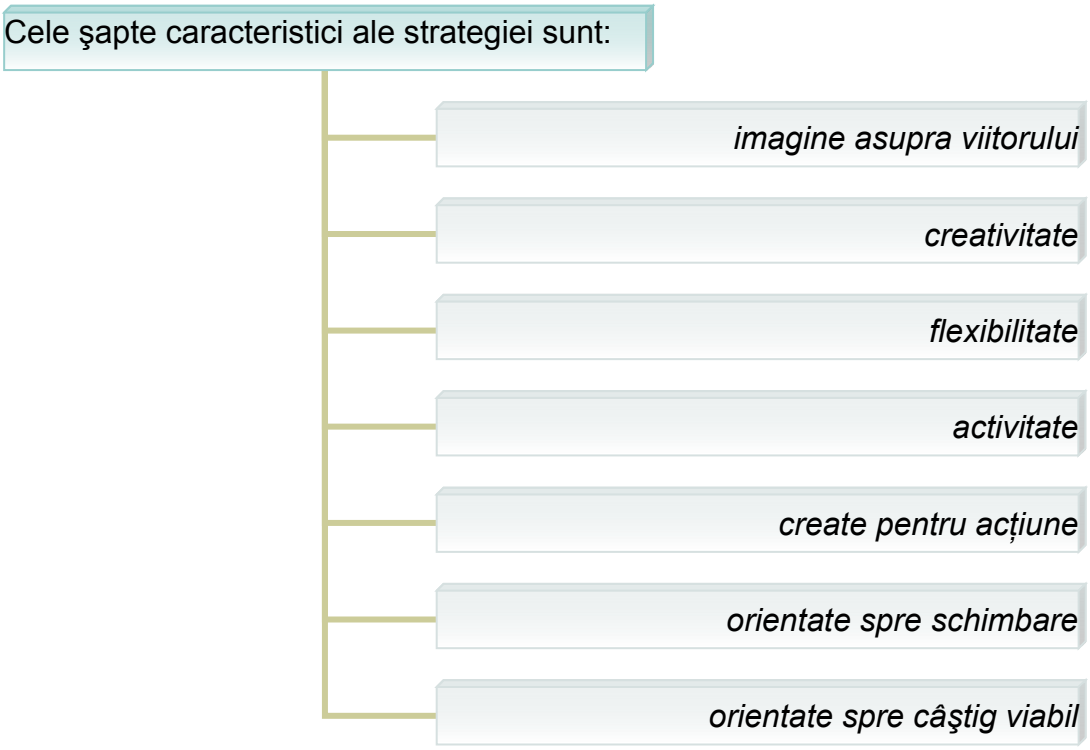

Aceasta strategie se adresează în special comunității locale, care şi-a arătat interesul pentru obiectivele ei şi pe care le susținem, aşa cum reiese din consultarea prin chestionar a locuitorilor comunei.

Principalele obiective ale dezvoltării durabile ale comunei Chişlaz constau în:

- dezvoltarea infrastructurii de bază a comunei;
- protecția mediului;
- întărirea coeziunii sociale şi reducerea saraciei;
- regenerare rurală.

Realizarea strategiei porneşte de la următoarele premise:

- ✓ îmbunatățirea condițiilor de viață ale populației comunei (locuințe şi locuri de munca la standarde europene);
- ✓ ridicarea standardului calitativ al designului comunei, al construcțiilor, serviciilor şi al imaginii în general;
- ✓ oferirea de oportunități pentru intervenția sectorului privat în operațiunile comunei, fie sub forma investițiilor directe în proiecte izolate, fie sub forma parteneriatelor sau consultărilor permanente între parteneri;
- ✓ adaptarea la inevitabilele schimbari ce au loc în comuna. De aceea, procesul de planificare trebuie să fie creativ, participativ şi anticipativ.

Conform premiselor de formulare a strategiei şi a perspectivelor de dezvoltare a comunei Chişlaz , conceptul strategic trebuie formulat astfel încat transpunerea sa într-un plan strategic să asigure un pachet de acțiuni ce vor duce la creşterea economică, creşterea bazei de impozitare, crearea de locuri de munca şi îmbunătățirea calitații mediului de viațaă al comunității.

Conceptul strategic de dezvoltare se traduce astfel printr-o dezvoltare economică datorată poziției geostrategice a comunei, determinată de atragerea de firme / activități economice / investiții. În acest sens, trebuie urmate doua puncte prioritare: *creşterea gradului de atractivitate a comunei* (prin îmbunătățirea imaginii, a calității vieții, prin revitalizare rurala) şi *facilități de atragere a firmelor private* (prin investiții în infrastructură, oferta de terenuri şi clădiri, servicii strategice, facilități fiscale etc.)

Trebuie luat în considerare faptul că o comună nu este un sistem închis, iar realizarea celor cinci obiective generale se întemeiaza pe aplicarea unui management

care să conducă la dezvoltare şi / sau regenerare rurală, politicile, planificarea strategică rurală, precum şi realizarea programelor şi proiectelor se vor face cu respectarea urmatoarelor principii:

- ✓ dezvoltarea durabilă, în aşa fel încât pe termen lung să se producă schimbări majore de cultură şi atitudine în ceea ce priveşte utilizarea resurselor de către populație şi operatorilor de piață;
- ✓ întărirea capacității instituționale: prin management eficient, definirea serviciilor publice în raport cu resursele financiare actuale, cu obiectivele dezvoltării durabile, precum şi cu cerințele populației;
- ✓ twining rural (rețea / network) în scopul schimbului de informații între localități cu privire la utilizarea celor mai bune practici (în managementul rural sau managementul de proiect);
- ✓ realizarea programelor şi proiectelor prin parteneriat public - privat;
- ✓ realizarea acelor programe şi proiecte pe care sectorul privat nu le poate realiza;
- ✓ integrarea politicilor atât pe orizontală, pentru a se realiza un efect sinergic simultan între sectoare, cât şi pe verticală, având în vedere corelarea şi integrarea politicilor de dezvoltare a comunei cu politicile de dezvoltare ale județului Bihor şi ale regiunii din care face parte;
- ✓ managementul resurselor, ce presupune integrarea fluxurilor de resurse energetice, materiale, financiare şi umane, precum şi integrarea fluxurilor de resurse energetice şi materiale într-un ciclu natural;
- ✓ utilizarea mecanismelor de piata pentru a atinge țintă durabilității, respectiv emiterea de reglementări pentru eco-taxe şi funcționarea utilităților publice în sistem de piață, evaluarea investițiilor dupa criterii de mediu, luarea în considerare a problemelor de mediu la întocmirea bugetului local;

- ✓ descentralizarea managementului în sectorul energetic;
- ✓ design-ul durabil arhitectonic în temeiul căruia se stabilesc reguli privitoare la materialele de construcții, design-ul unei clădiri, bioclimatul, densitatea clădirilor într-un areal, orientarea spațiala a clădirilor „structuri verzi" în jurul clădirilor, microclimat, eficientă energetică;
- ✓ realizarea unui program sau proiect fără a afecta cultura unei comunități, ori pentru a recupera moştenirea culturală a unei comunități si / sau tradițiile întregii comunități locale;
- ✓ interzicerea multiplicării serviciilor publice, dacă acestea nu servesc unei nevoi locale;
- ✓ fixarea regulilor de utilizare rațională a terenurilor pentru toate proiectele de dezvoltare în baza planului de urbanism general, ca instrument de planificare spațială;
- ✓ analiză capacității tehnice de execuție;
- ✓ evaluarea eficienței utilizării resurselor financiare şi umane;
- ✓ evaluarea viabilității financiare a unui program sau proiect prin prisma veniturilor fiscale obținute;
- ✓ identificarea nevoilor comunității locale şi a priorităților acesteia;
- ✓ corespondență între lansarea unui program sau proiect şi nevoile comunității;
- ✓ evaluarea nevoilor comunităților sărace şi a capacității municipalității de a asigura accesul acestora la locuință, locuri de munca şi serviciile publice de bază;
- ✓ protecția mediului;
- ✓ realizarea unui program sau proiect în parteneriat cu sectorul privat, ori realizarea unui program sau proiect de către sectorul privat, pentru a transfera costurile unei investiții, daca există oportunitatea de a obține profituri viitoare;
- ✓ asigurarea publicității informațiilor cu impact în investiții (informații topografice, informații statistice privind economia locală şi regională, regulamentul de urbanism, planul de urbanism general şi planurile de urbanism zonal).

Principiile de realizare sau de reabilitare a unei zone de locuit potrivit planului de urbanism general, conform Agendei Habitat de la Istanbul -1996**,** sunt:

- ✓ planificarea unei întregi zone de locuit va fi integrată astfel încât să cuprindă clădiri de locuit (individuale sau colective potrivit sistemului de design arhitectonic), clădiri cu destinație comercială, parcări, şcoli şi infrastructură edilitară necesară pentru nevoile zilnice ale locuitorilor;
- ✓ zona de locuit va conține o diversitate de clădiri;
- ✓ în situația în care în zona sunt clădiri istorice (din patrimoniul național cultural), acestea vor fi reabilitate (fațadă şi interior), fără a afecta proiectul în baza căruia s-a construit. În nici un caz, aceste clădiri nu vor fi transformate sau demolate;
- ✓ zona de locuit va avea un centru care combină funcțiunile comerciale, cu cele civice, culturale şi de agrement;
- ✓ zona va conține spații deschise în forma de scuar, spații de verdeață sau parcuri;
- ✓ spațiile deschise vor avea un design care să încurajeze prezența locuitorilor şi pentru a întări relațiile în cadrul comunității sau comunităților din acea zona funcțională;
- ✓ vor fi proiectate în mod generos spațiile pietonale şi de circulație cu bicicleta. Acestea vor fi exclusive în sait-ul istoric al comunei;
- ✓ terenurile naturale - forestiere, cu vegetație floral sau cu luciu de apa vor fi păstrate pe cât posibil sau integrate în parcuri;
- ✓ comunitățile vor respecta regulile de conservare a resurselor şi de reducere a deşeurilor;
- ✓ comunitătile vor utiliza în mod rațional resursele de apă;
- ✓ orientarea străzilor şi plasamentul clădirilor vor contribui la creşterea eficienței energetice.

OBIECTIVE GENERALE

Principalele obiective ale strategiei de dezvoltare locală a comunei Chişlaz sunt:

✓ Asigurarea condițiilor pentru crearea unor activități rentabile în agricultură şi zootehnie;

✓ Protejarea mediului prin conformarea progresivă cu standardele de mediu din Uniunea Europeana pe care Romania va trebui să le atingă în totalitate;

✓ Optimizarea sistemului de sănătate şi protecție socială în comună;

✓ Garantarea accesului neingradit al populatiei şi al consumatorilor economici la infrastructură (apă, canalizare, distribuție gaze, căi de transport, telefonie);

✓ Reabilitarea şi modernizarea şcolilor şi grădinițelor conform standardelor europene;

✓ Luarea de masuri pentru excluderile sociale, a înlăturării dezechilibrelor sociale şi creşterea ratei de ocupare prin creerea de noi oportunități investiționale.

OBIECTIVE SPECIFICE

1. Agricultura şi dezvoltarea rurală

Agricultura

- Dezvoltarea şi diversificarea economiei rurale;
- Utilizarea durabilă a terenurilor agricole;
- Îmbunătățirea calității producției şi produselor agricole;
- Sprijinul acordat producătorilor agricoli din comuna pentru organizarea în asociații;
- Crearea unor sisteme şi utilizarea unor tehnici pentru dezvoltarea agriculturii durabile prin adaptabilitatea la condițile climatice.

Silvicultura

- Utilizarea durabila a terenurilor forestiere;
- Împădurirea terenurilor neproductive ale comunei.

2. Infrastructura si mediu

Transport

- Reabilitarea şi modernizarea străzilor comunei şi a drumurilor adiacente care deservesc nevoile curente ale locuitorilor şi activităților economice;
- Corelarea sistemului de transport feroviar cu cel de persoane sau de mărfuri.

Utilități

- Dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă, a canalizării şi a unei stații de epurare necesare populației şi agenților economici din zona;
- Deservirea populației comunei în condiții civilizate prin dotarea lucrărilor de interes public funcționale şi capabile;
- Utilarea lucrărilor de interes public extinse pentru varietatea serviciilor publice arondate spațiului rural;
- Renovarea clădirilor care aparțin de patrimoniu şi punerea în valoare a acestora;
- Respectarea regulilor de folosire durabilă a terenurilor din comuna din planul de urbanism general.

Sănătate

- Dezvoltarea şi modernizarea infrastructurii de sănătate;
- Îmbunătățirea serviciilor de asistență medicală;

- Educarea populației cu privire la accesarea serviciilor de sănătate la o perioadă regulată de timp pentru prevenirea situațiilor de urgență prin susținerea şi promovarea modului de viață sănătos.

Mediu

- Construirea şi modernizarea sistemelor specifice de management al deşeurilor;
- Informarea populației asupra consecințelor produse de deversarea apelor uzate în locuri neamenajate;
- Îmbunătățirea calității managementului deşeurilor;
- Conservarea calității şi prevenirea poluării;
- Utilizarea echilibrată a resurselor de apă;
- Construcția unui sistem de epurare a apelor uzate;
- Reducerea impactului deşeurilor asupra cursurilor de apă;
- Curățarea deşeurilor de pe domeniul public;
- Constituirea unor mecanisme de colectare selectivă a deşeurilor;
- Educarea populației din comuna pentru colectarea selectivă a deşeurilor;
- Prevenirea alunecărilor de teren prin împădurirea terenurilor nerentabile.

3. Economie

- Promovarea măsurilor active de ocupare a forței de muncă disponibilă şi dezvoltarea sistemului de formare profesionala inițială şi continuă;
- Structurarea unei industrii durabile şi care nu afectează în mod negativ mediul;
- Economia producătoare de venit la bugetul local.

- Dezvoltarea afacerilor prin crearea unor locatii specifice şi promovarea produselor industriale şi a serviciilor pe piața internă;

Comerț şi servicii

- Varietatea tipurilor de servicii oferite către cetățeni prin majorarea numarului societăților comerciale;

Mediu de afaceri

- Sprijinirea întreprinzătorilor locali pentru a dezvolta servicii şi activități productive din comuna.

4. Turism

- Oferte diversificate pentru încântarea turistilor ;
- Sprijinirea acțiunilor locale prin măsuri eficiente de marketing;
- Reabilitarea şi conservarea capitalului turistic;
- Formarea resurselor umane;
- Stimularea parteneriatului public-privat în turism;
- Dezvoltarea acțiunilor de monitorizare şi control în turism.

5. Educație şi cultură

Învățământ

- Reabilitarea şcolilor pentru desfăşurarea în condiții optime a procesului de învățământ;
- Accesul liber la sistemul educațional perfomant, flexibil şi adaptat condițiilor din mediul rural;
- Dezvoltarea infrastructurii din învățământ;

- Crearea unui mediu favorabil populației care doresc să se perfecționeze;
- Crearea unei baze materiale capabile să satisfacă nevoile legate de actul educațional;
- Îndrumarea şcolarilor pentru formarea profesională.

Cultură

- Împărtăşirea obiceiurilor si traditiilor generatiilor viitoare;
- Modernizarea căminelor culturale;
- Organizarea evenimentelor socio-culturale în spațiile special amenajate.

6. Resurse Umane

Populația

- Oferirea de condiții familiilor tinere atât pentru cei din localitate, cât şi pentru cei care doresc să locuiască în oraş;
- Aplicarea unui management corespunzător administrării forței de muncă.

Piata muncii

- Crearea unui număr suficient de locuri de muncă care să acopere un număr variat de domenii de activitate pentru satisfacerea nevoilor de trăi;
- Sprijinirea persoanelor care se află în somaj pentru a-şi găsi un loc de muncă.

Servicii Sociale

- Întărirea legăturilor interinstituționale şi cele cu societate civilă, ONG şi semnarea de parteneriate publice-private;
- Îmbunătățirea şi extinderea sistemului de servicii de asistență socială şi comunitară pentru populația comunei.

VIII. PLANUL LOCAL DE ACȚIUNE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ

1. CONSIDERAȚII GENERALE

Planul Local de Acțiune (PLA) este un instrument de planificare şi implementare şi conține un set de politici pe domenii de activitate care se vor aplica într-un termen determinat în scopul realizării obiectivelor generale fixate într-o strategie. Termenul de realizare a planului local de acțiune trebuie să corespundă termenului de 10-20 de ani, fixat pentru realizarea Strategiei Locale de Dezvoltare Durabilă (SLDD).

Planul de acțiune este procesul participativ de dezvoltare a unui plan relativ scurt, care utilizează resurse disponibile pentru a atinge obiective limitate, de obicei într-o zonă bine definită.

Periodic, PLA va fi revizuit, astfel încat obiectivele fixate să țină cont de evoluția macroeconomica la nivel național, starea economiei la nivel regional şi local, precum şi de opiniile comunității locale cu privire la implementarea lui. Cu cât revizuirea se face la intervale mai scurte, cu atât marja de eroare în privința evaluării resurselor la un proiect este mai mică, având în vedere că, pe masură ce se inaintează în timp, variabilele economice ce trebuie luate în calcul la o prognoza economică se multiplică.

Planul Local de Acțiune pentru implementarea Strategiei Locale de Dezvoltare Durabilă a comunei Chişlaz , reprezintă un pachet de măsuri şi proiecte necesare schimbării comunității locale pentru atingerea unor parametrii specifici societății moderne, astfel ca durabilitatea să devină punctul forte al acesteia.

Dimensiunile dezvoltării actuale economice, sociale, de mediu şi tehnologice au fost analizate în cadrul procesului de analiza-diagnostic din cadrul strategie de dezvoltare, iar obiectivele strategice au fost creionate, fixându-se câteva repere ca referințe pentru dezvoltările ulterioare.

Planul de Acțiune pentru implementarea Strategiei de Dezvoltare Locală a comunei Chişlaz reprezintă un pachet de măsuri şi proiecte necesare schimbării comunitătii locale pentru atingerea unor parametrii specifici societății moderne.

Scopul Planului de Acțiune îl reprezintă prezentarea principalelor măsuri şi proiecte necesare fazei de planificare şi implementare a dezvoltării economico - sociale, astfel încât procesul să poata fi evaluat continuu prin indicatorii selectionați ca relevanți pentru comuna Chişlaz .

Necesitatea unui plan de acțiune este dată de amploarea şi complexitatea acțiunilor care trebuie executate pentru atingerea obiectivelor strategice definite.

La nivel temporal, pentru a realiza un management unitar sunt necesare trei faze distincte astfel încât procesele necesare atingerii obiectivelor să poată fi bine coordonate:

a. Planul de dezvoltare (planificarea activităților)

b. Planul de executare (implementarea activităților)

c. Planul de monitorizare (evaluarea activităților).

Pentru a avea o dezvoltare coerentă, suportul necesar trebuie să fie asigurat de către:

● Administrația Locală - prin Instituția Primăriei şi Consiliului Local, care trebuie să-

şi replanifice dezvoltarea instituțională pentru acordarea unui suport logistic complex necesar planului de acțiune

● Comunitatea Locală - cetățeni şi organizații, actori principali ai dezvoltării locale, prin atitudine şi participare activă;

● Mediul de afaceri - firme şi instituții finanțatoare, ca şi suport financiar şi logistic (informații şi tehnologii moderne).

Planul de acțiune cuprinde:

➢ programul de management, care planifică în anul 2020 o serie de activități de organizare şi inițiere a implementării, apoi urmărind evoluția implementării să ia măsurile cuvenite.

➢ modul de implementare în care competențele şi atribuțiile sunt grupate pe structuri de implementare grupate pe funcții ale structurii manageriale: previziune, organizare, coordonare, antrenare.

➢ etapele implementării strategiei de dezvoltare locala la nivelul unității de management. Planul anual este stabilit de Consiliul Local prin stabilirea priorității de realizare a obiectivelor şi măsurilor programate conform criteriului presiune - stare - răspuns.

Acest criteriu se aplica astfel:

✓ se măsoară presiunea necesității îndeplinirii fiecărui obiectiv stabilit la momentul inițial; această presiune se cuantifică pe nivelurile maxima, medie, mica

✓ se evalueaza situatia initiala, de fapt, stadiul in care se afla actiunea (studiu de fezabilitate, studiu de impact, elaborare proiect, implementare etc.)

✓ se presupune aplicarea masurii

✓ se masoara starea ipotetica finala, s_f, care se cuantifica sub forma de raspuns

Planul Local de Actiune, prezinta principalele masuri si proiecte necesare fazei de planificare si implementare a dezvoltarii durabile, astfel: in procesul de

dezvoltare sa poata fi evaluat continuu complexitatea factorilor SEMT (social-economic-mediu- tehnologic) prin indicatorii de dezvoltare durabila (dimensiuni ale durabilitatii) selectionati ca relevanti pentru comuna Chişlaz . Utilitatea unui plan de actiune este data de amploarea si complexitatea actiunilor ce trebuie executate pentru atingerea obiectivelor strategice definite in Strategia de Dezvoltare Durabila a comunei.

Pentru a asigura o dezvoltare coerenta a comunei Chişlaz , suportul necesar trebuie sa fie asigurat de catre:

1. Primaria si Consiliului Local, care trebuie sa-si replanifice dezvoltarea institutionala pentru acordarea unui suport logistic complex necesar Planului Local de Actiune;
2. Comunitatea Locala - cetateni si organizatii, actorii principali ai dezvoltarii locale, prin atitudine si participare activa;
3. Mediul de afaceri - firme si institutii finantatoare, drept suport financiar si logistic (informatii si tehnologii moderne).

Principalele functii de implementare a strategiei de dezvoltare locala sunt:

1. ***Functia de previziune*** - cuprinde activitati care privesc:

→ realizarea obiectivelor cuprinse in strategia de dezvoltare locala cu alocarea resurselor si mijloacelor de realizare pe anii 2027 - 2027

→ intocmirea planurilor anuale prin preluarea obiectivelor din strategia de dezvoltare si realizarea acelora care au un grad ridicat de certitudine

→ elaborarea de proiecte de finantare, studii de fezabilitate, planuri de afaceri, studii de marketing, analize cost beneficiu etc. care sa fundamenteze modalitatile si mijloacele necesare pentru realizarea obiectivelor

2. ***Functia de organizare***- cuprinde procesele de management, de grupare de atributii

si responsabilitati, delegare de competente cuprinse in strategia de dezvoltare ierarhizate astfel: persoane individuale, agenti economici, grupuri si comitete, primarie, comisii de specialitate din consiliul local.

3. ***Functia de coordonare***- cuprinde activitatile prin care se armonizeaza hotararile, deciziile si actiunile persoanelor implicate in structura de implementare a strategiei de dezvoltare in cadrul functiilor de mai sus (previziune si organizare).

4. ***Functia de antrenare***- cuprinde actiunile de implicare si motivare a cetatenilor, a structurilor constituite si a grupurilor de interese pentru implementarea obiectivelor din strategia de dezvoltare locala.

5. ***Functia de control si evaluare*** -cuprinde activitatile prin care performantele obtinute sunt masurate si comparate cu obiectivele stabilite initial in vederea gradului de avansare a programului pentru a se elimina ramanerile in urma. Se vor determina cauzele care determina abateri de la planificare si se stabilesc masuri pentru corectarea abaterilor si pentru continuarea aplicarii strategiei de dezvoltare locala.

2. PRINCIPII SI CONDITII

Pentru realizarea Planului Local de Actiune, primaria comunei Chişlaz , ca autoritate publica locala, trebuie sa-si intareasca capacitatea institutionala la toate nivelele de decizie si executie, aceasta presupune atragerea si furnizarea de resurse financiare suficiente si mobilizarea resurselor umane, identificarea celor mai eficiente mecanisme de comunicare, dar si analizarea cadrului administrativ de alocare a responsabilitatilor.

Rezolvarea problemelor curente, cat si a celor ce vor apare in viitor depinde in foarte mare masura de gradul de competenta al conducerii administratiei publice locale.

Materializarea capacitatii institutionale este un proces de durata in care administratia publica trebuie sa actioneze pentru schimbarea radicala a atitudinii functionarului public fata de accesul cetatenilor la activitatea administratiei.

In acest sens o principala preocupare a managerului primariei a fost de armonizare a procedurilor administrative cu cele ale Uniunii Europene.

In ceea ce priveste relatia cu cetateanul, primaria comunei Chişlaz a demarat un amplu proces de consultare a opiniei cetetenilor, cu privire la obiectivele strategice din perioada 2027 - 2027.

3. OBIECTIVE GENERALE

Principalele obiective ale strategiei de dezvoltare locala a comunei Chişlaz sunt:

- Asigurarea accesului neingradit la infrastructura (apa, gaze, energie electrica si canalizare) a tuturor locuitorilor si al consumatorilor economici din comuna;
- Reabilitarea si modernizarea in conformitate cu necesitatile si standarde europene a scolilor;
- Optimizarea si dezvoltarea infrastructurii de transport, telecomunicatii si energie;
- Protectia mediului prin conformarea progresiva cu standardele de mediu din Uniunea Europeana pe care Romania va trebui sa le atinga in totalitate;
- Garantarea conditiilor pentru crearea unor activitati rentabile in zootehnie si agricultura;
- Combaterea excluderii si dezechilibrelor sociale prin crearea de noi oportunitati investitionale.

4. CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII INSTITUȚINALE A PRIMĂRIEI

Conditiile care stau la baza unei dezvoltari social - economice rapide sunt sustinerea si participarea activa, respectarea legilor si onorarea obligatiilor primariei comunei, precum si implicarea cetatenilor la luarea deciziilor in ceea ce priveste rezolvarea propriilor probleme.

Administratia Publica Locala, fiind o interfata intre cetatean si institutiile statului, trebuie sa elaboreze si sa dezvolte un sistem de administrare bazat pe promovarea autonomiei locale reale si consolidarea cadrului institutional.

Activitatea publica locala va fi orientata spre:

- sustinerea dezvoltarii comunitatii in scopul rezolvarii tuturor problemelor comunei;
- sprijinirea dezvoltarii infrastructurii prioritare pentru comunitate (aprovizionarea cu apa, gaze naturale, energie electrica, etc.) ;
- cresterea responsabilitatii persoanelor cu functii de raspundere pentru depasirea limitelor stabilite de cheltuieli si utilizarea neeconomica a alocatiilor bugetare;
- verificarea stricta a bugetului local si distribuirea lui in mod eficient;
- adaptarea in continuare a cheltuielilor bugetare la posibilitatile reale de acumulare a veniturilor la buget.

Eficientizarea gestionarii mijloacelor publice, prin:

- organizarea de licitatii pentru achizitionarea de marfuri, lucrari si servicii pentru necesitatile institutiilor bugetare din banii publici;
- reducerea cresterii volumului de cheltuieli, inclusiv prin reducerea numarului de personal angajat in institutiile bugetare, acolo unde este cazul;
- reevaluarea intregului sistem de servicii publice si transmiterea unor activitati catre sfera privata.

Consolidarea finantelor publice:

- asigurarea cu surse financiare a masurilor pentru satisfacerea necesitatilor social-economice si culturale ale populatiei, pentru dezvoltarea comunei;
- intreprinderea unor masuri concrete pentru acumularea veniturilor proprii si mentinerea echilibrului bugetar;
- constituirea de fonduri extrabugetare pentru sustinerea unor programe de interes local;
- sustinerea dezvoltarii antreprenoriatului ca motor de crestere a economiei de piata.

Stabilirea si promovarea parteneriatului:

- sprijinirea organizatiilor nonguvernamentale;
- participarea la proiecte investitionale comune cu sectorul economic in domeniile social, cultural si de mediu.

Consolidarea managementului administratiei publice locale consta in:

a. Dezvoltarea managementului resurselor umane

- Preocuparea primariei comunei Chişlaz pentru pregatirea continua a functionarilor publici pe domeniile prioritare dezvoltarii comunei.

b. Dezvoltarea nivelului de pregatire profesionala

- Stabilirea necesitatilor si oportunitatilor de instruire;
- Corelarea necesitatilor cu potentialul uman existent;
- Stabilirea unui sistem de training adecvat.

c. Folosirea eficienta a resurselor umane

- Stabilirea regulamentului de organizare si functionare a personalului si a regulamentului de ordine interioara;

- Personalul trebuie sa lucreze in domenii de activitate bine definite.

d. Cresterea responsabilitatii si a independentei profesionale

- Responsabilitate functionarilor publici in conformitate cu prevederile legale;
- Constientizarea importantei activitatii fiecarui angajat;
- Transparenta functionarii sistemului institutional pentru fiecare angajat;
- Acordarea de stimulente financiare in functie de eficienta si competivitatea activitatilor depuse.

e. Schimbarea de fond a raportului dintre administratie si cetatean

- Serviciul public trebuie sa fie orientat in folosul cetateanului;
- Eliminarea blocajelor birocratice cu care sunt confruntati cetatenii si agentii economici;
- Intarirea si extinderea cadrului de participare a societatii civile la procesul decizional;
- Crearea unei strategii de comunicare operativa cu cetatenii;
- Implementarea unui sistem de management al calitatii.

f. Realizarea unui sistem de monitorizare a calitatii serviciilor publice

- Administrarea eficienta a banilor publici;
- Dezvoltarea comunei prin atragerea de proiecte si programe cu finantare nerambursabila;
- Cheltuirea eficienta a veniturilor.

g. Dezvoltarea managementul informatiilor

- Corelarea si integrarea bazelor de date din institutie;
- Analizarea nevoilor in domeniul software.

5. PROIECTIA FINANCIARA

Un manager este interesat, in cele din urma, de aspectele financiare ale proiectului in care se implica, oricat de interesanta si de novatoare este realizarea unui proiect.

De aceea, trebuie acordata toata atentia documentelor referitoare la aspectele financiare ale proiectului prezentate prin intermediul studiului de fezabilitate si proiectului tehnic (evolutia estimata a veniturilor si cheltuielilor pentru urmatoarea perioada de timp - de regula urmatorii cativa ani, indicatori de rentabilitate etc.).

Un element cheie al oricarui proiect il reprezinta modul de satisfacere al nevoilor comunitatii locale.

Volumul cheltuielilor trebuie previzionat cu atentie si monitorizat pe tot parcursul derularii proiectului. Cheltuielile care urmeaza sa se efectueze in vederea realizarii proiectului nu vor avea o structura omogena si, din acest motiv, trebuie sa se faca distinctia intre diferitele destinatii ale resurselor de care dispune primaria comunei Chişlaz .

O prima distinctie importanta este cea dintre cheltuielile initiale – care vor fi efectuate pentru a pune in miscare noul proiect – si cele aferente realizarii efective a proiectului.

Primele trebuie efectuate de regula o singura data, in perioada initiala. Cea de-a doua categorie de cheltuieli va avea un nivel mai stabil in timp, dar este si indepartata in timp fata de momentul intocmirii studiului de fezabilitate si/sau proiectului tehnic.

Este foarte important sa existe un grafic al celor doua categorii de cheltuieli si sa se determine cu precizie momentul in care proiectul sa se realizeze.

În cazul în care acest moment este mai indelungat in realitate decat s-a presupus initial, s-ar putea ca rentabilitatea proiectului sa nu mai fie cea scontata. Atunci cand se previzioneaza cheltuielile cu activitatea curenta, va trebui sa se determine si marimea resurselor necesare.

Un volum prea mare va tine resurse imobilizate in mod inutil, in timp ce un volum prea redus creeaza riscul unor intreruperi fortate ale realizarii proiectului. Va trebui sa se poata justifica nivelul pentru care s-a optat.

Datele referitoare la veniturile si cheltuielile previzionate vor da o imagine asupra rentabilitatii proiectului. In aprecierea acestei rentabilitati este bine sa se evalueze cum vor arata rezultatele in cazul in care apar evenimente neprevazute.

De aceea s-a stabilit ca planificarea strategica din punct de vedere financiar este greu de realizat datorita schimbarilor legislatiei. Din aceeasi cauza, bugetul local pe urmatorii 7 ani nu se poate exprima exact.

Repartizarea veniturilor arata gradul mare de dependenta fata de bugetul de stat si necesitatea alocarii unor sume care sa permita macar asigurarea unui buget minim de functionare.

6. OBIECTIVELE SPECIFICE ŞI ACȚIUNI PROPUSE

OBIECTIVE ŞI ACȚIUNI PROPUSE	IMPLEMENTARE IMEDIATA	TERMEN SCURT 1-3 ANI	TERMEN MEDIU ŞI LUNG 3-10 ANI
AGRICULTURA, SILVICULTURA ŞI DEZVOLTARE RURALA			
Optimizarea condițiilor pentru sprijinirea activităților rentabile în agricultura			√
Oferirea de consultanta specializata pentru intreprinzatori agricoli			√
Sustinerea infiintarii de asociatii a producatorilor comunei			√
INFRASTRUCTURĂ ŞI MEDIU			
Modernizarea drumurilor comunei		√	
Constructia unui pod		√	
Extinderea şi reabilitarea retelei de alimentare cu apa potabila		√	
Realizarea retelei de canalizare		√	
Realizarea statiei de epurare şi tratare a apelor uzate		√	
Organizarea sistemului de colectare selectivă, a spațiului de depozitare temporară şi transportul deşeurilor		√	
Închiderea platformelor de gunoi		√	
Lucrari de regularizare a albiei raurilor şi apărări de maluri pentru prevenirea şi reducerea consecințelor distructive ale inundațiilor		√	
Lucrari de modernizare a retelei de iluminat public in comuna		√	
Dotari pentru interventii in caz de situatii de urgenta		√	
Realizarea de alei pietonale		√	
Extinderea rețelelor electrice şi a drumurilor de			√

acces în zonele nou lotizate			
ECONOMIC			
Sprijinirea firmelor locale prin asigurarea resurselor umane			√
Susținerea întreprinzatorilor străini care doresc sa investeasca in zona			√
Valorificarea bunurilor şi serviciilor generate de capitalul natural din comuna			√
Încurajarea dezvoltarii serviciilor din sectorul privat			√
Dotari administratie locala		√	
Sustinerea IMM			√
Crearea cadrului prielnic consultanta pentru afaceri			√
EDUCAȚIE ŞI CULTURĂ			
Reabilitarea si modernizarea scolilor cu clasele I-VIII		√	
Amenajarea si dotarea unui centru de joaca si recreere pentru copiii comunei		√	
Construirea unei baze sportive, a unui teren de minifotbal si a unui teren de tenis de câmp		√	
Amenajarea unor spatii verzi		√	
SĂNĂTATE ŞI SOCIAL			
Amenajarea si dotarea corespunzatoare a dispensarului uman şi deschiderea unui centru farmaceutic			√

IX. VIZIUNEA COMUNITARĂ

Viziunea cetățenilor comunei Chişlaz este în spiritul dezvoltării zonei din punct de vedere economic şi social, prin mai buna valorificare a resurselor locale, atragerea investițiilor şi investitorilor, revigorarea tradițiilor, crearea/reabilitarea infrastructurilor de tip urban şi punerea în valoare a poziționării geografice, în deplin respect față de mediul înconjurător.

Atât Strategia de Dezvoltare Locală, cât şi mecanismele instituționale implicate în procesul de implementare trebuie să țină cont de interesele comunității, care au fost exprimate prin intermediul sondajului de opinie şi se regăsesc în portofoliul de proiecte prioritare ale comunei.

Prin intermediul sondajului de opinie au fost aplicate chestionare cetățenilor comunei Chişlaz din județul Bihor pentru a afla atitudinea locuitorilor cu privire la prioritățile de dezvoltare ale comunei pe următorii 7 ani.

Rezultatele chestionarului privind Strategia de Dezvoltare Locală sunt sintetizate mai jos:

1. Din cei chestionați, 95% consideră important proiectul de **MODERNIZAREA DRUMURI** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

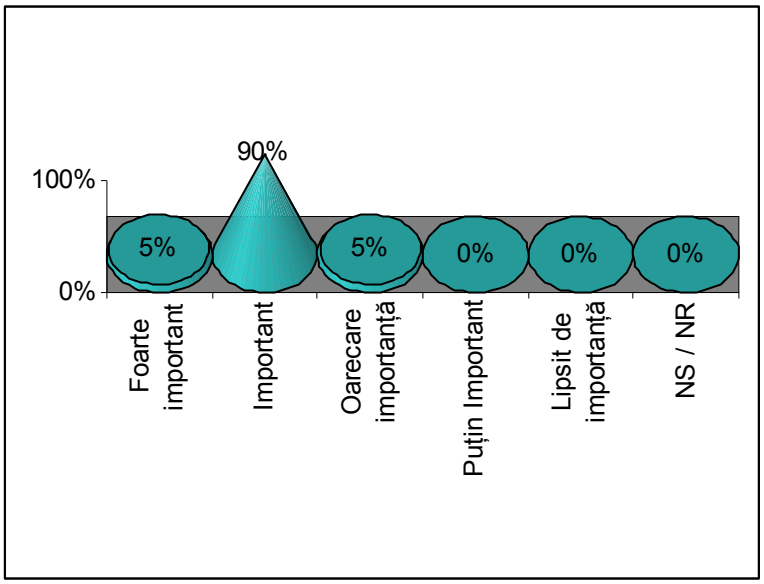

2. Din subiecții chestionați, o mare parte (93%) consideră important proiectul de **ASFALTARE STRĂZI**

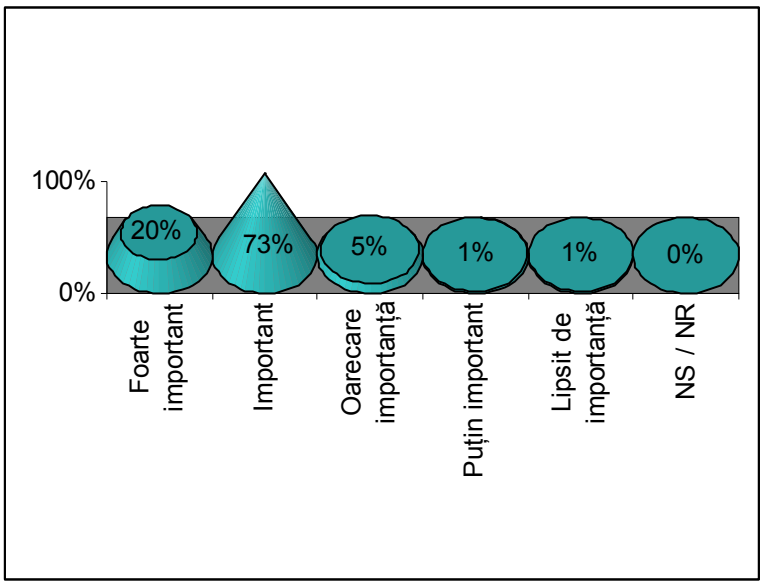

3. Proiectul privind **MODERNIZAREA DRUMURILOR LOCALE – STRĂZI** este considerat un proiect important pentru dezvoltarea comunei Chișlaz de către 95% din subiecții intervievați.

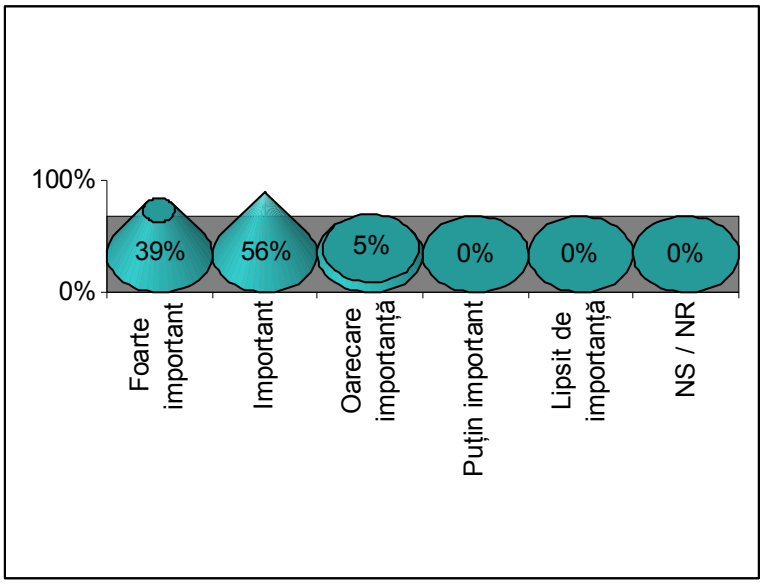

4. Proiectul de **REABILITARE DRUM ŞI AMENAJARE PARCĂRI ÎN COMUNA CHIŞLAZ** este considerat important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz de către 96% din subiecții intervievați.

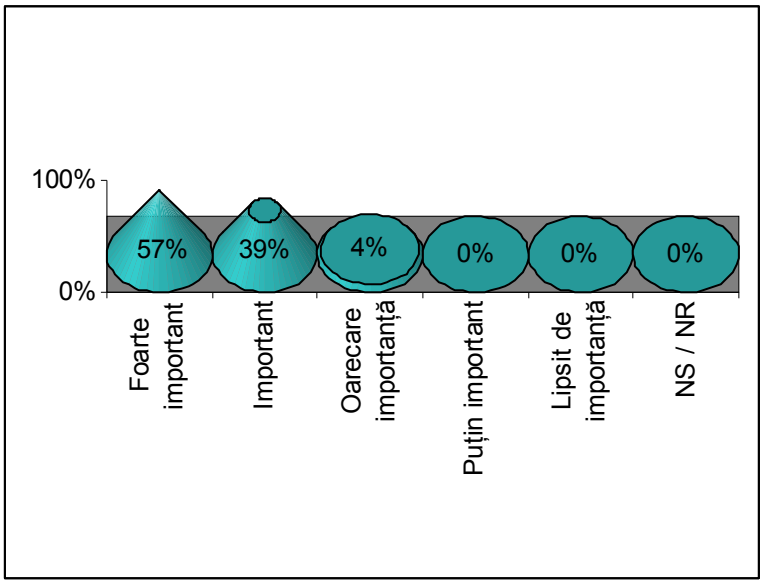

6. Din cei chestionați, 85% consideră că proiectul privind **REABILITARE ALEI PIETONALE (TROTUARE)** este important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

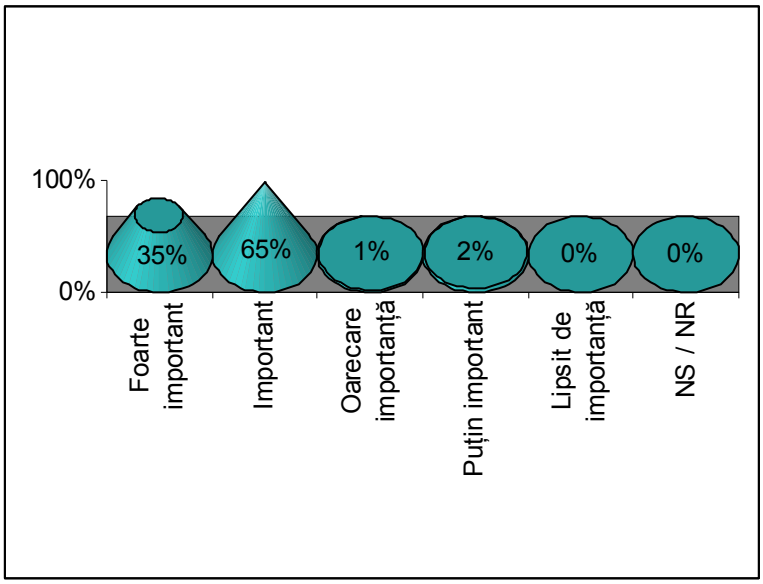

7. Proiectul privind **EXTINDEREA REȚELEI DE ALIMENTARE CU APĂ ÎN COMUNA CHIŞLAZ** este considerat important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz de către 98% din populatia intervievată.

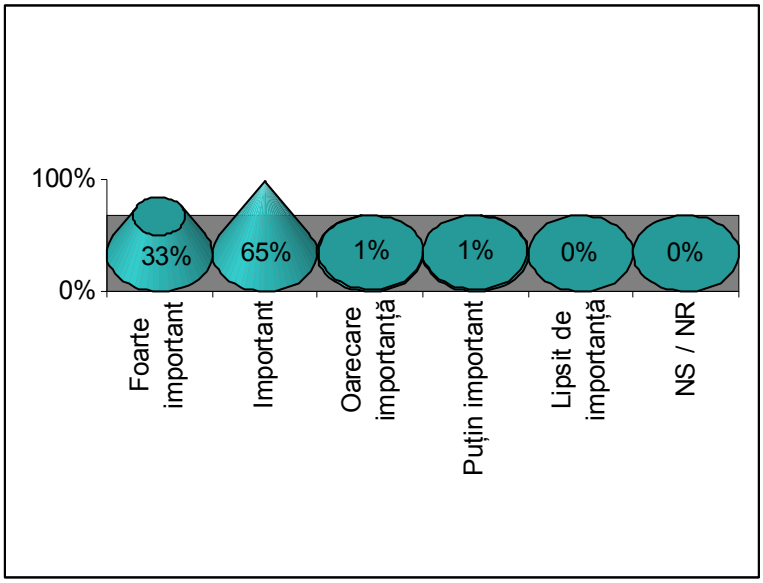

8. Din cei chestionați, un procent de 95% consideră ca proiectul privind **MODERNIZAREA REȚELEI DE ALIMENTARE CU APĂ ÎN SATUL CHIŞLAZ, POIANA TASAD, SARAND SI SURDUC** este important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

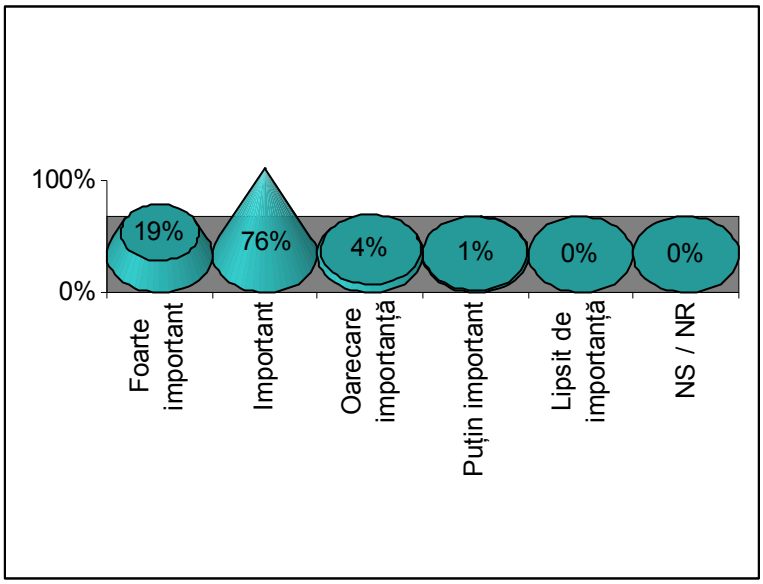

9. Majoritatea subiecților intervievați (97%) a răspuns că este important proiectul privind **REALIZAREA STAȚIEI DE EPURARE ŞI TRATARE A APELOR REZIDUALE** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

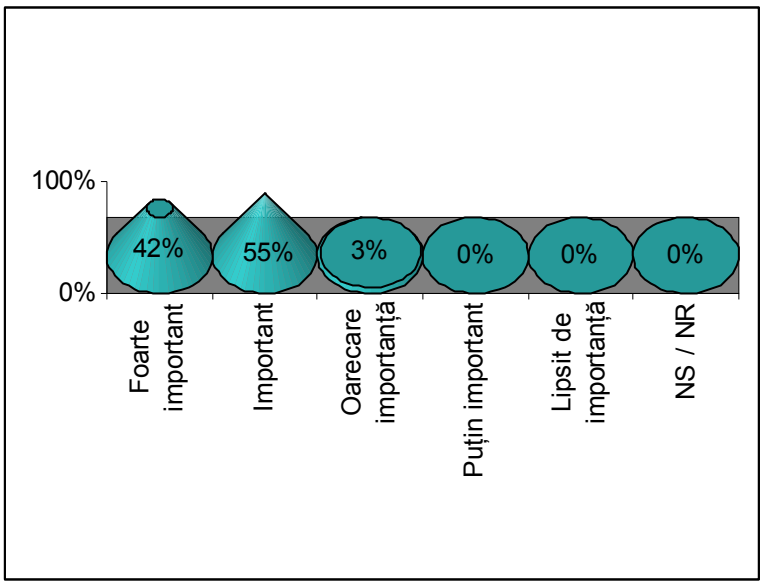

10. Proiectul de **ÎNCHIDEREA PLATFORMELOR DE GUNOI** este considerat important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz de către 98% din subiecții intervievați.

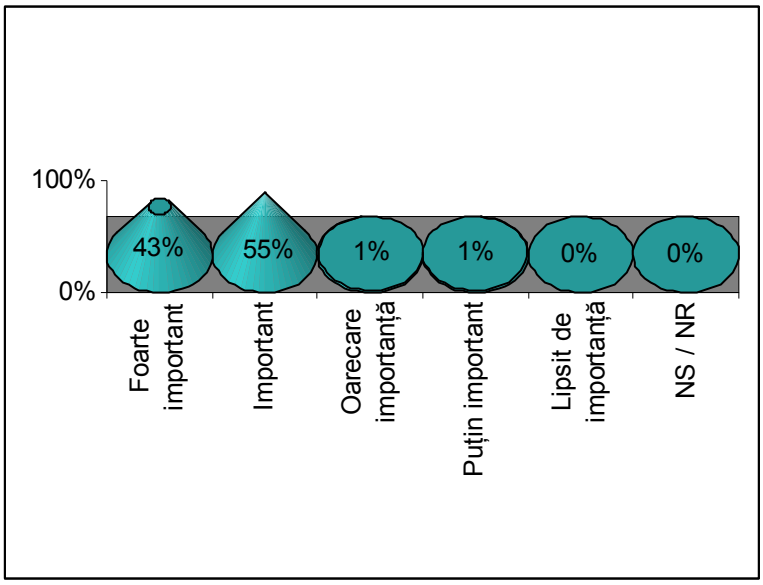

11, Proiectul de **ÎNFIINȚARE DISPENSAR UMAN ŞI A CABINET STOMATOLOGIC** este considerat important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz de către 95% din cei chestionați.

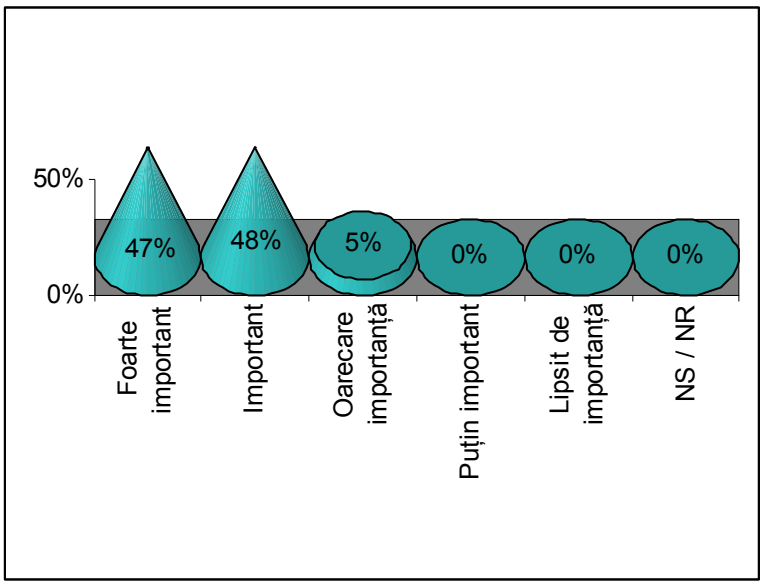

12. O mare parte a subiecților intervievați (97%) a răspuns că este important proiectul privind **CONSTRUIREA UNUI CENTRU DE PERMANENȚĂ ŞI ASISTENȚĂ SOCIALĂ** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

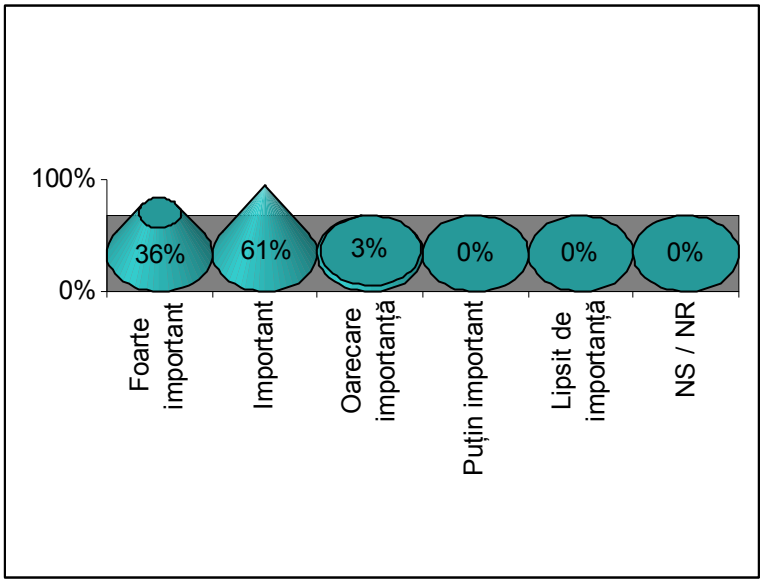

13. Majoritatea subiecților intervievați (95%) a răspuns că este important proiectul care vizează **CONSTRUIRE ŞCOALĂ NOUĂ, SATUL CHIŞLAZ** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

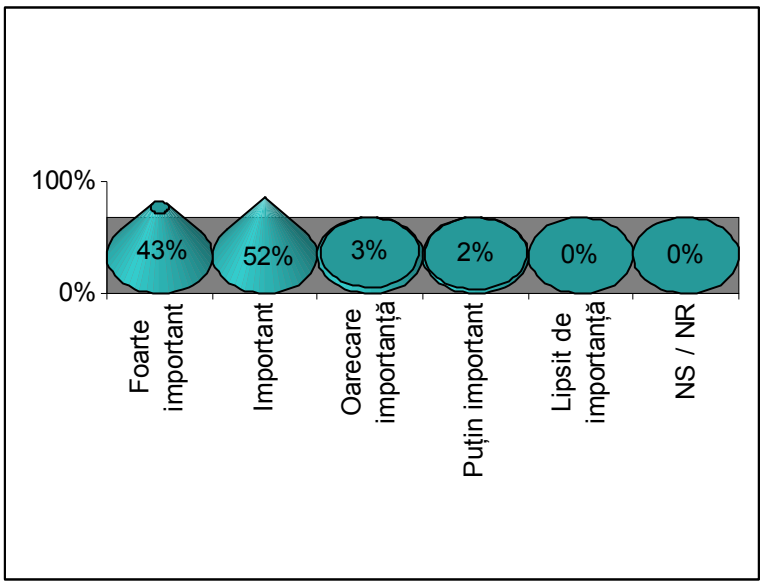

14. Din cei chestionați, un procent de 96% consideră că proiectul privind **DOTĂRI ŞCOLA DIN CHIŞLAZ ŞI SATELE COMPONENTE** este important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

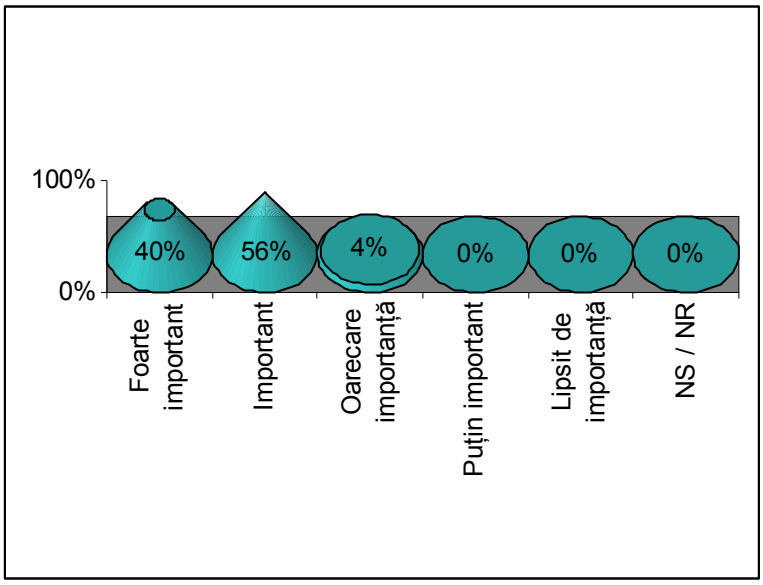

16. Din cei chestionați, un procent de 97% consideră că proiectul ce vizează **DOTĂRI PENTRU INTERVENȚII ÎN CAZ DE SITUAȚII DE URGENTĂ** este important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

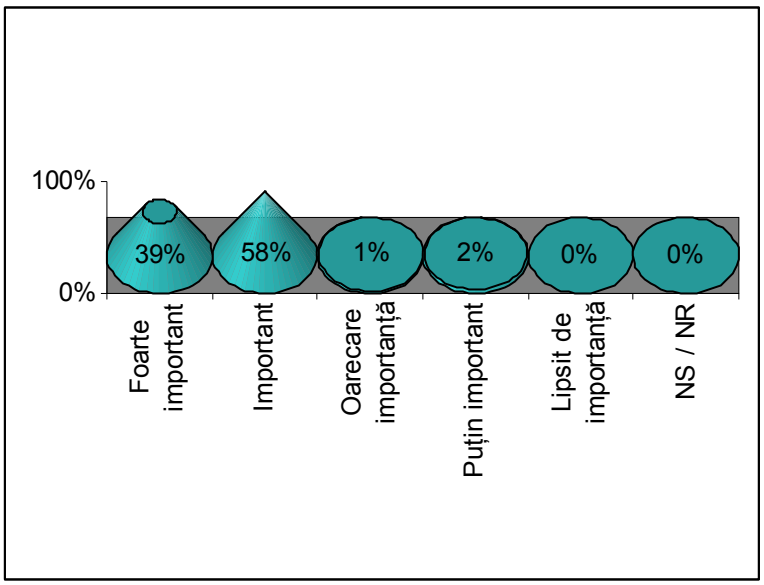

17. Un procent de 94% din subiecţii intervievaţi consideră important proiectul privind **DOTAREA ADMINISTRAŢIEI LOCALE** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

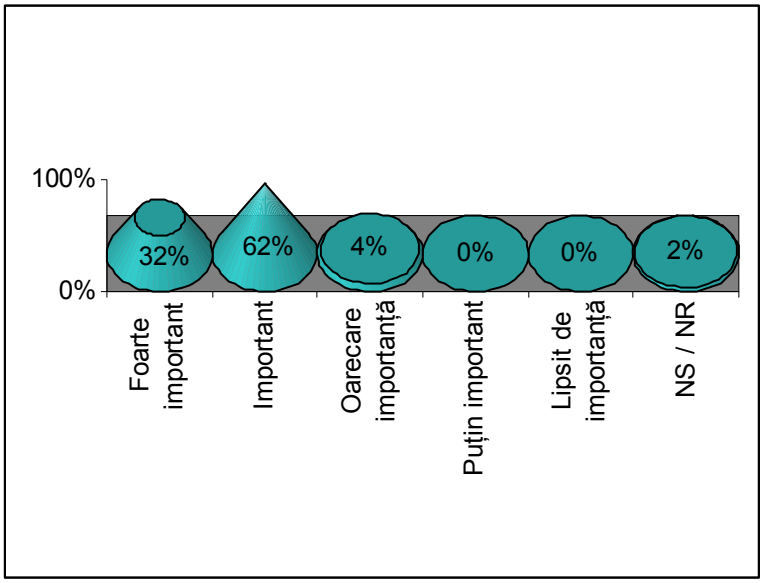

18. Majoritatea subiecţilor intervievaţi (94%) a răspuns că este important proiectul privind **AMENAJAREA UNEI BAZE SPORTIVE** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

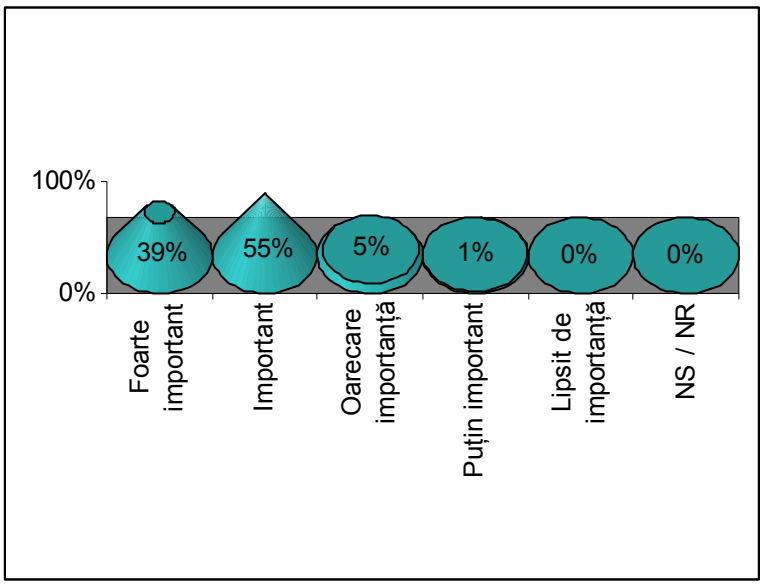

19. O mare parte a subiecților intervievați (97%) a răspuns că este important proiectul de **AMENAJAREA ŞI DOTAREA UNUI CENTRU DE JOACA ŞI RECREERE PENTRU COPIII COMUNEI** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

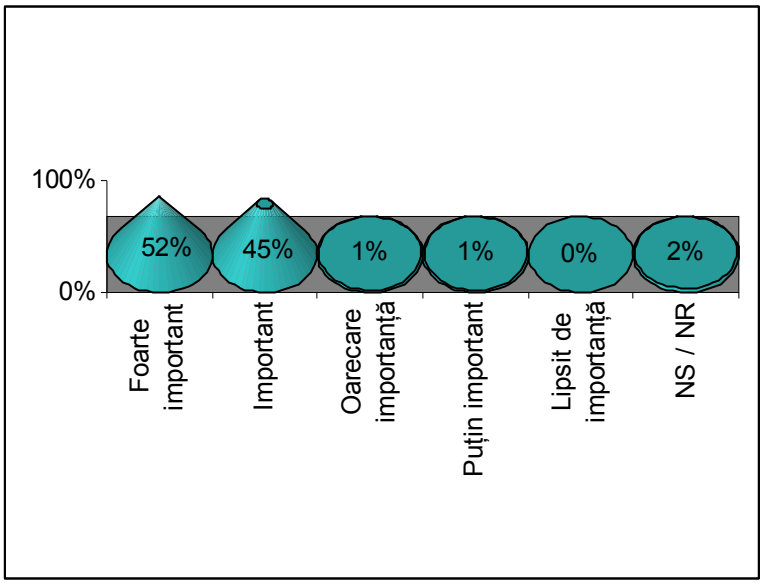

20. O mare parte a subiecților intervievați (95%) a răspuns că este important proiectul privind **REABILITARE CĂMIN CULTURAL CHIŞLAZ** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

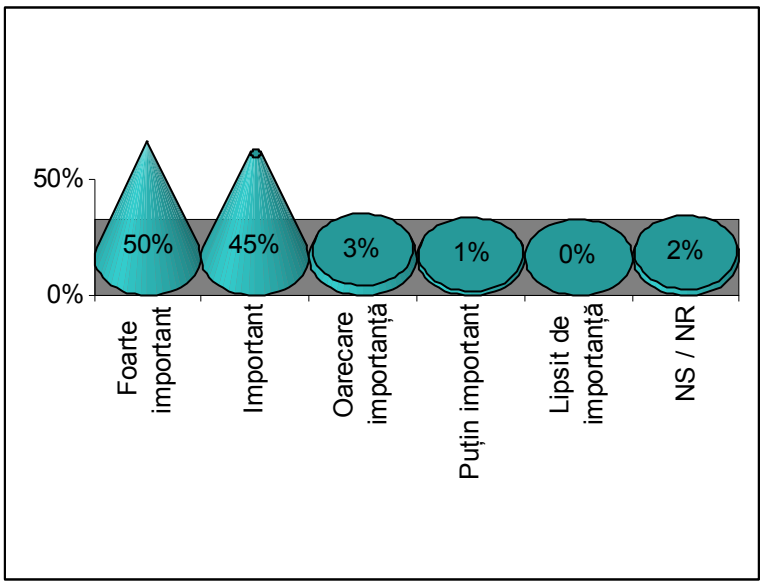

21. Proiectul privind **AMENAJARE LOCAȚIE DESFĂŞURARE TÂRG DE ȚARĂ, PROMOVAREA FOLCLORULUI TRADIȚIONAL AUTENTIC ŞI AMENAJAREA UNUI TÂRG CU SPECIFIC LOCAL – CHIŞLAZ** este considerat important pentru dezvoltarea comunei Chişlaz de către 96% din subiecții intervievați.

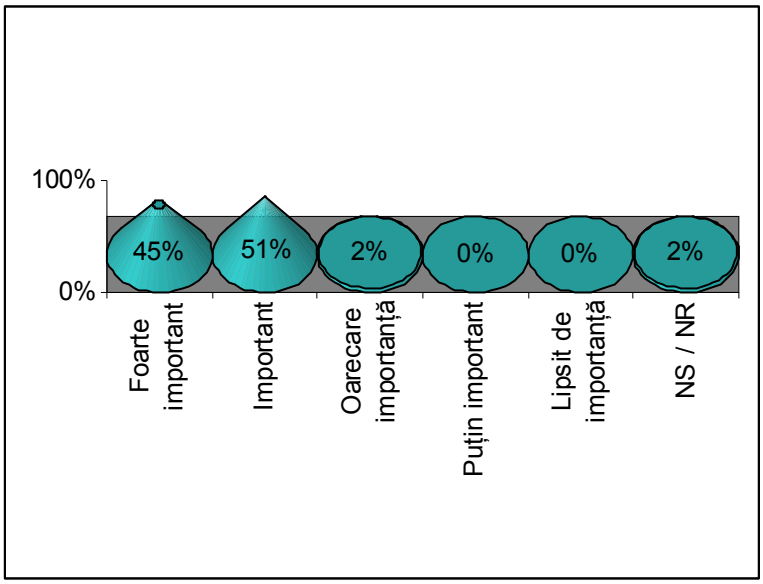

22. O mare parte a subiecților intervievați (92%) a răspuns că este important proiectul de **Amenajarea MODERNIZAREA RETELEI DE ILUMINAT PUBLIC** pentru dezvoltarea comunei Chişlaz .

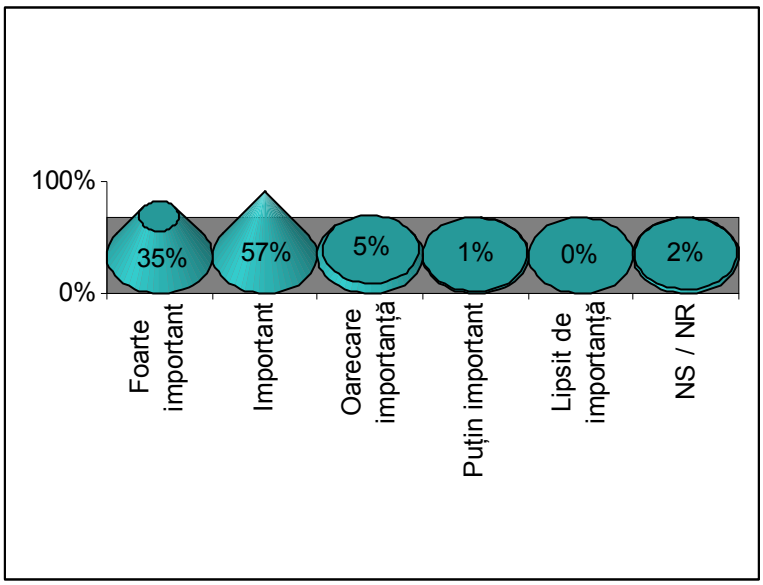

Pe baza analizei situaţiei locale din perspectiva potenţialului investitor în economia locală a comunei Chişlaz , a obiectivelor specifice şi a proiectelor identificate a fost întocmită Strategia de Dezvoltare Locala a comunei Chişlaz .